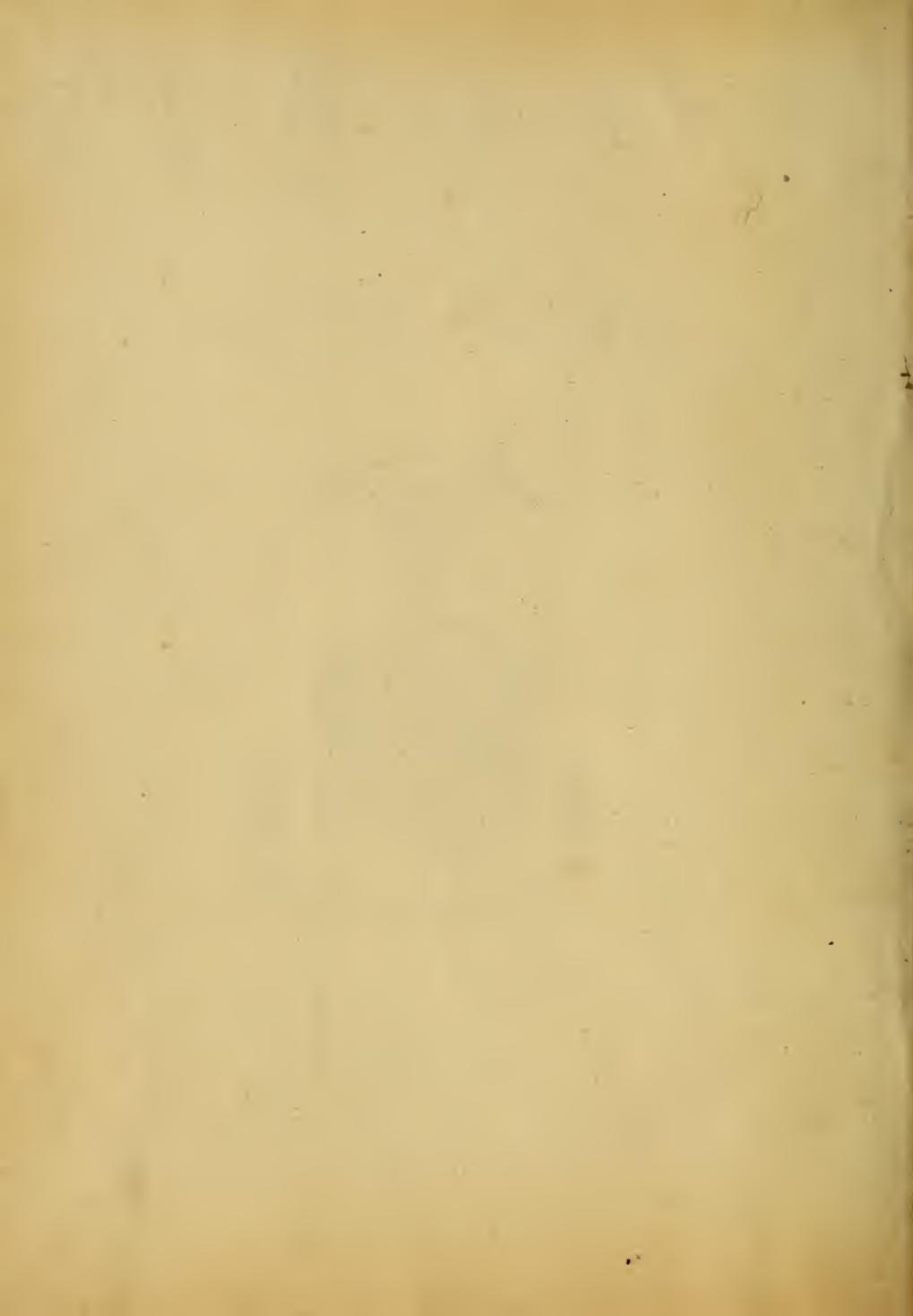
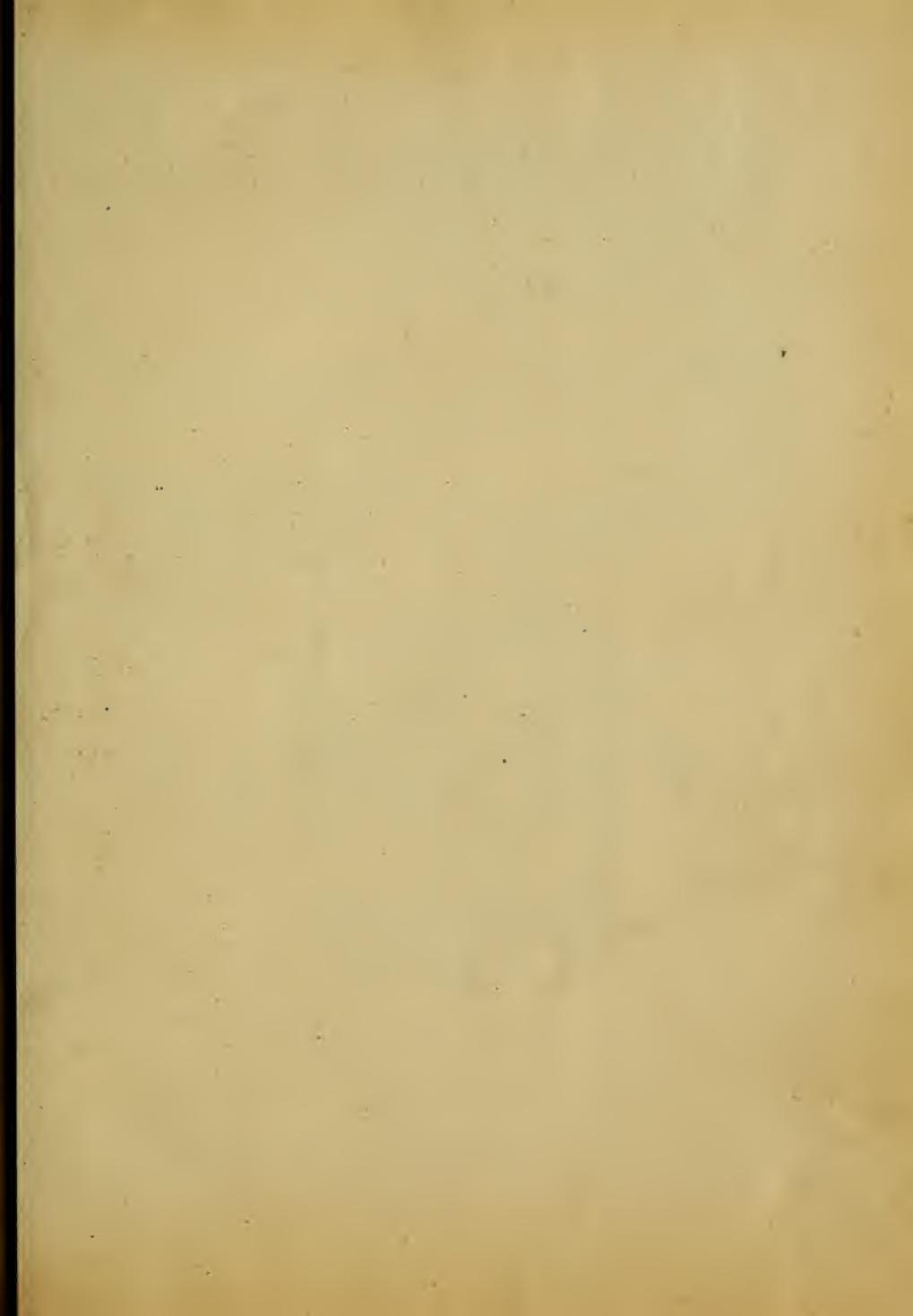

卷之三

March 3

T.F.Torane

AD VIRVLENTVM

ARCHIBALDI HAMILTONII
APOSTATÆ DIALOGVM, DE CON-
fusione Caluinianæ sectæ apud Scotos, impie
conscriptum orthodoxa responsio.

THOMA SMETONIO SCOTO
AVCTORE.

In qua celebris illa quæstio de Ecclesia, de vniuersalitate, suc-
cessione, & Romani Episcopi primatu breuiter, dilu-
cidè, & accuratè tractatur.

¶ Adiecta est vera historia extremæ vitæ & obitus
eximij viri Ioan. Knoxij Ecclesiæ Scoti-
canæ instauratoris fidelissimi.

EDINBURGI,
Apud Iohannem Rosseum

Pro Henrico Charteris. Anno Do. 1579.

CVM PRIVILEGIO REGALI.

SERENISSIMO

ET OMNI VIRTUTVM GENERE
ORNATISSI. PRINCIPI, IACOBO
SEXTO SCOTORVM REGI GRA-
tiam, pacem, & æternam salutem.

IV T V R N A mihi & perdifficilis deli-
beratio fuit, Rex omni laude regum om-
nium cumulatissime sacro ne Maiestatis
tuæ nomini deceret exiguos hosce indu-
striæ meæ fructus consecrare. Deterrebat
enim cùm operis ipsius ruditas, non multis à me vigilijs
elucrbrati, in eo arguméti genere, quod logici potius iu-
dicij acumen, quàm oratoriæ facultatis ornamēta postu-
labat: tùm intolerabilis aduersarij procacitas; ad cuius
contumelias & vanitatem quantumuis modestè respon-
dēti, magnopere verebar ne aliquid mihi excideret, quod
tanti principis auribus minus dignum videretur. Acce-
debat & conditionis meæ obscuritas, & subrustic⁹ quidā
ingenij pudor ex tenuitatis meæ conscientia natus, quo
ita à teneris annis affectus sum, vt delitescere perpetuò &
mecum viuere, quam in litteratissimi seculi theatro om-
nium censuram temere subire, & Regiæ præsertim ma-
iestatis splendorem ferre, longe satius arbitrarer. Suade-
bat contrà, & piorum tandem suffragijs peruicit officij ra-
tio, quæ æquum esse aut liberum negabat, vel Ecclesiæ
DEI iniuriam à foedissimo apostata illataim, verecundia
dicam, an ignavia quadam? vel alteri cuiquam patrono *nugati*
addicere, quæ qualiacúque sunt, tua iure sūt; & sub tuis,
Rex Serenissime, auspicijs in publicū exire debent. Nam
& ego tuus sum; vt qui solis hanc lucem in regno primū
tuo suauissimā aspexi; veræque lucis amore diu ac multū
peregrinatus, nunc demum beneficio tuo voti compos in

CHRISTIANO LECTORI.

fed, damnata maiorum cœcitate, magistrū repente præbuit & publicum professorē: ego in densa errorum caligine à paruulo educatus, præpostero obfirmati animi zelo, patria carere malui, quām libero consuetæ superstitionis vſu. Multos ille Andreapolī, multos alibi docendo conatus est & concionando à falsa religione ad veram conuertere. Ego (quod propitius mihi D E V S ignoscat non paucis in patria, pluribus Lutetiæ, veritati ne cederent, auctor fui: & manifestis postea pontificiorū corruptelis offensus, ne temere & inconsulto papismum desererem, illi me sc̄tæ in disciplinam tradidi, quam patefactis aliarum præstigijs, omnium nouissimum excitauit Antichristus, & voto sibi sceleratissimo obstrictam, quā longè latè que patet terrarum orbis, Episcoporum suorum & principum quorundam opera, velut in præsidia disposuit, vt quam flumine, ferro, flammis extinguere omnino non potuit, horum aliquandiu satellitum fraudibus, mendacijs, imposturis, renascentis Euāgelij lucem obscuraret.

Ille orto domi ciuili bello totum se gentilium suorum factiōni addixit: nec aduersæ modò partis fautores, sed suum etiam regem, de cuius salute & imperio certabatur, & C H R I S T I ipsius religionem odiſſe cœpit; vt quem aduersarij colerent, nec regem agnoscerent, nec D E V M. Me cōtrà multis Romanēs beneficijs; multis pijs iniurijs (vt tū quidē interpr̄ abar) affectū, nec amore nec odio permouere potuerunt, quin ruptis adulteratæ religionis vinculis, in veram me libertatem vindicarē. Ille nemine piorum conscio, à C H R I S T I castris ad rebellem papanorum colluuiem perfide transfugit. Ego postquam clara mihi ē cœlo Euangelij lux affulxit, exposito conscientiæ onere, petitaque & accepta discedendi facultate, à seculo otio ad impedita negotia; à placida & tranquilla vita, ad duram & labriosam, vocantem C H R I S T V M alacriter sum secutus. Ille denique virulentissimum & omni cōtumeliarum genere referatum libellum in Ecclesiam D E I euomuit; quam ego nisi pro viribus defendere conarer, indignus profecto essem, in quo mirabiliter liberando tam magna dominus & illustria ederet potentia suæ atque infinitæ misericordiaæ signa. Hæc me causa ad scribendum impulit, ne minus illi nunc in propugnanda, quām oppugnanda olim veritate aduersarer.

Quibus longior æquo videbor, eos primum rogatos cupere, Hamiltonij vt loquacitatem perpendant, qui quod tribus absolui verbis potuisset, in iusti voluminis magnitudinem produxit. Deinde & illud quoque cogitent, non cum isto tantum

CHRISTIANO LECTORI.

cum blateratore negotium mihi esse; sed cum huic respondeo; alijs etiam responsum velle, qui eadem de re, ijsdem sophismatum nexibus, & eleganter, nec arcte colligatis, auram populi & idoli sui benevolentiam captant. Ignatianæ quosdam societatis fatellites intelligo, qui nil intentatum relinquunt, ut egregiam in pontificia tyrannide propaganda, & vera religione opprimenda operam nauasse voce & scriptis videantur. His scio à perdoctis viris Georgio Hayo & Ioanne Dunkeson copiōse & accuratè responsū: quorum scripta quia nondum in lucem prodierunt, putaui pretium aliquod opera futurum; si hinc lectori exstaret, quo sedata posset conscientia coniuratorū CHRISTI hostium ineptias contemnere. Hoc prolixioris alicubi disputationis consilium fuit.

Acrimoniae querelam facile tollent, quæ primo capite exposui. Cum tērriō mihi & perditissimo homine contentio est; qui omni procul modestia & pudore, in CHRISTI Ecclesiam, à qua sceleratissimè defecit, debacchatur: qui nō modo læsa maiestatis, sed eiurata etiam pietatis nefario crimine tenetur: qui indistō palam DEI spiritui bello, quicquid ferē ex sacris litteris afferat, in alienum sensum violenter detorquet. Cuius rei pauca hic è multis exempla subijcam.

1.Tim. 5.176.
Psal. 105.
Rom. 1.85.
Ose. 1.11.

Qui bene Ecclesiæ præsunt, duplii honore dignos censem presbyteros Paulus. Hinc iste reuerendissimam sanctitatem, sanctam reuerentiæ auctoritatem, eminentem excellentiam, reliquosque fumosi typhi & impuræ assentationis titulos configit. Super columnas suas fundatam canit terram diuinus psaltes: Inuitam esse Ecclesiam Hamiltonius infert. Gratias deo agit D. Paulus, quod Romanorum fides in toto orbe annuntietur: vulgari hyperbola significans, quoecunque veniret, de illorum se fide crebris hominum sermonibus per omnes Ecclesiæ edoceri. Hic Ecclesiam proinde per omnes vniuersi partes diffusam argutatur: quasi totum orbem peragrasset Paulus.

Psal. 19.4.
Ose. 1.11.

Soli, inquit David, in ecclis tabernaculum posuit DEVS: visibilem ergo semper Ecclesiam esse, Hamiltonius concludit. Prædict Osreas fore ut Iuda & Israel pariter congregentur, & vnum sibi caput ponant. Est ergo, inquit, Papa Ecclesiæ caput. Hac Hamiltonius fide & religione in sacris litteris versatur; & adulterari à nobis DEI verbum, hæreses euomi, & omnia prophanari clamat, quod peruersam hanc interpretandi rationem non probemus.

Qui eiusmodi est, satis perte, lector, intelligis, qua tandem stili moderatione tractari mereatur. Ego, quoad fieri potuit,

CHRISTIANO LECTORI.

operam dedi, ut dolorem animi & ingenij impetus cohiberem:
nec ita tamen, quin, quod caueri minime debuit, suis res nomi-
nibus subinde appellarem. Secus cum alio quouis papano,
agendum fuisset. Huic vereor ut nimis videar pepercisse.

Sed in hanc semper partem peccare malo. **V A L E**
pie lector; & quæ simplicium causa, simplicius
scripta sunt, quo decet candore animi lege.

AD VIRVLEN

TVM ARCHIBALDI HAMIL-
tonij Apostatax Dialogum, de confusione
Caluinianæ sectæ apud Scotos, im-
piè conscriptum, Responsio.

V M ex longa peregrinatione, & varijs vi-
tæ erroribus, in patriam me tandem, ad di-
uini verbi ministerium ab Ecclesia vocatus
recepissem, incidi forte in libellum tuum
Hamiltoni, De Caluinianæ sectæ a-
pud populares tuos confusione,
confusè prouersus & putidè conscriptū. Ob-
stupui primum, nec satis mirari potui, tam insignis te contu-
meliæ titulo Ecclesiam hanc notasse, in qua ab incunte ado-
lescentia educatus concionatorem diu, & Sacramentorum
Christi ministrum, magno pietatis zelo, vel horrenda certè cū
pietatis simulatione, domi forisque egisti. Deinde & multo
magis detestabilis perfidiæ atrocitatem demiratus sum, postquā
à discipulis tuis & cōtubernalibus renūtiatum mihi est, summa
te vocis contentionē, cœlum terramque testes aduocantem,
Pontificis Romani auctoritatem, & decreta illius omnia, in
publicis Andreanæ academiæ scholis, quinquennio abhinc ex-
ecratum, cùm in priuata quadâ altercatione, & corporis tibi, &
animi lepram, gentilis tuus Robertus Hamiltonius obiecisset;
per animi leprā, pestifera papicimi dogmata significans. Nec est
quòd ignota te, & nondum planè intellecta, per insaniam ab-
iurassem prætexas. Hoc nanque perfugium ademit tibi altera
libelli tui pagella, imprudenter quidem, sed non obscure pro-
fessa, eo ipso te anno isthæc commentatum, quo ministrorum
illud decretum, de excommunicandis papicolis factum est, &
omnium regni ordinum auctoritate confirmatum. Quod ne

properantem forte lectorem fugeret, diligenter in margine notatum est, hinc te Dialogi tui, ad perpetuam nominis tui infamiam, nunc primum, inquis, in lucem editi, occasionem accepisse. Neque nudis tantum conjecturis, aut accuratiore temporum suppuratione tecum agam. Narrant qui te intus, & in cure norunt, multos te annos, in perplexa hac tela contexenda, ante turpissimam fugam consumuisse. Nemini ut dubium sit,

Publicè diu professus est Hamiltonius, quæ priuatum op- pugnauit.

Iud. vers. 9. hi oblata sit flagellandi tui occasio. Verum qui Michaelé quondam Archangelum, de Mosis corpore, aduersus Satanam disceptantem, in conuitia prorumpere vetuit, idem mihi, in non dissimili causa decertanti, auctor est, ne maledicta maledictis rependam: sed quod ille tunc patri vestro, idem ut ego tibi reccocto. Satapæ filio respondeam: Incepit te Dominus, increpet, inquam, te Dominatus, agnitus veritatis oppugnator, qui quam ille elegit, impijs incessere contumelij Hierusalem audes.

Ad librum tuum venio: quem cum nouitatis potius studio, quam doctrinæ ullius aut modeliae tue opinione percurrissem, nec quicquam in eo noui aliud, quam virulentæ linguæ petulantiam, inaudita maledicendi libidine, & impuris verborum bombis instructam, reperisse: quod doctis intelligo omnibus placuisse, idem ipse quoque iudicauit: dignum, videlicet, esse dialogum tuum, qui perpetuo potius silentio, quam vlla piorum apologia damnaretur. In qua haec tenus sententia èo libentius conqueui, quod ita à te disputatio hæc tota suscepta sit, ut querendi nominis, quam indagandæ veritatis, longè studiosior fuisse videaris. Ego contrà, nec inanibus otiosorum hominum scriptioribus, quenquam ab optimorum auctorum lectione reuocari, nec immoderatum hunc tuum captandæ gloriolæ ardorem, subiectis veluti responsionum faculis, foueri à nobis velim: frequenti experientia edoctus, quantum ambitionis quibusdam, & semidoctis vestri ordinis homuncionibus, ad popularem famam profuerint accuratae nostrorum responsiones. Sed vicit iudicium nostrum iactantia tua. Multorum nanque sermonibus diuulgatus ad nos rumor peruenit, litteris etiam tuis confirmatus, tanto te abortiu fœtus amore excecatum, ut quem sani omnes censeant contemnendum, tu à nemine confutari posse clamites. Quod facile dissimulari potuisset, nisi imperitis quibusdam ita omnino persuasum esse audirem.

Quorum

Zacha. 3.2.

Quorum sortem miseratus statui tibi paucis respodere, & negligi lectis, quoad fieri possit, coniunctis tuis & mendacijs, ~~ad Texios~~
~~ad Thespios,~~ ad imposturam tantum & ostentationem comparatis, ea breuiter dissoluere, quæ simplicium animos percellere vel leuiter queant.

Priusquam ad seriam propositæ quæstionis tractationem accedis, & proprius nobiscum manus conseris, ad 28. Vñque pagellam ludere placuit, & nonnulla præmittere, quæ nobis inuidiam, tibi lectoris benevolentiam conciliarent. Ac primum quidem, quo asini tui, stupidi, inquit, illi sacrificiorum greges arrestis te auribus rudentem auscultent. Non de asini, inquis, vniuersitate certari quories penes quos legitima clauis impotetas sit controvexitur.

Quid ita? Quia in vñ ob hæc capite quæcumque homini expedita sunt simul & semet in quæstionem trahuntur. Adeo ut cum in aliis omnibus (Missa, purgatorio, imaginum & mortuorum hominum cultu, operum meritis), iustificatione, indulgentijs, sanctorum invocatione. &c.) lev Leuiores homines & modestiores esse soleant, hic primum veros prodere affectus, omnemq; animorum impotum effundere sit necesse.

Serio te ista loqui dicere, Hamiltoni, & atdente pietati & zelo in flammarii, qui ex afflictua dialogorum Luciani lectione, atheismum hauisse te, & omnem religionis contemptum, ignoraret. Vt cunque habet, his saltem verbis lectores initio tuos admonitos voluisti, omnem te modestiam & lenitatem (non levitatem) exuisse, cum in hoc certamine modis Hamilto- in hanc aream descenderes, ut maligni spiritus cæstro concitatum, & toro furens animi insperatauentem aliquem in lymphaticum, non theologum placide & moderate disceptantem, in medium prodijisse scirent. Nec mirum. Non enim de asini vmbra certatur. Verum asine, sed de leonis certè exuiss: certatur, quibus asinorum ille Deus & creator Romanensis ditionem rectus, pro veri leonis vicario, superiisse, mundo venditauit. Neque ramen est, quod tantopere misericordia, quid in mentem quibusdam doctis pariter & pio veniat, quod præterita hac quæstione prima præcipuaque, & à qua reliquæ omnes dependent, inferiores alias, & huic verè subiectas persequantur.

Quod, ut non modo philosophum, medicum, theologum, sed iuris etiam peritum, & ~~ad legem in kito tamen~~ denique ~~scritio~~ ^{legi} suspiciamus, dupliti exemplo doces, ex imprudentia penitus, & facinorosi militis audacia petito. Sed immo erito doctos tuos, Hamiltoni, & pios perstringis, qui quæd tu parum videris cogitasse, probe nouerunt, non hinc pendere quidquid de religione oriri controveget, spucati. Fac enim eandem ab omnibus ecclasiam obseruari, sed nullam de clauis in potestate quæstione

In ipsa sepe esse. An nulla propterea de rebus sacris decertatio inter doctos ecclésia con- existet? Eandem certè ecclésiam Cyprianus, quam Stephanus ter doctos o. Romanæ vrbis Episcopus agnouit: quod hic tamen recte ne- riuntur.

Cyprianus. gauit, mordicus ille defendit, *Qui in hæreticorum synagoga tincti essent, baptizari iterum debere.* Nonne duo illa veteris ecclésiæ lumina, Hieronymum dico & Augustinum, plus quam

Hieronymus. dentatis Epistolis, de officioso mendacio contenderunt? Non - Augustinus ne idem Augustinus, toto ferè orbe reclamante, doctrinam de æterna Dei prædestinatione & amissa arbitrij libertate, multis ante seculis sepultam, magno animi robore, & ingenij acumine excitauit? Multa sciens prætero. Nihil de scholasticorū pug-

Scholastico. rum pugnat. nis dico, quorum vix tres, in tanta turba reperias, qui de plurimi maximi momenti capitibus idem sentiant. Taceo Geronis & Parisiensium bella, summa animorum acerbitate, cū impio

Ioan. 21. er. pontifice Ioan. 22. de animorum immortalitate debellata tor de anim. Nonne magni nuper nominis ecclésiæ vestræ præsul fuit Ambrosius Catharinus, qui contra Tridentini conciliabuli, cui ip-

Ambrosius. semet interfuit, decretum, ad extremum usque spiritum intrepide asseruit, posse hominem in hac vita salutis suæ certū esse.

Cathar. Infinita huius generis & longè etiam grauiora proferre licet. Sed ex his ipsis, ni fallor, perspicuum sit, non ex agnita ecclésia, aut clavium potestate, sed ex scripturarum cognitione pēdere, omnium quæ in religione mouentur quæstionum solutiōnem. Sed de his postea fortasse erit dicendi locus.

Metaschematismum tuum ex Xenophonte & Luciano, desi-
Metaschema. litij tuis, ridiculè expressū, mirarer Genebrardi præsertim cœ-
fismus profa- suram effugisse: nisi satis intelligeré, quām perfunctoriè & neg-
nz ostenta- ligenter rapsodias vestras euoluant, quibus hæc cura est à sacra
tionis plenus theologiæ facultate demandata. Neque enim libenter tempus
terunt in hisce nugis. Alioqui, quis tam cœcus est, ut non vi-
deat totam veriusque ecclésiæ descriptionem profani & impu-
denter ambitiosi ingenij ostentationem esse. Ut taceam inter-
rim perfidiam tuam, qui, quām viuis suscepisti coloribus depin-
gendarum, vix obscurè adumbratam Catholicam vestram reddi-
disti. Evidem si Romanæ Ecclesiæ fautores sapere consilio.

Hamiltonij. meo dignarentur, serio illos admonerem, alium sibi ut deligat
prævaricatio patronum, ut etiam atque etiam caueant ab insidijs tuis, ne ea-
dem illos hypocrisi illudas, quā Scoticanam ecclésiam decepi-
sti. Sed ipsi viderint. Ego descriptionis tuae pigmentis chartu-
lam hanc illinere nolo: quod nihil ferè contineant, quod cau-
sam, vel nostram lədere, vel tuam iuuare magnopere queat.
Nisi illud fortè magni criminis loco quis deputet, quod à Ca-
tholica

ORTHODOXA. RESPONSI.

tholica nos quereris discessisse. In quo non minorem nobis quām in reliquis omnibus iniuriam facis. Non enim à Catholica desciuiimus , cuius membra etiamnum sumus, nulla hostium vi diuellenda: sed ab impijs Romanæ tyrannidis ~~et~~ & abominandis superstitionum hominum commentis nos seduximus, ex Catholicæ semper Ecclesiæ legibus diuinitus promulgatis sancte & religiose vitam traducturi: A quarum præscripto, si quisquam nos mortalium monstrarit, in illo fidei dogmate, aut ecclesiasticæ politiæ canone, vel latu vnguem dissidere, libentissime meliora docentem sequemur. Hoc tibi, & tui similibus præstandum fuit, si in vestram nos sententiam pertrahere volebatis; non de nudo ecclesiæ titulo verbosè & futile litigare, non hæresim, schismata, impietatem, se non dementiam, hypocrisim, perfidiam, conciliabula, sectas, sceleram, vesaniam, portenta, *oxapxian orationis* confusionem, & sexcenta id genus conuitia, inflatis perpetuò buccis crepare. Sed his, scilicet, elogis odiosos reddere studetis. veritatis assertores, indignos ut vulgus arbitretur, quos de singulis audiant fidei capitibus differentes. In quo, vel crassa nimis ignorantia vestra est, si quod alijs persuadere nitimini, ex animo ipsi sentitis: vel, quod veri longè similius est, desperata potius malitia, & scelus nulla supplicij grauitate expiandum, qui non alium in finem clauium arrogetis potestatem, quam ut occulta coram hominibus regni cœlorum ianua, nec ipsi ingrediamini, & alios ingredi volentes prohibeatis. Sed nulla nobis, si proprius rem spectemus, quæstio de ecclesia est, quam eandem adhuc manere, & perpetuo mäsuram confitemur, quæ à iactis primū mundi fundamentis semper fuit. Verum hic, ne nescias, vertitur controversia nostræ cardo, Vllisne errorū sordibus inquinata aliquando ecclesia fuerit, quæ sanctarum scripturarum fontibus eluendæ sint. Id nos non semel vñu venisse, & maiorum maximè nostrorum ætate, affirmamus. Vos contrà pertinaciter negatis quicquam in ecclesia receptum esse a spiritu sancti oraculis alienum. Hic status est, huc omnes rationum impetus adhibendi, non ad vanas configiendum rixas de ecclesiæ titulo. Non eccliam ecclesiæ, sed lucem tenebris, veritatem mendacijs, humani cerebri figmentis vnicam fidei régulam opponimus. Expellite, quæ plurimæ irrepserunt, falsorum dogmatum opiniones, composita res est, sublata omnis digladiandi ansa. Eiusdem ecclesiæ membra sumus. Sed vos cum Euangelica doctrina, Aristotelea somnia, gentium & Iudicorum ritus, & antiquatas C H R I S T I aduentu ceremonias retinetis: Nos ex solo Dei verbo, & Christi præceptis in-

Fol. 8.
Non ab Ecclesiæ catholica discessimus, sed ab erroribus & corruptelis.

Cōditis nos lacerant Papistæ, ex verbo Dei errat.

Papistæ in nuam cœlestis regni contam hominibus occidunt.

Matt. 23.13.

Status controveris in- ter pios & papistas.

stituendam esse Christianorum vitam docemus. In fundame-
tis fere conuenit, in hominum commentis dissidemus. Nec sim-

In Papismo pliciter ecclesiæ titulum vobis concedimus, nec omnino syna-
Ecclesia est, gogæ vestræ negatum volumus ecclesiæ nomen. Sed ecclesiæ
sed misere de dicimus misere deformatam, & infinitis erroribus infectam,

nulla ut vera ecclesiæ facies, nulla ecclesiæ legitima constitutio
in tanta appareat confusione. Hæc Lutheri primum, hæc Oeco-
lampadij, Zuinglij, Buceri, hæc Caluini, Musculi, Bullingeri,
& omnium, qui consecuti sunt, piorum sententia fuit. Nun-

In uectos er- quam illi euersam ecclesiam, sed sublatis erroribus restauratam
tores non ec cupiebant. Idem & nos flagitamus, errores, non ecclesiam a-
clesiam auer- uersantes. Frustra igitur ad ecclesiam nos reuocatis, quam nun-
samur. quam deseruimus. In hac nati, in hac renati, in hac edueati, in
hac vitam pro C H R I S T I nomine effundere non reculam⁹.

Hierony- Nos eam (cum Hieronymo) fidem senes tuemur, in qua pue-
m. ri nati sumus. Fidem, inquam, tuemur, non aduersas fidei cor-
ruptelas. Ergo vel nullis foedatam maculis, nulla exitiali do-
ctrina corruptam ecclesiam ostendite: vel tandem precor desi-
nire, schismatis nos, & hæreleos clamoribus infamare. Neque
enim eò vos dementiae redactos putem, vt quod tertium est
defendere velitis, debere Christianos, non ecclesiam modo, sed
venenata etiam dogmata, & quæcunque inoleuerunt superstitionum portenta amplecti. Hæc obiter, vt intelligent lectors,
callida nos aduersariorum improbitate, iniquissime ad hanc al-
tercationem deuocari, cum de refoimanda, & mille erroribus
repurganda, non de innouanda ecclesia, & in veteris locum a-
lia demum sufficienda agatur. Verum de his alias: ad reliquias
præludij tui ineptias pergo.

Ad palinodiam tuam vt ventum est, vix risum continere
potui: adeo apertè sese prodidit ambitio tua, & inexplebile il-
lud comparandi nominis aucupium, ostendandæque scientiæ
procacitas. Nam quorsum, rogo, Inuectiuæ illius, in pontifi-
cis Romani primatū, olim a te scriptæ commemoratio? Nisi
vt sciant lectors, non plebeium aliquem theologastiū à Chi-
sto defecisse: sed qui dicendo potuerit & scribendo, Antichri-
sti tyrannidē, cui flagitiosissime se mancipauit, funditus dele-
re. Potuit alioqui taceri Inuectiuæ tua; quam nullus hominū
natam, nullus excogitatam audiuit. Sed opportunus tibi vi-
sus est imitandi Socratis & Stesichori locus: nec debuit tam
specioso carere emblemate præclarum opus. Quin & aliud
subolfaciet ænigma nasutus lector: quod vt intelligent ponti-
ficij, paucis explicabo. Pontificem Helenæ; sese Stesichoro cō-
Parat.

ORTHODOXA. RESTORATIO.
parat. Neutrū milē. Multa enim vtrinque cōueniunt. Nam
vt illius adulterio euersa olim Troia est , & accīsæ Græcorū
vires: ita Romanæ meretricis stupris, atque impura doctrina,
vast̄ ita est ecclesia D E I, & exhaustæ toti⁹ Christianismi opes.
Meritò Helenam Stesichorus ; meritò Antichristum Hamil-
tonius accusauit. Ille postea amissi luminis damno; hic obscu-
ræ & ignobilis vitæ odio, ad p̄alinodiam est, reclamante con-
scientia redactus. Id nimirum est, quod Helenæ & Stesichori
i nuolucro obscure innuit. Cogitent ergo Romanenses, quem
in sinu serpentem foueant. Nostrum si quis sacras pontificis
scortationes tam acriter Parisijs taxasset, cum fasciculis profe-
cto , aut immanissimis sicarijs disputandum illico fuisset.
Ex Cypriano quę subiçis in ecclesiæ desertores, nihil ad nos,
qui omni ecclesiam obseruantia perpetuò colimus; sordes tā-
tum ecclesiæ & inuestas superstitiones detestamur. Lirinē-
sem miror , qua fronte in nos cites, disertissimum causæ no-
stræ patronum. „Hortatur , ne maiorum præcepta viole-
mus ; ne quorum prædicamus victoriā, eorum fidem dene-
gemus ; quos pro religiosæ vetustatis tenacitate dignos Do-
minus iudicauit, vt per eos prostratas repararet ecclesiās , ex-
tinctos spiritales populos viuiscaret. &c. Quid aliud vr-
gemus? Quo alio crimine tot carceres; tot cruceſ; tot ignes cō-
meremur? Quām quod maiorum nostrorum, C H R I S T I ,
inquam & Apostolorum, puriorisque ecclesiæ doctorum præ-
ceptis obtemperemus ; fidem eorum sectemur; prostratas ec-
clesias reparemus ; Sacerdotum , id est Ministrorum Christi,
coronas reponamus; vniuersum penè mundum ad antiquam
fidem, à nouella perfidia; ad antiquam sanitatem, à nouitatis
vesania; ad antiquam lucem, à nouitatis cœcitatē reuocemus.
Quo, inquam, alio scelere, exilia, proscriptiones, fugas, incé-
dia , lanienas , inaudita denique omnis fæuitiæ exempla pati-
mut? Si in papismi fœcibus hærere ; si in nouella perfidorum
hominum, tenebras luci offundentium, vesania conquiescere;
si antiquam fidem abnegare ; si ad exortum Euangelij solem
oculos claudere vellemus , nonne obsequentissimi ecclesiæ
matris, vel Romani potius patris , filij diceremur? D E V M
quamuis & homines palam interim contemneremus. Iam
verò, quod paucis ante seculis nata superstitionis homi-
num deliria reijcimus ; quod omnia ad antiquam puritatem
reuocanda asserimus , bella, horrida bella ; tanta a vobis cru-
delitate & furore gesta, quanta , inter barbaras gentes , nul-
la vñquam extiterunt.

Pontificē sa-
uni Helenæ
cōparat Ha-
miltonius.

Fol. 11.
pag. 2.

Vincentius
Lirinensis.
Fol. 12.

Persecutio-
nis pioram
causa.

Pontifici mo-
dō pacas .
Deam cor-
temnere &
homines ira
pune licebit.

Patrum tamen nominis bus grauans nos papistæ. sanè obtinetis. Perinde enim semper papistis fuit, quid quisque sentiret, honoratis modo patrum nominibus grauare aduersarios viderentur.

Quam in confirmandis fidelibus rationem sequi soles, ha-
etenus laudo, "Impius & sacrilegus ut sit, qui post tot sacerdo-
tum sententias, (sanctorum scripturarum auctoritate munitas)
quicquam opinioni suæ tractandum, per profanam conten-
tionem relinquit. Hanc nisi cautionem admittas, eadem &

Nulla homi-
num auto-
ritas, nisi ex
scripturis pe-
tita.
Episcoporum sententijs, & multis generalium synedorum de-
cretis-confirmata: Cogeris cum Basiliensi concilio schismatis
& hæreseos Papam damnare. Infinita tibi alia concedenda e-
runt, quæ tam papismum, quam veram religionem euertant.

Nō tam ergo quid homines iudicarint, quam qua ratione sit
aliquid ab Episcopis & concilijs definitum spectari debet. Hac
si profanam contentionem appellas, non nobis modo; sed om-
nibus, qui in ecclesia quandam floruerunt, viris doctis temerè
nimis & impudenter te opponis. In hoc enim consentiunt

"omnes, anathema esse, si quis, siue de Christo, siue de eius ec-
clesia, siue quacunque alia de re, quæ pertinet ad fidem vitam-
tra liter. Pe-
tilia. lib. 3. Cap. 6.
Hierony. ad Galat.

"que nostram, annuntiarit, præterquam quod in scripturis le-
galibus & Evangelicis accepimus. Contra quas, si quid sta-
tuant concilia, nefas (inquit Hieronymus) duco. Breuiter
hic percurro, quæ postea sunt diligentius repetenda. Quod de
relicta nos Catholica gloriari dicis, ex ijs quæ paulo ante à me
dicta sunt, magnum & impudens mendacium esse patet. Non
Catholicam nos ecclesiam, sed falsa papanorum dogmata, &
profanos ritus reliquisse gloriamur; Catholicam fidei veritatem
sanguine, cum usus postularit, obsignare parati. At Catholicam,
inquit, ditis maledictis laceratis. Falsum id quoque. Non matrem
nos; non Catholicam; sed impietatem hominum, falso sceleri-
bus suis ecclesiæ titulum prætententium, notamus: nec aliud

Non Catho-
licam Eccle-
siam, sed ho-
minum erro-
res & sceler-
a in se amur.
quicquam dicimus, quam aduersus Dei populum; & sanctam
Sionem, leuius saepe peccantem, uno omnes ore Prophetæ cla-
marunt. Quoties sponsam suam Deus meretricem appellauit?
Quoties adulteria, fornicationes, stupra dilectoræ suæ ex-
probrauit? Vulgaria sunt hæc, & magis obvia, quam ut repeti
debeant. Si spredo coniuge amatores suos secutam esse; si neg-
lectis Dei mandatis, hominū traditiones obseruasse; si reiecta
cœlestis magistri auctoritate, alios sibi doctores asciuisse ecclesiæ

Romanam

ORTHODOXA RESPONSI.

9

Romanam docemus, immerito conqueritur adulteria sibi objici & rebellionem. Valedicat dijs suis è lignis, lapidibus, auro, argentoque fabricatis : desinat Christi sacramēta fœdis ceremonijs contaminare : desinat Christi cœnam in horrendam idolomaniam conuertere: desinat Christi mortem hominum meritis euacuare : hæc, inquam, & hujusmodi alia retractet; & vñico D E I spiritu in veteris nouique fœderis voluminibus lo-

Vñica com.
ponenda li-
tis ratio.

quente gubernari se sinat ; non magno cum ea negotio in grantam redibimus. Sin nulla adhuc fornicationum iuarum pœnitentia dicitur ; si ad sponsum se suum reduci nondum patitur; date precor veniam, si sicum liberè sicum vocamus, & meretricem, cum Prophetis, meretricem. Haec tenus prolegomena. Iam, vt reluctantes in sententiam tuam trahas, videamus.

Fol. 3. pa. 1.

Scopum dialogi tui, tuis malim, quām verbis meis lectores discant. Docendi ergo methodum, inquit Philoplanus, quam maximi milto. iconem temporis accommodam ducis apud te præmeditatus nihil istos populares pus. ministros, qui apud Seotos gentiles nostros prætextu purioris Euangeli omnem Fol. 3. Pag. 2. ecclesiæ faciem peruerterunt, cum ecclæsia commune habere, & proinde sententiam eui ipsi merito suo subiacent, in alios ferte non potuisse, rationibus quibus pōtes firmissimis cuince.

Dialogi Ha-
milto.

¶ Agnoscis verba tua, Hamiltoni, violenter contorta verius, quam coniuncta; obscuriora, quām vt à curione quouis statim intelligi; duriora, quām vt Apostolicæ sedi grata esse queant. Sed sit tamen hæc propositio statum, vt inquis, principalem continens, Nullam penes nos ecclæsiam esse; nullam proinde clauium potestatem. Prima ac potissima confirmandi antecedentis ratio sumenda illi fuerat ab ecclæsiæ definitione; quæ in omni, inquit, quæstione, fundamenti loco subiici solet. Sed hunc sibi docendi ordinem alii nostro sublatum ait: Cum nulla tam accurata, inquit, tam apta & lucida definitio afferatur, quam non ad nos pertrahamus. Siue enim ecclæsiam verum fidelium cœtum Christi sanguine redemptum esse dixerit: Siue (quod idem quamvis alijs verbis dicit) vera verbi prædicatione & legitima Sacramentorum administratio ecclæsiam definiat; vtrumque queritur à nobis sibi præceptum : & istarum, inquit, definitionum veluti pro parte nostra plurimum facientium, architecti & autores existūt. Nō patū vt hæreat in inueniēda via ad nos cōstringēdosidonea. Hæc Hamiltonius: quibus nihil planius; nihil efficacius pro ecclæsia nostra quantumvis amicè nobiscum conspiraret, afferre posset. Vetus & vera est dialecticorum regula,

Fol. 13. Pa. 2.

„ ¶ Cui definitio conueniat, eidem conuenire definitum.

Omnis veræ
ecclæsia vera
definitio pro
nobis facit,

A nobis igitur quæ traditæ definitiones sunt, cum accuratas, aptas, dilucidasque esse, & plurimum pro nobis facere Hamiltonius concedat; veram quoque necesse est ecclæsiam nostram fateatur. Quid longa ergo disputatione opus est, cùm id ipsum nobis quod in quæstione versatur, primo statim congressu, aduersarius noster, quid ex quo sequatur ignorans, non vere

minus, quam incautè largiatur. Possem hic meritò subsistere,
& reliquam spernere farraginis congeriem, cum auctore potius
suo, quam nobiscum depugnantem. Stat tamen singula excu-
tere: quo illustrior nobis & iucundior victoria obueniat, ex de-
fecta in omnibus hostis nostri inscientia, & incredibili vanitate,
comparata.

Fol. 14. pa. 1. Exclusus. Inquit, prima, secunda nauigatione vii possum.

Imperitus omnino gubernatores, Hamiltoni, qui ne vela
quidem ventis dare, aut ex ipso portu soluere, sine naufragio
potuisti. Ne timidus tamen & ignarus etiam videreris, Prima
nauigatione exclusus, nondum refecta rate secundam paras; &
ventis ludibrium debens, nudum remigio latus impetuosis ite-
rum fluctibus committis. Audacter certè, sed parum prudē-
ter: qui ne tua ipsis calamitate didiceris, „Quid mali præte-
ratur, qui nunquam est mare ingressus. Sed cùm ita te te-
meritas tua in perniciem tuam ferat, ad secundam tecum na-
uigationem accingamur, nihilo tibi felicius priore successu-
ram.

Fida definitionis statione, non sine totius causæ iactura pul-
sus, rursus in altum proueheris; & densa noctis caligine circun-
fusus, amissam in portu ecclesiam, proprijs quidem, sed obscu-
ris notis, in profundo salo inquiris. Veram, inquis, ecclesiam

Fol. 14. pa. 2. unitatis, sanctitatis, vniuersalitatis notis dignosci, & ab apostolis originem ducere
Fol. 40. pa. 1. oportere. At in miserrima Scoticana ecclesiæ confusione nullam harum propri-
etatum supereflæ in hypothesi ostendetur: vera igitur ecclesiæ dici non potest.

Suma operis **H**amilton. : Hæc est præclaræ operis summa, quam ne parum oratoriæ
tractaret dialecticus veterator, socraticorum quorundam, &
Luciani scripta sedulo euoluit: ex quorum flosculis impietatem
quidem & ~~dōcōt̄htd~~ suxit, dicendi & iudicandi virtutes
non suxit. Nisi Socraticum forte aut Lucianicum sit, frigidis
dicterijs, insulsis salibus, inurbanis iocis, concinnis ~~dkyvolo~~
~~yodis~~ ineptissime confictis Metaschematismis, consutis cen-
tonibus, hinc atque hinc accersitis, & ~~dkyvolo~~
interiectis vulgatissimum argumētum ornare. Hæc enim si de-
mas, & emendicatis vndique plumis corniculam exuas, nihil
omnino restabit, cuius solidam sibi laudem arrogare apostata-
noster queat, præter perpetuum mētiendi & conuertiandi teno-
rem: in quo, ita post desertam veritatem profecit; ita omnem
pudorem abstersit, vt omnibus mendaciorum architectis, qui
sunt, fuerunt, aut posthac alijs erunt in annis, palmā eum præ-
ripuisse concedas. Quod non meo, sed omnium ordinum te-
stimonio planum fiet. Argumenti interiū partes expendam.
Eol. 15. pa. 1. In symbolo inquit, partim Niceno, partim Cōstantinopolitano, veluti in diuidug
ecclesiæ

ecclesiaz veraz notaz quatuor recensentur; dum vnam ecclesiam, sanctam, catholicam & apostolicam credere se patres profitentur.

Hæc est syllogismi tui propositio; in qua confirmanda, ad paginam usque 80. id est, totius libelli dimidium frustra desudas; & in re minimè dubia, testes quidem multos, sed inuitos plerunque adducis, necessarios nunquam. Nos veras hæsee veræ ecclesiaz proprietates ultero agnoscimus: sed visibilis ecclesiaz visibilia signa esse, non sine exceptione dixerimus.

Credimus enim hæc, non oculis propriè cernimus. Quis mysticum illud Christi corpus, in quo omnes spiritualibus vinculis vniuersum, alio vnuquam, quām fidei lumine conspexit?

Inuisibilis ecclesiaz notis visibili tribuit ecclesiaz Hamiltonius

Quis imputatam nobis, aut impressam mentibus sanctitatem, nisi ex effectis, plerunque fallacibus cognovit? Quis vniuersam Christi ecclesiam; electos, inquam, omnes, tot, tam diuersorum temporum & locorum interuallis disiunctos, oculis lustrauit? Quis denique nostrum, ab Apostolis fundatam ecclesiam esse; aut illos à Christo legatos, salutem mundo annuntiasse, nisi fidei beneficio accepit? Rectè quidem Niceni & Bizantini patres, ecclesiam se vnam, sanctam, Catholicam, & Apostolicam credere professi sunt: sed visibiles has ecclesiaz notas esse, nec meminerunt vnuquam; nec dicere potuerunt; nisi ea- dem fidei & sensibus obiecta, contra Apostolum, definirent.

Sunt ergo ista quatuor ecclesiaz symbola, sed eius quam fide percipimus: non oculis propriè videmus. Necessario ut nobis dandum sit, alia esse, eaque magis propria visibilis ecclesiaz signa; syncera m videlicet verbi prædicationem, & legitimum sacramentorum usum. Quod nec ipse, quamuis impudenter alioqui infestus, inficias ire audes. Duo enim ait Pseudoepi-

Propriæ visibilis ecclesiaz notæ.

copus ille tuus. Primum, rem maximè omnium necessarium esse verbi predicationem; qua nulla res prior potior ecesseri debeat; vt qæ vita & ecclesiaz sit; sine qua tabescere eam nec sic sit & mox interire: hoc vnum esse vel maximum ad dignoscendam ecclesiam signum. Hæc tenus nobiscum & verè. Quod sequitur futile est; non inter speciales eam proprietates recenseri, quod nullum hæreticorum delitium tam stultum, tamque; ineptum existiterit, quod non verbi veritatem specie quadam pro se obtenderit.

Fol. 15.p.14

Inepte. Non quid; sed qua ratione aliquid obtenderint hæretici spectari debet. Quoque magis quod præcipuum est ecclesiaz signum & propugnaculum sibi vendicant; eo animosius nobis & acrius pugnandum, ne statione nostra, & iusta confessione deturbemur. Sed quid ego hæc homines doceo, ex fraudibus & dolis compactos. Aliud vos premit. Non ideo notam hanc reijectis, quod ab hæreticis usurpetur: Alioqui & ecclesia vobis & sacris omnibus cedendum foret. Aliud est quod vos male habet. Mens sibi errorum conscientia actum de regno vestro,

Verbi nostri repudiavit papistæ.

& scenico apparatu nouit, si ad verbi D E I puritatem ecclesiæ vestræ dogmata reuocentur. Ideo verbi veritatem ecclesiæ signum negatis, quia nihil synceri, nihil veri, nihil puri apud vos manet. Ideo de nomine contenditis, quia cum ad rem ventum est, scitis nihil huic larvæ solidi, nihil sani subesse. Pudeat vos tandem tergiuersationis vestræ, & bona nobiscum fide agite. Sit hoc primum, potissimum & maximum consensu etiam vestro, dignoscendæ ecclesiæ signum, syncera verbi D E I & Sacramentorum administratio. Quæ graui-
ter tecum conquerimur, Satanas astu, si non penitus sublata, mille tam-
en artibus testa obscurataque (in Papismo) fuisse. Sed nihil tamen (inquis)
vetabit quo minus ipsa etiam ecclesia ad vnicam hanc normam exigatur.
Non modò nihil vetat, Hamiltoni; sed omnino etiam, neces-
se est, hoc ecclesiæ symbolum esse, & vnicam explorandæ ve-
ritatis rationem. Quod ipsem et proximo versu, cui statim ob-
litus, fateris, cum vniuersalem esse omnium regulam verbi
veritatem censes. Quod si ita est, quid in reliquis quatuor
immoraris? Et in re adeò omnibus manifesta, infantiae tuæ
diuitias, lutulenta verborum profluentia ostendas? Scimus ve-
ra esse quæ proponis; vnam, sanctam, Cathol. & Apostol. ec-
clesiam esse. Demus & hæc, quæ mystici propriè corporis
sunt, ad externam quoque & conspicuam ecclesiam, modo
quodam aptari. Scimus, inquam, tam vera hæc omnia esse,
quam pessime sunt à te, & nullo iudicij acumine confirma-
ta.

Vide Chrys.
homil. 49.
operis impe.
in March.
Augusti. de
vnit. eccl. &c.

Verbi veritas
vniuersalis
omnium re-
gula.

Fol. 15. pa. 1.

De vnitate
Ecclesiæ.

Veram pro-
positionem
pessime pro-
bat Hansilt.

Augusti. de
vnitate eccl.
Cap. 5.

Aperi&
manifestis
scripturaræ te-
stimonij co-
uinceudi ha-
eccei.

Primū de vnitate ecclesiæ multa garris. Vnā, inquis, ecclesiæ
esse & scriptura nos & sanctorum patrum testimonia docent.
Quis hoc negat? Nos certe & vnam esse nec aliam, quam
Christi sponsam profitemur: Nec vlla cruciatum vi ab eius
communione rescindi possumus. Verum si cum refractario
tibi quodam negotium esset, qui non sponte sua cederet affir-
mant; sed maximis rationum momentis cogendus foret, ve-
reor ut satis virium haberent umbræ tuæ. Manifestis conuin-
cendi sūt, qui pertinaci audacia veritati resistunt. Rectè Augu.
„Quoniam multa in alios & ob aliud dicta, in quos volunt, &
„ad quos volunt maledici plerunque conuertunt: multa etiam,
„propter exercendas rationales mentes figuratè & obscuren-
„sita, per ænigmatis imagines vel ambiguitatis anticipitem sen-
„sum, fallaci aliquando interpretationi consonare & conuenire
„creduntur; hoc etiam prædicto atque propono, ut quæq; aper-
„ta & manifesta deligamus. Quæ si in scripturis sanctis non
„inuenirentur, nullo modo esset unde aperirentur clausa, vel
„illustrarentur obscura. Aperta & manifesta in disputatione
adhiberi

adhiberi vult August. Quod cum ipse paulo ante pollicitus sis
 (cum liberum Philoplano faceres , eam omnem descriptionem proprietatum
 repudiare que in Dei verbo clarè & citta omnem allegorici sensus ambiguita-
 tem non fuerit adumbrata) nullius te, vel memoriae, vel iudicij es-
 se oportet; qui vel promissi oblitus ; vel eorum que proferres
 ignarus, aperte probationis loco, allegorias statim & figuraru-
 mbras subneatis. Principio , inquis , insigne illud sponsi praesonium in
 Canticis extat; Vna est columba mea, perfecta mea. Obsecro , annon
 teste ista & obscurè à Salomone dicuntur? Annon spiritalis
 ista mentium voluptas allegoricjs, ut inquit ille, teguminibus
 est inuoluta? Clara nuper , & nullo allegoriae sensu ambigua
 promisiisti: hæc, ut maximè vera sint, aliud certè verbis , aliud
 sensu ostendunt. Simile illud est de inconsutili Christi tunica,
 & de domo in qua comedebatur agnus. Vmbræ, inquam,
 sunt & figuræ , varijs cōmentantium expositionib⁹ obnoxiae:
 ego perspicua à te expectabam. Sed benè habet, quod dociles
 valde, vel diuinitus potius edocentes lectores inueneris, qui vera
 esse fateantur , que affiras , non quod tu, aut quisquam e-
 tiam veterum ita senserit, sed quia per sanctarum scripturarū
 oracula, quod dicitur , persuaderi posse sciant.

Importunè igitur de Cypriani auctoritate , & erroris illius ^{Cypriani.}
 leuitate balbutis: cuius tantum apud nos dicta valent, quantū Fol. 17.
 hominis cuiusquam sénitētia valere , apud Christianos debet.
 Hieronymum, non tam vnitatis confirmandæ, quam fulci- ^{Fol. 18. pa. 1.}
 endi primatus testem adducis. Sed non minus perperam,
 quam intempestiuè. Ego, inquit, nullum nisi Christum se-
 quens, beatitudini tua, id est ; cathedræ Petri communione
 consocior. Quid hinc colligis? Vnitatem ecclesiæ, & Ro-
 manæ sedis principatum. Nimium ~~16. May. 1505~~ ne
 quid grauius dicam, vtrunque. Cuiusmodi tibi, magne do-
 ctor, connexio hæc videtur? Hieronymus Damaso cathedrali Petri
 tenetis cōmunione cōsociatur, vna ergo ecclesia est, nec nisi in Romana sēde vna
 Argutè. Et ego quoque, putide sophista, Gregorio 13. libēter
 consociarer, si, quod Damasum fecisse certum est, fidem Petri
 inuiolatam conseruaret. Nec inde tamen conficeres ecclesiam
 vnam esse. Nec à sēde Romana , sed à Petri fide pendere dix-
 erim vnitatem. Super hanc enim ædificata ecclesia est; in hac
 coalescent fideles , non in Petro , aut quoquam alio ecclesiæ
 pastore.

Qui extra ecclesiæ domum agnum comedenter, profanum, cū ^{Hierony. ad}
 Hieronymo & Augustino non nego. Sed quis, precor , extra ^{Damasum.}
 ecclesiam agnū comedet? Qui alio , Hamiltoni, quam agni v-^{Aug. Serm.}
 nius sanguine vastatorem angelum effugere prælumit : quia-^{181. de tem-}
 pore.

Augustinus
truct. de Pa-
storibus.

**De vnitate ec-
clesie. Cap. 4**

lium, quam Christum, Pastorem, per aliena, deuia, deserta; &
venenosa pascua; non uberes Israelis montes, sectatur: Qui
pseudoepiscopo Romano, de Petri cathedra, non fide Petri,
aut CHRISTI doctrina glorianti mancipatur. Praeclare
, Augustinus, Totus, inquit, Christus caput & corpus est. Ca-
, put est unigenitus Dei filius, & corpus eius ecclesia: Duo in
, carne una. Quicunque de ipso capite ab scripturis sanctis dis-
, sentiunt, etiamsi in omnibus locis inueniantur, in quibus ec-
, clesia designata est, non sunt in ecclesia: Non nos ergo ex-
tra ecclesiam agnum comedimus, sed qui securus de Agno &
eius officijs sentiunt, quam in sanctis est scripturis reuelat-
tum.

Augustinus
fol. 18.

Augustini, inquis, integrum extat volumen in Donatistas conscrip-
tum, De unitate ecclesie. Exstat certè, atque ea pietate conscrip-
tum, qua si à te lectum fuisset, mansisses nobiscum, transfuga,
nec priuato quorundam odio efferatus, in ecclesiæ viscera lin-
guam armasses, nec per rupta matris ilia in lucem exire, vipe-
ræ instar, gestijsses. Cuius te facti nisi statim poeniteat, Ha-
miltoni, denuntio tibi, fore ut grauissimas impietatis tuæ, &
nefandæ apostaseos poenas, in æterni carceris ardente foco lu-
as. Rides fortasse ista, Luciane: sed tum flebis miselle,
& vulubilis, cum nec fletu, nec vululatu proficies quic-
quam. Perge interim, & contrariorum contraria conse-
quentia strue.

fol. 18. pa. 2.

Neque verò, inquis, unitatem ecclesie solum, sed hæreticos qui ab eius unitate
defecerint, in multitudinem discrertos fuisse grauissimi autores testantur.

**Ex peruersis
hominis in-
genijs, nō ex
sacris litteris
dæcetes nasci.**

Recte quidem illi, sed tu tamen iniquissime in nos, hoc præ-
textu, detorques, quæ in varias ætatis suæ sectas patres scrip-
runt. Non enim ex scripturis sanctis (quarum nos vocem
in ecclesia solam resonare, & ab omnibus audiri volumus)
nascuntur sectæ, sed ex peruersis ingenij hominum, ad sta-
tuenda stultitiae suæ & curiositatis figmenta, sacris litteris im-
piè abutentium, hæreses promanant. Quod, si vispiam à no-
bis factum docueris, impune licebit hæreticos, sectarios, blas-
phemos, & quiduis aliud appelles. Sed nihil nobis cum se-
ctis, aut hæresibus commune, quibus, cum Gregorio, pro-

**GREGO. lib. 3.
ser. Cap. 19**

„ prium fatemur, quod in eo gradu in quo de ecclesia exeunt.
„ diu stare non possint: Nos in eodem perpetuo gradu con-
„ stimus: Illi quotidie in deteriora ruunt. Nos ad meliora quo-
„ tidie aspiramus: Illi peiora sentiendo in multas se partes scin-
„ dunt. Nos in eodem reformandæ ecclesie studio vnanimes
„ consentimus. Illi contempta pietate, in multis & varioſ er-
„ xores

tores de cuius labuntur: Nos conductitij papatus aduocati, nullius adhuc erroris, tot libellorum myriadibus conuincere potuerunt. Scio in plurimis aliud alijs videri, nec eo vñquam statu ecclesiam fuisse, quin multorum multæ essent, de rebus non minimis, sententiaz. Sed aliud est in contrarias sectas ecclæsiam discindere; aliud, in uiolata fide, & Christianæ charitatis lege, opinionem suam liberè & modestè in medium proferre. Alioqui tot in papatu sectas deprehendes, quot sententi-

Non quæc
de rebus fa-
ctis dicre-
pania & cō-
tatio sectam
parit.

arum Magistri interpretes scholastici extiterunt. Norunt omnes, quæm hostili odio à Thomistis dissenserint Scotistæ; & ab his familiæ aliorum infinitæ. Italis & Hispanis hæretici sunt

Scholastico-
rum digladi-
ationes.

Parisienses, quod concilio generali Papam submittant. Quæ res, vt obiter hoc attingam, animum initio meum, à papatu non parum alienauit. Cum Romæ, apud Laoplanoz, Laiola- nos, inquam, essem (hic enim ab auctore vocandi sunt, qui sub tici.

Parisienses I-
taliz & His-
panis hære-
tici.

Augusto I Esu nomine, mundo imponunt.) Sæpenumero mihi contigit Iacobum Ledesimam, acri ingenio theologum, ad carceres comitari; ubi arctissima custodia tenebantur, quos, deserti papatus causa, ex Italia vndique vincos adduxissent. Iacobus Leo- dasima Lalo- lanus.

Fuit inter alios Bartochius quidam Senensis, qui Christianæ libertatis amore duodecim annos Genevæ exulasset. Hunc Bartochius senensis Ros- in disputationem, De perpetua ecclesiæ & synodorum, in fidei decretis, constantia. Restitit Bartochius, quantum ab illiterate fieri potuit, & omnes sophismatum prestigias, sola ingenij perspicacia, vel spiritus sancti potius afflatu, repulit. quam ob rem, viuus postea in ardente rogum coniectus, crudelissime combusto corpore, sanctam Deo animam efflavit. Sed ad cœliorum

~~dudup Thodow~~ Ego, cum animaduerterem, quibus artibus, simplicem Dei serum callidus sophista deluderet; eadem egressus repetere in via coepi, quæ longa nos domum deducebat: atque eò tandem Ledesimam redegi, ingenuè ut fateretur, in solo pontifice Romano situm esse, quod ecclesia & oecumenica concilia errare nequeant: Cuius nisi iudicium accedat, certum est, inquit, falli turpiter & decipi posse. Fidei Papistæ cœ Constantinæ ab unica pœ- det Papæ

Quid, inquam, si pontifex ipse in errorem laberetur? De tota, inquit, ecclesiæ fide actum foret: quo fit ut pernicioſa sit theologorum Parisiensium hæresis, qui Papam errare posse contendant. Hæc ille, non minimus, Papismi propugnator apud suos; quibus summū in me defendēdi papatus ardorem magna ex parte restinxit. Nam quod ille to tuis structuræ fundamen- tum ponebat, mihi infirmū esse, imo plane falsum videbatur;

Papa erroris
fere omnium
auctor.

Baius Louanensis hære-
ses à Pio
quinto dam-
natus.

Edmundus
Haius.

Quatenus
cum papani-
nobis coa-
meniat.

Tertull. ad-
versus Her-
mogenem.

certissimis iam pridem rationibus persuaso, errare Papam posse, errasse, addo etiam nunc, errorum fere omnium, qui ecclesiā D E I vexant, patrem esse. Ex his, nī fallor, perspicuum euadit, in ipsis religionis pontificiæ fundamentis, magistrorum nostrorum iudicia variare. Sed hæc vetera. Illud fortasse non ita vulgo innotuit, Pium quintum (quem Gregorius iste mortuum exceptit) in purpuratorum suorum confessu, referente Granuellano Cardinale, 80. Articulos nota hæreos confixisse, & edita bulla, damnasse, quos Baius Louaniensis, sacrarū litterarum professor regius, publicè affirmasset, & cum tota adhuc Louaniensium schola, oblatantibus Sorbonicis, palam defendit. Vera hæc esse testabitur Edmundus Haius, Laolianæ in Gallia sectæ præfectus. Quem cùm non paucis ingenij dotibüs ornarit, qui omnia in omnibus pro arbitrio operatur; vtinam vera etiam dignetur Euangelij sui cognitione. Hoc illi & alijs omnibus ex animo precor: sed illi imprimis; ob plurima priuatum officia, ab illius in me humanitate, cùm dubius fluctuarem, profecta: Quæ, vt referendæ gratiæ facultas desit, gratissima certè memoria colam. Hunc ego, quo est animi candore; omnino mihi polliceor dicturum, nihil à mede Baio confictum esse. Nam ipsos apud eum articulos, cù apologia legi. Sexcenta huius generis papistarum certamina enumerare possem, & destinato aliquando opere collecta edam, si longiorem vitæ & valetudinis usuram, cum otio mihi largiatur, qui bonorum omnium auctor est D E V S. Si quævis ergo de sacris contentio sectam gignit, nullibi plures sunt, quam in ipso papatu. Sed illi viderint. Longe secus se res habet in ecclesia Dei. Varia nonnunquam sunt piorum iudicia, sed ita tamen varia, vt unitatem retineant in Christo Iesu; Donec quicquid obscuri est Dominus reuelarit. Quin & vobiscum quoque, quoad licet, unitatem colimus, in Christo, inquam, I E S V. Vos Deum creditis trinum & unum: eundem & nos contra Tritheistas & Arrianos confitemur. Vos unum Dominum, verum Deum & verum hominem, conceptis utcunque verbis, & peregrino in Missa vestra idiomate, demurmuratis: eundem & nos vere agnoscimus, & clare prædicamus. Unum utrisque baptismum, una fidei formula, una æternæ salutis spes, &c. Unitatem in multis vides, consensum vides, sed in C H R I S T O I E S V: à quo si discesseris, schisma continuò & diuisio appetat. Si Christianæ doctrinæ, id est, scripturæ sacræ plenitudinem, cù Tertulliano adoratis, præclarè nobiscum conuenit. Sin, contempta æternæ veritatis

satis sapiētia, cerebelli vestri cōmenta sectamini , dissensio est; non quæ ecclesiæ dirimat vnitatem ; sed quæ pastoris vocē ab aliena; Dei veritatē à dæmonis imposturis dignoscat. Ut paucis hunc locum concludam; Nos Christi solius ; vos multorū præterea aliorum sectatores estis , iudicent ergo homines, iudicet hominum & Angelorum princeps C H R I S T V S , vtra pars ecclesiæ pacem perturbet, vtra ecclesiæ vnitatem in varias sectas discerpatur , in vtrā optimè quadrent , quæ in sectarios olim à patribus sunt fulminata.

Papiste &
etarij.

In secunda ecclesiæ nota , ad tædiūm vsque lectoris, more De Ecclesiæ tuo , excurris. Bifarium , inquis , sancta ecclesia vocatur , sanctitate.

Vel quod innocens sit & pura , vel quod inexpugnabilis & vndique munita.

Verum quidem est & puram esse ecclesiam & inuitam: non memini tamen in sacrissim. g̃ere, ex eo, quod munita sit; sanctitatem illi tributam. Profani hoc est ingenij tui commentū. Sancta ecclesia dicitur, sancti fideles, tum quia sanguine Christi mundatis, Christi iustitia testis, nulla delicti labes imputetur: tum quod spiritus ope & auxilio prædicti, toto vitæ cursu bonis operibus inuigilant , quātum per carnis infirmitatem cœlestis gratiæ vires exerere sèle queant.

Fol. 19. pa. 2,

Inexpugnabilem ecclesiam præstabit , qui portas inferorum dixit nihil ad eam opprimendam valituras : sed non ideo sanctam , existimari vcluit. Vicunque fuerit , quæ tu ad inuitam hanc ecclesiæ virtutem fulciēdam affers, debiliora sunt, quām ut inclinantis al. quando onus sustinere possint.

De hac, inquis , illud in Canticis , Terribilis vt castrorum acies ordinata.

Fol. 10. pa. 2.

Cant. 6.

Primum, vt hæc de ecclesia intelligenda fint , allegoria tamen non carent. Deinde & iudicium hic tuum & logicum acumē , requiro. Terribilis est ecclesia, vt castrorum acies ordinata; nulla ergo vi expugnari potest. Quasi verò non instructissimam castrorum aciem profligari quo idie videamus. Non me latet quid in hunc locum Gregorius, Glossator, Lyranus & alij scribant. Sed proprius verba intuenti manifestum est, non de robore Salomonem; sed de oculorum pulchritudine loqui, per pro magis & splendore: qui non secus amantis visum perstringebat , quā instructæ aciei, & fulgentium armorum radij spectantium oculos terrere & obtenebrare solent. Proinde & sequenti versiculo sponsam hortatur, oculos vt auertat, quorum micantibus , videlicet , scintillis vinceretur. Perge porrò,

De hac illud Euangelij, quod ædificata nimur super petram sit, ita vt neque pluuiā. &c.

Matth. 7. 14

Credo equidem non casu ; sed profano à te consilio factum esse, ne vllum ferè scripturæ locum, in

C.

Allegorias
nobis semper
per pro magis
nifestis Hamilto. affert.

proprio & genuino sensu ad institutum tuum accōmodares. De singulis hoc loco fidelibus, non de vniuerso fidelium cœtu tractare, ex ipsis Christi verbis apertum est: ut qui domus super petram ædificatæ similitudine, aliud nihil indicet, quā eam demum veram fidem esse, quæ altiores in corde radices agat, & magis serio constantiq[ue] affectu, quasi fundamento nitatur, quām vt tentationum fluctibus & procellis facile cedat. Tu inuidiam hinc ecclesiam elicis: Ego quemuis potius fidelem, omnibus Satanæ insultibus fortiter restitutum, quādiu auditos præstiterit C H R I S T I sermones. Verum, quid si Christi verba non audierit, vel non obtemperarit auditis? Fatuo assimilabitur, qui domum suam ædificat super arenam. *αλλα δι λαύτον σε ελέγοντες* & hæc enim, & quæ mox sequuntur opus esse docent. Subdis nā,,que: Habet enim fundamentum firmum & stabile, de quo Psalnographus, fundasti eam super stabilitatem suam, non inclinabitur in seculum seculi. Horrendum hoc est sacrilegium, Hamiltoni, spiritus sancti oracula truncare, & trāsuerfa ad ecclesiam trahere, quæ ille de terra cecinit firmitate. Sic enim habent *וְיָדֵךְ כִּי תַּחֲזִקְנִי בְּעַמְּךָ*, id est,

יְהִי רָצֶן id est, fundasti terram super Basim suam, ne moueat se in seculum. Tu sublata voce (terram) alienis fulcris, quasi ruituram alioqui ecclesiam sustentas. Sed mirū videri non debet, hac te religione in sacris versari, qui synceræ religioni bellum indixisti. Nec optima fide illud. „Sæpè expugnauerunt me à iuuentute mea, etenim non potuerunt mihi. Quid hæc sibi volunt, Hamiltoni? Atqui ita inquies, cū Hieronymo reddit, vulgatus, quem sequor, interpres. Sed malè reddit, vix, vt elici sensus queat. Melius septuaginta, *πλεονεκτος εποκευλαντες* &c. Sæpius me bello lacescuerunt. Sed ad Grammaticos te, magne theologaster, remitto. Si sæpe ecclesiam expugnarunt hostes, vietam certè in potestatem sæpe suam redigerunt: quod altero versiculi membro Propheta negat. Verum non præualuerunt mihi. Angustijs multum & obsidione Israelem presserunt inimici, expugnarunt nunquam. Id autem expugnandi verbo significari, vel quæ hic assertur à te Augustini sententia docere te „debuisse; Oppugnari, inquit, ecclesia potest, expugnari tamen non potest. Libenter ista condonasse, nisi Hebraicæ linguæ cognitionem iactitares. Sed intelligo quid prætexes, ita te in Romani pontificis verba jurasse, vt errare cum illo malis, quā cum Dei Propheta, aut alio quouis spiritus sancti organo bene

bene dicere. Transeo patrum dicta. Ad tertiam venio eccl^{esi}s proprietatem.

Non equidem inferior in omnes mundi partes , ex Christi mandato, promulgatam Euangelij doctrinam; & vniuersale De Ecclesiæ propterea ecclesiam meritò appellari. Sed tuas iuuat probations auscultare. Non ab te, inquis , per Psalmographum , de futura in tempore Euangelij eccl^{esi}s claritate dictum fuisse constat; in omnem ter- Psal. 19. eam exiuit sonus corum , & in fines orbis terræ verba eorum. Fol. 11. ps. 2.

Ecquid te pudet, Hamiltoni, in tanta Euangelij claritate, diuinæ litteræ , nulla adhibita reverentia profanare? Manifestius est omnibus Psalmi illius argumentum, quām vt multis sit hoc tempore verbis exponendum. Duobus se modis cognoscendum DEVS offert; ex rerum conditarum contemplatione , & ex scripta promulgataque populo suo lege. Illa omnium gentium coimunis , hæc propria Iudaorum. Nam quod Abrahæni posteris familiariter est in lege patefactum; id cœli & terræ opificium , auctori suo testimonium reddens , apud omnes populos sine discrimine concionatur: nulla vt gens sit tam barbara aut remota, quam non pulcherrimum hoc mundi theatrum , dierum noctiumque vicissitudo, certa orbium cœlestium reuolutio, vel aperto ore doceat, Deum esse qui hæc omnia crearat , qui omnia gubernet, qui legem cunctis præscriperit. Ait ergo David , in omnem terram exiuit sonus, seu linea eorum. Quorū? Cœlorum videlicet, nulla vt linguarum dissonantia obster, quin ubique exaudiatur eorum præconium. Atque eodem plane sensu versum hunc profert Diuus Paulus: sed dico, annon audierunt? Atqui in omnem terram exiuit sonus eorum. &c. q. d. Non Iudeos modò vocantis DEI vocem audiuisse, sed cunctis etiam nationibus , tacito syderum & cœlorum sermone Deum se patefecisse. At de Apostolorum prædicatione intelligunt Augustianisti partes.

Ita quidem, cum alijs nonnullis allegoricè exponit, non secundum litteram Augustinus, nunquam infelicius in scripturis sanctis versatus, quām in Psalmorum enarratione. Quod bona eorum venia dictum confido, qui vel unius Psalmi expositionem leuiter degustarint. Nō quod non multa, imo omnia fere, præclarè: sed quorsum illud, tam præclarum? *Servi utræque etnos* Mecum faciunt Hieronymus, & Lyranus , vulgatâlicet allegoriam non prorsus aspernentur. Sed ignoscere cæteris, in magna Hebraicæ linguae ignoratione, pietatem allegorijs inculcenis, modesti homines debent: tibi, qui toties hæc legeris, coties audieris , de linguarum cognitione gloriaris , al-

legorias initio respueris, ignosci non debet. Duorum certè alterum necesse est, vel deserta statim religione, mentem tibi iusto Dei iudicio excæcatam, vel desperata potius malitia eo præcipitem rapi, ut prudens & sciens veritatem obscures.

¶ Verum age. Ecclesiam Christi Catholicam esse & vniuersalem, non vno tantum terrarum angulo inclusam, scriptura imprimis, & veteres, scripturæ vestigijs inhærentes, passim testantur. Quin in omnes etiam mundi prouincias personarit Euangelicæ tubæ clangor, & per vniuersum orbē fideles sint dispersi nemo sanæ mentis negarit: vt non malè sit à patrib⁹ „vniuersalitas definita, fide per totum terrarum orbem diffusa.

Quod nulla ferè gens corum tempestate esset, quæ non conspicuum aliquem Christo thronum erexerit. Vnde non dubitauit Augustinus omnia suo tempore impleta affirmare,

„quæ de ecclesia olim prædicta erant. Modò, inquit, iam impletum est, quod tanto antè prædictum est: diffusa est ecclesia per totum orbem terrarum. Proinde & Epistol. 48.

acriter Vincentium Rogatistam & merito redarguit, quod in compensatione totius mundi, modicam esse partem dixerit, „in qua fides Christiana nominaretur. Sed si de ætate nostra loquamur, respondeas mihi velim, Hamiltoni, ad visibilem-

ne hæc ecclesiam, an dispersos vbiique fideles, sub infidelium iugo, C H R I S T I iugum, sine externæ prædicationis libertate, suauiter portantes, referenda putes? Hoc si dixeris, nihil causam tuam iuuabit, qui non aliam, quam visibilem ecclesiam agnoscis. Sin illud; maxima tibi orbis pars hoc tempore reclamabit. Nam cum per Africam, & Asiam vniuersam, magnamque Europæ partem, quâ longè lateque Turcarum Imperator; qua innumerabiles alij reges dominantur, vix quisquam sit, qui palam Christi nomen profiteatur, contractos in angustum visibilis ecclesiæ terminos fatearis oportet: Maximè, si, quod falsissimum est, rabulis vestris concedamus, non aliam in terris ecclesiam esse, quam quæ Romano pontifici more gerat. Quantula orbis particula Idoli vestrī pedes osculatur, aut sœuam hanc in Christi seruos tyrannidem probat? In Græcia quidem & Africa, & Asia minore florentissimæ olim ecclesiæ fuerunt, quarum vix, ac ne vix quidem, post captum Byzantium, obscura amplius signa apparet: & ut maximè etiamnum florarent; nullis neque precibus, neque minis adduci potuerunt, Romanensi ut tyranno colla submitterent. Vbinam igitur vniuersalis illa visibilis ecclesiæ facies, quæ pontifici vestro paret? In Gallia, inquires,

Augustinus
de tempore
sermo. 109.

Non vbiique
visibilis est
ecclesia.

Minima or-
bis particula
Romani præ-
sulis auto-
ritatem ag-
noscit.

Italia,

Italia, Germania, Hispania, & remotissimis, si Deo placet, v-

triusque Indiae oris. Primum negari non potest longè plu-

res ex Europæ à Papatu, ad Christi ecclesiam commigrasse,

quam libenter illi obsequantur. Deinde, fac omnes adhuc

in fide, seu perfidia verius pontificia permanisse. Quota est

hæc orbis pars, si cum amplissimi niviuersi prouincijs conser-

tatur? In India verò vix pauci sunt; quos falsis fascinarunt mi-

raculis Iesuitæ. Digo ergo, si potestis, visibilem nobis ec-

clesiam per totum orbem diffusam monstrate, ad quam tan-

topere nos reuocatis. Si Catholicam Romanam indicatis,

angustis ea est finibus comprehensa; nec vniuersalis proinde,

sententia vestra, dici potest: siquidem vniuersalis nominetur,

quaꝝ per omnia mundi imperia, per omnes vniuersi tractus la-

tissimè sit expansa. Adhæc, quod ab ipsis Euangelij incuna-

bulis traditum est, vltro mihi, nisi fallor, dabis, vulgare hoc,

quo utimur, fidei symbolum, Apostolos DOMINI aucto-

res habuisse. Illorum ergo ætate vniuersalis ecclesia fuit, non

tamen in omnes adhuc mundi plagas dispersa. Non dum, in-

quit Augustinus, videbant discipuli Ecclesiam per omnes gē-

tes, incipientibus ab Hierusalem. Caput videbant, & de cor-

pore capiti credebant. Similes illis sumus & nos. Videamus ali-

quid, quod ipsi non videbant, Ecclesiam per omnes gentes:

& non videamus aliquid quod ipsi videbant, Christum in cat-

ene constitutum. &c. Necessæ igitur est, velis nolis, aliam af-

feras vniuersitatis rationem quam cum visibilitate sit cō-

iuncta, vel nulla iam in terris erit, nulla Christi & Apostolo-

rum ætate fuit, quaꝝ tam amplam appellationem merebatur.

Melius ergo qui Catholicæ ecclesiæ titulum, non tam locoru-

spacijs, quam fidelium numero, & ætatum serie metiuntur,

Catholicæ vt dicatur, quod omnes, qui sunt, fuerunt, aut futu-

ri sunt veri DEI cultores, vbiunque terrarum aut Coelorum

degant; viuos, & mortali vita defunctos, sub cruce militates;

cum Christo capite victoriæ triumphum canentes sinu suo co-

plectatur. Hæc nimirum Catholicæ est, quam inter Christianæ

religionis capita, credere nos profitemur. Quod cum ita sit,

non satis equidem assequor, quæ te, malum, intemperies trans-

uersum egerit, tam pétulanter vt nobis insultares, quod vni-

uersalem, quam credimus, ecclesiam, posse oculis cuiusquam

propriæ cerni insiciemur. Nam vt supra attigi, si fides est hy-

postasis eorum quæ speramus, & conuictio eorum quæ non

dum videamus; vel me prorsus fallunt disputandi leges, vel ne-

cessario consequetur, vniuersalem hanc ecclesiam, quam fide

Nō est cum
visibilitate
cōiungenda
ecclesiæ vni-
uersitas.

Augustinus
sermo. in fe-
sto pascuae.

Vide Aug.
in Psal. 55.
58. & 62.

Ecclesia quo
modo dicta
Catholicæ.

Hebrei 11. 1.

percipimus, sub sensus nostros cadere omnino non posse.

¶ Tim. 1. 19 Quod sanè extra controversiam Christianis esse debet.

, Solus enim suos nouit, & sub signaculo occultos, in ultimum
,, usque diem tenet, qui solus est cordium scrutator, Deus. A-
lioqui si oculis fidelium ecclesia spectaretur, non fidei iam, sed
sensuum ope disceremus, quod fide proponitur amplecten-
dum. Sit ergo hoc fixum, vniuersalem illam sanctorum ec-
clesiam, quam communī fidei symbolo credere nos contesta-
mur, occultam esse, & soli Deo cognitam, qui ante iacta mū-
di fundamenta, in Christo suos elegit.

Ephes. 1.

**Ecclesia visi-
bilia quæ.**

Et & alia ecclesiæ ratio, trita quidem illa, sed minus à te di-
ligenter animaduersa; vt qui cæco contradicendi studio om-
nia confundas. Nam cùm sagena in mare coniecta similem
facit ecclesiam Christus, externam utique designat, vniuersā,
inquam, hominum multitudinem, qui vbiuis terrarum, præ-
dicati verbi obseruantia, & sacramentorum participatione v-
num D E V M venerantur. Et hanc quoque licet in partibus,
vt plurimum, visibilem: (nam totam simul conspicari nemo
vñquam potuit; quod maxima pars occulta singulis ab-
ditaq; maneat:) hanc, inquam, bisariā dicimus obscurari pos-
se. Vel enim sub atra persecutionum tempestate ita delites-
cit, vt ad audiendum D E I verbum, & sacramenta admiri-
stranda palam non audeant fideles conuenire. Cuius rei ex-
empla nobis nonnulla præbent Apostolorum scripta; & qui
proximi Apostolis fuerunt, non pauca. Vel superstitionum
& errorum tenebris, ita nonnunquam obfuscatur vera eccl-
esiæ facies, nusquam ferè vt appareat syncerum verbi præconi-
um, & pura mysteriorū forma. Cùm Iezabel, prophetis Do-
mini trucidatis, Eliam, fuga sibi consulentem ex Israele expul-
lisset; atque euersis Dei altariis, victimas mactare idolis po-
pulum coegisset, vt pius ille numinis cultor defteret, vnicum se
relictum; vbinam conspicuus fuit ecclesiæ vultus, de quo
tantis clamoribus decertatis? In Israele profecto, (intermisso
Sacramentorum ministerio, & legitimo Sacrificiorum vsu)
nullus fuit: in qua tamen numerola hominum multitudo re-
mansit, quæ nondum Baali genu curuarat.

v. Reg. 19.

**Potest ergo
in persecuti-
one ecclesia
esse, quæ o-
culis homi-
num nō cer-
tatur.**

**Genes. 8.
¶ Pet. 3.**

At particularis hæc inquies, ecclesia fuit; nos de vniuersali
disputamus. Quasi vero non singulis accidere ecclesijs pos-
sit, quod in ynam cadere particularem videmus: aut non tota
D E I ecclesia, særissimè oppressa, & veluti demersa fuerit per
secutionum vndis. Centum & viginti annos poenitentiaæ cla-
mores ingeminavit Noha, vix à domesticis obauditus.

Oberrante

Oberrante huc illuc; & in terram nunc promissam, nunc alienam peregrinati Abrahamo, Isaaco, Iacobo, in paucissimis, eis-
que mundo ignotis familijs ecclesiæ dignitas persistebat. Cum
Iacobus fraternaliter sœuia metu in Melopotamiam profectus,
Labani oves ignobilis pasceret & abiectus, vbinam extern' ec-
clesiæ splendor fuit? Multiplices hic populi D e i calamitates
prætero & deportationes. Christo à Iudæis cruci affixo, quæ-
nam ecclesiæ facies apparebat? Eodem in coelum sublati,
maxima Hierosolymis, maxima per Iudeam totam, & alias
gentes, quacunque Christum prædicabant vexationum crude-
litatis ecclesiam D e i vastabat: quæ ad Neronis, inquit ille, tem-
„ pora, inter atrocissimas persecutiones crescendo peruenit. Augustinus
de Civit. lib.
18. Cap. 52.
A Nerone ad Diocletianum decem insignes tyrannorum infe-
stationes antiqui numerabant. Quarum decima tanta fuit,
nulla vt pijs oratoria; nulli libri supererent. Edicto enim ca-
uit sœuus ille D e i hostis, vt omnia vbiique templo solo æqua-
rent; Christianos sacra idolis facere recusantes trucidarent.
Longum esset de singulis dicere. In asperrimis hisce difficul-
tibus, si externas ecclesiæ notas consideres, vbinam ecclesia
fuit? Nusquam certe gentium putaret, qui non Christi potius
promissis crederet, quam oculis suis. Ex his, ni fallor, planè
constat, hostium, quod dixi, tyrannidem, ecclesiæ D e i aspectū
sæpiissimè pijs ademisse. Non quod Christiani è conspectu
hominum tollerentur; sed quod in publica se templo recipere,
sacrisque concionibus & mysterijs interesse non auderent.
Hæc enim visibilis ecclesiæ signa sunt, sine quibus hominum
oculis non spectatur.

Sed altera longè perniciosior est occultandæ ecclesiæ ratio. Plus enim in pace valuit errorum & superstitionum illuuiies, Altera obser-
quam hostium aperta vis, in adulterando D e i verbo, & sacra-
mentis misere polluendis. His nanque maculis, pastorum in-
scientia vel securitate inductis, foedata C H R I S T I sponsa,
virgineæ castitatis decorum, & sub lege, & sub gratia subinde
amisit. Vnde non raro factum, vt quam ex cunctis gentibus
solam delegit, & icto foedere arctissimè sibi deuinxit; peregrini
cultus pigmentis turpiter fucatam acerbissimè obiurget, & a-
matorum stupris inquinatam abdicaturum se minetur Zelotes
ille Deus, qui contemptum sui ferre non potest. His ecclesiæ
suæ flagitijs grauiter offensus, Prophetæ imperat fornicariam
vt vxorem ducat, spurios ex ea filios suscepturnus, quod lupana-
ri, quam ecclesiæ similior esset populi cætus. Quare & filios
expostulare cum matre iubet, „Quia ipsa, inquit, non est vx-
Osee. 5
C. iiiij.

Genes. 1. 2
30. &c.

Euseb. lib. 8.
Cap. 2.

„or mea, nec ego vir eius. Et auferat fornicationes suas à fa-
 Ose. 2. „cie sua, & adulteria de medio vberum suorum. Quod ne de
 Israele tantum dictum arbitris, eiusdem sceleris contagione
 & Iudam quoque contaminatum, & eodem suppicio affe-
 „Etum iri dicit. Non permittent, inquit, opera eorum ut re-
 „uertantur ad Deum suum; quia spiritus fornicationis in me-
 Iesa. 1.10. „dio eorum est; Deum non agnouerunt. Nam & Israel ruet
 „propter iniquitatem suam; corruet etiam Iuda cum eis. Et
 ipsum Hierosolymā Isaias Sodomæ & Gomorrhæ æquat:
 Ezecl. 16. Cui abominandam idolomaniam acerrime Dominus per E-
 zechielem exprobrat, Quod à Cananæis potius, Amorræis,
 „que & Hethæis genus duxisse, quam ex sancta Abrahami ra-
 „dice ortam opera conuincant: Quod ex miserabili conditi-
 one liberata, infinitis Dei beneficijs affecta, donis ornata, de-
 litijs enutrita, pulchritudinis tamen opinione inflata, omnis
 boni auctorem insolentissime contemserit; omnibus se tran-
 seuntibus prostituerit; ex auro & argento templi imagines fe-
 cerit; liberos illis suos immolarit; alienos amatores mercede
 conductixerit; breuiter, Sodomæ germanam, Samaria duplo
 nequiorum vocat. Infinitum esset, si omnia ex Prophetis
 afferrem, quæ grauissime sunt ab illis, in horrendam ecclesiæ
 corruptionem detonata. Dic mihi, Hamiltoni; & si per ob-
 stinatæ mentis improbitatem potes, ingenuè semel responde;
 quænam tibi in Israele, quænam in Sione conspicua fuisse ec-
 clesiæ facies videtur, cum in eiusmodi voces erumpere, cum
 omnia sponsæ extrema minitari, patientissimus ille Deus,
 & ad iram tardissimus cogeretur? Si veras adhuc visibilis ec-
 clesiæ notas vides, oculatior certè eo es, cuius acies in abstru-
 sissima quæque & recondita penetrat. Nec tecum tibi, sed
 cum Deo certamen, quem toties caluniatorem, toties in pro-
 pheturum ore mendacem spiritum facis. Conqueritur ille,
 corruptum in Iudæa, corruptum in Israele cultum suum esse,
 nec sponsam amplius, aut virginem castam, sed prostituti pu-
 doris lupam, inexplabilisque libidinis meretricem deprehen-
 dit. Tu incorruptam contrà veræ ecclesiæ faciem conspicis:
 immerito proinde D E V M conqueri, haud rectè insontem
 accusari, inquis, proscindi conuitijs innocentem affiras.
 Sin densa idolatriæ caligine testam, & crassis ignorantiae
 tenebris circumfusam concedis, quod fugitis tantopere, cō-
 sequetur, veram ecclesiæ faciem non semper hominibus
 apparere. Neque enim alibi, quam in Iudæa, aut Israele, vi-
 sibilem, ante Christum natum, ecclesiam fuisse dicitis.

Quod

Quod in nefandas veteris ecclesiæ abominationes prophetæ olim, una voce clamarunt, idem & nobis, in nostri temporis superstitionem, falsa dogmata, sacramentorum profanationem conuertere optimo iure licet. His, inquam, ita obscuratum esse sponsæ Christi vultum, ut nullo fere signo dignosci iampridem potuerit. Quæ cum à multis frequenter viris disertissimis vere sint & fusè explicata, ne longior & molestior lectori sim, repetere non libet. Summa hoc credit: cum externe ecclesiæ symbola sint syncera verbi prædicatio, & legitimus sacramentorum vius, eatenus ecclesiam obfuscari, quatenus signa hæc inuestis corruptelis euanescent. Quod cùm horribilius nunquam, quām in papatu contigerit, liberè asserimus ab eo tempore ecclesiam Dei latuisse, quo pontificiorum mendacia, idolomania, superstitionis ritus regnum in Christianismo occuparunt. Iam verò postquam immensa Dei bonitate, veræ doctrinæ lux mundo affulxit, papismum relinquimus; ab ecclesia discessionem non facimus. Neque enim papismus ecclesia est; sed in ecclesiam obrepit; ecclesiam obruit papismus. Cum papismum dico, peruersa intelligo dogmata, superstitiones, gétiū & Iudæorum cæremonias & ritus, omnium denique hæreseon effusam ab inferis colluuiem, quæ pertinaciter, contra Dei verbum pontificij defendunt; & veram ecclesiæ faciem aliquot seculis deturparunt. Hæc si missa faciant; si ex Dei verbo sapere velint, amplectemur vt fratres, quos nunc vt crucis Christi inimicos, & vineæ Domini vastatores declinamus. Non enim à Iudæorum ecclesia abstinuerunt prophetæ; sed ab impijs Iudæorum cultibus & erroribus impollutos se conservarunt. Ita & nos, non ecclesiam, quæ in papismo est; sed fabulas, sacrilegia, idolatria, superstitionum congeriem, quibus deformata ecclesia est, deuitamus: in ijs quæ Dei verbo consona docent, libenter, vt dictum est, consensuri. Hæc nostra est de inuisibili ecclesia sententia, non antea fortasse à vobis intellecta; quam, quibus oppugnes argumentis videamus.

Sed hoc, inquis, illorum cōmentum subtile quidem falsitatis coarguit Christus ipse Matth. 18. adire ecclesiæ iubens, & apud illam delinquentis fratribus non men deferre, quod factu utique impossibile foret, si inuisibilis esset. Nequeo equidem in animum inducere vt credam, serio hæc à te ex aliorum libellis transcripta; quæ, si vel guttam vnam boni iudicij haberet, facile animaduerteres, à genuino sensu detorta, nihil omnino facere ad doctrinæ nostræ veritatem conuenientiam. Mihi certè præuaricari videris, & ita papanis assentari, omnem vt interea religionem cum Luciano tuo irrideas. Iubet Christus fraternæ injuriæ querelam ad ecclesiam deferre.

Papismi rame
mine quid in
telligendum

Fol. 41.
Hamiltonij
contra inui-
sibilem eccl-
esiæ argu-
menta.

Matth. 18,

Non de vniuersali eccl^{esi}a intellige-
da sūt Chri-
sti verba.

Sed Catholicam ne peto, an particularem? Si Catholicam re-
spondes, quod factu impossibile est præcipit. Nunquam enim
potuit Catholica eccl^{esi}a, id est, quicunque Christi nomen
proficitur, in vnum cogi, aut à quoquam conspici. Nec
prælati etiam omnes & pastores eccl^{esi}æ (quos representare
eccl^{esi}am dicitis, cùm Catholica tamen non sint) coire semper
possunt, ad quotidianas fratrum lites dirimendas. Vel nefas
ergo præscribit Christus; vel ad eam quæ videri, quæ inueniri,
quæ singulis diebus conuocari, id est, ad particularis cuiusque
eccl^{esi}æ senatum referendum est præceptum. Particularem
autem quamvis eccl^{esi}am errare posse, & subinde obscurari, cù
vos ipsi cōcedatis, in vestrum caput recidit, quod in nos telum
conijcere volebatis. Sed obtusus est, quām vt quenquam læ-
dat. Quod vt planum fiat, repetito sophistmate, multiplicē
ανακολυθίαν ostendam. Iubet adire eccl^{esi}am Christus;
ergo inuisibilis eccl^{esi}a non est. Primum in eo fucum fa-
citis, quod perinde argutemini, ac si perpetuo inuisibilem di-
ceremus: Deinde quasi ita obscuram vt nunquam sese inter-
noscerent fideles. Vtrunque falsissimum esse, ex supra dictis
pater. Inuisibilis quidem eccl^{esi}a est; sed aliquando, non sem-
per: ita deinde in maximis etiam persecutionibus, inuisibilis,
vt suos secretò habeant pij cōuentus: vt ex omnibus antiqui-
tatis scriptoribus, & quotidiana eorum experientia constat,
qui sub Romani pontificis tyrannide vitam trahunt. Locu-
ples huius rei testis est, in Apologetico suo tertullianus.

Tertullia. in **Apolog.**
 „Coimus, inquit, in cœtum & Congregationem, vt ad **D E V M**.
 „quasi manu facta precationibus ambiamus orantes: coimus
 „ad diuinarum litterarum Commemorationem. Ibidem ex-
 „hortationes, castigationes, & censura diuina. Nam & iudi-
 „catur magno cum pondere, vt apud certos de Dei conspectu:
 „summumque futuri iudicij præiudicium est, si quis ita deli-
 „querit, vt à communicatione orationis, & conuentus, & om-
 „nis sancti commertijs relegetur. Vides in difficillimis eccl^{esi}æ
temporibus, cùm ne mutire quidem Christiani auderent, ec-
clesiastici senatus politiam, ex Domini præscripto, institutam.
atque in summa etiam religionis & veri cultus corruptela, di-
uinæ censuræ umbra, & quædam presbyterij forma remanere
potest. Quod ex **C H R I S T I** ipsius dictis planè liquet.
Quanquā enim perpetuum hoc sit cōponendarum in eccl^{esi}æ
offensionum remedium, certum tamen est, eum hic spectari
ecclesiastici iudicij morem, qui à Mose ad legis abolitionem in
Iudæorū synagoga perdurarat. Quanta autem in Iudæa fu-
erit rerum

erit rerum omnium confusio, Christi præsertim ætate, ex prophetarum & Apostolorum scriptis euidenter docemur. Ad seniorum tamen confessum & synedrion; cui mandata fuit morum & doctrinæ censura, remittit Christus, quos violatæ Charitatis iniuria offendisset: eandemque disciplinæ formam in sua etiam ecclesia, ad frænandos indociles & proteruos, vivere voluit. Nec tyrannorum ergo immanitate, nec errorum & superstitionum caligine impediri potest, quin locus modo quodam sit D o m i n i præcepto.

Quanquam ad benè constitutam ecclesiam referendæ propriæ sint, quæcunque in sacris litteris, de ecclesiastica disciplina, leges exstant. Quod legitimum iudiciorum ordinem, & reip. statum perturbari aliquando contingat; multa pijs ferenda sunt; & precibus interim Deus assiduè fatigandus, suam ut ecclesiæ politiam restituat.

Sed profectò, inquis, non ita est, nec per Prophetas loquens spiritus sanctus sic nos docuit, qui Christum Tabernaculum suum, id est, suam Ecclesiam posuisse in sole passim commemorat, ut claram eam & illustrem omnibus faceret.

Ad bene cōstitutam eccl. proprie perrinet Ecclesiasticæ disciplinæ præcepta.

Psalm. 19,

Quod Paulo antè dixi, clarius hinc elucet, non aliud agere Luciani sectatorem, quām ut specioso papismi indumento velat⁹, Deum & homines impunè subsannet. Nouit quorsum spe. Etent Davidis verba; qui, ut in Cœlorum, quasi speculo, contuendam nobis Dei gloriam initio proposuit; ita nunc in praestanti solis splendore, perniciitate & calore, luculenter sele proferre conditoris Maiestatem demonstrat. „Soli, inquit, posuit tabernaculum in eis; id est, solem in Cœlis, non securus, quām in pulcherrimo habitaculo & tentorio collocauit; quod cæteris planetis dignitate præstet. Nouit Luciani discipulus hoc à Propheta apertè significatum. Tamen, ut eam ipsam, cuius patronum se simulat, causam cum impietate sua proderet; eiusmodi usus est, quæ omni veritatis specie carerent, cum alia multo magis probabilia ad manum haberet. In sole, inquit, Tabernaculum posuit; semper ergo visibilis Ecclesia. Nemini metis compoti persuaseris, ita te serio argumentari voluisse, qui totos viginti annos, in dialecticorum scholis rugosæ frötis magistrum egisti. Scio, quid post veterum quandam commentetur in hunc Psalmum Glossator; Hebraici uterque idiomaticis ignoratione deceptus. sed nihil te istorum lapsus excusat, qui linguæ huius cognitionem præte feras. Multiplicem, ergo quæ peccoris tui fæcunditas est, vno & eodem partu errorem effudi. Primum quod spiritui sancto ascribas, quod nunquam est illius instinctu dictum. In sole enim Tabernaculum posuisse, non diuini yatis oraculum est, sed fœdum interpretis græculi

Prudens &
sciens verba
Psalmo gra-
phi peruerit
Hamilton.

quem tu contra Hebraici contextus veritatem, ab Hieronymo tanto ante & Lyrano expressam, in tanta linguarū & bonarum artium luce impudenter tueris. Sed ut germanam hanc esse Psalmographi lectionem maximè probes, passim à Prophetis cōmemorari qui dixeris, quod nusquam alibi scriptum reperitur? Videor non improbabili conjectura causā affectus quæ religiosulum hunc papanum decepit. Horas nimurum canonicas quotidie fortasse legit; aut reboantes saltem in templis suis sacrificulos audit, in sole posuit Tabernaculum suum. &c. Hinc passim commemorari putat, quod ex uno toties Psalmo corruptissimè cantillatur. Miseram nimis ecclesiam, quæ nisi errorum, imperitiae, & mendaciorum luminibus illustrari nequit: vel ter miserum potius, & desperatae cœcitatatis apostamat, qui totus in eo est, ut splendenti sacrarum litterarū Luci ignorantiae suas tenebras obducatur; ad ecclesias claritatem detorquens, quæ de sole in medio planetarum (inquit Lyra) posito Propheta canit. Sed perge. Quia, etiam de causa vocat eam ciuitatem in monte positam, quæ non potest abscondi. Iste scilicet, mons est de quo Esaias prædixit, fore inquietus in nouissimis diebus domum Domini in vertice montium qui super colles eleuabitur, & fluent ad eum omnes gentes, & ibunt populi multi.

Math. 5. 14.
Esai. 2.

Vrbi in montis vertice sitæ, non tam vniuersum ecclesiæ corpus, quam singulos ecclesiæ pastores comparat Christus. „Vos estis, inquit, lux mundi: non potest oppidum abscondi „super montem sicutum. Apostolos alloquitur, & in eorum persona quosquis Euangelij ministros; quorum doctrinam ac vitam integrum esse oportet, quod omnium in eos oculi sint cœcti; ut non magis latere eorum facta queant, quam quæ in montis est cacumine ciuitas exstructa. Quæ tamen non ita semper conspicua est, quin nebulis subinde, & caligine obducatur. Deipso Sione, non de ecclesia loquitur Esaias: quem ideo in vertice montium præparatum iri prædictit, quia inde primùm audita est concessionis D O M I N I vox, cuius sonitus per totum terrarum orbem delatus, in Cœlum usque nos evexit. Quod manifestius proximo versu exponit;

Quoniam ex Sione exhibit lex, & verbum Domini de Hierusalem. Hec nimurum fuit monticuli illius nobilitas & altitudo, quod cœlestis in eo D O M I N I maiestas resulserit; quod salutaris fuerit doctrinæ fons, quæ in totum postea mundum exundauit. Hic verus est verborum sensus ex Lyrano fideliter transcriptus.

Augustin. in Psalm. 119. Allegoricè Augustinus, more suo. Mons, inquit, quo ascendamus spiritualis quedam est celitudo: & quis est nisi Dominus noster Iesus Christus. Sed utramvis expositionem admittas, iudicet quicunque vel micam

micam boni iudicij habet, recte ex his conficias ecclesiam semper videri. Atque hactenus de ecclesiæ, ut ita dicam, visibilitate.

Iam, vt Donatistarum nos hæreseos inuidia oneres, & sectæ illius historia, tanquam gemmula quadam, farraginem tuam exornes, eam nobis obiectionem, contra ecclesiæ vniuersitatē Nihil nobis affingis, quæ nulli vnquam sobrio in mentem venit. Non a-
deo sumus negligenter in veterum monumentis versati, vt ig-
noremus quibus hæriticorum armis impugnata sit Catholica
fides; & quibus contrâ piorum apologijs defensa. Negabant
Donatistæ alibi, quâm in vnico Africæ angulo ecclesiam esse:
Negabant villa eam labe aut macula infectam. Negabant,
quod ante illos Cyprianus, vllum esse apud hæreticos Baptis-
mi vsum. Quid in nostra, vel Christi potius doctrina simile? Ecquis nostrum vnquam alicuius prouinciæ finibus ec-
clesiam terminauit? Admonemus quidem fidelium paucita-
te neminem offendere debere. Quamuis enim gentium multi-
tudinem in Ecclesiæ D e i confluxuram prædixerint diuini
vates, exiguum tamen hunc numerum dicimus, si cum infini-
ta pereuntium turba conferatur: vt verissimum semper fuerit
,, illud seruatoris; Quam angusta est porta & stricta via quæ Matth. 7. 14;
,, dicit ad vitam, & pauci sunt qui inueniunt eam. &c.
Hoc, inquam, docemus; sed in nullas à nobis angustias redigi-
tur ecclesiæ amplitudo; vt paulo post dicetur.

Importunè hoc loco, futilem illam, de ordinaria successione, De ordinaria successione.
quæstionem infarcis, & ante victoriam pueriliter triumphas. Hac, inquis, admissa de tota causa actum esse intelligunt. Erras, Ha-
miltoni, & improbè eos fallis, quibus minus nota sunt doctri-
næ nostræ præsidia. Non nos terret ordinariæ successionis
nomen; quam longè certiorem possumus, longè, quâm vos,
veriorem assignare. Vos enim personalem tantum successi-
onem laudare potestis: nos in hac pares; in doctrinæ prætere
veritate superiores sumus. Elige quem voles Episcopatum;
quam voles in agris aut vicis ecclesiam, eandem tibi ministro-
rum, eandem pastorum seriem, sine villa tergiuersatione con-
cedam, quam ex patribus orthodoxis, vel alio quopiam pro-
bato scriptore afferre licebit. Iisdem enim successimus, quos
ad nostra usque tempora dicitis in ecclesia Christi floruisse:
eosdem maiores numeramus. Quorum ante Caroli Magni Ab Episco-
statem paucissimos; & diu post Carolum non multos repe-
ries, qui placita omnino vestra comprobarint. Sed ita tamen porum serie
sotinuam doctorum successionem agnosco, vt cælestis Euani- non pender
veritas doc-
trina.

gelijs veritatem ab horum serie pendere nolim. Quorum si qui
 à C H R I S T I & Apostolorum doctrina diuerterunt, non de-
 bet hominum perfidia veræ fidei præiudicio esse. Multos quo-
 tidie appellat D E V S, qui alieni ab eius ouili videbantur. Mu-
 las contrà delabi ecclesiæ sinit, piorum sanguine & sudore fu-
 datae. Nihil de euersis in Asia & Africa, ecclesijs dico. Ex-

Apocal. 12. presse in Apocalypsi habetur, Ecclesiam diu Antichristo perse-
 quente fugatam, in desertum se recepisse. Si nunquam inter-
 rupta pastoruī successio doctrinæ puritatem facit, quisnam e-
 rit in Græcorum, Æthiopum, Syrorum, Armeniorum. &c.

Ecclesijs error, ab ipsis Apostolorum temporibus, perpetua ad
 nos serie deductus? Nulla vñquam ciuitas tanto iure potuit
 personalem successionem prætendere, quanto Hierosolymita-
 na, in cuius Templo dictum est Dominum perpetuo habita-

2. Paral. 7. 4. turum. Cuius promissi fiducia Prophetarum minas irridebant
 & 14. sacerdotes, Templum D O M I N I arroganter inclamantes.

Ierem. 7. 4. „Sed quid respōdet Domin⁹? Faciam inquit, huic domui sicut
 & 14. „ipſi Schilo feci. Si quod solum in mūdo Templū habebat, ob

sacerdotum iniquitatem deseruit D E V S, Nosne fucato suc-
 cessionis titulo seducti, Romanæ nunc ecclesiæ, nullius oraculi
 promisso nixæ, Euangelijs veritatem includemus, cùm omnia
 mundi climata, templa Christo & domicilia præbuisse videa-
 mus? Aaroni & eius posteris assignata est summi sacerdotij ad-
 ministratio, cuius honore inflati, hortantibus ad religionis re-
 formationem Prophetis, & iudicia D O M I N I intonantibus

„responderunt, non periturā à sacerdote legē. Iudæos semen se
 Abrahami esse gloriante, ex diabolo patre natos Seruator ait.
 Et hic ipse sacerdotum omnium summus sacerdos Iesus Chri-
 stus nullum in ordine sacerdotali locum habuit, à Iuda, non à
 Leui oriundus. Nil perniciosius hæreditariae, & perpetuae suc-
 cessionis opinione. Hæc oblatam orbi salutem respuit, Chri-
 stum salutis auctorem cruci affixit, & Antichristum nunc pro
 Christo adorat, spretaque salutari doctrina ad interitum ruit.

Ergo vt Iudæorum primoribus & hæreticis, nihil profuit ad
 dogmata sua defendēda, quod resta ab Abrahamo, recta à Mose
 & Aarone, recta ab ipsomet Christo & Apostolis serie descen-
 dissent: ita vana in hoc tempore iactantia vestra est, qui ideo ve-
 ra esse Episcoporum vestrorum & sophistarum somnia, ex se-
 cularis sapientiae ingenio nata, contenditis, quia ab Apostolis
 ipsis, longa continuatione, quasi per manus, acceperint pascēdi

Aet. 10. gregis curam. Contra D. Paulus Ephesinæ ecclesiæ pastoribus
 „vigilandum admonet, Ex vobis met ipsijs, inquit, exorientur
 „viri

viri loquentes peruersa, vt abducant discipulos post se: Cu-
iusmodi plurimos nominare facile foret, qui optimis Episco-
pis successissent. Recte Tertullianus, Non ex personis si-
de, sed ex fide personas probamus. Non personalis succes-
sio veram arguit doctrinam, sed vera potius doctrina, veram
arguit successionē. Nam vt filij Abrahāmi erant, qui fidem il-
lius imitati sunt, non qui secundum carnem genus ab eo dux-
issent: sic & Apostolorum successores censendi sunt, non qui
in ecclesijs, Apostolorum prædicatione fundatis locum te-
nent, sed qui doctrinam Apostolorum in ore habent. Opti-
mè Irenæus, Qui vero, inquit, crediti sunt à multis esse Pres-
byteri, seruunt autem suis voluptatibus, & non præponunt
timorem D E I in cordibus suis; sed contumelijs agunt reli-
quos, & principalis concessionis tumore elati sunt, redargu-
entur à verbo, qui non secundum gloriam iudicat, neque fa-
ciem attendit, sed in cor, & audient quæ sunt à Daniele Pro-
pheta voces, Semen Chanaan & nō Iuda. &c. Ab omnibus
igitur talibus absistere oportet, adhærere vero his qui Aposto-
lorum doctrinam custodiunt, & cum Presbyterij ordine ser-
monem sanum, & conuersationem sine offensa præstant, ad
informationem & correctionem reliquorum.

Vtrunque ergo, vt dixi, veros nos successores facit, persona-
lis, inquam, successio & doctrina. Hac vos contempta, quæ
sola tamen auctoritatē meretur, personali tantum & locali
successione turgetis; quam interruptam tamen non semel a-
pud vos suo loco ostendetur. Doctrinæ autem vestræ aucto-
res nec Apostoli fuerunt, nec qui multis post seculis cōsecuti
sunt viri pij. Sed patrum de successione sententias audiamus.

Irenæum primū citas, nunquam vt legisse videaris, sed aliorū
fidem secutus, temere in rapsodiam tuam coniecisse, quicquid
vīpiam apud Romanensis Curiæ rabulas lectitasti. Sed quid
ille? Agnitio, inquit, vera est Apostolorū doctrina, & antiqu⁹
ecclesiæ status, in vniuerso mundo, secundū successiones Epis Irenæus,
coporū, quibus illi eam, quæ in vnoquoq; loco est ecclesiam
tradiderunt. &c. Quid nos aliud docemus Hamiltoni, quam
verā & solā agnitionē esse apostolorū doctrinā, veteris & noui
fœderis volumine cōprehensam: ad cuius canonem, quia om-
nia religionis placita reuocare conamur, crucem, ferrū, flam-
mas, & omne carnificis ingenium in tormentis toleramus. Non
tam personas vrget Irenæus, quām incorruptā pereos fidem,
ab Apostolorum temporibus ad tempora sua traductam. E-
piscoporum seriēm cur pertexat, statim dicetur.

Tertull. de
præscript.

Idem omnino voluit & Tertullianus. Ad Apostolos prouocat, & vno hoc præiudicio euincit, adulterina esse hæreticorum decreta, quod nec Apostolos, nec apostolicorum quam auctorem habuerint & antecessorem. „Nullam vt originem ecclesiarum suarum edere; nullum ordinem per successiones ab initio decurrentem euoluere possent. Quod aduersus sui temporis hæreses Tertullianus fecit, quod exemplo suo semper faciendum demonstrauit, idem nobis vt pace verstra liceat, per I E S V C H R I S T I sanguinem obsecramus. „Nam, vt paulo ante idem dixit; In ipso ordine manifestatur, id esse dominicum & verum, quod sit prius traditum; id autem extraneum & falsum, quod sit posterius immisum. Nos quæ à Christo tradita, quæ ab Apostolis prædicata, & scriptis commissa sunt, vtrisque vlnis amplexamur: quæ postea immissa sunt reijcimus vt aliena. Idem si vos, cum Tertulliano, feceritis, euanesceret cōtinuò humanæ sapientiæ inuenta; quæ, vt idem subiicit, ex diuersitate & contrarietate sua pronunciabunt, neque Apostoli alicuius auctoris esse neq; apostolici. Episcoporum, fateor, successionem postulat; sed eiusmodi qui acceptam ab Apostolis doctrinam fideliter posteris tradidissent. Nobis, inquit, nihil ex arbitrio nostro indulgere licet: nec eligere, quod aliquis de arbitrio suo induxerit. Apostolos D O M I N I habemus auctores; qui nec ipsi quicquā ex suo arbitrio, quod inducerent, elegerunt: sed acceptam à Christo disciplinam fideliter nationibus adsignauerunt. Itaque si Angelus etiam de Coelis aliter Euangelizaret, anathema diceretur à nobis. Hanc ergo examinandæ religionis rationem præscribit, vera vt censi debeat, quæ à Christi & Apostolorum fontibus promanans, & per purum veluti Episcoporum alueum deriuata, sine vlo adulterini dogmatis cœno ad nos defluxit. Quod si lutulenti aliquid in canales incederit, non prius sistendum, quam ad scaturiginem perueniamus, Eleganter enim & vere Cyprianus. „Si ad diuinæ, inquit, traditionis caput & originem reuertamur, cessat error humanus; & Sacramentorum cœlestium ratione perspecta, quicquid sub caligine ac nube tenebrarum obscurū latebat, luce veritatis aperitur. Si canalis aquæ, quæ copiosè prius & largiter profluebat, subito deficiat, nonne ad fontem pertinetiam Au- gustinus, de Bapt. contra Donatist. li. gitur? vt illic defectionis ratio noscatur, vtrumne crescentibus venis in capite siccauerit, an verò integra inde & plena procurrens, in medio itinere destiterit. At si vitio interrupti aut bibuli canalis effectū est, quo minus aqua perseueranter continua

Cyprian. cōtra Epistolā Stephani E- pisciopi Ro- mani.

Optimā vo- cāt hanc sē- gnosticismū Au- gustinus, de Bapt. contra Donatist. li. 1. & 2.

, continua ac iugiter fluueret, refecto & confirmato canali, ad v-
 , sum atque potum ciuitatis aqua collecta, eadem vbertate at- Nota:
 , que integritate representatur, qua de fonte proficiscitur.

, Quod & nunc facere oportet D E I sacerdotes præcepta di-
 , uina seruantes, vt si in aliquo mutauerit aut vacillauerit veri-
 , tas, ad originem dominicam & Euangelicam, & Apostolicā
 , traditionem reuertamur; vt inde surgat actus nostri ratio, vn-
 , de & ordo & origo surrexit. Interruptus iam diu, Episcopo-
 rum vitio, fuit salutaris doctrinæ tubus, per quem cœlestis
 vitæ aquas decurrere oportebat; & per bibuli canalis rimulas
 immissa peregrinorum dogmatum venena, puros infecerunt
 Euangelij latices, quibus rigari fidelium animæ & refrigerari
 debebant. Purganda modo fistula est; & ex incorruptis sa-
 crarum litterarum venis, pocula denuo haurienda, quæ sitiēti
 populo offerantur. Id est, Hamiltoni, quod oramus tanto-
 pere & obtestamur. Vos turbidissimis contrâ riuulis, imo fœ-
 tidis multarum opinionum lacunis demersi, ad synceriorem
 reuerti doctrinæ fontem recusatis, maiorum nobis stemmata
 longo ordine commemorantes. Sed quid in auorum serie
 recensenda frustra vos torquetis? Quin potius æquissimo fæ-
 dere oblato bellum cōponamus. Ostendite Apostolorū scrip-
 tis consona esse, pro qibus Cœlum terræ miscetis, & facile
 vos enumerandorum Episcoporum labore subleuabo. Non
 alio potest fundamento nisi fides nostra, quam æterno D E I
 verbo: Nec si omnes qui sunt, fuerunt, aut futuri sunt, in vna
 sententiam conspirassent, fide ob id nobis tenenda esset: Nec
 , hominibus, inquit, Chrysostomus, credendum est, nisi ea di-
 , ciant vel faciant quæ conuenientia sunt scripturis. Quibus, Chrysost. homi. 49. in
 , inquit, Irenæus, nisi, in firma & valida petra est domum suā Cáp. 24.
 , ædificare. His vero derelictis, alijs nisi, quibusdam doctrinis, Matth.
 , insertum effusæ arenæ (vnde facilis euersio) est ruinam statu-
 , jere. Et Hieronym⁹ ad Titum, Sine auctoritate, inquit, scrip-
 , turarum, garrulitas non habet fidem. Et in 23. Cap. Matth. Hieronymus
 , de Zacharia disputans. Hoc quia de scriptura non habet au-
 , toritatem, eadem facilitate contemnitur, qua probatur. Et
 , in Ierem. Cap. 9. Ergo non parentum, nec maiorum error
 , sequendus est, sed auctoritas scripturarum. Cyprianus Ste-
 phano, traditionem obijcienti confidenter responderet. Vnde
 , est ista traditio? Vtrumne de dominica & Euangelica aucto-
 , ritate descendens? An de Apostolorum mandatis atque Epi-
 , stolis veniens? ea enim facienda esse, quæ scripta sunt D E V S
 , testatur & proponit. &c. Et consuetudo sine veritate vetu-Cyprianus.

34 AD HAMILTON. APOSTAT.
,,stas erroris est. Et de Baptizandis hæreticis. Frustra quidam
,,qui ratione vincuntur consuetudinem nobis opponunt: qua-
,,si consuetudo maior sit veritate; aut non fuerit in spirituali-
,,bus sequendum, si melius fuerit à spiritu sancto reuelatum.

Tertullianus Et Tertullianus in Apologetico sub finem. Expedite autem
,,præscribimus adulteris (hæreticis) nostris illam esse regulam
,,veritatis, quæ veniat à Christo, transmissa per comites ipsius,
,,quibus aliquanto posteriores diuersi isti commentatores pro-
babuntur. Infinitum esset omnia afferre, quæ in hanc sen-
tentiam passim apud patres, & Augustinum imprimis, haben-
tur. Ad quos si perturbati (vt cū illo loquar) tanquam ad aliquæ
,,portum confugitis, videtis quem illic scopulum error vester

Augustinus
Epistol. 48.

Irenæus li. 3.
Cap. 1.

Augustin. de
Ciuit. lib. 19.
Cap. 19.

Cypri. serm.
de Baptismo

In expositio.
symbol.

offendat. Ergo si vel D E I verbo, vel priscis ecclesiæ docto-
ribus quicquam existimatis auctoritatis tribuendum, accipite
quam offerimus conditionem, & ad unicam fidei regulam, id
est, scripturas sanctas reuertamur: in quibus fundamentum
,,(inquit Irenæus) & columnam fidei nostræ Apostoli tradide-
,,runt: quibus ciuitatem D E I credidisse Augustinus ait; un-

„de fides concepta ex qua iustus viuit; per quam sine dubitati-
„one ambulamus, quandiu à Domino peregrinamur. Ex hac
„nanque scriptura (inquit Cyprianus) omnium doctrinarum

„regulas emanasse Christiana regula inuenit; hinc nasci, & huc
„reuerti quicquid ecclesiastica continet disciplina. Ex his,
„inquit, libris (non ex Episcoporum serie) constare debent fi-
„dei nostræ assertiones. Valeat inter nos vox illa toties ab

„Augustino contra hæreticos usurpata; auferantur è medio
„chartæ nostræ, procedat in medium codex D E I.

Cypriani, Hieronymi, & Leonis verba imperite in hanc dis-
putationem trahis. Sed dissimulandum hoc est, in homine
quiduis ex quoiiis fabricante.

Irenæus Cap. 2.
Libro. 3.

Romanensium Episcoporum catalogum contexunt Irenæus & Augustinus. Rectè. Sed cogitandum tibi primùm
fuerat, cum eiusmodi monstris pugnandum Irenæo fuisse, qui
cum ex scripturis arguerentur, in ipsarum scripturarum ac-
cusationem (Papistarum instar) se se conuerterent, quasi non
rectè haberent, neque essent ex auctoritate, & quod varie es-
sent dictæ; & quia non possit ex his inueniri veritas, ab his
qui nesciant traditionem. Cum huiusmodi, inquam, mon-
stris dimicandum illi fuit, vt utramque, & traditionū & scrip-
turarum aciem instruere cogeretur. Cum eisdem congressus
est, & eodem planè consilio Tertullianus, Consanguinitatem
doctrinæ Apostolicæ requiriens. Nec semel Romanæ sedis
pastores

pastores connumerat Augustinus: quod ad eius usque tempora, illorum ferè nemo à doctrinæ Apostolicæ puritate ad adulterinam defecisset. Hinc illud, in hoc ordine successoris nullus Donatista Episcopus fuit. Doctrinæ successionē Episcoporum Catalogo adjicit, ne solo personarū fuso premere videatur. Hoc ipso usus est arguento contra Manichæos, quod maximam rejecerent scripturarum partem.

Multa sunt, inquit, quæ in ecclesiæ gremio me teneant. Teneat consensio populorum & gentium: tenet auctoritas miraculis inchoata; spe nutrita; charitate aucta, vetustate firmata. Tenet ab sede Petri usque ad præsentem Episcopum successus sacerdotum. Sed subdit tandem quæ tu perfide subticuisti. Apud vos autem, ubi nihil horum est, quod me inuitet ac teneat, sola personat veritatis pollicitatio, quæquidem si tam manifesta monstratur, ut in dubium venire non possit, præponenda est omnibus illis rebus, quibus in Catholica teneor.

Frustra ad personalem prouocatur successionem, cum aliude, doctrinæ veritas constare potest. Magnam, fateor vim habet, ad mentes hominum permouendas, eiusdem doctrinæ, citra falsarum opinionum adulterium, per multa secula propagatae, deductio. Sed cum interrupti sint non raro aquæductus, ad fontem est, ut dixi, recurrentum. Quod patrum ætate purius fuit, multis abhinc annis infectum est religionis flumen: nec, nisi ex pura sacrarum litterarum scaturigine cœlestis vitæ aquas hauriamus, repurgari potest. Hoc recta ratio; hoc Patres antiqui, hoc diuina demum oracula docent.

Alioqui, ut omnia omnium stemmata recenseas, nulla successio legitima erit, quæ initio careat & radice. Initium autem nisi à Christo & Apostolis sumi non potest. Vel hos ergo dogmatum vestrorum auctores esse monstrate, vel insolentis mendacij venditatio dicetur, Apostolicæ ecclesiæ matricem, sine Apostolici seminis traduce iactitare. Hæc ad detortos patrum centones patres ipsi.

Donatistarum nobis hæreses impingere iterum conaris, & multum in hoc saxo reueluendo sudas; sed non proficis illum. Negarunt Donatiani ex illis ecclesijs, quæ per Apostolorum labores fundatae sunt, Euangelij prædicationem in omnibus gentibus adimpletam: perisse olim ecclesiam, à se tandem reparatam. Hoc Donatistarum suffugium fuisse scribit Augustinus. Quis nostrū tale quiddam vel somnando unquam continxit? Nos contra adimpletam esse in omnibus gentibus Euangelij prædicationē & ecclesiam per orbem.

Augustinus.
Epistol. 195.

dispersam , perpetuò durasse confitemur. Sed ijdem tamen dicimus; ex quo dominatum exercere in ecclesia cœpit Romanus ille tyrannus, miserè corruptum esse religionis statum , & magna errorum & superstitionum contagione omnia ferè inquinata; ad verbi D E I amissim Christianæ religionis dogmata exigenda: sublatis erroribus ecclesiam denuò expurgandam: expulsis, salutari pharmaco , morbis , sanandam esse , quæ diu languit, C H R I S T I sponsam. Hoc,inquam, dicimus, & ut deposita vtrinque animorum acerbitate, serio & pacatè fiat, per ipsum religionis & pietatis nomen obtestamur. Cum Donatianis interim & hæreticis nihil communne habemus : nisi forte Donatistæ vobis sint, quicunque de irreptijs ecclesiæ corruptelis, perquam flebiliter conqueruntur ; ad pristinæ religionis integratatem aspirantes. Donatistæ ergo prophetæ , qui singuli: ferè paginis, veteris ecclesiæ miseriam & idololatriam deplorant; qui acerbè & cōtumeliosè in populum D E I, in principes & sacerdotes inuehuntur; quod relicto Cœli & terra cōditore , alienos sibi Deos fabricarint. Donatista seruator ipse Christus, qui deprauatam à pastoribus D E I legem , vera ex-

Matth. 15.9 positione vindicauit; qui frustra ab ijs D E V M coli afferuit, qui prophanas nugas, & hominum mandata docerent. Donatista etiam apostolus C H R I S T I Paulus, qui non modo plurimos ipse abusus correxit; & errores iam tum pullulantes & voce & stilo extirpauit; sed in ipso D E I Templo ; in ipsius, inquam ecclesiæ sinu, sceleratum illum hominem , perditionis

• Thess. 2.4 filium sessurum prædictit. Et, ne longior sim, Donatistæ, iudicio vestro, veteres fere omnes erunt, quorum nemo non ætatis suæ corruptelas vehementer taxauit. Sed nullo,inquis, illi schismate ecclesiæ vnitatem diruperunt. Verum: Nec nos, Hamiltoni, ecclesiam scindimus; sed in exotica & noua dogmata discessam, ad C H R I S T I corporis vnitatem voce Christi colligimus. Non ecclesiam fugimus ; sed nec intolerabilis prophaniati verbi & Sacramentorum sceleris participes esse volumus.

Idé ante nos fecerunt pro Hoc si schismaticum est, Prophetas, Apostolos, patres, Chri-
pheræ, Apo- stoli Chri. stum denique ipsum schismaticum fuisse oportet. Certum est
stus ipse, enim ab omnibus ecclesiæ abusibus & corruptelis longissime
quod in no eos abfuisse. Alioqui capitalis omnino & omni supplicio dig-
bit papistæ na consensio fuisset, si, quod in alijs maleficium castigarent, pa-
reprehendunt eis retinendæ causa perpetrassent. Nefaria pax, quæ cum cō-
scientiæ est naufragio redimenda. Non Donatistarum ergo
nos; sed C H R I S T I & Prophetarum, Apostolorumque &
patrum omnium sectatores sumus , in deprehensis ecclesiæ vi-
tij, &

tijis, & impijs cultibus deuitandis.

Paucitatem fidelium, & eorundem in peius labendi proclitatem, eodem quo alia multa iudicio confundis. Vtrunque; quidem dicimus; sed longè alium in finem, quām Donatiani. Vtrunque, non nostris, sed C H R I S T I ipsius, & A-
 postolorum verbis probamus. Lata est, inquit porta & spati-
 osa via quæ ad interitum ducit, & multi ingrediuntur per e-
 am. &c. Et de ipsis Euangelij initijs Esaias: Domine quis
 credit sermoni nostro. In sola Maria aliquantis per constitutio-
 se ecclesiam scholastici quidam putant. Tanta fuit sub Con-
 stantio orthodoxorum raritas ut exprobarit illis imperator,
 Arrianæ factionis studiosus, Solum cum Athanasio Liberiū
 totius orbis pacem perturbare. Cui recte & strenuè Liberius,
 Non quod ego solus sim, minor ob id aut deterior est fidei
 sermo. Nam & olim tres tantum reperio, qui regis mandato
 restiterunt. Solitudinem fatetur; calumniam exemplo re-
 pellit. Vulgatum illud & verum; maior pars vincit meliorē.
 Et Dominus idcirco per Mosem præcipit ne multitudinem Exod. 23. 2.
 sequamur ad mala. Exiguus valde est Christianorum nume-
 rū, si cum Turcis conferatur. Et ex his ipsis qui C H R I S T I
 titulo gloriantur, paucissimi in animo impressā habent Chri-
 sti fidem; factis exprimunt pauciores. Qui multitudinem
 sequi volet, frustra ille in bonorum paucitate locum sperabit.

Pronum autem in errores esse ingenium humanum qui
 nescit, minus profecto sibi notus est, quām hominem, nedum
 Christianum decet. De ecclesiæ corruptelis diligenter præ-
 monuit Paulus; Scio, inquit, ex vobis meti ipsi exorituros qui
 loquuntur peruersa. Sed quid testibus opus est? manifestè sa-
 tis earum quæ ab Apostolis constitutæ sunt, ecclesiarum ex-
 emplo docemur, quām citò à veritate in mendacia homines
 dilabantur. Videmus Corinthios; videmus & Galatas tanta
 solicitudine ab electionis vase omnem veritatē edocatos, quām
 facile, quām breui tempore Pseudoapostolorum sint sophis-
 matis, ab Euangelij puritate in execrandas hæreses abducti.
 Nimis illud verum; Cuncta cogitatio cordis humani prona-
 est in malum omni tempore. Quod qui negat D E V M ip-
 sum, & D E I filium, perpetuamque omnium ætatum expe- Cenef. 6.8.
 rientiam mendacem facit. Non hoc in Donatianis exagi-
 tat Augustinus. Absit à tam pio pectore, proterua tam hor-
 renda. Non ideo eos flagellat: sed quod solidis hisce funda-
 mentis mera superstruxerint portenta: Non alibi, videlicet, prehendat
 ecclesiam esse, nec plures D E I cultores, quām quos angustus In Donati-
 stis quid re-
 Augustin.

ille Africæ Angulus contineret. Cum quibus, quā ex di-
metro pugnet doctrina nostra, ex ijs quæ suprà à medi disputata
sunt, perspicuum euadit. Non ergo. Donatistæ nos, sed ex
Euangelij præcone, impudentissimus tu apostata factus es, &
sycophanta, Hamiltoni, qui tam aperte tam malitiose inson-
tes traducis.

Hactenus de quatuor ecclesiæ symbolis, quæ vt vera, à
nullo vnquam Christiano in dubium vocata, ex sacris litteris
petita, patrum scriptis consona, in conciliorū decretis expressa
vltro admisi. In quorum tamen confirmatione, cùm toties ab
isto & tam turpiter sit peccatum, facili coniectura assequetur
pius lector, cuiusmodi nobis monstra pariet nugiuendulus iste
impostor in assumptione, quæ nullo scripturæ, nullo patrum,
nullo conciliorum testimonio probari, nulla exterorum con-
scientia redargui possit, vt quæ nuda tantum apostata huius
assertione subnitatur.

Quem ex Epiphanio subnectit Catholice ecclesiæ charac-
terem eatenus agnosco, quatenus Ex lege, vt ipse auctor in-

Fol. 16. pa. 1. „ De Ecclesiæ charactere ex Epiphanij. lib. 3. contra hæreses.
„ quiet, & Prophetis, Apostolisque & Euangelistis est collectus. Virginitatem cum Apostolo laudo, sed ecclesiæ fundamentū, solum, cum eodem, I E S U M C H R I S T U M, non virginitatem pono. Solitariam vitam nec protersus damno, nec vehementer probo, plurimis, vt euentus docuit, superstitionibus & Satanæ illusionibus obnoxiam. Nuptias non vnas modo, sed mortuo consorte thori iteratas etiam commendat D. Paulus.

In sacerdotium, id est, verbi DEI ministerium non minus vx-
oratos quam cælibes aut continentes asciscere, per sacros Ca-
nones licet. Exorcistas, linguarum interpretes, & variorum
idiomatum dono excellentes primæua aliquandiu ecclesia vi-
dit, non perpetuò tamen duraturos. De synaxi & ieunio cer-
tis diebus & ritibus celebrando, varias scimus variorum, non
cœtuum modo & ecclesiarum, sed hominum fere consuetu-
dines fuisse: dum vnaquæque prouincia sensu suo abun-
daret, & præcepta maiorum leges Apostolicas arbitraretur:
certi vt nihil ex veteribus statui possit. Vigilias præpostero-
zelo introductas sapientissimè extintas esse nemo inficias ibit,

qui abominanda virtus hinc enata penitari. In Cœnæ Do-
mini solennitate, mortuorum præcipue martyrum, memoriam
veteres faciebant, non vt preces illis aut pro illis, nil valituras
funderent, sed vt eorum exemplo, ad fidei constantiam, &
morum sanctimoniam superstites hortarentur. De multiplici
multorū abstinentia, idem quod de ieunio dico. In hæreses,
adulteria,

Virginitas.
Vita solita-
ria.
Neptiz.
Sacerdotiū.
Exorcistæ.
&c.

Synaxeos &
ieiunij varij
ritus.

Hieronymus
ad Lucin.
Vigiliæ.

Mortuorum
memoria in
Domini cœ-
na.
Vide Augu-
stus de vera reli-
gione. Cap.
55. & Epist.
44:

adulteria, scortationes, amuleta, phylacteria, musicos. &c. Vtinam in nostris etiam ecclesijs magistratuū seueritas gladium stringeret, nec mitiorē se in hīcē prāberet, quām in beneficijs solet. Hāc breuiter de Epiphanico, non vniuersæ ecclesiæ ap-
paratu. Nam cum alijs alia, inter se etiam pugnantia appro-
bentur, dici non potest Catholicæ hāc ecclesiæ omnia placu-
isse, aut continua ab Apostolis obseruatione descendisse, nisi
sumam Apostolis inconstantiā, & quod nefas dictu est, futile
leuitatem ascribamus. Video te nulla diuini numinis reuerē-
tia tangi, per ipsam saltem Idoli vestri sanctissimā sanctitatem,
vel Luciani, si mauis tui manes te adiuro, Hancne tu, quam ex
Epiphano tam verbosē depingis, expressam catholicæ ecclesiæ
imaginem arbitraris? Thomas sum: ignosce, precor, increduli-
tati meæ. Ego certè affirmantib; ne millies quidem iurato
credā. Sed esto quantūuis impudenter pr̄trinax, vt soles. Ipsius
te Epiphanij, imo totius orbis auctoritate frangam. Placuit, Tonsi & rasi
, inquit in charactere tuo, quibusdā etiā comā nutrire. Tibi si fi ex Ecclesia
des habēda est, erit hāc vna ex Catholicæ ecclesiæ notis. Cōtra non sunt, Ha
Epiphanius, nec Catholicā dicit, vt quæ Apostoli Pauli præ-
, cepto aduersetur. Ex proprio, inquit, mentis proposito comā
, nutriūt, non ex Euāgeliū prēcepto, aut Apostolorū traditione.
, Nam S. Apostolus Paulus hunc habitū amputauit. Potestne,
mi homo, Catholicæ ecclesiæ character esse, quem doctor ipse
gentium, spiritus sancti instinctu amputauit? Miseret me insci-
tiæ tuæ. Sed non hic hæreo; percurre cætera; vel paucissima
reperies, quæ propria vniuersæ ecclesiæ statuta dici mereātur.

Perpetua virginitas, vestaliū quoque gloria fuit. Austerrimā Gentibus ea
solitariæ vitæ regulam, Indianis plerisque monachis, mali dæ-
monis cultoribus placere, ex Iesuistaru Epistolis disces. Nup-
tiaæ, viduitas, monogamia, polygamia, Turcis, Iudæis, genti-
bus cōmunes semper fuerunt. Sacerdotes etiam suos habue-
runt gentes. Ieiunio nos Indiani monachi vincunt: & huic
primum leges imposuit Montanus; quod integrum illud Ter-
tulliani volumen, contra orthodoxos amarulentissimè scrip-
tum testatur. Gentibus apud Idolorum templa, suæ etiam
vigliæ fuerunt. Quidam, inquit Epiphanius, abstinent ab
omnibus his, aliqui à quadrupedibus tātum, volatilibus verò
& reliquis vescuntur. Alij à volucribus abstinent, ouis & pis-
cibus vtuntur. Alij nec ouis vescuntur: Alij piscibus solis:
Alij à piscibus abstinentes caseo vescūt: Alij nec caseum
sumunt. Alij à pane abstinent, a nucibus & coctis nonnulli.
Multi humi dormiunt: Alij nec calceos induunt. &c.

Patticissimas
Epiphanij po-
tas Catholi-
ca Ecclesia
agnouit.

Tonsi & rasi
non sunt, Ha
miltonio au-
store.

Gentibus ea
tiam & Iu-
dæis cōmu-
nes fuerunt
Epiphanij
notæ.

Tertullia de
ieiunio ad-
uersus Pisc-
chicos.

a. Cor. 8. 8.

Nugæ pro ec-
clesiæ notis
non agnos-
cendæ.

Quis tam perditè insanit, vt Christianæ religionis summam, vel ullam veræ pietatis notam in huiusmodi ineptijs constituat? Apage has nugas, Hamiltoni. Regnum D E I nec esca est, nec potus. Esca nos non commendat Deo. Neque si ves-
camur, aliquid hinc accedet nobis; neque, si non vescamur
decedet quicquam. Possunt sibi Christiani voluntarij cultus
leges, superstitione quadam præscribere: aliquando etiam nō
malè. Sed Christianismi tamen signa, nemo sanæ mentis af-
firmarit. Non quicquid faciunt Christiani, Christianæ religi-
onis character est; sed quòd ex Christi ipsius præscripto agūt.
„Hic est, inquit Epiphanius, character ecclesiæ, à lege & Pro-
phetis, Apostolisque atque Euangelistis collectus. &c.

Optimè Epiphanius in Thesi; nihil se tradere nisi quod ex ve-
tere sit & nouo Testamento collectum. Hypothesim tibi pro-
bandam reliquit; hæc omnia, inquam, ex sacris litteris, vt cer-
tas ecclesiæ Catholicæ notas, prouenisse. Quod nisi feceris,
iniquissime nobis Epiphanium obiectas, nec vobiscum, nec cū
sacris oraculis; nec sibi denique consentientem.

Hucusque, lector, Apostatae nostri verbositatem, inscientiā,
& profanam ingenij futilitatem vidimus in vera propositio-
ne pessimè confirmanda.

In assumptione & hypothesi sui omnino similis est, vel se-
ipsum potius vincit. Quod manifestè falsum est, probare nul-
lo iudicio, nullo acumine conatus, cùm rationem deesse sen-
tiret, ad blasphemias se inauditæ conuertit; & lunaticorum in
morem, qui furorem suum illissoне dentium, & spumantium
saliuarum electione testantur, venenati pectoris virus fœtido
anhelitu in D E I seruos eructat. Sed ne molestum lectori
sit, nauseam eius & vomitum relegendi, temperabo mihi, &
iustissimum indignantis animi dolorem cohibebo: argumenta-
tantum & instructam contra me sophismatum aciem breui-
ter & fideliter proponam, eodemque omnia ordine, quo ab
illo dicta sunt digesta refellam.

¶ Primum ait nullam in Scoticana ecclesia unitatem esse,
tum quia in cæremonijs & doctrina mutatio sàpè facta fuit,
nec quicquam sit in quo diu & firmiter constare sibi ministri
queant, à se inuicem in grauissimis capitibus dissidentes: Tum
quod pontificem Romanum negligant, à quo uno ecclesiæ u-
nitatis pendet. Duplici ergo ariete concutitur unitatis nostræ
colligatio, dissidentium opinionum pugna, & pontificis Ro-
mani contemptu. De hoc postea. Ad dissentionis calum-
niam respondeo, non minus, apud æquos iudices, valere insi-
ciati

De Scotica-
na ecclesiæ
unitate.

ciationem meam, ad depellendum falsum crimen, debere; De concordia Ecclesiae quām Apostatae huius affirmationem, nullo vel verisimili argumento subnixam. Dicam audacter, nemine ut spero eorum repugnante, qui politiam nostram perspectam habent. Multis quidem bonitatis suae communibus donis ecclesiam hanc affectit benignissimus noster Deus; sed hoc singulare illi acceptum ferimus, quod nullus unquam ab orbe condito plurorum cœtus, tanta tot pastorum consonantia, Euangelicæ puritatis doctrinam, ab omni erroris aut dissidij suspicione alienam diutius conseruarit. Quod rarissimum esse beneficium, facile mihi assentietur, qui fatalem hanc ecclesiæ calamitatem paulo altius reputarit; quod nunquam fere vero numeri templum sit in piorum mentibus extructum, quin suum (quod dici solet) delubrum Satanæ iuxta esset. Duæ, inquit

Nunquam fere
sine dissiden-
tijs & erro-
ribus Eccle-
sia fuit.

,, Augustinus, ciuitates permixtæ sunt; & ab ipso exordio genitrix humani permixtæ, currunt usque ad finem seculi. Hie Augustin. in Psalm. 64.

,, Ierusalem accepit exordium per Abel; Babylon per Cain. In summa naturæ præstantia, ad ipsius Dei imaginem conditus Adam, vix paucis, quorundam opinione, horis in innocencia stetit, à iustitia & fide delapsus. Quis dubitabit, inquit

Adam hæ-
reticus.
Tertullianus
aduers. Ma-
cionem. li. 2.

,, Tertullianus, ipsum illud Adæ delictum hæresim pronuntiatus, quod per electionem suæ potius, quam diuinæ sapientiæ admisit? Nisi quod Adam nunquam figulo suo dixit, non prudenter definxisti me. Confessus est seductionem; non occulauit seduictricem: rudis admodum hæreticus fuit. Hic

Genes. 4.

paradiso expulsus, binos ex coniuge filios suscepit. Maior, obtrucidatum crudeliter fatrem, maledictus, & à Domini facie electus, Babylonis, id est, impiorum synagogæ, auctor fuit. Sub Enosso Adami nepote, in Sethi posteris & vera Dei Ecclesia, profanari religio cœpit, milleque circiter & trecentis annis impietas paulatim crevit; tantisper dum, Noachi æstate, desperata totius humani generis malitia & rebellio, non nisi vindice cataclysmo expiari potuerit. Ex tribus Noachi liberis duo ad idolatriam defecerunt: in Semo ecclesia permanis; nec huius tamen familia peregrini cultus expers. Abrahamum dijus alienis seruentem, à cognatione sua in promissam terram Deus transtulit. Ismaelem primogenitum

Iosu. 24. 2.

& circuncisum ejici paterna domo, id est, vera ipsius ecclesia iubet. Gemina beauit prole Isaacum: reiecta Esauo, Iacobum elegit. Huius dilecta Rachel (vt de filiis taceam) patrijs dijus piam familiam incestauit; Donec ipsius Deus iussu grauiore periculo imminentे, Iacobus eam lustrauit. In posteris

Genes. 21. 12.

Genes. 25. 2. 3.

Malac. 1. 2.

Genes. 31. 34. & 35. 2.

quanta peruersitas? Qui nullis D e i beneficijs; nullis prophetarum admonitionibus; nullis suppliciorum minis; nullis bellorum, deportationum, inediae, mortis. &c. calamitatibus adduci potuerunt, dignum ut conditori suo obsequium praestarent, infinitis erroribus infecti: Nec prophetarum modo, sed ipsius etiam Messie sanguinem effuderunt. Duodecim post se legatos reliquit C H R I S T V S, qui Hierosolymæ primum promissim mando salutem annuntiarunt. Nusquam pertinacius quam in ea vrbe, pro legis Mosaicæ ceremonijs, inter fideles etiam ipsos dimicatum. Quin & ipsi gregis ductores, post acceptam, visibili signo spiritus sancti gratiam, de præcipua legationis sua parte dubitarunt, an ad gentes Euangelium regni pertineret: Antiochiae gentes Iudaizare cogit Petrus acriter a Paulo reprehensus. Hic annum & sex menses Corinthijs prædicat C H R I S T V M; vix illinc digressus, cum secularis sapientia fastu turgescentes, magistros sibi nouos asciscunt, ex quorum ~~et credidimus~~ schismata & hæreses ortæ, ecclesiam, voce Apostolica, optimè edoctam vehementer conquassarunt. Fascinarunt Galatas falsi doctores: Romanos operum meritis conturbarunt. Octuaginta hæremon propagines enumerauit Epiphanius. Nonaginta Augustinus; quarum multas constat, viuis adhuc Apostolis pullulasse.

In successoribus quanta opinionum vbique diuersitas? Illi ipsi Can. Apost. Apostolorum Canones ab Apostolicis fabricati, Clementis Epistolas duas, & constitutionum libros octo, inter sacrosancta noui foederis monumenta recensent. Eundem multorum iudicio, immeritum honorem meruit Hermetis Pastor. Multi Euangelia Petri, Thomæ, Mathiæ, Hebræorum; multi acta Euseb. lib. 3. Andreæ, Ioannis, Pauli. &c. cuderunt. Hi libros legis; illi Cap. 3. legem & Prophetas; quidam Epistolas Pauli & Apostolorum acta; alij Apocalypsim reijciebant. At hæretici, inquies, isti fuerunt: Non omnes hæretici; sed Christiani omnes. Quin & insignes illi & strænui nascentis ecclesiæ propugnatores, Hyeron. in Papias, Irenæus, Apollinarius, Tertullianus, Victorinus p. Catal. script. Ecclesi & in Catauensis, Lactantius, cum alia multa scripturis, fidei, & sibi Cap. 36. inuicem contraria docuerunt; tum mille annorum fabulam, quibus post resurrectionem C H R I S T V M somniabant in carne cum sanctis regnaturum. De Paschæ celebritate quantæ digladiationes? Origenem, verbositatis seminarium, omnium hæremon hydram Theophilus Alexandrinus nō abs re vocat, & blasphemiarum eius Catalogum, insectantis stili amarulenta contextit. Nec immerito, Maximum enim dissentionum incendium,

Origenes.
Theophilus.
Alexand.

incendium, in Ecclesia D E I excitauit. Cyprianum in re-
baptizandis hæreticis, cum toto Carthaginensi concilio, hal-
lucinatum reliquus orbis iudicauit. Hyeronymū multas scrip-
turæ sententias, ineptissimè contra Iouinianum detorquēteim,
nec Roma quidem ipsa tulit, in plurimis etiam alijs suspectum.
Modestissimus omnium Augustin⁹, lapsus quosdam suos, pro-
pria censura retrahauit. Sed quid de singulis loquor. Tota Dei
ecclesia sic necessariam infantibus Domini Coenam arbitrata
est, nulla vt salutis spes sine ea daretur. Nam tum plurimarum
hæreleon, postea errorum omnium & superstitionum pelagus
in vniuersum terrarum orbem redundauit; & quicquid tere
supererat veræ pietatis, alto gurgite demersit. Inuitus quidem
facio patrum vt detegam pudenda, quæ libéter vtique texisse,
nisi mentientis rabulæ importunitas in hanc me contentionē
pertraxisset. Sed quod proximum modestiæ munus fuit, par-
cissimè, velut in transcurtu delibauit, quæ fusius tractata multos
librorum tomos impleuissent. Ex his tamen perfecisse me reor,
verum vt æquus lector intelligat, nunquam fere tam foelicem,
ab homine formato, Ecclesiam D E I fuisse, quin aliqua erroris
labe inquinata esset. Quod de Scoticana adhuc dici non po-
test: vt quæ tanto tot concionatorum consensu, Euangelij pu-
ritatem sartam tectam custodierit, quanto vix alia vñquam.

¶ At vñus; inquis, iudiciarias Mosis leges vrget, aliis explodendas proclamat. Hic spiritus essentiam, ille spiritus tantum dona corda fideliū inhabitare at-
firmat: Oculatores Episcoporum tyrannida; plures æ qualitatem vrgent. Pro-
pinchorum cædem summo iure persequendam omnes fere affirman; alijs vin-
dictam Deo remittendam. Magistratum nonnulli ciuilem, in rebus Ecclesiasti-
cis Ecclesiat præesse. Alij sui iuris eam esse dicunt. Pro omnibus orandum alijs;
alijs quibusdam viuis imprecandum defendunt. Quidam denique ad diem vl-
timum animas dormire affirman.

Quæso te pie lector, vt paulisper hic mecum expendas, quāta
fit ecclesiæ & pastorum omnium concordia, cui impudentissi-
mus iste sycophanta & nefarius Apostata ore sacrilego obla-
trans, atque omnes fallendi & mentiendi artes excutiens, aliud
nihil inuenire potuerit quod obiectaret. Nam, vt vera sint, quæ
singit; quid, precor, in his, si vltimam excipias, controuersiæ est,
quod non illæsa pietatis & fidei regula, in vtramque partem
nequeat, moderata ~~συζητησο~~ disputari? Aut quid ho-
rum cum infinitis & antiquæ, & hodiernæ ecclesiæ dimicatio-
nibus iure conferas? Scilicet, Simones, Nicolaos, Hebiones,
Carpocrates, Cerinthos, Valentinos, Marciones. &c. Arries,
Pelagios, & reliquos antiqui serpentis fœtus ecclesia nostra
produxit: aut Hermetas, Tertullianos, Origenes, Damascenos,
Aquinates, multa in fide erronea continentes, aut Lombardos

Cyprianus.
Hyeronym.

Vide Apolo-
giam ad Pæ-
machium.

Augustini re-
tractationes.

400. post
Christū a nō
necessaria in
tantibus cre-
dita est Do-
mini Cœna,

Fol. 41. pa. 1.

Vide quæ Ma-
gistro senien-
tiarum adie-
cta sunt, de
damnatis &
theologis fa-
cultate arti-
culis.

denique scholæ nostræ magistros, in 25. Articulis à sacra facul-
tate damnatos, in delitijs habet. Itane o[mn]ia nem tibi intelligen-
tiæ vim ademit desertæ veritatis scelus, vt leuibus hisce quæsti-
unculis, ecclesiæ nostræ unitatem disrupti putes? Itane te de-
puduit, vt nulla addita probatione, nullo teste, coniectura de-
nique nulla, hæc ipsa nobis dissonatia crimina impingeres; quæ
populares tui falsissima esse sciunt; exteri ementita, & malitiosæ
conficta suspiciari possint? Eequid non aliquem, si credi ista
volebas, pugnantum dogmatum architectum, aut defensorem
nominasti? Modestia fortasse aut amor sycophantam hunc, &
coniuratum piorum hostem prohibuit, ne cuiusquam traduce-
ret nomen. Intelligo: qui seculi nostri decus; qui antiquæ vir-
tutis & pietatis exemplar; qui summæ eruditionis miraculum;

qui doctorum & doctrinarum omnium principem & parentē,

GEOGIVS G E O R G I V M, inquam, **B V C H A N A N V M**, & eximios
BVCHANA Dei seruos, tam petulanter, tam proteruè, tam cōtumeliosè.
N V S.

nominatum infectatur, veteri amicitia aut modestiæ quicquam
dedit? Satis te confutat taciturnitas tua, sycophanta: silentiu[m]
tuum satis idoneum est animi confictæ accusationis concisi argumentum. Neque enim dubium esse potest, quin impuden-
tissimè à te productus in scenam fuisset, si quenquām huius-
modi cognouisses. Ego certe nihil horum inaudiui. Vnum
excipio; cuius culpam quia versipellis iste obtrectator, malitio-
se in ecclesiam **C H R I S T I**, aut impiè deriuat, nulla ratione
parendum illi duxit. Qui doctorum omnium laudabilis sem-
per mos fuit, is in Academia Andreana, quæ viperam hanc a-
luit, inter eruditos scholarum magistros vigeret, vt peracta Cœ-
na, quæstionculis quibusdam litteratas litteras redolentibus,
tanquam iucundæ confabulationis condimento suauorem
reddant ciborum gustum. Hic contentiosi à primis annis, &
inquieti ingenij æstu intumescens, post exsiccatos liberè cali-
ces, Liberi patris spiritu correptus, de spiritu sancto bacchari
cæpit; & cognatum reprehendere, quod eo ipso die in concione
„dixisset, virtutem non substantiam spiritus Apostolorum cor-
„dibus infusam. Cumque minus illi ex sententia cederet, quod
modestè minus & prudenter intendebat, ab impijs clamoribus
ad arma, Thracum instar ruit. Cognatus vir probus, furentis
belluæ imperium declinavit, ne piæ manus impio sanguine cō-
taminaret. Deum testor, nihil me fingere; nihil scriptis man-
dere, quod non verè gestum asserant, qui rixæ interfuerunt.
Hinc natum, quod nunquam alias auditum est, de spiritu san-
cto dissidium, Essentiane an virtute occupet piorum mentes.

Quod

Suos nobis
errores ob-
trudit Ha-
miltonius.

Quod cùm ita sit, cogitet æquus lector animi tui candorem, qui id ecclesiæ nostræ erroris affingas, quod ex præfacti spiritus tui latebris profectum, ad omnium iam errorum sentinæ tecum transfigit. Nos Deo opt. max. gratias agimus, quod huiusmodi nos peste liberarit, obnoxieque rogamus, ut si qui alij adhuc tui similes, sub pellibus ouinis latitant rapaces lupi, detectos expellat, ne sub nominis Christiani superficie „gregem D O M I N I infestent. Audeant quantum volent „paleæ leuis fidei, quocunque afflato tentationum, eò purior „frumenti massa in horrea Domini reportetur.

Tertullianus
de præscript.

Quæ de synodorum nostrarum confusione conuiantis linguae leuitate, non conuincente veritate effutis, tuos ipsius, Hamiltoni, nos cætuum nostrorum mores graphicè exprimunt. Te enim præsente, omnia verborum tumultibus plena, cuius temeritatem, petulantiam, logomachiam, nec pudor ullus, nec eutaxias leges frenare potuerunt. Hoc ipsum, videlicet, iam tum cogitabas, seditione hypocrita, dissidentium vt opinionum turbis omnia misceres, ne quod desertæ ecclesiæ exprobrares postea tibi deesset. Sed frustra. Post tuam nanque defectionem, omnia quietè, quæ tu minus aliquando sedatè fieri cupiebas. Remoto seditionis flabello, omnia pacatè, tranquillè omnia peraguntur. Nec aliter inter modestos fieri potest. Præsidet enim quem pietas, quem rerum usus dignum, aliorum iudicio, fecit, qui comitia moderetur, fratrum testimonio & suffragijs, nullo ambitu commendatus. Huic omnes parent: nec quisquam, nisi ab eo rogatus, aut petita & impetrata loquendi facultate, obstrepere præsumit. Idem ante apostasiam tuam ordo fuit ab omnibus religiose obseruatus. Te solum ceruicis & tumultuarium hostem, externæ professionis laruam mentientem pertulit diutius æquo: absentem modo & oblatrantem spenit. Hæc de dissentionis calunia.

Comiciorū
moderator.

Vide Apolo-
geticæ

Tertullianus.

¶ Altera ad diuellendam ecclesiæ nostræ unionem adhibita machina est, contempti pontificis libertas. Hic plausibilem, vt sibi videtur, & gratam papanis materiam naçtus mirificè exultat: famosaque hæc & pontificijs athletis quæstuosa curricula ingressus, in quibus multorum ante eum vestigia sunt impressa, laxis emendicatae garrulitatis habenis sursum deorsum fertur, à verisimilibus ad necessaria, à necessarijs ad euidentia, ineptè & cōfuso ordine transiliens. Sed quorsum tam procax alienarum opum ostentatio, Hamiltoni? Cùm his ipsis, & multis præterea alijs quæ subtilius quam verius à

Altera Ha-
miltonij.
machina cō-
tra Ecclesiæ
nostræ voi-
tatem.

Papæ aduocatis disputata sunt, fusè iam pridem responsum, & doctè scias. Sed ventris nimirum & gloriolæ mancipia, ne nullo videantur officio pingua creatoris sui beneficia demereri, eandem perpetuo canülenam, rauca nobis voce occinere non erubescunt: securi quid blaterent, blaterent modò nō nihil. Tacerem vtique, nec quæ toties ante me aberuditissimis viris explicata sunt, ad Christiani lectoris tedium retractaré, si verecundiæ putarem, non diffidentiæ ascribendum. Sed noui ego improbitatem vestram: Crimen me silentio agnoscere, non falsas criminationes contemnere extemplo iurabis. Rongandus igitur mihi est pius lector, vt hoc quicquid est fastidij patienter voret. Quod in me est, operam dabo, quicquid ut acerbi fuerit, breuitatis condimento mitigetur.

¶ Ab uno, inquit, pontifice unitas ecclesiæ pendet; Non est ergo una Ecclesia Scoticana quæ sanctissimo se patri opponit.

Bene habet:

quicunque à pontifice Romano dissentient, ecclesiæ violent vniōnem. Ecclesiam ergo in pugnantes sectas rapuit D. Paulus, acriter eum obiurgans, quem in perforata primum pestilentiæ Cathedra sedisse mentiuntur. Ruperunt ecclesiæ unitatem Canonum Apostolicorum auctores, qui contrà quām à pontificibus statutum est, prohibent, ne Episcopus, presbyter aut diaconus prætextu religionis vxorem suam abiiciat.

Eiusdem, scilicet, schismatis rei fuerunt Gangrenenses, Nicæni, & sextæ synodi patres; quorum illi anathema fulminant, Si

Concil. gangren. Cap. 4. „quis discernit presbyterum coniugatum, tanquam occasione „nuptiarum, quod offerre non debeat, & ab eius oblatione i- „deo se abstinet. &c. Niceni Paphnutij vnius intercessione,

Histo. Trip. lib. 2. Cap. 14 „contra sacerdotalis coniugij osores magno consensu pronun- „tiarunt, habendum pro castitate cum propria uxore concubiti-

Sexta syno. „tum. Sexta denique synodus, Quoniam inquit, in Romani dus Constâ. „ordine canonis esse cognouimus traditum, eos qui ordinati Can. 13. & „sunt presbyteri vel Diaconi, profiteri, quod nō suis iam copuhabetur dist. „lentur uxoribus; antiquum sequentes Canonem Apostolicæ 31. „diligentiæ, & constitutiones sanctorum virorum, legales nup- „tias amodo valere volumus; nullo modo cum uxoribus suis „eorum connubia dissoluentes, aut priuantes eos familiaritate „adiuicem in tempore oportuno. &c. Unitatem ecclesiæ dis- „soluerunt Græcorum, Afrorum, Moscouitarum, Rutheno- rum. &c. Ecclesiæ; quæ nec Papæ unquam agnouerunt primatu, nec Purgatorium, priuatas Missas, vigilias mortuorum, indul- gentias, sub una specie cœmunionem, imaginum adorationē probauerunt. Victoris Romani & Polycratis Ephesini, de

Paschæ

Ecclesiæ unitatem nō violant qui pōtifici Roma- no se oppo- nunt.

Galat. 2.

Canon. A- post. Cap. 6.

Concil. gan- gren. Cap. 4. & dist. 28.

Histo. Trip. lib. 2. Cap. 14

Sexta syno. dus Constâ. Can. 13. & dist. 31.

Iuseb. lib. 1. 22. & 23. & Histo. Trip. lib. 9.

Paschæ celebitate controuersiam prætero, & liberam quoque Irenæi & Gallorum admonitione, Victoris temeritatem increpantium, quod ita de adiaphoris tumultuaretur. Vnitatem ecclesiæ resciderunt Rauennas, Aquileiensis, & Mediolanensis ecclesiæ, quæ 200. annis, post impij dominatus initia, Papæ restiterunt. Vnitatis violator fuit cum tota Africa Cyprianus, iniquum iudicantes, ut quisquam ad Episcopum Romanum prouocaret. Nec Romano plus, quam Alexadriano, Antiocheno, & Hierosolymitano tribuit synodus Nicæna: Quod contra impudentissimam Zozimi, Bonifacij, & Celestini ambitionem, tyrannidem affectantium, sexta Carthaginensis (in qua Augustinus fuit) post quinque annorum digladiationem planum fecit, & nullam proinde iurisdictiōnem in Africanas ecclesias Papæ concedendam. Constantiopolitano primatum in orientales dedit Constantinopolit. primum. Quod repetit Chalcidonense actione 16. Sedi, inquit, Senioris Romæ, propter imperium civitatis illius patres consequenter priuilegia reddiderunt: & eadem intentione permoti 150. Episcopi æqua nouæ Romæ priuilegia tribuerunt; rationabiliter iudicantes, imperio & senatu urbem ornatam, æquis senioris Romæ priuilegijs frui, & in ecclesiastis, sicut illa maiestatem habere negotijs. &c. Quod relatantibus licet, & importunè tumultuantibus Leonis Romanilegatis, Episcopi omnes Chirographo comprobarunt. Histrij, Ligures, Veneti, pessimis Pelagij & Gregorij artibus oppugnati ægre tandem succubuerunt. Hic ipse Pelagius vetat, ne quisquam patriarcharum Vniuersalis dicatur, ne alijs debitum honorem detrahatur. Antichristi præcursorē esse qui vniuersalis Episcopi nomen usurpat. Idem Gregorius primus ut postea audiēmus. Nicolao Papæ, de clericorum cōtinentia impiè tractanti, cum tota restitit Germania Huldericus Augustanus. Bonifacio Gregorij 2. in Germania Apostolo animose sese cum Germanis opposuerunt Clemens Scotus, & Adelbertus Gallus. Platina insignis pontificum. assertor, multa à posterioribus priorum decreta abrogata scribit: vt ipsimet Romani flamines sua inuicem errata damnatae ecclesiam sententia vestra, dissoluant. Episcopi Germani non modo Gregorij noni mandata in dubium reuocarunt; sed ipsum etiam sanctissimum patrem Christianæ concordiæ osorem, perniciosissimum hæresiarcham, personatum CHRISTI vicarium, Turcis, Iudæis, Sarazenis, Tartaris deteriorem prædicarunt.

Euseb. lib. 5.
Cap. 24.
Platina in
Leone 2. &
Nicol. 1. &
in Steph. 9.

Concil. Mi-
leuit. Cap. 12.
Conci. Nicæ.
Cap. 6.

Vide Epist. 2.
Concil. Afri.
ad Cœlesti.
Romanum.
Cap. 105.

Concil. Cha.
actione 16.

Dist. 99.

Vide Aeneas
sylvi in Ger-
manie de-
scriptione.

Auent. lib. 4.

Vide nona
q. 35. c.

Auent. lib. 7.

Hildebrandus.

Gregorius 7.
Sede pontifi-
cia pulsus.

(Gregoriū 7.) omniū mortalium nequissimū, nefandū omnino
mōstrū, furtis, parricidio, periurijs, peculatu, bellis, sacrilegio,
stupris, magia, veneficijs conspurcatum, Germani omnes, &
cum imperatore Itali, solio papali deturbanandum censuerunt.

Duarenus. Extat, à Duarenō edita, aduersus Romanam aulam defensio,
pro Gallicanæ ecclesiæ libertate Ludouico vndecimo oblata.

Ttranso omnium nationum querelas de intolerando ponti-
ficiæ tyrannidis iugo frustra deploratas. Nuper à Leone de-
cimo appellauit Vniuersitas Parisiensis 27. Mart. 1527.

Vniuersitat. „Quamuis, inquietum Magistri, is qui vices D E I gerit in terri s,
pellatio. „, quem Papam dicimus, potestatem à Deo immediatè habeat,
per hanc potestatem non efficitur impeccabilis. &c.

Ioan. 23. Constantiense Concilium damnatum exaucitorauit Ioan. 23.

Eugenius. Basiliense Eugenium schismatis & hærefoes reum. Infinita
hic sciens prætereo; nec cuiusquam priuati scriptoris testimo-
nio vtor; cum vix quisquam tamen, post Apostolorum tem-
pora doctus floruerit, qui non aliquid habeat Papæ decretis,
tyrannidi, vel sceleribus aduersum: & plurimi etiam ex pro-
fesso acerrimè eum impugnarint. Verum ergo si axioma tuū
est, Hamiltoni, nō modo ipsi pontifices pōtificib⁹ cōtrarij vni-
tate refciderunt; sed nec illa à Christo passo ætas fuit, cuius nō
maxima fidelium pars ab ecclesiæ se se vnitioe subtraxit. Sed
vbinam, precor, vnitatis vestrae vinculum fuit, cum Marcellinus.

Marcellinus. Tom. 1. Cō-
cilio.
**Papæ hære-
tici, & dæ-
monis cul-
tores.** Hæc ex Bē-
none Cardi-
nale, in vita
Hildebrādi,
ad verbū de-
scripta.
Pius primus.
Liberius.
Anastasius.
Sylucker.
Benedict. 9.
Gregorius 6.
Gregorius 7.

Cum Pius primus à phanatico
est impostore Hermete seductus? Cum Liberius, quod Ar-
rianis subscripserit, hæreticus declaratus est, & ab vno, inquit
ille, Eusebio ligatus: Cum Anastasium clerici Romani ut hæ-
reticum excommunicarunt: Cum Syluester 2. toto pontifica-
tu Diabolo sacrificauit, & urbem maleficijs impleuit: Cum
Benedictus 9. sacrificijs dæmoniorum deditus, mulieres post
se currere in syluis & montibus fecit, magicis artibus in sui a-
morem coactas. Cum Gregorius 6. in veneficijs perdiscendis
& exercendis, Benedicti condiscipulus, libris mille quingen-
tis papatum ab eo redemit, maleque partum pessime admini-
strauit: Cum Hildebrandus (Gregorius septimus) in schola
tam profundæ peruersitatis, visu & arte edocitus, tantoru ma-
leficiorum fidus Minister, & pessimis Magistris discipulus pe-
ior, sublato, quem captiuum tenebat Alexandro, sine cleri &
populi assensu, contra leges, contra Canones omnes, in thro-

, num se nefario ausu intrusit. Quod ex fructibus (inquit
, Benno) perfidiæ ipsius, postea percepit ecclesia, per eum, sub
, ostentu Catholici nominis, graui schismate lacerata: percepit
, & mun-

, & mundus bellis feralibus, & immensis cœdibus, ipso auctore
laniat⁹; & sub colore mellis, veneno propinato, HÆRESIBVS
,, nefandissimis prope suffocatus. Vbinam fuit vnitatis veltræ
neruus, cum præter alias Hæreses Ioan. 22. animorum mor- Han. 21.
talitatem palam affirmaret? Cùm Honorium hæreſeos dā- Son orius.
naret Synodus 6. cum Sergio impiè ſentientem. A beneficijs ynodus. 6.
ſcilicet, hærefibus, athæismo, vnitas ecclesiæ pendet. Sed per- actione. 13.
gamt adhuc, & quia vnicum conſeruandæ pacis retinaculum Antipaparū
eſſe, in Romani Idoli primatu tam impudenter asſuerant, bella & ſedi-
breuiter hic notabo, cuiusmodi ſubiinde turbas pepererit exē- tiones ex Pla-
cranda ſedes. Quod, quamuis ab alijs ante me factum ſit, tina, Blondo
ſpero tamen nec importunum, nec ingratum pio lectori fu- Herman. Mi-
turum. Antipaparū
bella & ſedi-
tiones ex Pla-
tina, Blondo
Herman. Mi-
nor. Sabelli-
co, Luitpran-
do, Bénone,
Martino. An-
tonino, Vo-
laterrano. &c.

Horrenda ſunt quaæ de Damaso litteris prodidit Ammianus
, Marcellinus. Damasus, inquit, & Vſfacius (Vſinum alij le- Anno. 369.
„gunt) ſupra humanum modum ad rapiendum Episcopalem
„ſedem ardentis, ſcillis ſtudijs, asperriè conflictabantur, ad Ammian.
„uſque mortis & vulnerum diſcrimina adiutoribus vtriusque
„progressis. In concertatione ſuperauerat Damasus, parte, Marcell.
„quæ ei fauebat, inſtantē. Conſtatque in Basilica Sicinij, vbi lib. 27.
„ritus Christiani eſt conuenticulum, vno die 137. reperta ca- Damasus.
„dauera peremptorū. Neque ego abnuo huius rei cupidos Vſfacius.
„iurgari debere; cum id adepti, futuri ſint ita ſecuri, ut ditentur. Cruenta fe-
„oblationibus matronarum, procedantque vehiculis inſiden- luxus.
„tes circuſpectè vefiti; epulas curantes profuſas; adeo ut eo-
rum coniuia regales ſuperent mensas: qui eſſe poterant re-
uera beati, ſi magnitudine vrbis deſpecta, quam vitijs oppo-
nunt, ad imitationem Antiftitum prouincialium viuerent;
quos tenuitas edendi potandiè parciflém, vilitas etiam in-
dumentorum, ſuperclilia humuī ſpectantia, perpetuo nu-
mini, veriſque eius cultoribus, ut puros eommendant & ve-
recundos.

Contra Bónifacium primum electus eſt Eulalius in Basilica Constantiniāna. Septem menses & diēs 15. diſſentio fuit. Luitprand. iu-
vitis pontifi. Bonifacius.
Vtrunque turbarum ducem eiecit Honoriuſ Imperator. Bo- Eulalius.
nifacium poſtea reuocauit. Contrarijs vulgi ſtudijs creati Sigebert.
Symmachus & Laurentius, non tam iure & rationibus, quam Anno. 502.
gladijs diſceptarunt. Nec Rauennatis Synodi, nec Theodo- Symmachus
rici Longobardorum Regis iudicio pacari ſeditio potuit; quin Laurentius.
in atrox bellum erumperet, ſacris etiam virginib⁹ funeſtum. Anno. 536.
Inſtigante Vigilio ad Belifarium ſcribit Theodora Augusta, Syluerius.
ut pullo Syluerio, Vigiliū ſubstituat Belifarius, rei bellicæ Vigilius.

intentus, id negotij coniugi committit: quæ subornatis à Vigilio falsis testibus, damnatum proditionis Syluerium dignitate se abdicare cogit; & monastico cucullo indutum in Pontiam insulam relegat: Vigilium in perniciem suam euehit.

Sabinianus homo nequam, ambitiosus, ingratus, adeo fuit Gregorio magno antecessori suo infestus, ut paruo minus abfuerit, quin eius scripta aboleret.

Acrem & diurnam Petri & Theodori contentionem Coronis electio diremit. Post huius mortem magna est oborta sedition: hi Theodorum, illi Paschalem pertunt. Vterque auctis viribus Læt eranum occupat, nec alter alteri cedit. Electus à reliqua populi parte Sergius, utrumque pellit.

Non minima contentione suffectus est Stephano 2. Paulus, cum multi Theophylactum præferrent.

Effossis Constantino oculis, & Philippo armorum vi deiecto, pessimis inaugurator auspicijs Stephanus.

Non sine magna discordia electus est Eugenius 2. cum Zinzimum alijs mallent; qui illum postea oculis priuatum occiderunt.

Martinus 2. magni cuiusdam sacerdotis filius, malis artibus sellam concendit, carceribus inclusus, & in Galliam tandem elapsio Ioanne. 9.

Grauissima dissentione pontificatum consequitur Formosus, contumeliosè detracto ab altari Sergio, cum iam consecratus esset.

Stephanus 6, omnium ingratissimus, Formosi, benè de eo meriti, corpus sepulchro extractum, in sceleratam sedem collocat: habitu pontificali exutum, seculari induit: præcisis duobus digitis, communis & Laicali sepulturæ mandat: decreta illius omnia abrogat: Quæ huius successor Theodorus integrum restituit: Stephani contraria acta damnat.

Leonem Christophorus, hunc Sergius sublimi cathedra perturbatum carceribus includit: Formosum sepulchro iterum effossum, capiteque & tribus digitis truncatum in Tyberim projectum: à Formoso ordinati, denuò ut initientur, edicit.

Anno 930. Suffocato Ioan. 11. Landonis Papæ ex alterius coniuge filio, & Theodoræ vilis scorti amasio, vi sedem occupat Ioannes Sergij 3. ex Marosia nothus: quo statim deiecto sellam concendit Leo. 6.

Anno 963. Ioannem 12. sceleratissima vita infamem, mouit pontificatus. Leonem. 8. Otto primus: in eius locum sufficit Leonem 8. hunc Romani, largitionibus corrupti, & nobiliū sanctissimi patris concubinatum

ORTHODOXA RESPONSI.

51

narum hortationibus concitati , vix fuga elabi sinūt: Ioannem recipiunt. Quo paucis post diebus, in alienæ vxoris complexu interēpto, Benedictū cōstituūt: quē imperator, reducto ad urbē exercitu, capit; pontificatus honore priuat ; Leonem restituit.

Benedictum 6. in seditione electum, in molis Adrianæ carcerem coniicit Cynthius Romanus cuius: vbi merito omnium iudicio imperfectus, neminem ignominiosæ necis vindicem inuenit. Biennio fere post, suspectus Donno Bonifacius 7. cum Romanæ Ecclesiæ Thæsauris Bizantium fugit. Octauo mēse Ioan. 25. reuersus, Ioan. decimum quintum, qui in transfugæ locum successerat; comprehensum, oculis priuat; arce S. Angeli includit; fame necat. Ipse non multo post apoplexia mortem obit. Cadauer alligato fune per plateas tractum, lanceis & contis turpiter confoditur.

Gregorium 5. euexit Otto 3. Imperator. Eundem Crescē- Anno 995.
tio duce depellunt Romani, & Ioannem 18. substituunt. Re- Gregor. 5.
dit Otto. Crescentium in crucem agit. Ioannem, amputata
nare, & effossis oculis de Capitolio præcipitari iubet. &c.

Diaboli operā adiutus pontificiam sedem adipiscitur Sylue- Anno 998.
ster secundus. Eadem arte, mago successit magus; Magistro Syluester. 2.
discipulus, Ioannes 19. quinto post mense, veneno à suis subla- Ioan. 19.
tus. Nec quisquam à Syluestro ad Gregorium 7. nisi Satana
auctore, pontificale fastigium conscedit.

Benedictum 8. sede pellunt Romani; & grauissimo schisma- Anno 1010.
te antipapam surrogāt: quem, Benedicto per aureum imbrem,
in gratiam reuerso, iterum deiiciunt.

Sedente Benedicto 9. Syluester 3. ac non multo post Grego- Anno 1042.
rius sextus eandem sedem inuaserunt: & tres simul pontifi- Benedict. 9.
ces, tres sibi sedes Romæ constituerunt. Horrendum Ichisma Syluester. 3.
fuit: dabantque operam singuli, ne alter alteri seditione, impi- Gregor. 6.
etate, flagitijs inferior esset. Damnatis tandem seditionis ma- Clemens. 2.
gis, quartum constituit imperator, Clemētem secundum: quo, nonum post mensem, veneata potionē mortuo; nullo cleri
aut populi consensu pontificatum occupat Damasus 2.

Benedicto 10. Nicolaum secundum opponunt patres. Ille Anno 1058.
quietis amantior, vitam priuatam exul-duxit. Benedict. 10.
Nicol. 2.

Accerrime inter se dimicarūt Alexan. 2. & Honori⁹ 2. Cadol⁹. Hic commisso prælio fugatus Alexandro tandem cessit. Quem Anno 1064.
Hildebrandus multis verberibus acceptum, in vinculis occidit: Alexand. 2.
& eadem hora sine cleri & populi assensu, inaudita tyrannide Honor. 2.
sedem inuadit; qui insatiabili ambitione, Gerardi Brazuti ope-
ra, septem ante se pontifices veneno sustulit.

- Anno 1080. Deiecto sceleratissimo Hildebrando, Clementem tertium elegit Synodus Brixiensis: Cui Victorem tertium opponut Romanii, Matildæ, Hildebrandi concubinæ, suau. Huic Urbanus secundus, turbulentissimus nebulo succedit.
- Anno 1056. Pascalis seditionis & nefarius Monachus, antipapas in exilium egit, Albertum, Theodoricum, Maginulphum.
- Albertus. Maximo tumultu electus Gelasius secundus, Gregorium 8.
- Theodoric. antipapam accepit; successorem Calixtum secundum. Hic Maginul.
- Anno 1118. contractis copijs Gregorium Sutrij caput; & Camelo impositu, Gelasius 2. facie ad caudam obuersa, summo cum opprobrio Romam per-
- Gregorius 3. ducit: in monasterium, quasi in pistrinum detrudit.
- Calixtus. 2. Anno 1130. Inter Innocentium secundum & Anacletum atroces pugnae Innocen. 2. existiterunt, quæ omnes fere principes exercuerunt.
- Anacletus. Maior fuit Alexandri tertij & Victoris quarti concertatio,
- Anno 1160. Alexander. 3 quæ viginti annos durauit; dum huic ordine succederent Pas-
- Victor. 4. chalis, Calixtus, Innocentius, viuo adhuc & obstinate reclamaante Alexandro.
- Anno 1182. Lucius tertius & Urbanus tertius, cum consules extinguere
- Lucius 3. nituntur, ingentium turbarum occasionem populo præbent.
- Urbanus 3. Anno 1194. Cœlestinum quintum hominem non malum, insigni imponit.
- Cœlestin. 5. Bonifaci. 8. stura deceptum, Bonifacius 8. pontificia se dignitate abdicare coegit; & carceri addictum e medio sustulit. Cuius postea nequitia ipsemet parricida pœnas dedit. Nam cum grauia per Italiam bella cōmouisset, Philippum Galliæ Regem, ob pragmaticam sanctionem excommunicasset; Galliam imperatori in prædam dedisset, captus à Langarrecio quodam Gallo, lageo vitam finiuit. In quem illud elogium, Intravit ut vulpes; regnauit ut lupus; mortuus est ut canis.
- Anno 1206. Post longam Cardinalium concertationem electus Clemens.
- Clemens 5. quintus scortator publicus sedem in Galliam transtulit; ubi annos circiter 70. hospitium habuit. Biennio post hunc vacauit pontificatus, acerba patrum dissensione.
- Anno 1379. Urbanus 6. Romanenses ouili præficiunt Urbanum sextum; Clementem 7. Galli, qui Auinione consedit. Schisma ad utriusque successores progressum, quadraginta annos durauit: cum altera Christianismi pars Gallo, altera Italo pareret; & utriusque factionis duces terrificis bullis, libellis famosis, diris anathematum fulminibus, vi, armis, causam suam tuerentur; & hereticos schismaticos, antichristos, tyrannos, fures, proditores, iniquos, Zizaniæ satores, filios Belial, meritò sese inuicem vocarent.
- Anno 1409. Coactum est ad litem dirimendam concilium Pisanum. V-
- Gregor. 11. Benedic. 13. trique Gregorio, inquam, duodecimo, & Benedicto decimo tertio.

tertio imperatum ut triplicem deponeret coronam. Renuit v- Alexander 5
terque, & tanquam hæreticus exauguratur. Suffectus Alexan-
der quintus inquieto ingenio natus. Hunc partim Damasi, Ioann. 24.
partim Simonis artibus exceptit Ioannes 24. Cuius pontificatu
coactum est à Sigismundo concilium Constantiense. Vbi, de- Martinus 5.
iectis tribus antipapis Gregorio, Benedicto, Ioanne, pontifex
renuntiatur Martinus quintus. Hunc sequitur Eugenius ex Eugenius.
Coelestino bellator insignis. A Columnensibus prælio victus
difficulter evasit. Spreto, quod indixerat, & armis impedito
Basiliensi Concilio, anticoncilia Bononiæ, Ferrariæ, Florentiæ Amadæus,
celebrauit. Basilienses damnato ob id Eugenio; Amadæum
sufficiunt. Nouennale schisma fuit.

Longior multo fui, quām initio statueram, in tumultibus
hisce recensendis: nec minimam tamen attigi turbarum partē,
quibus vniuersum orbem conuassarunt; & Cæsares impi- Vide Grego-
mis, Dominos suos, ad imperij usque interitum affixerunt. Ab trium Epist.
ipsa pestilentia Cathedra non discessit: in qua cūm tot interreg- 32. lib. 4. Si
na, tot motus & digladiationes ab Antipapis orirentur, inge- vniuersitalis E-
nuè mihi respondeas velim, quod censeas fuisse vnitatis Eccle- piscoi no-
siasticæ vinculum? In interregnis nullum fuit; in patrum dis- in quisqua
fidijs interruptum. Non potest Hamiltoni, à concertationi- sibi in Eccle-
bus & seditionis monstrosis Ecclesiæ vnitas dependere; imo, ne sia arriput,
ab homine quoquis. Necesse enim alioqui foret, præfectis vel vi- quādo is qui
ta functis, vel contentione distractis, vel in impia dogmatum appellatur v-
aut morum flagitia prolapsis, fidei vnitatem rescindi; &, quod dit.
nefas dictu est, ab eo nos diuelli, cuius per fidem membra facti
sumus.

Sed audiamus tamen quam vim habeat tripartitò distribu- Fol. 42. pa. 20.
tum agmen. Principio, inquis, Ecclesiastice hierarchia ratio ex Dionysio
repetita, vnum caput postulat. Tum Ecclesiæ traditio, per consensum doctorū
omnium propagata, necessario id euincit: Postremò ex ipsis Christi verbis in- Ad Ecclesia-
stituto ipsa primarus euidentiam monstrat. stice Hierar-
chiae ratione

De singulis agam ordine tuo. Primum quæ ex Areopagita
affers, indigna sunt sani cuiusquam responsione: tum quod ve- Dionysi. A-
risimilia, non vera esse ipscmet concedas; tum quod de suppo- reopagita.
sitij auctoris delirijs contendere, delirantium planè videretur.
Sed vt veri illius Dionysij vera dogmata essent

omnino sunt; nec quicquam prorsus faciunt ad insani capitum principatum. Generaliter; inquit, à Deo ordinatum est, ut Fol. 43. pag. 4
inferiores purgantur, illuminantur, perficiantur, superiores purgent, illuminent,
perficiant; ita tam enī omnes quibusunque tandem gradibus distincti, ab uno
Deo, veluti capite purgationem, illuminationem, perfectionemque suam sortiti
dependeant. Sit ita sane. Quid tandem ex tam specioso axiomate
concludis? ut in Cœlis, ita in terris certos interstingui purgandorum, illun-

Nobiscū sē
per Christus
est, & vicari-
o proinde pō
egit.

Vol. 44.

randorum, perficiendorumque gradus. Esto hoc quoque. Qui omnes ab uno capite vicem Christi gerente illuminationem capiant. At Christus, mi homo, vices perpetuò suas in terris gerit. Ego, inquit, vobiscum usque ad consummationem seculi. Si semper nobiscum manens C H R I S T U S, suos purgat, illuminat, perficit, quid vicarium illi, tanquam absenti, & alijs curis distracto substituis? Cùm ipse tuus Dionysius ab uno nos Deo, veluti cœlesti, non terreno capite, pendere dicat. Non potest certè à vicario quoquam, vel angelo præstari, quod perpetuò in nobis virtutis suæ defluxu, caput nostrum operatur. Sed de hoc postea; ne laquei tui contextum interrumpam. Quod caput, inquis, in terris instrumentarium ac ministeriale quando dicimus, tum idem sic verè intelligendum esse illud Iocelis primo Cap. (

nanque opere in longo fas est obrepere somnum)

Illud ergo Hosea satis indicat, vaticinantis futurum ut filii Iuda, & filii Israel congregentur pariter, ponantque sibi caput unum; non in Cœlis, vbi semper exiit, sed in terris. &c.

De pontificis primatu plurimi ante te, adulantis linguae obsequio blaterarunt; nihil intactum relinquentes, quod ad tyrannidem idoli sui stabiliendam pertinere putabatur; Caetanus, Roffensis, Ambrosius Catharinus, Faber Constantiensis, Cardinalis Polus, Eccius, Hosius Polonus, Orosius Lusitanus, nimium ad blasphemias facundus. &c. Sed nemo, quod memini, ante te, Prophetarum oracula ita torsit ad principatum eius fulciendum; de quo ne somniis quisquam propheta cogitauit, nisi in Antichristi descriptione. Hec tua laus est, Hamiltoni, spiritus sancti vaticinijs, veluti corollis quibusdam ministeriale caput redimire. O tribus anticyris caput insanabile. Ita ne in sacris Prophetarum oraculis prophane ludis? Dic mihi, os impudens, quem hic habeas Aurelianensis glossæ auctorem? Hieronymus de Christo intelligit, cuius ty-

Hosea ver. „pum, inquit, Nabothus gessit. Sic R. Schelomo, ponent causa contra om. „put unum, Id est, Dauidem Regem suum. Sic Ionathan, & nium senten. etiam ad Pagan detor. quer Hamil- ton. Et R. Kimhi, Ipse est Messias. Sic Lyra, & Glosa ordinaria, sic latini omnes & Hebræi, præter unum Aben Ezra. sed nihil ille de papatu. Quem ergo egregia interpretationis auctorem profers? Tui est hæc ingenij subtilitas, Hamiltoni: Maëste virtute: quiduis comminisci licet, modo ad papatus faciat dignitatem. Finge, torque, muta, candida de nigris, & de carentibus atra. Iuda & Israel caput sibi unum constituent, ergo Papa Ecclesiæ caput. Verum rationem, vel decipulam potius expendam, quæ in hæc te phrenesin adduxit. Ponent sibi unum caput, non in cœlis, inquis. Quam ob rem quælo? Quia ibi unus semper persistit.

Perstitit

Vol. 44.

ORTHODOXA RESPONSI.

Perstitit certe: sed quod in Cœlis semper fuit, nec agnouerunt semper, nec vt par erat, coluerunt. Atque hanc planè dissipationis causam fuisse supra Propheta dixit, quod fornicando fornicatus fuerit populus, relicto capite vero. Ergo vbi apostasiæ poenitentia ducti, sese collegerint, idem sibi caput constituent, quod impia prius idolomania desertum, in suam ipsorum dispersionem irritarunt. Et, vt proprius adhuc mentem Prophetæ attingam: dissipatum est sub Roboamo promissum Dauidis familiæ Regnum, maxima populi parte, cum Ierooboamo ad Idololatriam declinante: nec reliqua etiam Iudæ particula voci Domini obtemperauit. Vtrunque propterea docuit Hoseas, Israelem, inquam, & Iudam abiciendum. Mutata nunc iterum dicendi ratione, dispersos consolatur; fore vt discessio à Regno Iuda per Christum sanetur, in quem iunctis animis consentient: nec diuersa amplius capita, vt post Salomonem contigit, habebunt, vnum à Deo Ecclesiæ caput constitutum scientes. Quodnam vero illud? Verum, inquam, Dauidem, ad quem quotiescumque de populi restitutione agitur, reuocare fideles Prophetæ solent. Si Papæ typus Dauid fuit, si Papæ secundum Carnem sator, de Papa loquutum Hosseam minime inficias ibo. Sin vnicum nobis Messiam, statim ab Adami lapsu promissum, perpetuum, etiam ante Carnis mysterium, Ecclesiæ suæ rectorem, vnicum angelorum & hominum caput, Iesum Christum, Dauidis nobis figura indicauit, nihil profecto ad Papam Prophetæ verba. Sed non video vt tibi constes, Hamiltoni, in fallaci hac commentatione. Primum negas caput illud in Cœlis esse. Deinde vni-
cum illum pastorem, ad Quem populus erat aggregandus, Christum stat, Hamilton.
fateris. Si Christus illud caput est, in Cœlis certè manet; in Cœlis semper ante Incarnationem fuit: si de Christo capite verba facit, quid ad Papam? nisi Papam forte Christum putes. Non Christum, inquieris, sed Christi ministrum. At non de Ministro; sed de capite ipso vaticinatur Propheta. Ad hæc si caput hoc in terris semper esse oportuit, nec ante Incarnationem caput Christus fuit; & post ascensionem desijt esse caput illud, quod Iuda sibi & Israel in terris ponunt. Quorum vtrunque quam impium sit & blasphemum, nemo non videt. Ab origine mundi passus est agnus, ab origine ergo mundi caput fuit. Atque eundem Ecclesiæ caput, super omnia constituit Deus, quem à mortuis excitatum, ad dextram in Cœlis collocavit super omne imperium & potestatem. &c.

Vera Hoseæ expositio.

Ephes. 1. 20.

Fol. 44.

Nemo po-
test Christi
capitis offi-
cio fungi.

Ephes. 4.16.

Non sunt fi-
deles Roma-
ni pontificis
membra.

Fateor, inquies, non desijt esse caput. Illud ipsum ergo caput in Cœlis est, quod Iuda & Israel sibi ponunt. Sed suam, inquis, corporalem p̄s̄entiam subtracturus, quo Ecclesiæ hoc pasto in uno visibili capite recollecta vñitas seruari posset, Petrum sibi substituit. &c.

Prorsus non nosti litteras D E I. Quasi non possit vñitas cōseruari, nisi caput nobis aliud à Christo constituamus. Aut possit in alium quemuis mortalem, aut Angelum etiam trans ferri, summum illud capitis officium, quo membris suis vitâ, iustitiam, sanctitatem, salutem, omne spiritale alimentum infundit. Hæc nisi à Papa in cunctos fideles fluant, caput ecclesiæ dici nulla ratione debet. Fluere autem ab illo non possunt, nisi totum ex eo corpus coaugmentatum & compactū,

,,per commissuras, ex vi (Pontificia) intus agente, pro mensura vniuersusque membra, incrementum capiat corpori conueniens. Hanc nisi gratiam manare à se in subditos docuerit Papa nō poterit sine summo sacrilegio capitis honorem vendicare. Adde, si Papa Ecclesiæ caput est, membra illius esse, per fidem insita fideles omnes: quod sine magno horro cogitari nequit. Hæc, inquies, supremi & veri capitis propria sunt: ministeriale tantum caput Papam dicimus, vt qui absētis C H R I S T I vices in terris gerat. Intelligò futilem stropham: sed nihil hoc cauillo proficis. Si Christi in terris vicario munere fungitur Papa, ea præstet necesse est, quæ Christo capiti ex officio incumbunt: sunt autem illæ C H R I S T I partes, quas nisi faciat, C H R I S T I profecto capitis vicarius non est. Inscitè ergo, de Cœlestium bonorum communicatione & importunè Phlosopharis. Quasi dubia nobis esset D E I opt. max. benignitas, qui non sua modo, sed scipsum quoque fidelibus impertiat. Omnia quidem nobis largitur, & per homines etiam beneficia sua in terris dispensat; sed augustius est supremi capitis officium, quam vt hominem quemuis, aut angelum in huius honoris societatem admittat. Apage ergo sis, insani capitis tui, de terreno capite somnia, vñque adeo vana, vt nec pes, nec caput vni reddatur formæ.

Fol. 46. pa. 1.

Nunc in simili, inquis, materia collectum argumentum, quād absurdè cadat, in hunc modum despiciamus, Christus non tantum vniuersalis Ecclesiæ, sed vniuersusque particularis doctor & caput est. Si ergo minister ad curam aliquius particularis Ecclesiæ segregatus pastorem se eiusdem Ecclesiæ, cuius curam agit, Rectorem aut caput profiteri velit, aut Ecclesiæ illius corpus biceps erit, aut Christus officio suo sic homini communicato spoliabitur.

Quia confusus ista, & perturbato ordine obscurius propnuntur, primum quorū tendat perplexus sophista expōnam, tum inueterati stropharum architecti acumē apparebit.

Cum

Cum de nouo hoc Ecclesiæ capite contentiosè nobiscum & molestè sèpius rixarentur, responsum à quibusdam non incòmodè est, fieri non posse, alium ut imperij consortem Christo adiungamus, aut aliud præficiamus Ecclesiæ caput; quin biceps continuo & monstrò similis ecclesia fiat. Instat iste; particula-
ris cuiusque Ecclesiæ caput. C H R I S T V M esse, nec bicipitē tamen particularē Ecclesiam dici, cui sub Christo pastor & ca-
put surrogatur. Idem de vniuersali dici posse. Respondeo;
singulis ouiu gregibus pàstorē vnum, aut plutes C H R I S T I mandato præstitutos; sed qui capitis appellationem, cum a re ipsa longe absint, nec superbius arrogare; nec temere ab alijs v-
surpatam, libenter ferre debeant. Aliud est, ecclesiæ alicuius Episcopum esse; aliud ecclesiæ caput. Hoc vni Christo com-
petit; cunctis illud C H R I S T I ministris. Quis suas pastor,
si verbi D E I pabulo vigilanter eas pascat, vocare fideles potest;
membra vocare non potest. Vnius nanque Christi membra sumus; vnicus proinde C H R I S T V S nobis caput. Sed dem⁹
sane Episcopum cōmissi gregis caput abusuē dici posse; quod docendo, hortando, & sacramenta ministrando, Christi capititis partes agat: Num vniuerſæ ideo ecclesiæ caput vnum in terris erit, qui doceat, hortetur, & mysteria cunctis offerat? Neque enim aliter in conferendis beneficijs suis hominum opera vti-
tur Christus, quam syncera Euangeli⁹ & Sacramentorum ad-
ministratione. Spiritus ipse dona, in cordibus nostris occulta vi impressa obsignat; quæ nec pontifex Romanus, nec alijs quisquam mortalium, accepta communicare cum alijs queat.
Nisi spiritum forte pixide aut mantica inclusum, à Romana Curiā in orbem terrarum transmitti, ut ad concilia solet, arbitremur. Sit ergo ~~ad concilia~~ hæc C H R I S T I po-
testas, arcans gratiæ & virtutis suæ spiraculis, corda fidelium refocillare, & ad voluntatis suæ obsequium flectere emollitæ:
ministri autem munus externo tantum Euangeli⁹ sono aures ferire. Omnibus autem, qui vbiq[ue] terrarum sunt, veri D E I cultoribus, nec Petrus ipse; nec qui plus ceteris laborauit Pau-
lus, annuntiare Euangeli⁹ regni quivit; nedum elingues isti canes, quorum vocem nemo, multis iam seculis, in Romano audiuit suggestu resonantem. Neque hac igitur ratione, vni-
uersæ Ecclesiæ caput dici potest. Rōmanus Papa.

At falluntur, inquis, longè, si quan quisque in suo functionem exercet Epis-
copus, eandem à Romano pontifice per omnia exigenda patent. Falluntur
certè, & miserè falluntur, qui quicquam illi iuris, in alienum gregem concedunt. Sed perge. Farce et quidem in Romanz verbis Ec-
clesia, cui peculiariter præst, cum non minus quam aliud quemvis predicationi

Bicipitem fa-
ciunt Ecclesi-
am Romane
tēs.

Ecclesiæ sus-
paster & no-
derator Epis-
copus est; uō-
caput.

Non potest
mortaliū,
quicquā spi-
ritalia nobis
dona confes-
sc.

Fideles om-
nes docere
& gubernare
nemo potest.

Fol. 47.

Verbi inuigilate oportere. Rectissimè. Et quia hæc omnino curam, quæ vel sola vel præcipua Episcopum facit, tanquam personæ quidem vrbis Episcopos monachos rejectam; ne Romanus quidem vrbis verus pater est Papa, iam diu pastor fuit, nedum totius orbis caput. Et ut fidelissimè nedium totius officio fungeretur, fateretur Hamiltonius, In ijs quæ ad Episcopum pertineat, æqualem omnes habere potestatem. Si æqua omnium potestas est, vbi pastorum princeps, Episcoporum Episcopus, sumus sacerdos, orbis vniuersi pontifex, vniuersalis fidelium magister, totius Ecclesiæ vnicus doctor, Qui si mille animas ad inferos secù traheret (nam nullos ad superos dicit) a nemine increpari posset. Vbi, inquam, insolentes illi Romani idoli & Antichristi tituli, qui super omnem se se potestatem exaltavit, si patrem omnipibus auctoritate dedit pastorum princeps

PAT. EPISCOPO RUM OMNIU M AUTORITAS. **DIST. 40. CAN. 6. PAPU.**

C H R I S T V S? At inquis, In quibus prærogatiis præcellentia, iurisdictionisque auctoritas ad seruandam viatatem concessa spectatur, iam singulare Ecclesiæ Episcopi, in priuatorum hominum sortem vocati, Vni pontifici sublînt, ab eo, ex Christi institutione eam quam alijs communicent purgationem. &c. accepturi. & omnino quod Episcopi ad sacerdotes, hec pontifices ad Episcopos.

Petitio principij est, Hamiltoni: quod enim in quæstione est; quod auctoritate, iudicio, probabili ratione caret, fundimenti loco ponitis. Vbi nam hunc ordinem in Ecclesia sua instituit **C H R I S T V S?** Cur non procedit in medium codex Dei aperte ista præscribens? Quæ hæc tandem impudentia? Nulla probationis specie adhibita, pro confessio assumere, quod omnium maximè negari à nobis, & incrito, scias. Profer ex sacrifici litteris prærogatiis tuæ excellentiam, & iurisdictionis auctoritatem. Volue, reuolue, fabrica, finge, adde, detrinca, verte, peruerte quatum potes, quod nusquam est, repieres nusquam.

Nec verbo nec virtute creaturas suas purgat, illuminat, perdit Papu.

Nec conseruanda unitate postea dicam. Sed modum explanes velim, quo Episcopos sibi subiectos purget, illuminet, perficiat Romanum caput. Non verbi præconio, quod canè peius & angue odit: qui ignorantiam pietatis matrem vocat, qui indignum pontifice concionandi munus putat. Non arcana celestis gratiæ communicatione; quam nec ipse ullam haberet; nec si copiosissimam haberet, ita stillare in alios eam possit. Noui quid forte respondeas; plumbeis, felicet, bullarum indulgentijs inclusam papæ, non **D E I** gratiam, Simonis magi, no Petri successore in orbem terrarum, per emissarios suos diuendere. O fidiculum caput in impiò & monstroso capite defendo.

Ref. 47. par. 2. Quia & bruta, inquis, animantia gregatim vivunt, nedum homines communem fonsæ societatem possint. Vivunt certe. Sed quod doctissimus ille, &

ille, & piissimus Deus seruus optimè iam olim respondit, non ex toto orbe confluunt apes, ut regem vnum eligant: suis aliud attributis contenti sunt reges singuli. In gruibus vnaqueque castella proprium ducem habet. Nec aliud hinc euineat, quām singulis ecclesijs suos debere Episcopos attribui. Certè, inquis, praescritus & prius adumbratus celestis hierarchiz ordo aliquod vnum caput esse oportere euincit. Quicquid garriat otiosus ille cœlestis hierarchie consarcinator (nam nugando quicquam euincere constanter negem) nos vnicum ecclesiæ in terris peregrinanti caput, Christum à patre constitutum scimus; ministeriale & secundarium Tertulian.de Monogas.

Imo ebil. Imo vero, inquis, Evidentia insuper accederet & firma ex scripturis ratio ad euincendum præter primatum illud in Cœlis, secundarium alterum in sepe in terris caput, ut ne ipse aduersarius quantumvis pertinax, evidenter probatos tu deesse queratur, minimè metuas. Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu? Parturiunt montes, nascetur ridiculum? Sed oracula audiamus. Constat passim in scripturis Deum & filium ipsius, Dominum, regem, paterem ac caput segregauit populi extitisse. Constat. Et tamen præter Christum, in Cœlis Michael, in terris Moses, vniuersitas Ecclesiæ curvari principes gerit. Primum in eo fucum, facis quod principem cum capite, & spiritualia cum terrenis confundas. Deinde & vtraque assumptionis particula, falsa. Nec in Cœlis enim, nec in terris, aliud est à Christo ecclesiæ caput. Nec sub Christo cœlos regit Michael princeps: sed si Angelus tantum est, in mundo diuinitus gubernando DOMINI sui mandata sedulus obit, Christo deferens, non sibi arrogans principatum. Sin, quod verius est, cum Augustino, & p̄s fere omnibus per Michael intelligamus C H R I S T U M ipsum, nihil ad secundarium tuum caput.

Mosem concedimus, Iosuamque, &c quibus successerunt, populi Israelitici duces fuisse: quid hinc sequetur? vnicum iam esse in terris Ecclesiæ caput. Quis dialectices tyronem ita disputante fert? Si veteris populi politiam in Ecclesiam CHRISTI reducis, vnicum oportebit esse Christianorum omnium regem; et adem omnium iura, instituta, leges, consuetudines, iudicia, supplicia, pænas. &c. Nec aliud certe ex Mosis prectione aut populi illius administratione inferre vlo prætextu licet. Quod ipsum tamquam & absurdum sit, vel me tacente patet. De ciuilium controveneriarum disceptatore, belli duce, & populorum rectore, quem poeta vocat, loquitur Moses. Hinc si totius Ecclesiæ vnicum principem facis, omnium, ut dixi, fidelium dux vnius H. ij.

Nec in Cœlis nec in terris aliud est à Christo Ecclesiæ caput.

Augustin. in Apocal. Homili. 9.

Dux populi Moses fuit, non Ecclesiæ caput.

Num. 27.

erit, & iudex unus. Atque ita non Ecclesiasticarum modo & spiritualium legum lator, vindicta & dispensator fiet Romanus Papa, sed regum omnium summus Rex, dominantium dominator, terrenorum omnium dominus, regnum, possessionum, imperiorum, translator, arbiter, distributor. Quod non pudicit impiam illam bestiam, supra D.E.V.M. ipsum & omne numen sese efferentem, blasphemo ore proferre: atque eo nomine, regna & dominia transferre, eripere, dare quibus visum est, imperatorum colla pedibus conculcare, populos in principium, in fratum fratres, liberos in parentum perniciem excitare.

Vide Bonif. 8. de c r e t a & r e s g e s t a s . I c e s . 3. re, florentissimum denique imperium illud Romanum ad nihilum redigere. Sed non eo adhuc insanæ prolapsum te putarim, ut desertam iam pridem à patronis vestris, & explosam ab omnibus causam suscipere velis, spirituali, ni fallor, tyrannide contentus.

De summo Iudæorum p o t i f i c e . Opportunius ergo summum Iudæorum pontificem obiecisses. Sed responsum ihs est quorum tu nenia reuinis, quod in natione una fuit utile, id in vniuersum orbem extendere nulla ratio cogit: cum alioqui fieri nequeat, ut unus.

Fol. 48. pag. 2 orbem terrarum moderetur. Tu contraria, Tanto, inquis, magis in pluribus idem illud unum caput necessarium censeri debet; quanto quo plures, eo difficilius in unitate retinerti, nec omnino nisi unius beneficio capitum in eadem diu subsistere possunt. Et ut ratum sophistæ acutum admiremur, in margine hic ascriptum est, Observandam esse conclusionis necessitate. Quā ut facile lector iudicet, in pauca canoras nugas cōtrahem⁹ Difficilis in unitate retinetur immensa populorum numerositas; quam exiguae ille cœtus Istragis finibus inclusus. At hic ad unitatem conseruandam caput unius sub Christo habuit ergo & Ecclesia per orbem diffusa secundarium caput habere debet, sine quo diu persistere in unitate non potest.

Hoc est necessarium illud sophisma quod tantopere Thraso noster iactat. Terminos, ut vocant, non numero, plures quam Aristotelicæ leges ferant. Ad propositionem respondeo, non minus facile, syncera verbi D E I prædicatione, & interna spiritus sancti operatione, in maximè numerosa plebe unitatem.

Unitatem Ecclæsæ conservant Christi spiritus ubiq; præsens. Et retinerti, quam in unica quondam Iudæorum gente. Imo ecclæsæ consuetudinibus facilius animos fidelium, longissime licet dissitorum in fidem unitatem colligari; quo presentior modo est C H R I S T I virtus pollicentis, ubiqueque Duo vel tres congregati fuerint in nomine eius, in medio se futurum. Semper sui similis est, & sui similes.

2. Cor. 11. facit, quibuscum versatur C H R I S T U S: versatur autem in fidelium coetum ubi ubi coacti fuerint: in Christo igitur coalescunt, ubiqueque terrarum latitant, à se inuicem quantumuis sumus, seiuicti. Vnum in illo, non pontifice Romano, corpus multum sumus, eodem spiritu, sanguine, carne, vita, capite eodem cohaerentes; Eundem D E V M & patrem omnium, eundem Dominum,

Ephes. 4:

Dominum, eandem fidem, spem eandem, idem baptismā habentes. Ad hanc vnitatem conseruandam, non vni omnia pontifici, sed vnicuique data est gratia pro mensura doni Christi. „Nec qui implet omnia, vnum constituit papam; sed alios Apostolos, alios Prophetas, alios Euangelistas, alios pastores & doctores, ad ædificationem corporis sui fecit. His, Hamiltoni, neruis facillimè & arctissimè cohærent Christiani, sine tyrannica pontificis vestri auctoritate: quem cùm in Episcopali functione, & opere ministerij ceteris parem fatearis, in vnitate profecto retinenda nihilo superior erit. Non enim alio quām Episcopali & pastorali hominum ministerio, in vnam fidem, & vnum C H R I S T I corpus mysticum pij coalescūt.

In assumptione elenches est, à non causa, pro causa. In summo enim Iudæorum pontifice, non tam vnitatis populi habita ratio fuit, quæ aliter conseruari potuisset, quam vmbre & figuræ. Typus C H R I S T I, non Papæ fuit summus ille sacerdos. Translatum iam sacerdotium est; & in verum illum pontificem, non in Papam translatum: qui vt sine vicario aut successore munus suum sustinet, ita honorem suum alteri non resignat; nec resignare etiam potest. Non enim in doctrina modo, quam per ministros suos omnes, non Papæ solum promulgat, sacerdotij huius dignitas consistit, sed in placanda Dei ira, & assidua pro nobis intercessione: quorum alterum morte sua in cruce peregit, alterum apud patrem aduocatus noster sine intermissione præstat. Ex summo igitur Iudæorum sacerdotio non aliud sequitur, quām C H R I S T U M vnicum sacerdotem nostrum esse, qui sanguine nos suo lauit, & ad dexteram patris residens continuè pro nobis interpellat. Nisi nouam forte vmbram refulgenti inducere veritati ve- lint, & nouum expectent Messiam.

Ad vnicum quod spectat Israelitarum ducem, iam respondi, non de terreno hic regno disputationē à nobis institutam, quod per proregem aliquem absente domino administretur. Nobiscum perpetuo Rex noster est; nec aliam hominibus spiritalem prouinciam demandat, quām vt suo nomine Euangeliū prædicent, & externis mysteriorum signis fidem credentium confirment. Id cùm à nemine mortalium præstari per totum orbem possit, rectissimè vobis dictum est, non posse vnuicem aliquem Episcopum C H R I S T I hoc officio in Ecclesia Christiana fungi: & singulis proinde parœcijs, singulos pastores attributos, qui sub pastorum principe, & animarum nostrarum curatore, partem ex quo solicitudinis teneant. See H. iii.

Cur vnuicem
Iudeor. Ec-
clesia ponti-
fex maxi.

Dignitas sa-
cerdo. Chri-
sti in qua.
maxime co-
stituta.

Nullo pro-
rege virtus
Christus in
regno suo
gubernando

cus Ecclesia Iudæorum. Aaroni & eius posteris, expressa Dei
lege, demandata est cultus diuini summa cura: quod in exiguo
populo, vno templo, ciuitate vna, facile fuit. Longius iam
propagati sunt ecclesiæ Dei fines: nec in Salomonis tantum
ædificio Deus numinis sui præsentiam ostendit. Mundus ipse
nobis templum est, & omnes terræ incolæ Christi grec ver-
bo Dei pascendus. Pasci autem ab uno non potest; vni igi-

Non possunt Christiani tur secundario pastori non subest: At impossibilitatem hanc nobis la-
omnes ab yr. necessitate Hamiltonius conuertit. Nimirum, ut quod impossibi-
lio factu est, necessario fiat. Stupenda certe isthæc est ingenij
tui vis, quæ omnem naturæ ordinem peruerat. Sed alius for-
tassis est Philoplani tui sensus; Pseudoepiscopi, videlicet, so-
phismate demonstratum, quod nos impossibile dixeramus, ne-
cessarium esse. Sed scis à nobis examinatum est rationis tuæ
pondus, Par leibus veatis. &c.

Prius tamen quam ad alia transeat, expostulare vobiscum
libet, qui tanta afficitis contumelia filium Dei, eam ut illi
derogetis potestatem, quam idolo vestro tribuatis. Negas,

Papam præ- ferunt Chri- sto Romane In unitate subsistere Ecclesiam posse. Quod CHRISTUS nimirum
scis. per se efficere nequit, vt ministeriorum suorum corda regat, vt
vbique concionantibus adsit, & spiritus sui virtutem illis com-
municet. Papam hic adhibendum, cui bonorum omnium
spiritualium credidit est thesaurus, ut cuique secundum me-
sura m dispenset. Non posse quiquam Christus, nec
velit: ut qui per Hugo Ecclesiam gubernet, exaltatis redemp-
tionis nostræ laboribus, suavitè & securè in ocelis quiescet,
omni in vicarium suum sollicitudine coniecta. Per hunc, sci-
licet, cum filiis suis ad confirmationem usque seculi fu-
turum se promittat. Vbi bini gaudi terni in nomine Christi con-
uenient, in veritate eorum facte spem. Hunc esse qui mi-
nistris CHRISTI sanguinat quid & quod modo loquuntur.
Breuiter ab hoc vno tandem a sancto manere quicquid in pios
confertur homi. Horrenda sunt hæc, lector Christiane, &
hæc ipsa trahit dicere eos uparet, qui necessarium esse in Ec-
clesia secundiarum caput contendunt, ad unitatem fidelium
conseruandam. Alioqui si omnes sapientia & scientia Dei
thesauros in Christo solo absconditos fateantur, suas ut singu-
lis facultates pro arbitrio distribuat; de plenitudine sua credi-
tes omnes ditet, verbo vita, in ministeriorum suorum ore effici-
entiam tribuat, quomodo necessarium dicunt ministeriale ca-
put?

put? Egregia sunt illa Cypriani & notata dignissima, de simplicitate prælatorum.

Beatus Paulus Apostolus Sacramentum vnitatis ostendit, di-
cens; Vnum Corpus & vnum Spiritus, vna spes vocationis
vestrae, vnum dominus, vna fides, vnum baptisma, vnum De-
us. Quam vnitatem firmiter tenere & vindicare debemus,
maxime Episcopi quæ in Ecclesia præsidemus, vt Episcopa-
tum quoque ipsum vnum atque indiuisum probemus. E-
piscopatus vnuis est, cuius à singulis in solidum pars tenetur:
Ecclesia vna est, quæ in multitudinem latius incremento
fecunditatis extenditur. Quomodo solis multi radij, sed
lumen vnum; & rami arboris multi, sed robur vnum tenaci-
radice fundatum. Et cum de fonte vno plurimi riuui de-
fluunt, numerositas licet diffusa videatur exundantis copiæ
largitate, vnitas tamen seruatur in origine. Auelle radi-
um solis à corpore, diuisionem lucis vnitas non capit. Ab
arbore frange ramum; fractus germinare non poterit. A
fonte præcide riuum; præcisus arescit. Sic & Ecclesia,
D O M I N I luce perfusa, per orbem totum radios suos por-
rigit; vnum tamen lumen est, quod vbique diffunditur; nec
vnitas corporis separatur. Ramos suos in vniuersam tet-
ram copia vbertatis extendit: profuentes largiter riuos lati-
us expandit: vnum tamen caput est, & origo vna; & vna
mater fecunditatis successibus copiosa. &c.

Cyprian. de
simpli. præ-
lator.

Hæc ille. Cum tot ergo in Ecclesia sint vnitatis nerui, cum in solo Christo in solo Dei filio, quasi fonte, sole, radice, infinitus fideliūm numerus vniatur, cum quiuis Episcopus in grege suo, cundem C H R I S T U M , non pontificem Romanum re-præsentet, pudeat vos tandem peruicaciae vestrae Romanenses, & reduicto in ordinem pontifice vestro, solidam Christo capiti nostro gloriam date.

In solo Christo vniuersitas fidelium.

Sed omnem nefarius iste apostata pudorem abstersit. In-
falsa nobis decreta obiicit, sub Anacleti nomine conficta. Ad detortos
Prima ergo sedes, inquit, coelesti beneficio est Romanæ Ec- patrum cesa-
clesiæ: quam beatus Petrus & Paulus suo martyrio co-
ronarunt. &c.

patrum cesa-
tones.

Si ipsam Anacleti Epistolam legisses, aliquanto tibi magis arrisissent, quæ paulo ante scriperat. Pseuda ana-
Sacrosanctam Romanam & Apostolicam Ecclesiam, non ab Apostolis, sed cletus ep. 13
ab ipso Domino Saluatorre nostro primatum obtinuisse, & eminentiam po-
tentias super viueas ecclesiæ, ac totum Christiani populi gregem, &c.

Fol. 49. pag. 3

Et quæ Paulo post subiunxit: Petro tamē à Dominio est concessum, & ipsi inter se (Apostoli) id ipsum voluerunt, ut reliquis omnibus præsenter. Apostoli; & Cephas, id est, Caput & principium teneret apostolatus; qui & eandem formam suis successoribus, & reliqui Apostoli Episcopis tenenda tradiderunt. Hæc, inquam, & multa his similia, ex Pseudo an-

Insula Ro-
manenſium
decreta mul-
ta exiāt sub
antiquorum
nominiſbus
conſecta.

Cleto Zephherino, Calixto, Fabiano, Sixto, Syluestro, Iulio, Gelasio, Symmacho, Vigilio, & suppositijs alijs pontificum decretis artiūſſes, si à teipſo collecta; non ex aliorum cento- nibus defumpta emblemata hæc fuissent. *Kορακας* nugas tuas, fumiendule impostor; qua- rum insulſitatem qui non videt, nihil planè videt. Tuam certè cætitatem, satis quæ ſequuntur, produnt. Adeundis, inquis, modum, atque in eadem verba, primatum eidem fe- di adiudicauit Nicena Synodus; ubi in prafatione ſic loquuntur patres 318. Sciendum eſt ſanè ab omnibus catholicis, quoniam voce D O M I N I & Saluatoris primatum obtinuit. &c. O inauditam hominis oſcitantium? Exſtat in pri-

mo conciliorum volumine, ante Nicenam Synodum, prafatio quædam ab Iſidoro (ni fallor) conſcripta; qui pontificum & concilioſu decreta in ordinem rededit, & digeſta in tomo diuifit. Is, vt creatori ſuo pontifici Rōmano gratificaretur, post insipidum procemiū, ex tertia Pseudoanacleti Epiftola

ad verbum deſcritbit, quæ de Ecclesiārum primatibus nebulo ille, quisquis fuit, sancto Anacleto affinxit. Et pauculis de Hierosolymitanæ & Ephesinæ ſediſ honore aliunde accerti- tis; hac tandem ſermonis elegantia rem ipsam orditur. Sed quoniam de Concilio Niceno diſſerendum eſt, quæ hoc fecerit cauſa, vt post illam Apoftolorum glorioſiſimam prädi- cationem ſub Constantino Auguſto tanti congregarentur E- pifcopi, Ruffini nobis decimus liber, qui coniunctus eſt no- uem libris Ecclesiāticæ hiftoriæ, quos Eusebius Cæſariensis edidit, neceſſario profertur ad medium, &c. Hæc Nicenoru

patrum verba Hamiltonio videntur, nec, vt alia condoneam, quod crassissimum eſt, cæculus apostata animaduertit, fieri no- posſe, Ruffinum vt citaret synodus Nicena, qui multis post annis natus, prouecta iam ætate hiftoriā hanc deſcripsit. Sed propheticō, ſcilicet, ſpiritu, präuiderunt sancti patres, fore poſtea Ruffinum, qui nouem Eusebij libris decimū ad- deret, coacti Conciliij cauſas explicantem. Hac Romanen- ſes fide, iudicio, diligentia, religione veterum ſcripta euoluūt. Hæc inſciā ſuæ documenta edere, in tanta litterarum luce tenebriones iſti audent. Medius hic tenetur ſerpens, quem arctius ſtingam, quam ut vlla ſeſeratione extricare queat.

Crassissimus
Hamiltonij
error.

Romanenſi-
um incuria
en legendis
patrum ſcrip-
tis.

Flagris

Flagris non rationibus coercendum te diceret Aristoteles tuus. Sed ego mitius tecum agam. Elige utrum voles, Philo-plane: vel omnium te hominum stupidissimum esse & indoctissimum oportet, si quæ ex patribus profers, apud suos ipse auctores perlegisti, vel intolerabili impudentia præditum, qui alterius rabilæ fidem secutus, recocis iterum mendacijs, sub tuo nomine diuulgatis, Christiano lectori imponas.

Vtro frai malis, optio tua sit: alterum effugere non potes. Romano autem quantum tribuerint Niceni patres, ex sexto eiusdem Concilij capite, & sexta Carthaginensi Synodo dis-ees.

At Romanam Ecclesiam, propter potentiores principalitatem; necesse ait Fol. 50.
Irenæus omnem Ecclesiam, id est, omnes qui sunt vndeque fideles conuenire:
in qua semper ab his qui sunt vndeque conseruata est ea, quæ est ab Apostolis Irenæ. lib. 3.
traditio. Non te hic omnino fefellerit Magister tuus: sunt enim Cap. 3.

hæc Irenæi verba, sed pessime à vobis intellecta. Dixi supra,
coactum esse Irenæum ad traditionem configere, quod om-
nem scripturis auctoritatem adimerent canes illi, cum qui-
bus illi negotium fuit. Cumque longum esset omnium Ec-
clesiarum enumerare successiones; Maximæ sc, ait, & anti-
quissimæ & omnibus cognitæ Ecclesiæ, a Petro & Paulo
& Romæ fundatæ, eam quam haberet ab Apostolis traditione,
& annunciatam hominibus fidem indicare. Est præterea &
illud in patrum scriptis & Synodorum decretis diligenter ob-
seruandum, magnificæ laudis præconio Ecclesiam Romanæ,
ante Gregorij tempora, ornatam: idque non vna, vt videtur
de causa. Nam & ante Constantini regnum, cùm sub im-
pia magistratum tyrannide, publica celebrare comitia pasto-
res non auderent; & multis interim doctrinæ & rituum dif-
ficultatibus torquerentur; Romanam sèpè Ecclesiam consu-
lebant, magna doctorum copia præ ceteris felicem, quod op-
timarum artium studia, in ea maximè vrbe florent. Quo
faustum vt vicinæ etiam prouinciae ministrorum inopia labo-
rantes, inde sibi subsidium postularent, vbi plurimos esse ad
Episcopatum idoneos constaret. Cumque dissentionum
iacendijs flagrantes alios viderent Romanenses, liberè & a-
micè admonendo, ad concordiam eos, vt Christianos decebat,
hortabantur. Accessit & Apostolorum Petri & Pauli reue-
rentia, qui eam fundasse Ecclesiam dicebantur. Nec mini-
mum conciliauit auctoritatis, vrbis dominæ gentium celitu-
do; summus vt Episcopus putaretur, qui summū in imperij
arce locum teneret. His atque alijs de causis, præcipuū me-
truit honorem ecclesia Romana; cum nullam tamen cogendi,

Ecclesiæ Ro-
manæ cur
multum tri-
buerat vte-
res.

aut alijs imperandi potestatem, ante iniquissimam scelerat
Phocæ legem, haberet. Iam ad Irenæum

Vide Platin.
in Bonifa. 3.
& Paul. Di-
aconum lib.
4. Cap. 11.

Romanæ ec-
clesiaz princi-
palitas.

Tria in eius verbis sunt, ex quibus errandi videtur occasi-
onem apostata noster arripuisse. 1. quod potentiores p̄r-
dicet Romanæ Ecclesiaz principalitatem. 2. quod necesse ob id
dicat omnes ad eam Ecclesias conuenire. 3. quod ordinariam
Episcoporum successionem ad Eleutherium usque persequa-
tur. De successione abunde à nobis dictum. Potentiores p̄r-
principalitatem facile illi concedo: fuit enim ex p̄cipuis v-
na; aut si maius etiam p̄cipua: sed non domina tamen.
Potest enim inter multas liberas ciuitates, p̄cipua quædam
esse & potentissima; ut nullum tamen ius exercere in alias
queat. Et inter ciues æquo iure viuentes, primarios semper
aliquos videmus, quorum auctoritatem, non imperium, reli-
„qui sponte sua, non coactè sequuntur. At necesse ait reli-
„quas cum ea Ecclesias conuenire. Nimis, quod in ea
semper, ad Irenæum usque conseruata sit, quæ ab Apostolis
traditio manauit. Quam si doctrinæ puritatem adhuc in ea
conseruatam doceres, optimè & nobis cum ea conuenire;
non ut imperatrice; sed ut pari iure maximè p̄r ceteris flo-
rente.

Fol. 50.
Cyprian.

Nunquam le-
gisse Hamil-
tonius vide-
tue quos ci-
tas.

Tertullia. de
p̄fici. hæ-
retic.

Matrices &
originales ec-
clesiaz dictæ
ant quas ipsi
Apostoli co-
diderunt.

Radicem vocat, & matricem Ecclesiam Romanam Cyprianus. Vbinam
precors? Epistola, inquis, tertia lib. 1. Verisimile est nunquam tibi
Cyprianum, aut alium quemuis patrem, cum hæc scriberes,
visum. Aliud ex Epist. 3. lib. 1. citarat magistri tui rapso-
dia, Philoplane: quod ex ipsius statim Cypriani verbis confu-
tatur. At matricem tamen vocat & radicem, Verum, Epist. 8. lib. 4.
quod ab Apostolis, videlicet, fundata, ex magno doctorū nu-
mero Episcopos vicinis ministrarit: quod ex vrbe, in ceteras
Italiaz prouincias; ex Italia deinde in Africam sit Christiana
fides propagata. Nescis, Philoplane, nescis quidnam sibi ma-
tricis nomen velit. Disce ergo docendus adhuc ex Tertullia-
„no. Quid autem, inquit, p̄dicerent Apostoli, id est,
„quid illis C H R I S T V S reuelauerit, & hic p̄scribam, non
„aliter probari debere, nisi per easdem Ecclesias, quas ipsi Apo-
„stoli condiderunt; ipsi eis p̄dicanudo, tam viua, quod aiunt,
„voce, quam per Epistolas postea. Si hæc ita sunt, constat pro-
„inde omnem Ecclesiam, quæ cum illis Ecclesijs Apostolicis
„matricibus & originalibus fidei conspiret, veritati deputan-
„dam; id sine dubio tenentem quod Ecclesiaz ab Apostolis;
„Apostoli à Christo; C H R I S T V S à Deo suscepit. Ec-
„multis interiectis. Age, inquit, iam qui voles curiositatem
„exercere

Exercere in negotio salutis tuæ : percurre Ecclesiæ Apostoli-
cas, apud quas ipsæ adhuc cathedræ Apostolorum suis locis
præsidentur ; apud quas ipsæ Authenticæ litteræ eorum reci-
tantur sonantes vocem & repræsentantes faciē vniuersitatisque.
Proxima est Achaia? habes Corinthum. Si non longe es à Ma-
cedonia, habes Philippos; habes Thessalonicenses. Si potes
in Asiam tendere, habes Ephesum. Si autem Italiae adiaces,
habes Romanam; vnde nobis quoque auctoritas præsto est. &c.

Vides, nisi planè tibi oculos mentis effodit perfidia tua, quid
Tertullianus, quid huius studiosus & imitator Cyprianus ma-
tricu[m] nomine designant: eas, videlicet, Ecclesiæ, quas ipsi
met Apostoli prædicando condiderunt. Hoc sensu matricē
fatemur Ecclesiæ Romanam. Quid hinc sequetur? Papam
esse Ecclesiæ caput. Piget me de insano capite, cum insano apo-
stata contendere. Primum non de Romano Episcopo, sed
de Ecclesia Romana loquuntur patres. Hanc matricem;
hanc radicem appellant. Quid ad Papam? qui nec Roma-
na Ecclesia est, nec ecclesiæ illius dominus aut caput, sed hu-
milis tantum pastor & minister, officio licet fungeretur. De-
mus tamen pontificis imprimis laudem hanc esse : eadem
Hierosolymitani præsulis laus erit, eadem Antiocheni & Co-
rinthij, eadem Philippensis & Ephesini, atque omnium deni-
que, quorum ecclesiæ Apostoli D O M I N I fundauerunt.

Eadem plus
timatū Ecclæ
fir. dignitas
fuit quæ Ro-
manæ.

Cyprianus autem qui fieri potest Romanensem ut dominum
aut Ecclesiæ caput agnorit, qui fratrem eum vbiue nominat,
superiorem nunquam: qui Stephanum, in iusta alioqui cau-
sa, plus quam par erat arroganter, durissimè tractat. De quo
hæc ad Pompeium: Inter cetera, inquit, quæ vel superuacua,
vel nihil ad rem pertinentia, vel sibi ipsi contraria, quæ impe-
ritè atque improuidè scripsit, etiam illud adiunxit. &c. Et,
cur in tantum Stephani fratris nostri obstinatio dura proru-
pit. &c. Et, quæ ista obstinatio, quæve præsumptio, huma-
nam traditionem diuinæ dispositioni anteponere? Hæc &
alia nihilo mitiora, subditine tibi videntur de ecclesiæ totius
capite & terrarum Domino verba facientis? Idem ad ipsum
met Stephanum Epist. 1. lib. 2. Scimus, inquit, quosdam
quod semel imbibierint nolle deponere. Quia in re nec nos vim
cuiquam facimus, aut legem damus; cùm habeat in Ecclesiæ
administratione voluntatis suæ arbitrium unusquisque præ-
positus, rationem actus sui Domino redditurus. Et in sen-
tentijs Episcoporum aliquanto planius. Neque enim quis-
quam nostrum Episcopum se Episcoporum constituit, aug-

pare agnos-
cit Cyprian.
Episcopū Ro-
manum non
superiorem.

Oblique per „tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem collegas suos
stringit Ro., adegit; quando habeat omnis Episcopus, pro licentia liberta-
mani Episcopi „tis & potestatis suæ, arbitrium proprium, tanquam iudicari
pi ambitione „ab alio non possit, cùm nec ipse possit alterum iudicare: Sed

Laudat hanc „expectemus vniuersi iudicium. DOMINI nostri IESV
sententiam „CHRISTI. qui vñus & solus habet potestatem, & præpo-
August. li. 3. „nendi nos in Ecclesiæ suæ gubernatione, & de actu nostro iu-
Cap. 3. de dicandi. Eandem sententiam repetit ad Cornelium Epist. 3.
Bapt. contra „lib. 1. Nam cum statutum sit omnibus nobis, & æquum sic

Donatist. „pariter ac iustum vt vniuersi usque causa audiatur vbi est cri-
Episcoporu. „men admissa, & singulis pastoribus portio gregis sit ascripta,
Index Chri- „quam regat vñus quisque ac gubernet, rationem actus sui
stus solus, nō „Dominus redditurus, oportet utique eos quibus præsumus nō
Papa. „circuncursare. &c. Nisi paucis desperatis & perditis minor
„videtur esse auctoritas Episcoporum in Africa constituto-

Negat Cy- rum. Negat ad pontificem Romanum prouocandum;
prianus ad Rom. Episco- quod singulis sit portio gregis ascripta, quam regat, soli Do-
pum prouo- mino, non Papæ rationem redditurus, nec minor sit Afro-
cari debere. rum quam Italorum auctoritas. Quod non illius tantum,
Epiſt. Conc. sed Africæ totius decretum fuit. Testis est Concilij Africani
Africanī ad Cœlestinum Epistola ad Cœlestinum Papam: in qua tantum abest vllam
Cœlestinum. sanctissimi patris absolutam potestatem reuereantur: vt nullū
illī in finib⁹ suis ius concedant, concredita proprij gregis por-
tione contentum esse iubeant, & grauiter denique moneant,
ne emissarios suos & legatos à latere, fumosi typhi ministros
in Africam amplius mittat.

Hiero. lib. 1. At sedis vestræ primatum, præ cæteris effert Hieronymus.
aduers. Iouian. „Dicis, inquit, super Petrum (vxoratum non virginem) fun-
„datur ecclesia: licet id ipsum in alio loco super omnes Apo-
stolos fiat, & cuncti claves Regni Cœlorum accipiant, & ex-
„æquo super eos Ecclesiæ fortitudo solidetur: tamen propte-
„re a inter duodecim vñus eligitur, vt capite constituto schis-
„matis tollatur occasio.

Super Chri- Primum respondeo, meritò in margine ab Erasmo, ni fal-
stum solum, lor, notatum, Cautè hæc legenda. Certum enim alioqui est
Non super vtrunque, & Iouinianum & Hieronymum errare, quod su-
Petrum fundata est ec- per Petrum, aut Apostolos alios fundatam Ecclesiam putent.
clesiam. Quod patribus, non mihi credat pius lector. Nota sunt illa-

Augu. tract. „Augustini: Non à Petro Petra, sed Petrus à Petra. Sieut non
24 in Iean. „CHRISTVS à Christiano, sed Christianus à Christo vo-
Et Beda in 1. „catur. Ideo quippe ait Dominus, super hanc Petram ædi-
Cor. Cap. 1. „ficabo Ecclesiam meam, Petra autem erat CHRISTVS,
super

„super quod fundamentum etiam ipse ædificatus est Petrus.
 „Fundamentum quippe aliud nemo potest ponere. &c. Et
 „homilia 13. de verbis DOMINI. Et ego dico tibi, tu es
 „Petrus. Hoc autem nomen à Domino impositum est, &
 „hoc, ut ea figura significaret Ecclesiam. Quia enim Christus
 „Petrica, Petrus populus Christianus, Tu es Petrus, & super hanc
 „Petram quam confessus es, super hanc Petram quam cogno-
 „uisti, dicens, Tu es filius DEI. &c. ædificabo ecclesiam meā: id
 „est, super meipsum filium DEI viui ædificabo ecclesiam me-
 „am. Super me ædificabo te, non me super te. Chrysostomus
 „Homilia 21. de Pentecoste. Tu es Petrus, & super hanc Pe-
 „tram. &c. Non dixit super Petrum, non enim super homi-
 „nem, sed super fidem Petri ædificauit Ecclesiam suam. Quæ
 „autem erat fides? Tu es CHRISTVS filius DEI viui.

Chrysostomus

Possem tibi totam fere veterum & recentiorū seriem com-
 mouere. Sed ipsum sufficiet Hieronymum Hieronymo
 opposuisse. Melius enim cum Apostolo, in Epistolam ad
 „Tit. Cap. 1. Apostolicæ, inquit, dignitatis est, Ecclesiæ ia- Hierony. ad
 „cere fundamentum; quod nemo potest ponere, nisi archite- Tit. 1.
 „tus. Fundamentum autem non est aliud præter IESVM Idem in
 „CHRISTVM. &c. Verum ut super Petrum, sensu quo- Match. 7.
 „dam, fundatam esse Ecclesiam concedam, quænam hic erit
 secundum Hieronymum Petri prærogatiua, cum eandem ce-
 teris communicet dignitatem? Id ipsum, inquit, alio loco
 „super omnes fit. Et, ex æquo super eos Ecclesiæ fortitudo
 solidatur. Si ex æquo super omnes, quid Petro datum est,
 „quod alijs negatum? Vnus, inquit, inter duodecim eligitur.
 Quam ob rem eligitur? An vt in ceteros dominetur, & impe-
 riū exerceat? An vt Petro omnes subsint? Nihil minus. Sed
 vt capitè constituto schismatis tollatur occasio. Ergo caput
 est Petrus constitutus. Fateor: sed quomodo caput? An vt a-
 lij membra sint & Petro obtemperent? Nequaquam. Hoc
 „erant (inquit ille) & ceteri Apostoli quod Petrus; pari consor- Cyprian. de
 „tio prædicti & honoris & potestatis. Quid ergo? Caput vo- simplic. pre-
 cat, quod cum elegerit Christus, in cuius persona ad vnitatem latorum.
 demonstrandam, omnibus Apostolis, & per hos vniuersæ Ec- Par. & æqua
 clesiæ, ligandi daret & soluendi potestatem. Vnus (inquit lis omnium
 „Augustin.) pro multis responsum dedit; vnitas in multis. Id
 ipsum significat Hieronymus, cum ideo factum ait, vt schis- Apostolorum
 matis tolleretur occasio. Nam cum in uno tradi quod om- Quo sensa
 nibus ex æquo commune esset, ab unico domino viderent; Petrum ca-
 perspicue significatum norunt, fidei, amoris, pietatis, misericordie. put vocari
 Hieronymus

rij vnione deuinctoris esse omnes oportere. Caput ergo constituit, quia præcipuum esse ostendit, in quo, quod præcipuum erat Ecclesiæ suæ largiretur. Hoc sensu Apostolorum principem vocant eum patres; non quod ullum ius in fratres haberet. Scio interim ordinis causa aliquid illi tributum: nec prouersus Hieronymo displicuisse humanum illud Episcopalis præstantiæ inuentum. Sed quorsum hæc de Petro? Quasi vlla ratione, quæcumque Petri fuerint vindicare Papam possit. Nugas, ut inquit ille, terimus, & fonte veritatis omissio, humanarum opinionum riuulos consecutamur. Docete si potestis ex sacris litteris, plenariam, ut dicitis potestatem Petro in omnes datam. Docete Petrum accepta iurisdictione in fratres usum. Docete quæ Apostolo permissa sunt, ea in Papam omnia quadrare. Hæc nisi nobis ex verbo Dei ostenderitis, Philoplane, non poterunt pontificis vestri tyrannidem stabilire, quæ de Petri garriunt primatu insuisti & putidi sophistæ. Sed difficile est docere quod nullibi scriptum existat; imo quod sacris contra scripturis aperte refutatur. Nam quod Petro promissum est, id omnes legimus ex aequo, post DOMINI resurrectionem accepisse.

Ioan. 20.23., Accipite, inquit, spiritum sanctum: si quorum remiseritis

Lombardus., peccata, remittuntur eis: si quorum retinueritis retenta erunt.

Redè Lombardus sententiarum libro 4. Dist. 19. Cap 3. ex

1. Pet. 5.1., Hieronymo: Habent, inquit, eandem iudicariam potestatem

A& 11., alij Apostoli; habet omnis Ecclesia in Episcopis & presbyteris.

Hinc sit ut compresbyterum se, non supremum dominum aut primatem appelle Petrus: ut facti sui ratione sub-

A& 8.14., missæ alijs reddat; ut iniunctam ab alijs legationem fideliter

Galat. 2., obeat, iustum Pauli reprehensionem patienter ferat; nec aliò

Vide Hiero. contra Iouinia lib. 1. denique spectet vehementissima illa Pauli contentio, quam

Auga. ferm., vt æqualem se Petro in omnibus probet. Principem tamen

1. 2. de verb., Apostolorum non temere omnino à veteribus dictum scimus;

De domini., tum quod ætate maior; cum Christo frequentior & fa-

Chrysost., milior: tum quod ordine prior, ad respondendum para-

Ioan. cap. 21., tior. Hinc columnam, os, verticem, *teCoryos*,

Euseb. lib. 2., &c. vocant eum patres. Sed ut hæc, quia scripta sunt, non

Cap. 14., negamus; ita ea quæ scripta non sunt renuimus. Columnam

visum esse Petrum, & Apostolorum primum, credimus, quia

Hiero. contra, legimus: dominium in alios & imperium obtinuisse, non cre-

Heluid., dimus, quia non legimus. Fabulentur sine ulio colore quan-

Galat. 2. 9., tum volent, nugentur quicquid in buccam aut cerebrum in-

ciderit, nos, nisi certis Dei oraculis, in re præsertim tanta,

non mouemur. Ex patrum dictis multa congerunt ad veri-

Hierony. ad.
ter. Heluid.

tatem oppugnandam; & Andabatarum more gladium in tenebris vibrant, nec quid loquantur, nec quem feriant attentes. Ab Arrianis grauiter vexatus Hieronymus, Damasus Romanæ urbis Episcopū consulit; Est igitur, inquit iste, Damasus ecclesiæ caput. Cuiusmodi est hæc dialectica, Philoplatæ? Nouam nobis artem cudet, vicenarius Logices professor.

Hierony.

Perge porro, tenebricose nugator: Quid aduersus Luciferianos Hieronymus? Ecclesiæ, inquit, salutē in summi sacerdotis dignitate pendere; cui si non exors quædā & ab omnibus euidens detur potestas, tot in ecclesijs efficienter schismata quot sacerdotes. Hæc sunt, fateor, Hieronymi verba, quæ si cum præcedentibus contulisses, plus fortasse läperes, nec ad idolum tuū detorisses, quæ de quibus suis sunt episcopis ab Hierony. dicta. Quod ut rudiores intelligat, paulo altius repetēda est dialogi illius series. Negabat Luciferiani Episcopū in hæresim prolapsum, recipi ad poenitentiā debere, nisi adēpto prius Episcopali honore. Contra orthodoxus, Laicos & clericos vnum habere

Explicatur.

Hierony. lo-

cus aduersus

Luciferianos

Christū, nec alium neophytis, alium Episcopis esse Deū: cur ergo non recipiat clericos, laicos qui recipit poenitentes, in castris licet Artianorū baptizatos? Respōdet Luciferian⁹, laicū recipio, pœnitentē, per manus impositionē, & inuocationē spiritussā. At, sciens ab hæreticis spiritum sanctū non posse conferri. Infinitus orthodox⁹. Baptisma non est sine spiritu sancto: hæretici baptizant: cōferunt ergo spiritum sanctū. Luciferia. An nescis etiā ecclesiārū esse morē, vt baptizatis manus imponatur, & ita invocetur spiritus sanctus. Orthodoxus. Non abnuo hanc esse ecclesiārū consuetudinē, vt ad eos, qui longe in minoribus urbibus, per presbyteros & diaconos baptizati sunt, Episcop⁹ ad inuocationē spiritus sancti, manum impositurus excurrat. Quod in multis locis factitatum reperim⁹, ad honorē potius sacerdotij, quā ad legis necessitatē. alioqui si ad Episcopi tantū imprecationē spiritus sanctus defluit, lugēdi sunt qui in viculis, castellis, aut remotioribus locis, per presbyteros & diaconos baptizati, ante dormierunt, quam ab Episcopis inuiserentur. Iam sequuntur verba illa, quæ cocculus noster nunquam lecta citat.

Ecclesiā salus in summi sacerdotis dignitate pendet. &c. Quem hic summum sacerdotē appellat? Eundem, dubio procul, quē manus, imponere neophytis dixerat, qui per presbyteros in minoribus urbibus baptizati essent; metropoleos, videlicet, Episcopū. Quanquā enim lege diuina, inquit alibi, idē sit presbyter qui Episcop⁹, & antequā diaboli instinctu studia in religione fierent, & diceretur in populis, ego Pauli, ego Apollo, ego Cepha; communī presbyterorū consilio ecclesiā gubernabātur:

Hierony. in

Cap. 1. ad

Titum.

„Postea tamen in toto orbe decretum est, ut unus de presbyteris electus ceteris præponeretur, ad quem omnis ecclesiæ cuiusvis. „ra pertineret, ut schismatum semina tollerentur. Nam & „Alexandriæ à Marco Euangelista usque ad Heraclam & Dio-

Ad Titum „nysium Episcopos, presbyteri semper unum ex se electum, in Cap. 1. „excelsiore gradu collocatum, Episcopum nominabant.

Presbyteri „Quomodo si exercitus imperatorem faciat; aut Diaconi eli- consuetudi- „gant de se, quem industrium nouerint & archidiaconum vo- ne, non do- „cent. Sicut ergo presbyteri sciunt se ex Ecclesiæ consuetudi- minicæ dis- „ne, ei qui sibi prepositus fuerit, esse subiectos, ita Episcopi no- positionis „uerint, se magis consuetudine, quam dominicæ dispositionis Episcopis sub- „veritate, presbyteris esse maiores. Manifestum ergo ex varijs testi.

Hieronymi locis est, nō alium ab eo summum sacerdotem designari, quam metropolitanum illum, ad schismatis remedium, in præcipuis urbibus electum, & in altiori gradu à pres

Sumann. fa- „nisi exors quædam, inquit, imponendæ manus. &c. potestas erdotem ap- „pellat Hiero, reseruata sit, tot efficerentur in Ecclesijs schismata quot sa- tynam me- „,cerdotes. illinc venit, vt sine chrismate & Episcopi iussione, stopolitanu- „neque presbyter, neque diaconus ius habeant baptizandi.

„Quod frequenter, si necessitas cogit scimus etiam, licere laicis. Hæc ille. Benene, an secus, nihil iam dico. Ego enim non tam in præsenti consuetudinem illam & ritus, vel improbo, vel defendo, quam cursus mei metam circumeo, nihil ad Papæ tyrannida pertinere, quæ ex patribus sunt pessimè ab apostata nostro citata. Romano certè, quam nihil in alios Episcopos imperij Hieronymus concedat, ex eadem ad Euagrium

Hierony. ad „Euagrium. „Epistola satis patet. Si auctoritas, inquit, quæritur, orbis

„maior est urbe. vbiunque fuerit Episcopus, siue Romæ, siue

„Eugubij, siue Constantinopoli, siue Rhægij, siue Alexandriae,

„siue Tanis, eiusdem meriti, eiusdem est & sacerdotij. Po-

„tentia diuinarum, & paupertatis humilitas, vel sublimiorem,

„vel inferiorem Episcopum non facit. Ceterum omnes A-

„postolorum successores sunt: Omnes ergo auctoritate pares;

„nec debet Romanæ Ecclesiæ consuetudine reliquus orbis te-

„neri. Nam hoc planè contendit. Sequitur enim. Sed di-

„cis, quomodo ad testimonium diaconi Episcopus Romæ or-

„dinatur? Quid mihi profers unius urbis consuetudinem?

„Quid paucitatem, de qua ortum est supercilium, in leges Ec-

„clesiæ vindicas. Vides quantum pontificem vestrum effera-

„Hieronymus, qui ne obscuri cuiusquam pagi Episcopo præ-

„ferreum patiatur. At Petrum orbis terrarum magistrum in throni-

intronizatum ait Chrysostomus. Recte, & Apostolos omnes, orbis terrarum magistros fecit, qui in vniuersum eos mundum Euangelij praecones emisit. Hoc enim differt ab Episcopo Apostolus: hic nulli certo gregi destinatus, omnibus ex quo debet; & quo spiritus impellit, ad prædicandum fertur: ille vni loco affixus, incertis vagare sedibus, & falcem in alienam messem immittere prohibetur. Hinc Hieronymus: Apostolus grandem inter Christianos sibi vindicans dignitatē, Apostolum se titulo prænotauit; ut ex ipsa nominis auctoritate lecturos terroreret: indicans omnes qui in Christo crederent, debere sibi esse subiectos. Si omnes se Christiani submittere illi debent; omnibus profecto fidelibus præfuit Paulus. Cuius rei locupletissimus ipse testis est. Puto, inquit, me nihilo inferiorem fuisse sumis Apostolis. &c. Et, præter ea quæ extrinsecus eveniunt, vrget agmen illud in me quotidie consurgens, solicitude, inquam, de omnibus ecclesijs. &c. Omnium ecclesiarum cura sollicitum habuit Paulum; omnium ergo cura est illi, ut Apostolo, demandata. Sed instabit fortasse proterius ex Chrysostomi verbis; quod Iacobum Hierosolymorum tantummodo thronum assumpsisse scribat. Contra vester Clemens, Iacobo, inquit, fratri Domini, & Episcopo Episcoporum, regenti Hebraeorum sanctam ecclesiam Hierosolymis, sed & omnes ecclesias quæ vbiique Dei prouidentia fundatae sunt. Omnia ecclesiarum rector & moderator fuit Iacobus, vel plures ergo Episcoporum Episcopos fuisse, & sumimos Ecclesiarum moderatores dicendum est, vel quod solius Petri fuit, temerario ausu eripit illi Clemens, & in alterum perfidè confert. Et Petro igitur, & cunctis alijs mundi prælaturam commisit C H R I S T V S, quam illi sorte diuisam, in diuersas orbis partes profecti, fideliter gesserunt. Idem Leoni, Gallorum Episcopis, Augustino, Theophylacto. &c. responsum esto. Hoc ipso enim sensu loquuntur omnes. Nec si alio loqui quempiam contingat, patrum tenemut errores & neuos reuerteri.

Hucusque, lector, patrum testimonij ita responsum confido, tota ut illa centonum palestra, mihi victoriæ palmam sudet. Audiamus modo, quibusnam impuri oris flatibus, fumiendulus in postor fumos, ut vocat, nostros disspellat. Constante afferimus, & euidenter ex Euangelio probamus, quod Petro promissum est, omnibus postea alijs commissum. Respondet Philoplani Pseudoepilcopus: Clavum potestatem totamque apostolatus functionem, quantum ad promulgationem Euangelij attinet, omnibus ex quo Apostolis concretitatem fuisse: specialem tamen iurisdictionis

Chrysost. Omnes Apo- stoli, orbis ma- gistrati.

Apostolo E- piscopq quid intercist.

Hierony. in Epist. ad Tit. Cap. 1.

2. Cor. 11. 5. & 28.

Clemens E- pistola 3. ad Iacob. frat. Domi.

Iacobus om- nium ecclesi- arum Episco- pus.

prerogatiuam, in uno Petro constitutam, nihilo minus Romanz se sedi deferre

Dixi iam antea, atque iterum dico, impudentissimā hanc esse principij petitionem. Specialis, inquit, iurisdictionis prerogativa in Petro est constituta. Id ipsum in quæstione est, & diu in sacris litteris quæstum, reperiri nunquam potuit. Si par omnibus clauium potestas, & Apostolici munera functio, nulla iurisdictionis prerogativa Petro relinquetur. Nam praeter clauium potestatem, & annunciaciandi Euangelij munus, quicquā Apostoli a Christo iuris datum, nemo vñquam mortalium probarit, nisi impie & obstinatè insanus affirmarit nemo. Sed sit maior in Petro, quam reliquis, iurisdicti potestas. Vnde tamen constabit, in Episcopum hanc Romanum, & illius successores deriuatam. An quod Petrus Romæ totam, in-

,quit ille, doctrinam cum sanguine profudit? Nego consecrationem. Non enim idem cuique Ecclesiæ debet honoris gradus, quem quisque habuit fundator. Et minus etiam certum est antecedens, quam ut nouo nos fidei articulo astrinxat. Multi Romæ eum fuisse aiunt; quidam etiam negant. Linus, Petri, ut volunt, successor, & Paulini martyrij auctor, ne verbum quidem ullum de Petro. Nusquam meminit Paulus, nusquam Pauli comes Lucas. Secundo elaudij anno, id est, anno Christi 42. Romam eum venisse, pontificij omnes tradunt: Eutropij deprauator sub Caio Augusto Philonem eolegatum, in amicitiam à Petro receptum fingit. Vtrunque vanum. Nam 48. Domini anno, Hierosolymitanum eum concilio interfuisse, Apostolorum acta testantur. At verisimile,, ait Onuphrius, substitutis sibi Lino & Cleto, Hierosolyma reuersum. Præcipuum fidei vestrae articulum, Onuphri, necessarijs oportuit, non verisimilibus & vanis coniecturis stabiliri. Nec vlla probati auctoris historia verisimilitudinem tuam iuuat.

Sed fac venisse: vel ut Episcopus Romam venit, vel ut Apostolus. Illud si verum, acceptam à Domino apostolatus conditionem temere & inconsulto mutauit: concretum circumcisionis Euangelium deseruit, nec quicquam extra fines suos iuris, in Romanum potius contulit, quam Antiochenum. Nam vni, ut dictum est, loco alligatus est Episcopus. Atque hinc fortasse Gregorius Alexandrinum & Antiochenum, non minus quam se, Petri successores esse, & in Petri cathedra sedere scribit. Sin ut Apostolus eo venit, cum nulli ciuitati sit, aut prouincia annexa apostolici munera cura, vel nihil omnino Romano inde accreuit, vel eadem ratione primatum vendicabunt, quæcunque sunt Petri doctrina urbes.

eruditæ

Nihil Apostolis cōmissū
praeter clauium potesta-
tē, & con-
cionandi mu-
nus.

Tertullia. de
præscript.

An Petrus
Romæ fue-
xit.

Aa. 15.

Onuphrius
Paninius.

Gregor. lib. 6
Epist. 37. ad
Eulogiu A-
lexandr.

eruditæ: atque ita infiniti primatus erunt, & proinde nullus.
Sed ubi interim 25. anni quibus Antiochenæ ecclesiæ præsumit?

Quo iure est illi Cathedrae primatus honor ademptus?
Iussu Domini, Marcellus inquit. Qui scis, Marcella, Domini-

num iussisse? Quia Petrus Antiochia Romam migravit. In-
certum: sed esto. Non est tamen translata sedes, in qua

necessè fuit aliquem à discendente surrogari. Nec quæ loco af-
fixa dignitas est, eripi personæ discessu potest. Sin personalem

dicitis prærogatiuam, nihil ad locum: sed quod Antiochia Pe-
tri discessu; Roma Petri morte privilegium, & suptemæ po-
testatis ius amisit. Sed quid ego in fabulis refutandis moror?

Clarum ex ijs est, quæ antea sunt à me allata, specialem hæc
iurisdictionis prærogatiuam veteri Ecclesiæ ignotam fuisse.

Manca nimirum fuit p[ro]fessorum fides, quibus Bonifacius
octauus nondum reuelarat. Omnen[m] humanam creaturam

subesse Romano pontifici, omnino esse de necessitate salutis.
O ingentem blasphemiam! Huiusmodi impietate defendi

oportuit impietatis sedem. Sed pergit impostor. Deinde, inquit, Gregorium ipsum pontificem Romanum, vniuersalis Episco-

pi titulum, non tantum recusat, sed eundem in Ioanne Constantinopo-
litano grauissime infestantem afferunt. Multa certè & quidem si-
ma, cum ex alijs, tum ex Gregorio in hanc sententiam affer-
tur, quibus nemo ante te satis fecit. Tu vero quid respondes?

Per piam, inquis, humilitatem respuit dignitatis titulum, quem in altero am-
bitioso damnauit. Per impiam & in uere crudam impudentiam

Apostata Hamilonius humilitatem tribuit, quo nihil verius,
vehementius, acrius dici à quoquam aut exégirari potest.
Nunquid ego, inquit, in hac re propriam causam defendo?

Nonquid specialem iniuriam vindico? Et non magis causam
omnipotentis D[omi]ni, & causam vniuersalis Ecclesiæ? Quis

est iste qui contra statuta Euangelica, contra Canonum de-
creta, nouum sibi usurpare nomen piæsumit? &c. Et Paulo

post. Certè pro B. Petri Apostolorum principis honore, per
venerandam Calchidonensem Synodum Romano pontifici

oblatum est. Sed nullus eorum vñquam hoc singularitatis
vocabulum assumpit, nec vti consensit, ne dum priuatum
aliquid daretur yni, honore debito sacerdotes priuarentur
vñuersi. & Paulo ante. Absit à cordibus Christianorum no-
men istud blasphemiaz, in quo omnium sacerdotum honor

admititur, dum ab uno sibi dementer arrogatur. Et Epist. 34.

Sed in hac eius superbia, quid aliud, nisi propinqua iam An-

tichristi esse tempora, designatur? Quia illum videlicet imi-

Marellus E-
p[iscop]us ad Epis-
copos Antio-
chenæ pro-
vinciæ.

Petrus Anti-
ochia migras
non transstu-
lit sedem.

Bonifacij S.
decretu m.

Fol. 50. pa. 2.

Grego. Epis.
32. lib. 4. ad
Mauricium
Augustum.

Et Euange-
lio & concilii
damna-
turi vñuer-
tis Episcopi
nomen.

Vide c. pa-
lam est &
Dist. 99. c.

Prima sedis.

Ad Constan-
tia August.

„tatur, qui spretis in sociali gaudio Angelorum legionibus, ad
 „culmen conatus est singularitatis erumpere, dicens; Super
 Ad Eulalium „astra cœli exaltabo solium meum. &c. Et Epist. 36. Sed
 Alexandrinū „nullus vñquam decessorum meorum hoc tam prophano
 & Anastasiū „vocabulo vti consenfit; quia si vñus patriarcha vniuersalis di-
 Antiochenū „citur, patriarcharum nomen ceteris derogatur. &c. Et non
 „multo post. Perpendis, frater, quis ē vicino subsequitur, cu-
 „ius & in sacerdotibus erumpunt tam peruersa primordia.

Iob. 41.

„Quia enim iuxta est ille, de quo scriptum est, ipse est Rex su-
 „per vniuersos filios superbiae; frater & coepiscopus noster Io-
 „annes, mandata dominica, Apostolica præcepta, regulas pa-
 „trum despiciens, eum per elationem præcurrere conatur in
 „nomine. Et paucis interieatis: Ita vt vniuersa sibi tentet a-
 „scribere; & omnia, quæ SOLI VNI CAPITI CO-

Solius Chri-
sticapitis me-
bra sumus;
non aliud er-
go est Ecclæ-
sia caput.

„HÆR ENT, VIDELICET CHRISTO, per
 „elationem pompatici sermonis, eiusdem Christi sibi studeat
 „membra subiugare. Et Epist. 38. eiusdem libri. Quis, ro-

Ad Ioan.

Cōstantino.

„nitur, qui despiciens Angelorum legionibus secum socialiter
 „constitutis, ad culmeti conatus est singularitatis erumpere; vt
 „& nulli subesse, & solus omnibus præesse videretur? Rex su-
 „perbiae propè est: & quod dici nefas est, sacerdotum ei præ-
 „paratur exercitus; quia ceruici militant elationis, qui ad hoc
 „positi fuerant, vt ducatum præberent humilitatis. &c. Quid
 „ergo in illo terribili examine venientis iudicis dicturus es,
 „qui non solum pater, sed etiam generalis pater in mundo, vo-
 „cari appetis? Caveatur malorum praua suggestio; fugiatur

Ad Anianū

diaconum.
Papa Anti-
christi præ-
cursor.

„omnis instigatio diaboli. Et Epist. 39. In isto scelesto vocabu-
 „lo consentire, nihil est aliud, quam fidem perdere. Et Epist.
 „69. lib. 7. Videmus, mundi huius termino propinquante, in-
 „præcursione sua apparuit humani generis inimicus; vt ipsos;
 „qui ei contradicere debuerunt; per hoc superbiae vocabulum
 „præcursores habeat sacerdotes. Idem Epistola 30. lib. 7. a-
 „riter Eulogium repræhendit, quod in præfatione Epistolæ,
 „vniuersalem eum appellari. Quia vobis, inquit, detrahitur,
 „quod alteri plusquam ratio exigit, præbetur. Breuiter,
 „qui temerarium, sceleratum, profanum, scellestum, superstiti-
 „osum, superbum, sacrilegum, apostaticum, à diabolo inuen-
 „tum, Antichristi prænuncium, ab Antichristi præcōne publi-
 „catum nomen illud ait; is, quod in altero damnat, sibi licere-
 „putat. Hæ, scilicet, mentientis modestiæ; non ingenuè ve-
 „ritatem defendantis zeli, si Hamiltonio credimus, voces erūt.

Non.

Non te pudet tam apertè cauillari? Sed quid ego pudorem, ve-
recundiam, candorem, iudicium, in transfuga isthoc requiro,
dira stoliditate, aduersi numinis ira, percusso? Oculatior, Det
gratia & doctior est ætas nostra, quam ut quisquam tam hebeti
& effronti subterfugio fallatur. Verum non Catholici modo, inquit,
sed Lutherus ipse, & ante eum Eusebius, Paulinus, & Apollinaris hæretici, Ro-
manæ sedis arbitrio se submiserunt. Ergo Papa Ecclesiæ caput. Egregium
certe argumentum. At contra fortasse alius non male collige-
ret, patrem errorum esse, quem ita hæretici obseruent. Sed ad
rem. Lutherum initio hominem obscurum, inopem, abiectum,
paucorum auxilio munitum; aduersus omnes mundi princi-
pes, atque ipsum adeo regum omnium crudelem tyrannum,
irreconciliabile bellum mouentem, causam populo inauditam
acteturum; necdum in multis etiam satis persuasum, humani ali-
quid passum, & tanti conatus timore aliquo perculsum hæsi-
tasse, tyrannidisque violentiæ paululum cessisse quid mirum?
Quem postea, propitij numinis fauorem in cunctis periculis
expertum; & causæ C H R I S T I bonitate magis quotidie ma-
gisque fretum, animum obfirmasse, inauditaque constantia tri-
cipitem illam bestiam aggressum, lethale vulnus inflixisse; & ad
extremum usque spiritum fortiter & intrepide pugnando, im-
mortalis victoriæ palmam reportasse, non Europa modo, sed
quicquid sub celo nationum est, ex læta piorum & fausta oua-
tione cognouit. In Eusebio nihil tale. Hunc scribit Socrates,
omnibus ex animi sententia confectis, ad Iulium Romanum Cap. 11.
legatos misisse, eum qui rogarent, causam ut Athanasij iudex
disceperaret. Superiorē ergo Romanum agnoscit. Ridiculē. Quid
ergo? Nempe eo iam configerat Athanasius, aperta Ariano-
rum vi sede Alexandrina expulsus. Eusebius iniquæ quamuis
causæ æquitate confisus, ne Romani quidem Episcopi iudicium
reformidat; quem sponte sua, nullo obsequij officio coactus
rogat, causæ ut suscipiat cognitionem. Episcoporum ergo Episcopus
eo seculo Romanus fuit. Imo ne multis quidem post seculis quic-
quam eiusmodi inauditum. Arbitrum Eusebius, non dominū Theod.lib.2.
constituit. Idem, inquit, Philoplanus, de Paulino & Apollinario cōmemorat Cap. 3.
Theodoreus. Imo longe aliud. Gratianus Cæsar, pius princeps,
lege imperij initio lata, orthodoxos pastores ab exilio reuocari
iubet; & ædes sacras ijs reddi, qui Damasi communionem pro-
bare in animum induxissent. Huius exequendi curam Saporæ
viro illustri mandat. Hic Antiochiam profectus legem pro-
mulgat. Affirmat statim Paulinus Damasi se partes sequi, af- Saporas.
firmat & Apollinaris, occulto hæreseos morbo, & improba v-
erque Episcopatus ambitione accensus, & magna Flauiani pri-

Fol. 51.p.2.

Lutherus.

Vide Luther.
præfationem
in propositiones
suas
an. 38. Wit-
tinbergæ æ-
ditas.Socrat. lib.11.
Cap. 11.Theod.lib.2.
Cap. 3.Gratianus
Cæsar.

**Cur Damasi communio-
rem vrgeat
Cesar.**

dentia reiectus. Hæc rei gestæ summa. Vnde perspicuum est, nō Damasi obseruantia; sed legis timore, & scelerato adipiscendæ dignitatis studio, Damasi eos cōmunionem proficeri. Sed cur Damasi potius, dicet aliquis, quā alterius cuiusquam cōmunionē Cæsarea lex urget? Hoc Philoplane, ad primatū vestrum magis faciebat. Sed non id animaduertit rapsodus ille, cuius tu nenias infarcis. Respondeo tamen, nullā sub oriente sole prouinciam tunc fuisse, quam non foedè inquinari Arriana lues. Purior occasus, & Roma imprimis: nec quisquā Arrianis iniimicior, & fidei orthodoxæ tenacior Damaso fuit. Erat, inquit, Damasi consilia & virtus.

,, Theodoritus, Damasus iste Episcop⁹ Romanus, vir laudabilis, vita ornatus, & pro Apostolicis dogmatibus, nil non dicere & facere paratus. Moribus ergo, virtuti, constantiæ, doctrinæ, plurimis in tuenda veritate suscepitis laboribus, non primatui aut imperio, quod nullum habuit, ferri acceptum debet, quod cū illo consentientes restitui imperator velit.

**Fortunatus.
Cypria. Epis.
§. lib. 1.**

Fortunati nequitiam, in nequissimi primatus patrocinium imprudenter trahis. Nam ex ea manifestissimè appetet, nullam tunc Romano iurisdictionem in alios fuisse. Fortunatus multiplici peccatorum conscientia execrabilis, & idolorum præterea sacrificijs contaminatus, sine villa se delictorum pœnitentia Ecclesiæ iterum intrudens, Afrorum est omnium sententia damnatus. Romanam Ecclesiam interpellat; & missis per scelerum ministros litteris, Cornelium, nisi se in communionem admittat, minis terret: commotus belluina rabie & furiosis vocibus Cornelius, certiorem facit Cypriani. Hic grauissimè reprehenso Cornelij metu, rem omnem aperit, & iniquum esse ait, vt contra Afrorum statutum improbi circuncurrent, & Romam prouocent; Quasi minor, inquit, esset Afrorum auctoritas, qui iam de illis iudicarunt; & eorum conscientiam multis dilectorum laqueis vincitam damnarunt. Quæro nūc à te Philoplane, licueritne Fortunatus Romam appellare. Si licuit; iniquissimè Cyprian⁹ & Afri omnes, hanc illi sumi iuris libertatem decreto suo ademerunt. Si nō licuit; nullā tunc habuit Romanus vester iurisdictionis prerogatiuam. Hæc ad futilem tuam & importunam occupationem quasi parergos.

3.

Po. 43.

**Ad scriptura-
rum testimoni-
a ab Ha-
miltonio ad
ulterata.**

Primo & secundo probationum gradu deiectus, ad tertium descendat, vt ex ipsis C H R I S T I verbis primatus institutionem cōmonstret, Et pertinaciter recalcitrantes, iusto Christi iudicio metu, transuersos rapiat. Thrasoné mihi aliquē videre videor, ubi maximè timer, ineptissimè minitantem. Scit enim in saeculis litteris nihil omnino esse quod Papansæ tyrannidi faueat,

quæ aduersentur multa. Cuius ne præiudicij conscientia diffidere eum aut hæsitare suspiceris, vincula & vim intentat, Et scelopo tumidas intendit rumpere buccas.

Persiss.

Primum ergo, inquit, mandatum trina voce geminatum potestatis plenissimæ conceditæ symbolum fuit. Ter dictum est Petro, pasceret ut oves CHRISTI, Pastorum ergo pastor Petrus. Acutè profecto. Sed mirum est acutissimum Augustinum & ceteros patres hanc argutiam latuisse. Nihil hic illi mysterij viderunt. Redditur, inquit, negationi trina confessio; ne minus amori lingua seruat, quam timori, & plus vocis e-licuisse videatur mors imminens, quam vita præsens. Sit August.-trac. 123. in Ioan. , amoris officium pascere gregem dominicum, si fuit timoris , indicium negare pastorem. Qui hoc animo pascunt oves ut , suas velint esse, non CHRISTI, se conuincuntur amare, , non CHRISTVM; vel gloriandi, vel dominandi, vel ac- , quirendi cupiditate; non obediendi, & subueniendi, & Deo , placendi charitate. Contra hos ergo vigilat totiens inculcata , vox CHRISTI, quos Apostolus gemit sua quærere, non , quæ Iesu CHRISTI. Nam quid est aliud, si me dili- , gis pasce oves meas, quām si diceretur, si me diligis non te , pascere cogita, sed oves meas, sicut meas pasce, non tuas, glo- , riam meam in ijs quære, non tuam, dominium meum, non , tuum, lucra mea, non tua. &c. Et sermone 62. de verbis Do- , mini. Commendabat Petro agnos suos pascendos, qui pas- , cebat & Petrum. Tanquam ei diceret, amas me? in hoc o- , stende quia amas me, pasce oves meas. Ergo fratres cum o- , bedientia audite vos esse oves CHRISTI, quia nos cum o- , timore audimus, pasce oves meas. Si nos cum timore pas- , cimus, & timemus pro ouibus, ipsæ oves quomodo pro se , debent timere? Pertineat ergo ad nos cura, ad vos obedien- , tia. &c. Quod Petro dictum est, sibi quoque & ceteris om- , nibus verbi ministris dictum. Augustinus ait: Vnde ergo colligetur suprema hæc potestas? Audi vel ordinariam ve- , stram glossam. Pascere, inquit, oves, est credentes ne defici- , ant confortare; terrena subsidia, si necesse est; subditis proui- , dere, exempla virtutum præbere, aduersarijs obsistere; peccâ- , tes corrigere. &c. Et: Simon diligis me. &c. Ex hoc patet , quod promouendi ad curam animarum, sint examinandi de- , fide & dilectione DEI, & non de potestate temporali. Et: , Ter dictum est, pasce; ad significandum, quod habens curam , animatum, debet subditos pascere pastu verbi DEI, & boni , exempli, & prout potest, etiam subsidio temporali. Sed illud

Cur ter die-
tum Petro ut
pasceret o-
ves.

Philip. 2.21.

Vide eun-
dem de vuli-
pientia.
Cap. 1.Idem omni-
bus pastori-
bus, quod Pe-
tro dictum.Glossa ordi-
nati. in 210.
Cap. Ioan.

Pascere quid-

quod dicitur hic, pasce; aliqui mali mutant in tonde. Quia multum student circa subditos exactiones temporalium exercere; & de pastu dicto triplici non curare. Doctrinæ ergo, boni exempli, & tempotalis subsidijs pastum requirit Glossa; quem, vestra etiam opinione, omnibus ex æquo iniunxit C H R I S T V S, qui in vniuersum eos mundum doctores emisit. Sed cur soli, inquires, dictum est, quod ad omnes pertineret? Quia solus illum Petrus ter abnegarat, tria quaestione, ternam coram alijs elicit amoris confessionem: & qui terna negati D O M I N I eiuratione Apostolatu se indignu reddiderat; ter iterato eiusdem mandato, in eum, vnde exciderat, restituitur honoris gradum. Nam ex quo loci sui desertor fuit, simul etiam apostolatus honore priuatus erat.

Restitui in integrum oportebat, tam sua ipsius, quam auditorum causa. Sua quidē, vt maiore animo munus suum obiret, vocationis iterum sibi iniunctæ certus. Auditorum vero, ne perfidæ defectionis macula in fidei magistro hærens, spernendi Euangelij occasionem alijs daret. Infirmitatis ergo solatum illi C H R I S T V S præbet, non plenissimæ symbolum potestatis. Sed à ceteris Apostolis agita fuit Petri auctoritas.

EPI. 53. PA. 2.

Vbinam agnita? Act. 1. 16. de surrogando in locum Iudeo alio, in fidelium cœtu proponit Petrus. Obmurmurantis populi, & ebrietatem exprobrantij calumniam refellit Petrus. Admirantes, & sanati claudi miraculo stupentes, ad Christū ducit Petrus. Minanti, & de Apostolorum auctoritate sciscitanti collegio sacerdotum, cordatè respondet Petrus. Nunc terna, nunc quina millia concionando conuertit Petrus. Hæc omnia & alia multa, admirabili prudentia & moderatione fecit Petrus. Quid hinc subinfieres Philoplane?

Galat. 2. 14.

Absolutam ergo potestatem in fratres habuit Petrus. O ingentes nugas! Infinita exstant Pauli fortia & illustria facta. Præpostero mente iudaizanti Petro in faciem restitit Paulus. Summis se Apostolis æquauit Paulus. Suis stipendijs in C H R I S T I castris militauit Paulus. Plus omnibus laborauit Paulus. Ab Illyrico ad Hierosolymam innumerabilē vrbiū & prouinciarum, non hominum modo multitudinem ad Christū conuertit Paulus. In fatigationibus, vulneribus, carceribus, periculis mortem intentantibus, plagis, fame, siti, ieunijs, frigore, nuditate. &c. inuictum sele præsttit Paulus. Ter virgis cæsus est, ter lapidatus Paulus. Ter naufragium fecit; noctem & diem in profundo egit; omnium Ecclesiarum sollicitudine, omnium fidelium aduersis casibus grauiter affectus est

1. Cor. 9.

Rom. 15. 9.

2. Cor. 11.

& 12.

1.

Triplex ouium pastus.
Cur Petro
ter mandarū
vt oues pas-
ceget.

est Paulus. In tertium usque cœlum, in paradisum, inquam, raptus ineffabilia, quæ homini loqui non licet, vidit Paulus. Romanæ Ecclesiæ & voce & scriptis traditam doctrinam sanguine consignauit Paulus. Princeps ergo Apostolorum Paulus. Non te pudet tam rancidæ & insultæ dialectices, Philo-plane? Non sum ego is, qui Petri aut alterius cuiusquam Apostoli rebus gestis quicquam detraictum velim: sed nullo tamen eum facto primatus vestri honorem meruisse; aut ab alijs oblatum accepisse concedam. Secundum datam sibi gratiæ mensuram, quod potuit quisque operis, in vineam D o M I N I sedulo contulit, concredita dispensationis rationem Christo redditurus: nemo in fratres & collegas imperium arrogauit.

Tercullia. de
prescript.

Par omnium potestas: sed donorum tamen augmenta alium a-
lio præstantiorem effecerunt. Fuit ceteris ardenter Petrus, &
ad res gerendas aptior; audacior etiam fortasse, & in omnem
paratior euentum. Propter eximias ergo dotes, quibus maxi-
mè pollebat, reuerebantur eum fratres. Primas in dicendo
sæpe, & agendo partes vltro illi deferebant: sæpè etiam interno
numinis impulsu, non fratum rogatu, quod spiritus suggere-
bat elocutus. Sic primus ille: sed primatus iste dominum non
fuit. Nam qui aliorum nonnihilquam consensu præsidebat,
corundem vicissim obtemperabat mandatis. De lata ab eo in
Apostolorum concilio sententia, vehementer duces tui errant.
Cum de legalium obseruantia disputatio partium studijs inca-
luisset, nec vlo pacto inter ambitiosè altercantes conueniret,
magna grauitate assurgit Petrus, & pulcherrima concione do-
cet, totam cuerti hominum salutem, si ceremoniarum laqueo
gentium conscientiæ irretiantur. Iusta ergo, inquit Philoplanus, au-
toritate sententiam tulit. Inepta consecutio. Nam & Iacobus ea-
dem auctoritate eandem quæstionem tractat; & ita Petri verba
confirmat, vt huius potius quam illius oratione permota mul-
titudo decretum fecerit. Non ferendæ, sed dicendæ tantum
sententiæ ius hoc fuit; nulli pio (ordine modò & decenter fiat)
negatum.

Act. 15.

At Ecclesia, inquit, quæ decollari Iacobum passa est, pro incarceroato Petro sine in-
termissione oravit. Caput ergo Ecclesiæ Petrus. Os durum. Iacobi cœ-
dem nihil Ecclesia pendit? Quem tanti Dominus ipse fecit;
quem nouo nomine, Ben ragas tonitru filii appellauit; quod
sonoro Euangeli tonitru, mundum esset præ alijs percussurus.
Hunc ne crudeliter trucidatum Ecclesia C H R I S T I neglex-
it? Absit in pij cuiusquam mentem veniat cogitatio tam blas-
phema. Luxit, procul dubio, & flebiliter mortuum luxit; quem

fol. 54.

breui nimis temporis spacio viuum, tanto cum fructu & voluptate, partæ salutis dogmata intonantem audiuit. At nullas preceas Ecclesia fudit. Vnde id habes? Quia scriptum non est. Ab auctoritate ergo negatiuè; in eiusmodi etiam re, quam notari opus non fuit. Quam nobis argumentandi rationem, ne in ipsis quidem fidei decretis, quæ scripta esse constat, rabulæ vestri concedunt. Ergo quia notatum non est, demus pro Iacobo fideles non orasse: quod insperata forte tyranni immanitate, & repentina tumultu sublatuſ sit; nullus ut publicis Ecclesiæ precibus locus esset. Sed vnde nobis dialectica tua, Hamiltoni? Pro Petro orauit Ecclesia; Ergo Petrus Ecclesiæ caput. Quod tamen ut repugnante Dei verbo, concederem; nulla vñquam ratione efficeres, vel Petro, vel Apostolorum minimo parem dignitate Romanum Papam.

Sed piget me iam diu excæcati apostataꝝ insulsum pluri- bus detegere, qui nullum cauillandi finem facit. Nihil in scripturis subsidij videt; ad alium propterea paralogismum se conuertit. Nunquam, inquit, à trāmite Apostolicæ prædicationis aberrauit Romana sedes, est ergo Papa Ecclesiæ caput. Utinam, Hamiltoni; vti-

Ex Romanæ Ecclesiæ erro- ribus quantuſ calamitatis in sanguinis, ab impijs pontificis vestri sicarijs effusum esset: minus Ecclesiæ Chri- sti redundarit

nam firmis posset rationibus probari antecedens. Minus bellorum & seditionum orbem terrarum vastasset: minus Christiani superstitionum & peregrini cultus veram pietatem obruisset: minus vbique fidelium, Christianæ libertatis causa, patrijs sedibus expulsum, exul, inops, egens oberraret. Sed frustra queror; & irrita frustra vota fundo. Nouit mundus; & nimio, proh dolor, malo edoctus suo nouit, quicquid immanitatis, lanienæ, armorum, tumultu Christianam rempubli. multis iam seculis attriuit, ex impia Romanæ sedis apostasia, & intolerando tricipitis bestiæ fastu profectum esse. Sed vt hæc missa faciam; vel vnum mihi saltē veræ religionis dogma profer, quod non profano sit aliquo ingenij vestri commento deprauatum: quod non ita à vobis corruptum, vt si reuiuiscerent nunc Apostoli, paucissima, & obscurissima doctrinæ suæ vestigia inuenirent. Ipsi iam pridem pueri, ex crassa errorum vestrorum & tenebrarum abominatione, verissimum deprehenderunt, quod de pestilentia cathedral cecinit Italus vates, Madre de errori, & tempio de heresia. Et ita tamen te depuduit, vt nunquam à trāmite Apostolicæ prædicationis aberrasse eam affimes. Non satis prudenter facis, Hamiltoni, qui tam docto seculo, veteri illa impudentium monachorum parrhesia, in prædicanda impugnat cloacæ puritate vtaris. Alia iam tempora sunt; eruditior no-

Petrarcha.

stræ

Atra ætas. Sed quænam, magne doctor, hæc argumenti acoluthia videtur? Non errauit sedes Romana; ergo Papa Ecclesiæ caput.

Ad dialecticorum iterum scholas te remitto. Cumque rectæ rationis & doctæ antiquitatis pondere contundatur, & scripturarum ancipi gladio amputetur monstrosum illud caput, indissolubili argumentationum nexu concludo, nullam vnitatis Ecclesiæ partem ab ijs violari; qui à Christo Domino v. Apocal. 13. nîcè pendentes, nefandam illam bestiam execratur, quæ fascinatos terræ incolas à vero capite abducit.

Ad secundam sanitatis proprietatem in nostris hominibus examinandam Fol. 55 eum Hamiltonio procedo: in qua non ex eteris testimonij, sed ex nostra ipsorum confessione ager; quod & doctrinæ constantiam, inquit, & vitæ puritatem refquamus.

Mentiris impudenter scelerate impostor. Neutrū respūimus; quin ad utrumque potius quotidie aspiramus, & contra omnes tenebrarum potestates ita, D E I gratia, p̄ergimus, nūquam vt certasse pœniteat. De ministrorum consensu, & doctrinæ firmitate supra à nobis dictum. Verbum D O M I N I est; quod, fremat licet Satanæ, & qui Satanæ regnum tuetur Antichristus, cum tota satellitum suorum & assentatorum cohorte, æternum manere oportet. Nos quidem quis vitæ tandem finis expectet, incertum: nec multum certe laboramus, ferro, an flammis, in patria, an alibi, constantiæ nobis coronam justissimus noster agonothetes imponat. Sed doctrina nostra, imo C H R I S T I ipsius perire nequit. Fundata est enim super petram, quam ab ædificantibus reprobata, in capite anguli architectus collocavit. Inuita igitur perpetuo stabit: quanquam, vt supra dixi, sanctam ideo Ecclesiam dici non putem.

Ad vitæ puritatem, quæ propria huius loci est, accedamus. Si vijam, inquis, & mores spestes, vel ipsis ministris palam fatentibus, nulla in De morum vlo ordine integritas cernitur. Non est sancta Ecclesia Scoticana. Hic omnes mentiendi, fingendi & maledicendi habenas Hamiltonius sibi laxat; & secundi pectoris opes abunde promit, nullum non conuicij genus, è ganeis vndique conquisitum, nunc in puritate. Ecclesiam D E I; nunc in fidissimos Ecclesiæ pastores, & viros maxime insignes eructans, & ex frontis duritia fidem lectori faciens, vt quod innudenter scribit, vere scribere iudicetur. Possem & ego tuis te, & suis Romanam synagogam coloribus depingere, & dicere quicquid vel hisce oculis sceleris vidi, vel à locupletissimis expositum testibus accepi. Possem & te, tabula, imitari, & eadem qua tu licentia, imo furore potius & amentia, si vera deessent, congererē falsa: vt & me loqui, & alios audire puderet. Sed nolo contra insaniensem insanire: nolo

modestia Christianæ obliuisci, & cum petulantissimum sycophantam vlciscor, ea scriptis mādare, quæ sempiterna obliuione sepulta, quām litterarum monumentis diuulgata præstaret. Temperabo igitur mihi, & vim tantum argumenti expendam. Patentur, inquit, ministri nullam esse in illo ordine integritatem. Patentur sanè: & quantū fieri potest, voce contendunt, vt id ipsū omnes intelligent. In luxum, fraudes, insatiabilem habendi cupiditatem, libidinem, egenorum contemptum, veneficia, & omne vitiorum genus grauissimè inuehuntur. Non est ergo, inquit, sancta ecclesia Scoticana. Idem in corruptissimos suorum temporum mores exclamarunt Prophetæ & patres ante nos, omnes: Nūquām ergo sancta fuit ecclesia Dei. Quis non videt quam ineptè ista consequantur? Quin contra potius sanctam ob id & Deo dilectam Ecclesiam nostram asserimus, quòd qui scelerat, & horrenda Dei iudicia cum vera pietate inculcent, fidos habeat Euangelij ministros; quorum indefessis laboribus coniectum in hominum animos verbi Dei semen, altas aliqui & solidas radices agat necesse est, & in multis licet sufficeretur, in quibusdam tamen cum fœnere fructum reddat. Vix vñquam ita cultus ager Domini fuit, vt non verum illud Poetæ.

¶ Infelix lolium & steriles dominantur auenæ.

Cum bonis Anabaptistas disputauit eximus Deus seruus Ioannes Cal-
semper im- probi in Ec- uinus. Hoc tantum: agro bene consito similis est Ecclesia
eleſia fuerūt C H R I S T I , quem inimicus continuo Zizanijs inficit, non
prius euellendis, quām in vltimi iudicij aream collecta fuerit
D O M I N I messis. Area etiam est, in qua sub palea triticum
delitescit. Merito igitur perditam hominum vitam insectan-
tur ministri; vt qui probè norint, vnicō debere Euangelij venti-
labro confusum hunc cumulum expurgari.

Vide Augu-
in Psalm. 8.
initio in Psa.
25. enarrati-
one 1. in 33.
& 29.
fol. 57. Quod infimæ plebi tam superbè insultas, Hamiltoni, longè
præter officium facis. Decebat enim ab homine plebeio, plebè
non malè meritam defendi. Verum illustri, scilicet, cognomi-
ne intumescit terræ filius, originis suæ oblitus. Sed quodnam
est tam odiosum vilis plebeculæ facinus. Quas prius, inquis, ca-
pere solita fuit, easdem viris principibus dare leges non dubitauit: de bonis no-
bilium infimus quisque statuerat; de capite sententiam dicebat; regno profila-
bat. &c. O putidam & effronti insolentia præditum sycophan-
tam. Plebs Scoticana leges nobilibus dicit? Imo contrà no-
runt omnes, maiore plebis obseruantia nobiles nostros coli,
quām in regno debere principes monarchæ arbitrentur. Bona
corum

eorum diripit? Vtinam non alteram in partem graviter quotidie peccaretur. Sed non libet publicè nobilitatis nostræ delicta eradicare , vt impuri canis latratus compescam.

A plebe ad iuuentutis moderatores transilis; & rabido dente cum virum mordere , suppresso nomine , conatur ; cuius eximiā pietatem , eruditionem, prudentiam, ab æqualibus tan-

GEORGIVS
B V C H A.
N A N V S.

topere laudatam, quandiu mundi hæc machina consistet, grata posteritas prædicabit. Inordinatæ deinde confusionis imaginem nobis proponit.

Finge, inquit, quæ sequuntur te conspicari. Veris conuitijs destitutus ; ad conficta temere probra configit , & inuersum naturæ ordinem metamorphicos depingit : qualē ab Italo quodam pictore, ad captandum populi risum, sub inuersi mundi titulo, in tabella memini descriptum. Pater, inquit, filios reuereretur: filius patrem aspernatur : à discipulis sibi metuit præceptor : discipuli magistris insultant. Minores senioribus, & mancipia dominis aduersantur: non est ergo sancta Ecclesia Scotiana. Declamas bellè , & bellè , dominus doctor, argutaris: sed cùm dicendi simul & differendi laudem pueriliter affectas, nec vehemens orator es, nec disputator subtilis. Fateor equidem non eam vulgo parentibus liberos; præceptoribus discipulos; Dominis seruos, quam par est, reuerentiam exhibere : sed non sola huic malo obnoxia est natio auctoritas nostra. Latius enim ab ipso mundi primordio serpsit; nec villa vñquam tam sancta gens aut domus fuit, quæ non ingenitam hanc corruptæ naturæ rebellionem aliquando sit experta. Ineptè igitur patriæ tuæ, & improbè, Hamiltoni, obiectas, quod ita nobis eum alijs commune est , nihilo vt deterior nostra sit, quam aliorum conditio. Vt cunque fuerit, fidos sibi D. E. V. S. veritatis præcones in Scotia excitauit, ad nullum qui conniueant sceleris genus: quam quidem zeli & pietatis laudem, ne sceleratissimus iste, & omnium mendacissimus apostata detrahendus, cùm maximè cupit, potest. Grauiter, inquit, ista insectantur, & in omnem imputitatis speciem inuehuncerunt ministri. Hoc cum impudentissimus oblatrator inficiari nequeat; non tam nobis , quam ipse fibi contrarius, Maximani confusionis causa à ministris profluere ait, qui ad ista eadem vitia classicum alijs dederunt. Pugnantia planè loqueris, impostor. Si ad vitia populum accendent, falsum est quod nuper dixeras, impuritatem illos omnem insectari. Sin hoc contrà verum; nullum certe ad scelerâ classicum canunt.

- Imo , inquit , dogma illud spargere in vulgo, cœperunt; armatam esse plebi dixeram à Domino ; publicorum monumentorum passim, delendorum ius & potestatem sibi datam : bonorum insuper Ecclesiasticorum possessionem legitimam , non ad Dominos, sed ad ipsum spectare populum.

Quam hic ministerij sui initio doctrinam in vulgus sparserit.

Secum pugnat Hamiltonius.

haud equidem scio: sed hoc coram Deo & angelis suis sancte & religiosè affirmo, me, qui profligati ex Scotia papismi iniuitus spectator fui; qui omnium ferè concionibus, nō dicitendi, sed carpendi studio interfui; qui cæco papismi amore, & implacabili veræ religionis odio sponte mea exulaui; nullum vñquā huiusmodi dogma apud populares nostros audiuisse. Non tumultuantis populi arbitrio, sed maturo eorum consilio, quoq; religionis & libertatis vindices constituit D E I s, sine sanguine & sauitia, restitutus est legitimus D E I cultus. Cuius rei cùm oculatus inecum testis fueris, sycophanta, execrabilis es & desperata impietas tua, qui blasphemò ore, bonum quod nosti, malum audeas pronunciare.

Fol. 59.
At omne quod sacrī dicatum esset vñsibus, direptum est; ædes sacrae exusta; altaria euertīta; calices conflati, vestimenta sacra & ipsum denique corpus Domini in flammis absumptum. His sunt, inquit, Euangelij fructus.

Sunt certè Hamiltoni; neque horum nos fructuum vñquam pudebit. Nihil enim non reflē, piè, & magno domus D E I zelo factum. Execrandis, non sacrī vñsibus consecrata incenderunt; omni scelerum contagione infecta monachorum lustra diuiciunt; altaria ad abominandam idolomaniam erecta euenterunt; calices, noua & deformi forma, ad Cœnæ domini cæ profanationem detornatos conflarunt, scenicas missariorū vestes, & crustaceum illud numen pixide inclusum, in ignem, vt lex etiam vestra iubet, coniecerunt. Habes hic confitentes reos, quod nemo alioqui affirmanti tibi credidisset. Nam quod sequitur mendacium omnem tibi fidem, apud æquos lectors, imperpetuum ademit. Sacram nos paginam aboleuisse. Deus meliora. Norunt omnes homines, vtra pars sacra quotidie biblia incendat: Norunt quibus capitale fuit, nouum aut vetus testamentum in manibus habere. Norunt à quibus hæc vox profecta sit,

Papanorum in sacras litteras odium. Agraphis melius & traditionibus, quam scripta Dei lege Ecclesiam gubernari. Norunt cuiusnam illa blasphemia sit. Quæ scripta in novo secdere sunt, temete Apostolis excidisse. Scurrarum hic;

& impiorum monachorum dicta relinquo, optantium, vt vñl nunquam natūs fuisset, vel inimicus semper perstitisset Paulus. Hæc cùm mundus intelligat, nihil vereor ne credulum aliquem inueniat calumnia tua. De monachorum ganeis, alcaribus, calicibus, vestimentis, panaceo idolo, factum confitemur, & nisi piè à vobis instituta, & reflē usurpatā ostenderis, bene factum perpetuo dicemus. Sed nec vñsum vos aut institutionem ex sacris litteris defendere potestis, nec nos, nisi securus illinc edocti, præclari facinoris pœnitentia duci. Frustra igit̄ toties repetis, & ad nauseam vñque lectoris, calices, vala, vestes,

vestes, reliquias, DOMINI corpus, flamas, profanas manus. &c. inculcas. Nihil nos clamores isti & crepitus mouent, qui ex DEI oraculis, non ex vanis & præjudicatis hominum opinionibus in DEI cultu dependemus. Anima duerit hoc tandem perditus sycophanta, & sacra profanis miscens, à religione ad ciuilem transit politiam.

Leges, inquit, omnes sustulerunt dicentes, nullam legem tam esse debere, quæ non ex pagina sacra desumeretur.

Fol. 60a

Macte. Qui semel verecundiae fines transierit, eum bene, inquit ille, & nauiter impudentem esse oportet. Sed non satis erat temere conuicium effutire: nomen decuit alicuius nostrum proferre, qui ita senserit aut scriperit, qui in publica concione, aut priuato colloquio ista affirmarit. Tui est hoc, sycophanta, cerebelli commentum, nec alium laudare auctorem potes. Nos de externæ politiæ legibus, quam rectè & piè sentiamus, ex editis doctissimorum hominum libris manifestius est orbi testatum, quam ut cuiusquam nebulonis calumnia periclitari fama nostra queat. Sunt, inquit ille, qui rectè compositam esse remp. negent, quæ neglectis Mosæ politicis, communibus gentium legibus regitur. Quæ sententia quam periculosa sit & turbulentia viderint alij, mihi falsam esse & stolidam demonstrasse satis erit. Et Paulo post. Liberatas certè singulis gentibus relata est, condendi quas sibi conducere prouiderint leges: quæ tamen ad perpetuā illam charitatis regulam exigantur, ut forma quidem varient, rationem, habeant eandem. Hæc ille, & alia multa quæ breuitatis causa omitto. Eandem & nos sententiam, ut DEI verbo consonam, amplexamur, & debitam magistratui obseruantiam sedulo præstamus, quam intolerando fastu, & impia ambitione, idolum illud vestrum, cum rebelli sacrificorum & monachorum turba, obstinate negat. Verum quidem est, in fidei decretis, & Ecclesiasticae disciplinae forma, nihil nos, nisi ex verbo DEI petitum, recipere. Sed nihil hoc ad ciuiles leges: nec omnia propterea iuris, pudoris, officij repagula perfringimus, sed quæ Cæsar is sunt Cæsari damus, & quæ DEI Deo. Suam Christo auctoritatem in Ecclesia assertimus, veniam. ut vox à fidelibus audiatur, qui unicus est spiritualis magister, & legislator à patre missus. Huius tantum placita in Ecclesiasticarum rerum administratione valere volumus: & sicut in animas hominum carnificinam exercere eos dicitur, qui ullis propter ea decretis Christianorum conscientias astringunt. Hinc merito antiquatæ sunt & explosæ pontificum vestrorum impiæ leges, quibus contra DEI verbum,

De legibus
politicis.Caluin. insti.
lib. 4. Cap. 20. d. 14.

Papa & rati
ordinis erga
magistratus
rebellis con-
tumacia.

In Ecclesia
administratione unus
Christus auctor
dius;

L. iiiij.

Leges pontificiae curabrogatae?

non modo simplicem miserè populum illaqueant, sed & principibus quoque ipsis erectam, in triceps illud monstrum trasferunt omnem iurisdictionis potestatem.

Nec idecirco tamen, vt tu sine fronte mentiris, officijs suis & facultatibus ecclesiasticos viros exuerunt, sed hac lege redditus illis suos permiserunt, vt cum ipsis officio fungi nescirent, alij, qui populum instruerent, sumptibus eorum tenuiter alerentur. Nam cum in tres partes diuisa essent Ecclesiasticorum bona, vix ac ne vix quidem, minima harum particula verbi Dicitur in ministris cessit: Duas muti illi canes, & ventres pigri deuorarunt, & multis adhuc in locis indigne consumunt. In exilium, carceres, crucem nemo eorum est, nisi detecto læsæ maiestatis crimine adactus. In quo publicis regni tabulis, non mihi credi posculo.

fol. 50. pa. 1.

Quod inde, ais, per Ecclesiasticorum virorum sic a sedibus suis disturbatorum colla, ijdem Ministri gradu facto in solium regium clam & occulte pertransisse; Non satis equidem assequor quid velis: nisi tot forte in Scotia Reges esse dicas, quot ministros: Aut, quia hoc incredibile, vnum ex hoc ordine, pulso Regni hærede, in solium regale euentum. Sed res ipsa, summa erga nos Dicitur in opt. max. misericordia, non minus impudentem te sycophantam, quam nefarium apostamat, apud omnes homines clamat. Nemo enim mortalium ferè nescit, eum hodie Regni nostri sceptra tenere, **IACOBVS SEXTVS SCOTIA RVM REX.** qui nunquam interrupta maiorum serie, a Fergusio ea primo per manus tradita accepit, & diuinæ indolis ingenijque non modo, sed inaudita adeò virtute, remotissimas etiam gentes in sui admirationem rapit, felicem ut omnes uno ore populum prædicent, eiusmodi qui puerum naectus sit Regem, dignum cui non unius tantum insulæ imperium, sed uniuersi orbis gubernacula committantur. Hunc quam humili obsequio ministri colant, & ab alijs colendu subditis doceant, tempa quotidie nostra & suggesta loquuntur: Nemini ut amplius dubium esse possit, sceleratum hunc apostamat, quicquid in buccam conuitij inciderit, sine omni pudore & verecundia effutire.

Mox classicum, inquit, dant quo populum simul & Regni proceres ad morendum unum, alterum vero surrogandum magistratum excitarent.

Non ministrorum instigatione, blaterator, qui, Domini sui exemplo, terrenatum semper possessionum & dominiorum iudicia tenuerunt, qui iusto principi parere, non solio principe deturbare didicerunt, sed omnium ordinum decreto suffensus est regius filius, regnique hæres in matris locum. Nemo hac de re, ministrorum sententiam rogauit. Leges suas habent, ex quarum praescripto, nulla ministrorum suggestione, factum est,

et, quod reip. commodum & salutare iudicabant. Non in ministros ergo, sed in omnes regni ordines, atque in ipsa adeo regia maiestatē maledicta tua vomis, quod in repub. bene constituta non impunè ferres.

Cum tam tetra igitur verborum colluuie æstuet impius apostata, ut ne principi suo aut patriæ parcat; nil mirum si ab alijs quantumuis pietate & doctrina claris, prodigiosa lingua petulantia nequeat abstinere. Populi, inquit, electione, non successione iure principem dati volebant. Nihil mendacius, impudentius, malitiosius ab ipso mendaciorum patre configi potuit: Hic tamen, qua est fronte, dissimulari à nobis posse negat: Quia primorum, inquit, in Scotia legislatorum. (GEORGII BUCHANANI & IOANNIS KNOXI) Scriptis conuicii tenetur. Vtrunque improbum & vanum. Nam nec leges isti viillas nobis tulerunt; ut qui solis, secundum DEVM, principis nostri legibus obediamus, alterius domini impatiens: & magna licet vtrunque obseruantia nostrates persequantur. Nullius tamen addicti sumus iurare in verba magistri. Solis enim, cum Augustino, scripturarum libris, eū deferre honorem didicimus, nullum ut eorum auctorem scribendo aliquid errasse firmissimè credamus. Alios ita legimus, vt quantalibet sanctitate doctrinaque polleant, non ideo verum putemus, quod ipsi ita senserunt; sed quod nobis vel per canonicos auctores, vel probabili ratione, quod à vero nō abhorreat, persuadere potuerunt. Quod non eò à me dictum volo, quasi quicquam in eorum scriptis esse putem à reata ratione alienum; aut voculam ex ijs villam apostata noster protulerit, quæ vel probabilem eligendi regis calumniam reddit: sed vt vanitatem sycophantæ omnes perspiciant, qui hominum nos scriptis astringi, aut verbis cuiusquam teneri opinetur. Alioqui, vt ex instituto eos quæstionem hanc tractasse concedam, quodnam ministrorum erit aut Caluini crimen? Quasi non multis ante natum Caluinum seculis, in vtranq; partem sit, de optima reip. forma, disputatum. Viuit adhuc, & vtinam diu viuat, orbis terrarum, non Scotiæ tantum decus GEORGIVS BUCHANANVS; quem in epte facerem, si à rabidi canis latratu defendere conarer, extra omnem ingenij aleam omnium iudicio constitutum. Quod de abiurata ab eo hæresi adscribis, impudentissimum est mendacium, Hamiltoni. Duplici quidem de causa in veræ religio- nis suspicionem in Lusitania venit; tum quod Seraphici ordinis mysteria in Franciscano suo apertius reuelasset: tum

GEORGIVS
BUCHANANVS.
IOANNES
KNOXIVS.

Augustinus.
Epistola. 19.

Fol. 61.
Franciscanus
Buchanan.

Augustini de
Eucharistia
sententia.

Augustinus.

Ioan. 6.

quod in priuato colloquio discipulis quibusdam dixisset, vide-
ri sibi Augustinum transubstantiationis figmento non prot-
sus fauere. In carcerem coniectus causam capit is perorauit.
Franciscanum se regis sui iussu scripsisse; nec quicquam in eo
esse quo illyrum fidei Christianæ dogma conuellat. Versus
quodam memoriter pronuntiare iussus (nam nemo ibi libel-
lum habebat) memoriae iacturam causatus est. De transub-
stantiatione respondit; non alia se quam Augustini verba re-
citasse, ex Cap. 16. lib. 3. de doctrina Christiana. Quæ sic ha-
bent. Si præceptua locutio est, aut flagitium aut facinus,
,,vetans, aut utilitatem aut beneficentiam iubens, non est figu-
rata: Si autem flagitium aut facinus videtur iubere, aut utili-
tatem aut beneficentiam vetare, figurata est, Nisi manducae-
ritis, inquit, carnem filij hominis & sanguinem biberitis, no-
habebitis vitam in vobis: facinus vel flagitium videtur iube-
re. Figura est ergo, præcipiens passioni D O M I N I esse cō-
municandum, & suauiter atque utiliter recondendum in me-
moria, quod pro nobis caro eius crucifixæ & vulnerata sit.
Hæc, inquit, si hæresim sapiunt, prius Augustinum damnate;
quod ut feceritis, haud æquum tamen erit, ut ego alienæ cul-
pæ poenas luam. Ergo cum nec ratione, nec testimonio cu-
iusquam conuinci posset, iudicum calculis absolutus in Gal-
liam rediit; tanto bonarum litterarum damno, ut ipse met po-
stea Lusitanæ Rex amantissimus eum scriptis reuocari. Sed
frustra. Summo enim D E I beneficio ex crudelissimis in-
quisitorum manibus liberatus, in discrimen se iterum conij-
cere noluit: cum in Gallia præsertim, omnium quæ sub sole
sunt regionum humanitate, optimarum artium studijs &
doctorum numero prima, opima illi, & admodum honorificæ
conditiones deferrentur. Sed B V C H A N A N V M singula-
ris animi candor, et in omni genere perspecta virtus satis per-
se defendet.

IOANNES
KNOXIVS.

Eol. 61. pa. 1.

Knoxium, infinitis pro C H R I S T I gloria laboribus stren-
uè & indefesso animo defunctum, & suauiter in Domino
mortuum audacius mordet: omnem è medio magistratum
sustulisse eum conqueritur Episcopus orcodoxus.

Quod nebo, inquit, melius quam tu ipse testari potest, qui in solemnî illo eō-
fessu, in quo illum falsi conuincebas, banc ab eo prolatam protestationē au-
diuisti: quia dei seruos nulli viuenteristi vel rectori, non Episcopo, non Archi-
episcopo, non principi, non pontifici, non denique concilio subiectos esse pa-
lam affirmauit. Duplex, si huic credimus, Knoxij facinus erit:
tum quod ab Hamiltonio falsi conuictus sit; tum quod nulli
se magistrati aut iudici subiectum affirmari. Atrox vtrun-
que

que crimen. Sed vnde lectori suo fidem Hamiltonius facit? Scipsum, scilicet, nobis intestabilis apostata, ad suam ipsius calumniam comprobandam testem producit; cuius in aliena causa testimonium nemo mortalium idoneum existimarit, ita in D E V M & homines perfidiosè se gessit. At in notarij acta relatam hanc protestationem audiuit. Nihil hunc hominem pudet, omnibus etiam conscijs palam mentiri. Legi ego rei gestæ commentarium. Nihil in eo simile. Postquam felicissimis auspicijs, regni gubernacula accepit I A C O B V S S E X T V S , I A C O B V S puer ad omnia præclaræ & illustria natus, grauissimum exat-
fit, & patriæ plebique nostræ funestum ciuale bellum; quod procerum pars aliqua spredo inaugurati regis imperio, abrogatam Reginæ auctoritatem sequerentur. Huius factionis principes Hamiltonij exstiterunt. Frequens & cruenta conflictatio ingentes reip. clades attulit, & acerbissimum bonis omnibus dolorem; Knoxio vero imprimis. Quod in suggestu cùm dissimulare non posset, non leuiter subinde Hamiltonios pia vocis libertate perstringebat. Hic vero qui debitam Deo & Regi pietatem violarat, vt in gentiles suos pius videretur, ne probra eorum inuitus audiret, domi latere, & publicis fidelium concionibus rarius interesse cœpit. Displicuit multis contemptus. Diem dicunt: accusant. Responderet, ideo se minus frequentem concionanti Knoxio auditorem esse, quòd sacris profana, eaque minus vera misceret; quod coram Rectore speraret, & academia perspicuum se facturum. Contrà Knoxius; nihil se unquam pro concione elocutum, cuius non optimam posset ex verbo D E I rationem afferre; sed nolle tamen academiæ & Rectoris arbitrio disceptari, quæ nisi publicis omnium ministrorum comitijs statui non deberent. Sciebat enim non paucos ibi esse aduersæ factionis studiosos; & quosdam insuper collegiorum præfectos immerito sibi infensos, quod sordidos eorum quæstus liberius notasset. Hactenus fideliter ex tabulis publicis; quæ vt nullæ superercent, facile vanitatem tuam conuinceret. Illustrissimi Comitis Lennoxij auctoritas, qui cum Joanne Winramo & multis præterea viris grauibus, impudentiæ tuæ & proteruitatis spectator eo die fuit. Vides hic, pie lector, quantum sit conuianti Hamiltonio fidei habendū. Eiusdem planè generis sunt, quæcunque de Knoxij vita & morte confinxit, vt ex vera narratione huic operi subiecta omnibus constabit. Interim crassam hominis nequitiam perpende. Negavit Knoxius æquum esse, „vt factiosi quidam academiæ magistelli dicenda tacendaque concionatoribus dictarent.

C O M E S
LENNOX-
I V S .

Quid tu ad hæc, Hamiltoni. Omnem ergo magistratū ē medio tollit. Imo magistratus sui obseruantior nemo fuit, quod te & tui similes vehementer vrebbat. Sed non hoc corrupti iudicij hominibus permisit, vt quicquam sibi iuris assumerent in Christi ministros: nunquam cedendum ratus, vt omnes mundi principes, rectores, academiæ & pontifices aduersus veritatem conspirarent. Quis vestrum non eadem in simili causa intercessione vteretur? Fallor; cùm plurimos ipse norim, qui omnē pietatis contemptum & D E I contumeliam susque dequent ferant, ventri modò & gulæ abundè sit prouisum: quibus fabula tantum religio est, & C H R I S T V S (quod sine summo horrore

Æternum E- nunquam memini) planus: ex quorum officina prodiit atheus uangelium à ille de tribus impostoribus libellus, & æternum illud Euange-
monachis fa-
bricatu.ann.
1255. lium, ad abolendam C H R I S T I doctrinam excusum, &
publice vt exponeretur propositum, quod ad C H R I S T I E-
uangelium comparatū tanto plus bonitatis, perfectionis, dig-
nitatis habere prædicabant, quantum sol ad lunam compara-

Vide Guliel. tus, aut ad nucleus testa: Qui C H R I S T V M non verum
de S. amore esse D E V M, & Euangelium eius non verum Euangeliū de-
de periculis nouissimorū cebant: Quibus adhuc in delicijs Machiauellus est, & sordet
tempor. cap. Paulus. Nobis pluris veritas est, quibus millies mori satius,
8. Matth. quām in D O M I N I causa præuaricari. Scimus omnem ani-
Parisen. An. mam potestatibus supereminentibus subiectam esse: sed sic ta-
2256. men hominibus parendum, vt Deo imprimis obsequamur. In-
hac moderatione qui quicquam reprehendit, impia ille homi-
num assentatione omnem officiorum ordinem peruerit.

Quæ de præceptis decimis, excusso papismi iugo, & vana, vē-
spero, eiusdem nobis inuehendi spe malitiosè & ineptè garris,
indigna duxi responsione. Mira enim de lente baccharis, sed
nihil ad Bacchum.

De ministrorum luxu, libidine, auaritia, ambitione, & infelicitate quorundam interitu blaterando, tuorum mores & exitum, vt postea apparebit, depingis. Rancida hæc, scelerate, calumnia est, perpetuo vitæ nostræ cursu & æquabili tenore refuta-
ta. Impuritatis certè & libidinis suspitione ministri nostri ca-
rent, nisi veneris mancipia vobis sint, qui honorabile coniugium.
impuro cælebatui prætulerunt: qui D O M I N I sui præcepto
obedire, quām sacrificulos vestros imitari, & cum vnica atque
legitima consorte thori, quām alienis vxoribus, catamithis, &
brutis animantibus consuetudinem habere maluerunt. Luxus
nobis & nouarum cupedianarum auctorem inducis Davidem
Fergusonum elegantis ingenij & magna pietatis virum, quem
fani-

sani contrà omnes moderatæ & sobriae vitæ exemplum tibi & symmystis tuis opponunt. *Hic, inquis, ad macerandas carnes bubulas pipere utitur pro sale: Eo te maledicendi rabies perduxit, ut nec quid ipse dixeris, nec quid alteri verba tua relegenti in mentem venire potuerit cogitaris.* Quenquam ne tu hominem adeo insulsum esse arbitraris, vt ista credat? Exiguocontentus stipendio Fergusonius viuit, & numerosam eo familiam ita alit, vt egenis quoque & hospitibus quod benigne largiatur, non parum supersit. Vnde nam ergo illi, amabo te, tantum pipensis ad carnes quotannis macerandas, quantum sexcentis apud nos aureis nummis nemo vñquā compararit? Furentis hoc insaniæ conuicium est, nemini prorsus credibile, qui vel micam vnam salis in animo habet. Pontificum istæ & Cardinalium vestrorum delitiæ sunt, quas tenuitas nostra ferre non potest; quibus ab inopia magis sit, quam à luxu metuendum. Ambitionis & avaritiæ maledicto impudenter eos oneras, qui primam hanc & potissimum apostasiæ tuæ occasionem fuisse norunt, quod consequendæ Mariani Collegij præfecturæ, ad quam improbo nisu contra academiæ leges aspirabas, spem omnem tibi erectam videres: qui famam te & animam quoque ipsam sordido 200. lib. Turonen. preciolo vendidisse sciunt. Cuiusmodi ambitionis & avaritiæ exemplum, ne vllum in Scotia aliud defleamus, obnoxie eum precor, qui misericordia hucusq; sua omnem à nobis immoderatae cupiditatis criminacionem auertit.

¶ Eximium illum, eximium; inquam illum (vt ilia tibi a- IOANNES postata disrumpantur) DEI seruum Ioannem KnoxiūM, KNOXIVS. augustioris consilij testimonio, quam inficiatione mea; à confictis narrationis tuæ criminacionib⁹ & maledictis purgari mallo. Hoc pietatis officium; hoc integerrimè actæ vitæ præmium, egregio suo in CHRISTO IESU præceptorib⁹ libenter omnes persoluunt. Hanc grati animi significationem mortuo omnes debent, quem eundem viuēdi & de omnibus beneficēti finem fecisse cognoverunt. Ille quidem exhausti, in CHRISTI militia, corporis vinculis solutus est, & ad beatam melioris vitæ quietem translatus; vbi iucundissimo laborum fructu potitus, cum Christo triumphat. Sed caue tamen defuncto insultes, sycophanta. Tot enim post se famæ suæ vindices reliquit, quot ex foedo errorum barathro detractos, ad IOANNES Euangelij puritatē fideliter prædicando perduxit: Willochum CHYS. insigni doctrina, virtute, prudentia virum, ab omni necromantias suspitione longissime abesse vtraque Britannia Regio no-

KELLO.
CHVS.

uit. Kellochum ipse met accusando defendis; quem sub vita finem claram admissi sceleris confessionem edidisse testaris. Atque hoc uno exemplo doces, quantum à magicis artibus abhorreat gens nostra; quæ resipiscerent licet, & vltro grauitatē impietatis suæ confidentem extremo suppicio affecit. Sed unde toties tibi in ore immundi spiritus, veneficia, sortilegia, portenta? Ex tuis nimirum, & tuorum moribus nos metiris. Cum ijs enim, impurissime transfuga, viuis, qui immundorum spirituum afflatus concitat, ad ipsum puritatis nomen amentes furunt; qui, vt petitæ ferro belluæ, in piorum perniciem suūt; qui magicis incantationibus non lunam & sydera, sed ipsum Dei filium impijs manibus contrectandum, & crudeliter deuorandum cœlo se deducere glorianter: quorum adulteria, stupra, incesta, portentosæque & nefandæ libidinis spurcites ac fœtor aerem ipsum infecit. Sed adhuc ne aliud veneni restat,

Pol. 69. pa. 1. quod in viros bonos eructes? Imo, inquis, Spenseus Cuprensis viu ratiōnis priuatus est: Colesus Leonardinus omnem pietatem moriens abnegauit. Ioannes Carnis lector Edinburgensis damnationis suæ sententiam viuus pronunciavit; cuius socius in ministerio impias manus toto inspectante populo ipse sibi inuulit. Hariotus & Spitelius in nictu oculi percussi sunt, &c.

SPENSEVS. Omnia, lector, peruersissime conficta. Spenseus toto die jejunus, cum ad vesperam usque concionando, publici à populo iejunij fructus, magna animi & vocis contentionē flagitat, admirabilique ardore legis Dei minas fulminat in obstinatos, in febrim incidit; qua paucis post diebus extinctus, triste omnibus desiderium sui reliquit. Colesus præter singulare pietatis studium, magnis & ingenij & corporis dotibus ornatus, in ipso ætatis flore acutissima febri corripitur, & æstuantis morbi violentia aliquandiu, vt fieri solet, delirans, in firmo adhuc corpore vehementer contra luctante natura, & immaturæ mortis impetus, quoad fieri potuit, propulsante; pretiosam in Domini conspectu animam exhalat. Abnegata pietatis calumniam tota ciuitas Andreana refellit. De Carnilo viro probo & pio, quam impudenter mentiaris, sciunt omnes, qui officio eum suo Edinburgi adhuc fungentem sedulò & alacriter vident. Contigit illi, quod optimis quibusque solet, vt cum in peccata tantum sua & humanæ naturæ foeditatem defixos mentis oculos haberet, hæsiare non nihil cæperit, & minus certo sibi veniam polliceri, quam quibus omnino persuasum esse debeat, omnium delictorum fordes sanguine suo C H R I S T Y M abluisse. Sed nunquam eo diffidentiae prolapsus est, ullam ut damnationis sententiam pronunciaret. Quin contra statim, ad salutis nostræ auctorem conuersus, eam condonatæ iniquitatis

COLESVS.

CARNISVS

catis spem concepit , quam nulla tenebrarum potestas eripere illi potest. Monstrum hoc tibi , Luciane , & portentum videatur, qui nullo vñquam scelerum tuorum sensu affectus es, nullo conscientiae terrore , nullo iudicij D E I metu concussus: qui cùm vir optimus & doctissimus I A C O B V S L A V S O - I A C O B V S N I V S Ecclesie nunc Edinburgensis concionator insignis, L A V S O - N I V S . nullam in animo suo diceret de animorum immortalitate dubitationem residere, in cœnaculo Andreano respondisti , mul- tos te scriptores de graui hac controuersia consuluisse , in qui- bus tantum aberat quicquam vt certi inuenieris, vt longe maior tibi scrupul⁹ fuerit ex multipliæ lectione iniectus : nec de ani- morū modò immortalitate, sed de Deo etiā ipso frequenter te dubitare. Arcana hæc est pontificum vestrorum & Cardinalium theologia, Hamiltoni, in cuius abdita nemo nostrum penetra- uit. Nos enim ex eorum numero sumus , qui nisi cum Mose & Prophetis, cum Christo & Apostolis nihil sapere volunt: De animorū immortalitatē & Deo ipso dubitat Hamiltonius quorum stultam ob id credulitatem irridere Romanenses con- siveuerunt. In his & Carnisus noster nomen profitetur suū. Vir simplex est. Maximus illi cruciatus fuit violatæ legis con- scientia; suamque maluit salutem, quām D E V M ipsum, aut iudicij diuini æquitatem in dubium reuocare.. In quo norunt pīj, nihil illi nouum, nihil non religiosissimo cuique familia- re accidisse. Exposito nanque planius redemptionis nostræ mysterio, acquieuit; & quem iustum antea supra modum for- midabat , eundem nunc misericordiæ suæ diuitias in Christo nobis offerentem perpetuæ laudis præconio extollit. Tuam ergo, apostata, impietatem, non Carnisum nostrum arguit ac- cūsatio tua. Atque huius, inquit, socii in ministerio, impias manus sibi intulit.

O impudentem sycophantam? Fuit Edinburgi Vniamanu- lurco quidam monocheir vulgo dictus, quod iusto. D E I iudi- Edinburges- ciō altera esset manu ab ipso, ni fallor, matris utero truncatus. sis. Hunc ad summam egestatem redactum, ne ostiatim mendica- ret, ostiarium suū & nomenclatorem constituit urbis senatus. Quo quidem in officio non parum compendij paruo labore corrogauit.. At qui nec copiam ferre, nec inopiam sciret, infor- mescere continuo & lasciuire cœpit; in ganeis & popinis crebrius versari. Deprehensus in lupanari, publicè culpam deprecatus est, & graues pro disciplinæ nostræ ratione poenas dedit, graui- ëres daturus si vñquam ad ingenium rediret.. Non abstinuit tamen. Productus igitur vt seueriore supplicio, ad honestæ vi- et studium omnibus exemplo esset , desperatæ contræ nequitiaz exemplum præbuit, morique impie maluit, quām tantispecta-

culi probrum æquo animo ferre. Ferro nanque, quod nemine
conscio sub veste tegebat, extracto, mortiferam sibi plagam in-
flxit, atque ita dignum scelerata vita exitum accepit: qualem
ne tua tandem, Hamiltoni, impietas consequatur, etiam atque
etiam tibi cauendum. Vides, pie lector, quanta sit apostata
huius improbitas, qui viri pii socium facit nefarium ganeonē,
nullo vñquam Ecclesiastico munere functum: & quicquid vi-
piam facinoris perpetratum est, in Ministrorum ordinem con-
fert.

HARIOT-

TVS.

Hariottus lipopsychias morbo sæpius tentatus, miser-
icordiam D E I vltima voce implorans, mortalem hanc tan-
dem cum immortali vita commutat. In Spittelio nihil tale.

Verum si hæc indignantis D E I, & ad tartara homines præ-
cipitantis iudicia sunt, quot horrendæ vindictæ exempla apud
Papanos tuos reperientur? Ipsos si libet, Ignatianos percon-

Guliel. Par-
tare, quām frequentes Romæ, Parisijs & vbiunque fere sedes
tensis, libello posuerunt, suorum rugitus audiant, apoplexia, epilepsia, ma-
de collatio-
nia. &c. ita furentes, vt à multis aliquando teneri ægrè que-
orum, refert

Canonicum
yirium nixu, vix vnam sæpè, in exitium suum exæstuantis ho-
quendā mag-
munculi manum retinui. Percontare quibus Romæ crucia-
ni nominis,

ecum audis-
tibus interij Franciscus ille polyonymos Hispanus: cuius ca-
set sociū vet-
sus nonnullis risum, mihi profecto inspectanti, & humanæ

peti bene va-
luisse, & ma-
ne inueniū
mortuum, re-
sponsis, se-
cundū vsum
& consuetu-
dinem Ecclæ
fix mortuū
esse.

naturæ miseriam cogitanti lachrymas expressit. Percontare
quāto quotidie negotio, conturbatos & nimio delictorum
mortuū, re-
sensu æternæque mortis horrore consternatos sustentent; &
desperata illa veniæ spe ascetas suos & nouitios consolentur.

Neminem hic expresso nomine perstringo, nec quicquam in-
sultandi studio in quenquam scribo: sed vt omnes intelligant,
plura de ijs ipsis, qui simulatæ sanctitatis opinione maximè

omnium celebrantur, verè dici, quām de nobis configi posse.
Inueteré igitur licet epiphonema tuuum, & infelices atque ite-

rum infelices exclamare, quos leues istæ nugæ, & impia men-
dacia percellunt: infeliciores qui leuiter percussi à C H R I S T I

se Ecclesia subducunt: omnium denique infelicissimos, qui
ventris & gloriolæ esca illecti, cum vera non possint, cōmen-
titia in Ecclesiam D E I probra vomunt, ad simplicium &
imperitorū subuersionem. Sed longius progressus sum quām

putabam. Neque enim historiam scribo, nec priuati cuius-
quam suscipio defensionem, huiusmodi præsertim, quorū exi-
mia virtus nulla possit calumniatorum obtrectatione obscu-
rari. Ad Logicum ergo iudicium reuertamur.

Multis,

Multis, inquis, vitis obnoxij sunt ministri: non est ergo sancta Ecclesia Scottiana. Satis iam superque responsum est ad antecedens: consecutionem expendamus; quæ quamvis nullam contra nos vim habeat, teipsum stringat necesse est: vt si non meis, sed doctorum vestrorum verbis docuero, nihil in apostatico Episcoporum vestrorum & sacrificiorū ordine sani, nihil puri iam pridem fuisse, velis nolis fatearis sanctam penes vos ecclesiam non esse, & proinde nullam. Sed unde primum incipiam? Tanta sece offert in hoc argumento testimoniū multitudine, nihil ut æquè timendum sit, atque modum ne excedam. Primum si placet Gregorium audiamus. Mundus, inquit, sacerdotibus plenus est; sed tamen in messe DEI rarus valde inuenitur operator: quia officium quidem sacerdotiale suscipimus, sed opus officij non implemus. Multi enim regiminis iura suscipiunt, ad lacerandos subditos inardescunt. Terrorem potestatis exhibent, & quibus prodesse debuerant, nocent. Sed quid nos, quid nos, o pastores agimus, qui & mercedem consequimur, & tamen operarij nequaquam sumus? Ministerium prædicationis relinquimus, & ad pœnam nostram Episcopi vocamur; qui honoris nomen, non virtutem tenemus. Et, nullum puto ab alijs maius præiudicium, quam a sacerdotibus. Alienā plerunque diripiunt; continenter viuentes irrident, pastores lupi hūnt. Nulla animarum lucra querimus: ad nostra studia vacamus; terrena concupiscentia, humanam gloriam intenta mente captamus: suscepitæ benedictionis mysterium vertimus ad ambitionis argumentum: DEI causam reliquimus, ad terrena negotia vacamus. Ecce iam nulla penè est seculi actio, quam non sacerdotes administrant. Impletum est in nobis quod scriptum est; & erit sicut populus, sic sacerdos. Hæc & alia multa Gregorius.

Quam nefandi autem huius ætate, & execrabilis fuerint impuri cælibatus vestri fructus, testatur grauis illa & libera Hulderici Augustani Epistola ad Nicolaum Papam. Sunt vero, inquit, aliqui qui Gregorium suæ sectæ sumunt adiutorium, quorum quidem temeritatem rideo, ignorantiam doleo: ignorant enim quod periculosem huius hæresis decretū, condigno pœnitentiæ fructu ab eodem sit postmodum purgatum. Quippe cum die quadam in viuarium suum posterisces misisset, & allata inde plus quam sex millia infantuum capita videret, intima ductus pœnitentia ingemuit; & factū à se continentiaæ decretum, tantæ cædis causam confessus, condigno illud pœnitentiæ fructu purgauit, suoque decreto dā. eidissent.

Romanensis
Ecclesiæ sanctitas.

Gregor. Homilia 17. in Cap. 10. luctæ.

Huldericus
Augustanus.

Sex millia infantum capi ta in viuario suo reperit Gregor. quos sacerdotes ex se genitos os

,nato, Apostolicum laudauit consilium; melius est nubere
 ,quam viri: addens ex sua parte, melius est nubere quam mor-
 ,tis occasionem præbere. Et aliquanto supra. Sed multos,
 ,inquit, eiusdem consilij assentatores, hominibus, non Deo,
 ,pro falsa specie continentia placere volentes, grauiora vides.
 Portentosae
 sacerdotum libi-
 bidines. ,committere: patrum scilicet vxores subagitare, masculorum
 ,& pecudum amplexus non abhorrere. Et Paulo post. Qui
 ,licet in quo quis sanctissimo ordine constituti, alienis non dubitat
 ,vxoribus abuti. Et quod flendo cernimus, omnes in supradic-
 ,atis faciunt sceleribus. Et: quid maledictioni obligatus, qua
 ,cum aliqui vel Episcopi vel Archidiaconi ita præcipites sint
 ,in libidinem, ut neque adulteria, neque incestus, neque mas-
 ,culorum (pro pudore) turpissimos amplexus sciant abhorrere,
 ,quod casta clericorum coniugia sibi dicant fæcere: & dicant,
 ,honestius esse pluribus occulte implicari, quam aperte in ho-
 ,minum vultu & conscientia cum una ligari.

Avent. lib. 4. Exstat apud Auentinum Epistola Belgarum ad Nicolaum
 primum in qua hæc leguntur. Immortalis imperator
 (C H R I S T V S) augustam & sponsam suam Ecclesiam clara
 ,æternaque supellectile instruxit. &c. Quæ beneficia tu veluti

Papa, latro, ,latro intercipis, templo præripis, in teque transfers, atque lu-
 lupus, parrici- ,pus factus es quibus, viuos occidis: fortes superis detrahis,
 da, tyrannus. ,vulneribus ad inferos extrudis, gladium melle litum condis.
 ,Tu pontificis quidem personam præte fers, at tyrannum agi-
 ,tas, sub cultu & habitu pastoris lupum sentimus. Titulus
 ,parentem mentitur, tu te factis Iouem ostendas. Cum sis ser-
 ,uus seruorum, dominus dominorum esse contendis: atque
 ,iuxta disciplinam C H R I S T I infimus es omnium minister
 ,templi D E I: tu verò libidine dominandi in præceps abis,
 ,quicquid tibi libet, licet: fucus factus es Christianis. Ciuitas
 ,D E I nostri maiore est vrbe quæ Babylonia appellatur, ut
 ,quæ diuinitatem usurpat, cœlo se æquat. &c.

Theod. Nei- Ioannem duodecimum ferarum, inquit Neimus, venatio-
 mus lib. 3. ,nibus vacantem, libidinosè ac lubricè viuentem, cum suspe-
 Cap. 9. ,ctis mulieribus fortes ponenter, Cardinales, quod liberè eum

Ioannis 12. ,arguerent, mutilantem, nec D E V M nec homines præ ocu-
 libidines, sce- ,lis habentem, Otho primus ex Germania Romam profectus
 lera, sacrile- ,exauguravit. Narrat Luitprandus diaconus, Rainerij eum
 gia, incesta. ,militis sui viduam, & Stephanam patris concubinam, & An-
 Luitpran. di- ,nam viduam cum nepte sua abusum esse; & sanctum palatiū
 acons lib. 6 ,lupanar & prostibulum fecisse; Benedictū spiritalem patrem
 Cap. 6. 7. 9. ,lumine priuasse, Ioan. Cardina. virilibus amputatis occidisse,
 incendia.

„Incendia fecisse, diaboli in amorem vinū bibisse, in ludo aleæ Papa Diabo-
 „Iouis, Veneris, ceterorumque dæmonū auxilium poposcisse. lo vina libat;
 De corruptissimis ætatis sua moribus grauiter conqueritur Iouem, Vene-
 „Abbas Vrspergensis. Tunc cœperunt, inquit, multiplicari tem. &c. 2-
 „mala in terris. Ortæ sunt in hominibus simultates, doli, per-
 „fidiae, traditiones, rapinæ, deprædationes. &c. vt vix excusari Abb. Vrsper.
 „possit, quin sit in his, sicut populus, sic & sacerdos. &c. Nam
 „qui in monte fortitudinis fundamentum posuerunt, vt pote
 „claustrales, & vitas quascunque religiosas agere se fictè de-
 „monstrantes, alienati sunt à vulua, sanctæ matris ecclesiæ, qua
 „concepti sanctum baptismum perceperunt. &c. Et de Romana
 „curia paulo post. Facta est hæc abusio, vt fieret quasi porten-
 „tum multarum abusionum quæ subsecutæ sunt in terris. Vix
 „enim remansit aliqua dignitas ecclesiastica, vel etiā parochi-
 „alis Ecclesia quæ non fuerit litigiosa, & Romam deduceretur
 „ipsa causa; sed non manu vacua. Gaude mater nostra Ro-
 „ma, quoniam aperiuntur cataractæ thesaurorum in terra, vt Epinicioñ Re-
 „ad te confluant riui & aggeres nummorum in magna copia. manæ Eccle-
 „Lætare super iniuitate filiorum hominum, quoniam in recō-
 „pensionem tantorum malorum datur tibi precium. Iocun-
 „dare super adiutrice tua discordia, quia erupit de puteo infer-
 „nalis abyssi, vt accumularentur tibi multa pecuniarum præ-
 „mia. Habis quod semper sististi: decanta canticum, quia per
 „malitiam hominum, non per tuam religionem orbem vicisti.
 „Ad te trahit homines, non ipsorum deuotio, aut pura con-
 „scientia, sed scelerum multiplicium perpetratio, & litium de- Papa perfid-
 „cilio precio comparata. Idem in historiæ suæ fine, admiran- dia, impietas,
 „dam narrat Gregorij 9. superbiam, perfidiam, crudelitatem. fæxitia.
 „Terras, inquit, imperatoris in seruitio C H R I S T I (contra
 „Saracenos) demorantis, quod nefandissimum est dicere, abstu-
 „lit, & sibi subegit; & cruce signatos ne transfretarent, omni-
 „studio prohibuit. Quis talia, inquit, facta rectè consideras,
 „non deploret & detestetur? Quæ indicium videntur & quod-
 „dam portentum & prodigium ruentis Ecclesiæ.

Sæpè multumque mores vestros taxat Auentinus vester. Auent. lib. 3.
 „Res, inquit, iam pridem & pietatem perdidimus. Virtuti nul- sub an. 537.
 „lus est honos. Inuicem inuidere, fraudare, fallere, longin-
 „qua consuetudo est. Nil pensi, nil sancti habere, aliena inter-
 „cipere, vultum bonum simulare magis quam præstare, summa
 „prudentia appellatur. Iam ipsa pietas stultitia est. Et sub an.
 „735. multa de cleri reformatione locutus; Hæc, inquit, si no-
 „stro æuo conseruarentur, non tanta nos vitia eneruarent. Si

„verum faterilicet, & D. Petro Pauloque credimus, deteriores
 „Turcis, dum inuicem in nos sequimus, sumus. Vmbram pie-
 „tatis præ nobis ferimus: virtutem factis abnegamus. Licen-
 „tia, lasciuia & copia nos corruptit. Et in præfatione libri 6.
 „Quando Papæ tanta potestas est, cur non illa perpetuo, ne nō
 „nobis tot sint domini, vtitur? Cum tanta messis, cur nō

Vide quos o „metit? Cur non amat? Cur non pascit, quando tot oues fa-
 uili pastores „me pereunt? Cur ouili capros, hircos, lupos, libidinosos, ad-
 præficerit „ulteros, virginum, sacrarum foeminarum stupratores, co-
 Romanus „cos, muliones, latrones, argentarios, nummularios, fucos, pe-
 „cuniarum aucupes, luxu perditos, perfidos, periuros, litterarū
 „omnium penitus rudes imponit? Non audita loquor: ea quæ
 „hinc oculis video, narro. Episcopi nostri quales sint, pudet
 „dicere. Pauperum alimentis canes, equos, scorta alunt: potat,
 „amant, literas omnes velut contagione vitant. C H R I S T V S
 „summus rerum imperator, homo factus, mortuus & sepult⁹
 „est, vt nos collocupleraret. At isti obscurissimis crepundijs,
 „atque eagentissimi, sine tribu, sine nomine procreati, vt diten-
 „tur, vt opibus, potentia, imperio potiantur, ferre parem, nedū
 „superiorem non possunt; C H R I S T I sanguine redemptos
 „in maximam seruitutē redigunt; in gregem eius crudelissimè
 „sequiunt. Ea est temporum infelicitas: non licet loqui quæ
 „sentis; nec sentire quæ loqueris. Oves tondere, deglubere,
 „occidere, vti libuerit, sub specie religionis longinqua est con-
 suetudo. Et in eandem sententiam grauiter multa & verè.

In temporum suorum corruptelas, quoties & quanta li-
 bertate exclamat Bernardus. Væ, inquit, generationi huic à
 Berna. ferm. „fermento Pharisæorum, quod est hypocrisis! si tamen hypo-
 jj. in Canti. „crisis dici debet, quæ iam latere præ abundantia non valet; &
 „præ impudentia non quærerit. Serpit hodie putida tabes per
 „omne corpus Ecclesiæ, & quo latius, eo desperatius, eoque
 „periculosius, quo interius. Nam si insurgeret apertus inimi-
 „cus hæreticus, mitteretur foras & aresceret: si violentus ini-
 „micus, absconderet se forsitan ab eo. Nunc vero quem ejus-
 „cierit, aut à quo abscondet se? Omnes amici, & omnes inimi-
 „ci: omnes necessarij, & omnes aduersarij: omnes domestici, &
 „nulli pacifici: omnes proximi, & omnes quæ sua sunt quærunt.
 „Ministri C H R I S T I sunt, & seruiunt Antichristo. Hono-
 „rati incedunt de bonis D O M I N I , qui Domino honorem
 „non deferunt. Inde is, quem quotidie vides, meretricius ni-
 „tor, histrionicus habitus, regius apparat⁹. &c. Intestina & in-
 De conside- „sanabilis est plaga Ecclesiæ. &c. Et alibi. Quid sibi vult, quod
 rat. lib. 1. „clericis

clericu aliud esse, & aliud videri volunt? Habitum milites, quæ-
stu cleros, actu neutrum exhibent. Nam neque ut milites pug-
nant; neque ut clerci euangelizant. Cuius ordinis sunt? Cū
vtriusque esse cupiunt, vtrunque confundunt. Vereor non
alibi ordinandos, quam vbi nullus ordo, sed sempiternus hor-
ror inhabitet. O miserandam sponsam talibus creditam pa-
tanymphis. &c. Et libro 4. Curia (Romana) bonos facilius
recipere magis, quam facere consuevit. Quod si plures in ea
defecisse bonos quam malos profecisse probauimus; quærendi
sunt quibus nec defectus timeatur, nec profectus optetur. Et
paulo supra de Romanis. Ante omnia sapientes sunt ut sa-
ciant mala, bonum autem facere nesciunt. Hi inuisi terræ &
cœlo, vtrique iniecere manus; impij in D E V M temerarij in
sancta, seditiosi in inuicem. &c.

De Romanis
vrbis sceleti-
bus vide mu-
ta apud Bap-
tistam Mah.
tuanum Ec-
loga 5. Syl.
lib. 1. lib. 6.
Alphonsi. li.
3. calamita-
tum. &c.

Quæ de monachorum vestrorum, & totius rati ordinis e-
gregijs virtutibus liberè scribit Palingenius vester, vulgata
sunt & nimis vera.

Marcell. Pa-
lingenius in
Leone. lib. 5.

SE D tua præcipuè non intret limina quisquam
Frater, vel monachus, vel quauis lege sacerdos.
Hos fuge, pestis enim nulla hac immanior. hi sunt
Fæx hominum, fons stultitiae, sentina malorum,
Agnorum sub pelle lupi, mercede coentes,
Non pietate D E V M: falsa sub imagine recti
Desipiunt stolidos, ac religionis in umbra,
Mille actus vertitos, & mille piacula condunt.
Raptiores, moechi, puerorum corruptores,
Luxuriae atque gulæ famuli cœlestia vendunt. &c.

Rogo te, pie
ector, ani-
mum & sen-
sus omnes à
nefandis his
flagitorum
mōstris aucte-
tas; que libe-
ter tacuisse
nisi menda-
cissima rabu-
la vanitas
huc me inua-
tissimum per
traxisset.

CV M sint lasciuí nimium, nimiumque superbi,
Et spernant omnes, & turpia multa licenter
Committant, senis exemplo qui præsidet illis.
Prò pudor? hos tolerare potest Ecclesia porcos,
Duntaxat ventri, veneri, somnoque vacantes?

Monachorū
sacerdotum,
luxuria, rapa-
ctas, mon-
stroſæ libidi-
nes. &c.

¶Et de toto Hierarchico ordine libro. 4.
SE D multi nolunt vxorem ducere, multas
Vt passim incestent, diuersaque pabula carpant:
Quoque magis fallant vulgus, se addicere sacris
Haud dubitant. &c.

Monochi
porci, ventri,
veneri, som-
no vacantes.

¶ De omnium mundi statuum & conditionum
Sceleribus nefanda commemorat libro 6.
paucā hic attingam.

VT merito possit mundus spelunca latronum
Dicier: En reges sub honeito nomine, necnon
Pontifices spoliant populos: en depeculantur
Certatim ciues, laniantes viscera matrum.
Quid tot stupra loquar? sunt cuncta libidine plena,
Et passim prostant, & clam foduntur ephеби.
Quis non moechatur? mystæ, vafrique cuculli,
Quos castos decet esse, palam cum pellicibus, vel
Futini cum pueris, matronis, virginibusque
Nocte dieque subant: sunt qui consanguinearum
Inguinibus gaudēt, ineunt pecudes quoque multi. &c.

De singulis vero quid dicam? Innumeros etiam pontifices
proferre licet portentosa vitæ impuritate execrando. Athēus
Sixtus 4. ille minorita Sixtus 4. Cardinalem initio creat gentilem suum
Petrum Ruerum eiusdem ordinis cucullatum, qui biennio ab-
sumptis in luxu 300. aureorum millibus, voluptate tabidus an-
ætat. 28. decepsit. Hunc solitum scribit Fulgosus, aurea su-
pellectile vti, vasis argenteis ventris onus excipere, calceos a-
amicæ Tiresiae margaritis opertos comparare. &c. Vide Man-
tuani Alphonsum libro 4. Refert Vuesselus Groningensis tra-
ctatu de indulgētij papalibus, huius rogatu, toti familiæ cardi-
nalis D. Lucia permisisse Sixtum, vt tribus anni mensibus calidi-
pam de leno oribus, Junio, Julio & Augusto, masculo, pro nefas, coitu si uete-
cino: & ora-
tio. ad Loua-
niens.

qui lupanaria ædificabant, famosum fuisse Sixtum quartum, vt
qui Romæ nobile admodum lupanar extructum utriusque vene-
ri assignauit: meretricum cohortes Heliogabali exemplo aluit,
emolumenatum ex meretricio quæstu captans. In singulas e-
nim heptadadas singula scorta pendebant Iulium nummum.
Longum esset huius facta commemorare. Lege quæ scripta in
eum sunt Epitaphia.

Riserat vt viuens cœlestia numina Sixtus,

Sic moriens nullos credidit esse deos.

Pædico insignis, prædo, fucosus, adulter;

Exitiumque virbis perniciisque D E I.

Gaudie prisce Nero; vincit te crimine Sixtus.

Hic scelus omne simul clauditur & vitium.

¶ Cæstrem

Nec sanguini, ætati, sex-
ui, conditio-
ni, nec pecu-
dibus deniq;
ipsis pareat
ratorum libi-
do.

¶ Cæsarem Borgiam Alexandri Sexti pont. max. filium, tali
parente non indignum, eleganti epigrammate, ad historiæ fidē
describit Sannazarius.

Sannazarius
lib. 1. Epigr.

CÆSAR Borgia, Borgia ille Cæsar;
Cinædi patris impudica proles;
Mœchus ille sororis, atque adulter;
Fratrum pernicies, lues, sepulchrum;
Montis bellua tetra Vaticanæ;
Quinquaginta modo qui vorauit vrbes. &c.

Cæsar Borgi-
gia patris ci-
nedus, & e-
iusdem in so-
roris amore
tualis.

¶ Et ipsum met Sextum pontificem libro 2.

LIBIDINOSA sanguinis captus siti
Tot ciuitates inclytas,
Tot regna vertit, tot duces letho dedit;
Natos ut impleat suos.
Orbem rapinis, ferro, & igne funditus.
Vastauit, haufit, eruit:
Humana iura, nec minus cœlestia,
Ipsosque sustulit Deos:
Ut scilicet liceret (heu scelus) patri,
Natæ sinum permingere,
Nec execrandis abstinere nuptijs.
Timore sublato semel.
Et tamen in vrbe Romuli hic vel vndecim:
Præsidet annis Pontifex.
In nunc, Nerones, vel Caligulas nomina.
Turpes vel Heliogabalos.
Hoc sat viator: reliqua non sinit pudor..
Tu suspicare & ambula.

De Borgia
vide Hiero-
nymum Ma-
rium in Eu-
sebio capti-
uo.

Læcretia As-
tændri pô-
tisfis filia,
sponsa, dñ-
rus.
Vide Ponta-
num.

¶ Priscos illos Satanae discipulos, Sylvestrum 2. Ioan. 19. &
20. Sergium. 4. Bened. 8. Ioan. 21. Bened. 9. Grego. 6. Grego.
7. &c. ne longior sim prætero. Iulius 2. insignis bellator, &
Marti, inquit Vicielius, quām Christo deditior, cùm gladio ac-
cinctus, contractas in Gallorum Regem copias vrbe educeret, Iulius 21
Petri claves in Tyberim proiecit; his verbis. Quia clavis S.
Petri non valet, valeat gladius S. Pauli. Plurimis hic adoles-
centibus stuprum intulit. De duobus nobilissimi generis Gal-
lis certum, quos Anna Gall. Regina Roberto Nanetensi cardi-
pali commiserat informandos: & Germano quodam, in quem:

N. iiiij.

Conradus Grebelius.

¶ Venit in Italiam spectabilis indole rara

Germanus : redijt de puerō mulier.

Leonis. 10. Leonis decimi ad omnem libidinem & voluptatem nati, impietatem satis ostendit quod Petro Bembo, ex Euangelio quidam proponenti respondit: Quantum, inquit, nobis ac nostro cœtui profuerit ea de Christo fabula, satis est seculis omnibus notum.

Clemens. 8. Eiusdem cathedræ atque impietatis hæres fuit Clemens. 8. de quo recte Pasquillus.

¶ Hic est per quem tot prostant in vrbe puellæ,

Per quem pulsus honos virginemque decus.

Hic est qui molles euexit ad astra cinædos,

Formosum à tergo munere iuuit Hylam.

Contemptor diuum, scelerum vir, publicus hostis. &c.

Paulus. 3. Paulus 3. sororem Iuliam Alexandro 6. stuprandam dedit pro rubro galero. Matrem & nepotem veneno sustulit ut tota hæreditate potiretur : & alteram similiter sororem, cum quam habuerat; quod alios ardenter ad vius venereo, quum ipsum amaret. Nobilem Anconitanam spe matrimonij decepta vitiauit, & famosum ex ea sodomitam Petrum Aloysium suscepit. Cum nepte sua Laura Farnesia Nicol. Quercæi vxore in ipso venereo actu deprehensus, graue à marito vulnus acceptit. Ut nefando Constantiæ filiæ amore liberius frueretur, maritum eius Bosium Sfortiam veneno necauit .45. meretricū millia in tabellis numerata habebat, à quibus singulis mensib⁹ censum exegit.

Iulius. 3. Iulius 3. réclamante Cardinalium senatu ganymedi suo galerum dedit. Cardinalem de Monte vocat: & in domesticam consuetudinem admittit. Huius in Venetorum dominio legatus fuit Ioan. à Casa florentinus. Qui sodomiz laudes rythmis Italicis celebrauit, diuinum opus appellans, nec aliam se venerem expertum ait.

De hoc & alijs non paucis plurima referri possent: tot & tam clara abominandæ vitae & abnegati numinis indicia dederunt.

Sed emergamus tandem ex detestandis monstrorum hominum sordibus, ne nimio lectori fastidio sint, quæ nimis illos delectant. Velle equidem silentio ista præterire licuisset. Sed detrahenda illis larua fuit, ne vano puritatis & sanctitatis obtentu simplices fallerent & imperitos. Pauca tamen attuli ex infinitis. Nam multa alioqui volumina contexenda essent, si quæ de horrendis missariorum sceleribus ab ipsis papanorum affecitis,

asseclis, grauiter & querulè dicta sunt, omnia colligerem. Nemo nescit quām apertè idolis suis Platina aduletur: hic tamen ipse, veritatis aliquando vi coactus, quæ de pontificum impietate prodit, piget hic & pudet referre. Perfrica frontem, Hamiltoni, & isthac nega. Dic si audes, quod ego tibi impudenter mentienti non semel respondi, cerebri ista mei commenta esse. Sed vestro ipsorum ore, assentatorum, inquam, vestrorum testimonio deteguntur, quæ vitinam laterent; vitinam non misere orbem terrarum infecissent. Ergo cum nullum ab orbe condito excoxitatum dæmonis arte scelus fuerit, quod in synagoga vestra regnare, non vestri etiam fateantur, impurissimam esse concludo, & ab omni sanctitatis specie alienam; & Ecclesiæ proinde dici iudicio tuo non posse. Nihil enim hic est quod inficeris. Auctorum nanque vestrorum antecedens est, consequens tuum. In nunc, & cautius posthac insolentes feri, ne euulso à manibus tuis gladio iuguleris.

Hactenus de Ecclesiæ sanctitate. De vniuersalitate vero quid? De ijs, inquis, quæ sequuntur, ne verbum quidem facere opus fuit.

Nec de ijs etiam quæ præcesserunt opus fuit verbosa, importuna, & mendaci futilitate blaterare. Sed cum tam libenter soleas & audacter recocta nobis sopismata reponere, quid causæ est quod hic tacēdum censeas? Quando, inquis, nemo est tam impudenti ore, qui in Scotia aggregatam apostatarum, monachorum, sardonum, tonsorum &c. multitudinem, Ecclesiæ vilam faciem referre, nedum vniuersalem aut apostolicam esse, vel verbo dicere possit.

Con uitium hoc est, sycophanta, non argumentum. Nec ministri Ecclesiæ soli constituunt; sed populus vniuersus. Nec vniuersalem nos Ecclesiæ dicimus, sed vniuersæ Ecclesiæ partem. In ministrorum autem ordine nemo est, qui secundum D. Pauli canones non legitimè sit electus; & cum ceteris virtutibus ornatus; tūm fidelis illius sermonis, qui ad doctrinam facit, tenax; ut exhortari, & contradicentes, refractarios, vaniloquos, atque omnes tui similes impostores conuincere possit. In hanc assidue curam inuigilant Ecclesiæ nostræ ministri; mechanicas artes non exercent: quod pescatores tamen Apostolos, & Paulum tabernaculorum artificem minime puduit; nec, si vobis credimus, C H R I S T V M ipsum. Subsannabis fortasse, quæ tua superbia est, quod dicam: dicam tamen ingenuè, nullam esse tam sordidam, iudicio vestro, artem, cuius nos peritiā non vehemēter exoptemus. Et nos tamen ferulae manum subduximus; & tenuitatis licet nostræ coram Deo probè conscij, eius tamen litteraturæ gratias illi agimus, abundè quæ sufficiat ad tuas, & alias omnes lectæ tuæ calumnias, & vanas argutias

retundendas. Habet enim & Scotia D E I beneficio doctos suos ; & causæ alioqui C H R I S T I bonitas certissimam nobis victoriæ fiduciam præbet ; vt cum tota satellitum vestrorum & rabularum caterua congregri audeamus.

Apostata quis.

¶ Apostasim etiam nobis obijcis , attritæ frontis apostata. Tuum hoc elogium est , qui deserta veritate ad Antichristi castra , & omnium errorum ducem atque auctorem confugeris: Nos reiectis longè mendacijs C H R I S T I doctrinam sectamur. Verum omisis, precor, maledictis, ratione nobiscum aliqua contendere. Prorsus, inquis, è medio tollunt omacm Ecclesiz vniuersitatem. Nullam enim extra se Ecclesiam , nisi Dei oculis visibilem ponunt. De vniuersali, lector, & visibili Ecclesia, fusè est à me , & planè , ni fallor , disputatum. Hic verecundiam sycophantæ & iudicium requiro, qui id nobis obrudat , quod ipse met statim apertè repellit. Primum ait, Nullam nos, nisi in Scotia visibilem Ecclesiam faceri: Continuò subdit, Enumerare nos externas Ecclesias, cum quibus cōsensum in religione habemus. Hoc si verum est , vt certe veris Secum pugnsum est, mera calumniantis improbitate , malitia , cæcitatem nat Hamiltō accusamur , non aliam agnoscerre visibilem Ecclesiam , quām quæ Scotiæ sit finibus comprehensa. Prorsus nescit sycophanta quid erueret; & palam, quod dixi, confirmat, iusto eum D E I iudicio ad insaniam redactum.

Fol. 71. pa. 1. **Ecclesiæ** **nostrarū** **concordia** ex ea arum catechisinis manifestè redargui potest. Summam Christiæ fidei brevi libello complexus est Genevæ Ioan. Caluiparet. Lindanum secutus, nobis reponit, ex editis singularum Ecclesiæ **Ioannes Calvins.** publicè in Ecclesijs suis interpretantur. Eandem, sententia vbiique seruata, fusijs apud Anglos & luculentius expressit vir non vulgari doctrina & facundia præditus Alexander Noellus. Cum eadem in omnibus conuenit Helueticarum Ecclesiæ confessio; nec vla in re dissentunt, qui sub illustrissimo principe Palatino Christi nomen profitentur. Accedunt Germani; vnam si excipiatis de D O M I N I Cæna disceptationem: quam, nisi turbulenta quædam ingenia importunè iterum excitassent, in nihilum & ipsa sponte sua recidisset. Sed fatalis est hæc Ecclesiæ D E I conditio, non ab externis tantum hostibus oppugnari; sed intestinis etiam suorum controvrsijs exerceri, donec ad perfectæ omnes fidei & scientiæ plerophoriam pertineamus. Quod tunc demum fiet, cùm segregatas ab hædis oues, in coelestis Hierosolymæ pascua C H R I S T V S perducet , perpetuo D E I sui conspectu fruituras. Quod equidem non longè abesse spero. & rc.

Alexander
Noellus.

Helueticarū
Ecclesiæ
confessio.

& vt proximè absit, cum dilecto DOMINI oro, Domine, etiam DOMINE IESV veni. Sed ad rem. Non satis adhuc nobis cum Germanis conuenit, de praesentia corporis Christi in sacra Cœna. Sed minor tamen, vt supra exposui, est isthæc contentio, quām vt Ecclesiarum nostrarum vnitatem, & in præcipuis fidei capitibus consensum dissoluat. Proinde alia tibi, Hamiltoni, quærenda est ad impugnandam Ecclesiam nostrā calumnia, quām quæ ab vniuersalitate aut dissensione afferuntur.

At apostolica, inquis, dici non potest, quæ reiecta ordinaria successione ad do- Negat Ha-
minius a-
& trinæ iudicium prouocat. Admirabilis est hæc logica Hamiltoni; pestolica Ec-
quia ad Apostolorum doctrinam prouocamus, non erit aposto- clesiam esse
lica Ecclesia nostra. Contra olim patres ideo se apostolicos cre- quæ ad apo-
di volebant, quod CHRISTI & Apostolorum doctrinæ in stolicæ doc-
ore haberent. Quod si crimen est, reiecta consuetudine & or- trinæ iudicium
dinaria successione, ad fontes prouocare, grauiter peccauit Non reiici &
CHRISTVS ipse, qui ad primam matrimonij institutionem nobis succes-
errantes Pharisæos reduxit. Ab initio, inquit, non sic fuit. Sed calu- sionem.
nia interim hæc est, Hamiltoni. Non reiicimus ordinariam
successionem; quam eandem vobiscum confitemur: sed ridicu-
lum dicimus, cum de restauranda, quæ pastorum vitio collapsa
est, veritatis doctrina agitur, ad personarum configere serieim.
Nulla est resp. in qua non perpetuus magistratum ordo nu-
meretur: Nemo tamen ita insanit, vt ideo tollendas neget legū
& iudiciorum corruptelas, quod optimorum ille legislatorum
locum teneat. Augusto successit crudelis Nero, Ezechiae Ma-
nasses, & multi pessimi pontifices quibusdam bonis. Sed nū-
quam posteriorum errata & corruptelas tutata est maiorum
virtus. Non ergo reiicimus successionem. At indignum cla-
mamus, quod veritas personis alligetur, & omnis propterea
morum & doctrinæ reformatio respuatur, quod Romanus
iste lupus, non pastor, Lini sit aut Clementis successor. Hoc
sæpè vobis responsum est: quid tu contra, Hamiltoni?

Nr, inquis, in duabus crassissimè errant; tum quod male vocem definit, tum Fol. 71.p.8.
quod resuscitatoſ hæreticorum errores pro catholica doctrina obtundant.
Imo tu potius, miser, relicto DEI verbo, ad impurissimam
illam configiens successionem, in nullo non erras. Sed quæna
est illa vitiata à nobis verbi definitio? Verbum, inquis, dicunt, quod
typis commissum in veteri & novo testamento nunc extat. Dicimus sanè:
& si quid in hac definitione erroris inest, errarunt patres omnes,
qui non aliud DEI verbum, non aliam fidei regulam agnoscabant, aliud nihil in Ecclesijs proponendum, non aliud pijs

Vide Augus.
contra Do-
natist. lib. 1.
Cap. 3. Contra Faustum
lib. 1. Cap.
5. De ciuita.
lib. 19. Cap.
18. De con-
sen. Euange.
lib. 1. Cap.
vlt. Chrysos.
in Matth. 22
homil. & in
Cap. 5. ad
Hebr. Homi.
8. Cyrill. ad
Reginas.
Tertullia. de
præscrip. pa.
97. Hierony.
ad Gala. 5. ad
Tit. 1. Ad
Matcellam
aduersus Mo-
tanum. &c.
Pol. 74. pa. 1.

Isidor. præ-
fatio. in opus
Concil.

Augustinus.

Cyprian. vel
Ruffinus.

August. de
doctr. Chri.
lib. 1. Cap. 9.

credendum affirmabant, quām quod veteris & noui testame-
ti auctoritate, & claris scripturarum documentis niteretur.
Antiquorū, ne nescias, patrum est, nō nostra definitio, quām
petulanter suggillas. Nec nobis tantum iniuriam facis, sed in-
D E V M etiam ipsum impius es & blasphem⁹, cuius verbum-
cōtumeliose reijsis, & peruersa esse atque Fallacissimam explo-
dæ tenendæque veritatis regulam diceis. Peruersus ergo est, & quod
horresco referēs, subdolè nos sefellit D E V S, qui hanc nobis
fidei regulam præscripsit. O præcidēdam linguam, & per-
partes & frusta lacerādam? Hæcne tu, monstrum hominis,
conuictantis Satanae præco, ore sacrilego proferre in eorum
contubernio audes, qui aliquo affici pietatis sensu videri vo-
lunt? Hinc planè liquet, quod alibi non temere dixi, D E V M
& diuina omnia negare inter pōtificios licere, Papę modò de-
feras Ecclesiæ C H R I S T I principatum. Sed vt horrendam
hanc blasphemiam illi relinquam⁹, qui nisi seriò pœnitentiā
agas, & assiduis lachrymis tantæ impietatis scelus abstergas,
cum eo te vindice flamma torquebit, qui nunquam execrabi-
lius, quām per os tuum factori suo maledixit: huius, inquā,
atheismi vindictam vt illi permittamus; Age Satanæ manci-
pium; equænam veteres ratio mouit canonicas vt scripturas
appellarent, si certa in ijs explorandæ veritatis regula nulla
exstat? Canonis voce regulam indicari, qui Græcè nescit, ex
Isidoro vestro discere potest. Canon, inquit, græcè regula
nuncupatur. Et veram nominis latini rationem addit. Re-
„gula autem dicta est, quod recte dicit, nec aliquando aliorsū
„trahit. Alij dixerunt, regulam dictam quod regat; vel quod
„normam recte viuendi præbeat; siue quod distortum prauū-
„que quid corrigat. Hæc Isidorus. Ex quibus planum fit, ideo
Canonicas à patribus scripturas dictas esse, quod ad harum
rectitudinem, quæcumque proponuntur, probari vel corrigi
debeant. Quod aperte docet Augustinus, contra Cresconiu-

„lib. 2. Cap. 31. Neque sine causa, inquit, tam salubri vigi-
„lantia canon Ecclesiasticus constitutus est, ad quem certi Pro-
„phetarum & Apostolorum libri pertineant, quos omnino
„iudicare non audeamus, & secundum quos de ceteris litteris

„vel fidelium vel infidelium libere iudicemus. Et in exposi-
„tione symboli Cyprianus postquam canonicos libros recen-
„suisset, adiecit. Hæc sunt quæ patres intra canonem con-
„cluserunt, ex quibus fidei nostræ assertiones constare voluerūt.

„Et de doctrina Christiana August. in ijs aperte posita sunt,
„vel præcepta viuendi, vel regulæ credendi. Vbi non modo
certam

certam, sed perspicuam quoque regulam vocat scripturam sacram. Contrà quām hostes nostri de scripturarum diffi- cultate latrant. In ijs, inquit, quæ aperte in scriptura posita sunt, inueniuntur illa omnia quæ continent fidem moresque viuendi. Cui sententiae suffragatur Lactantius Firmianus.

Num D E V S, inquit, mentis & vocis, & linguae artifex di- sertè loqui non poterit? Imo vero summa prouidentia carere fuco voluit ea quæ diuina sunt, vt omnes intelligerent, quæ ipse omnibus loquebatur. Et Cyrillus contra Iulianum lib.

7. ijs respondens, quæ de vulgari & protrita scripturæ dicti- one obiecta erant; vt omnibus, inquit, essent nota, paruis & magnis, utiliter familiari sermoni commendata sunt, ita vt nullius captum transcendent. Et Hyeronymus vel quisquis ille fuit Psalmorum enarrator, in Psalmū 86. Dominus narrabit in scriptura populorum. &c. Quomodo, inquit, narra- bit D O M I N U S? Non verbo, sed scriptura. In cuius scrip- tura? populorum, in scriptura sancta; quæ populis omnib⁹ legitur; hoc est vt omnes intelligent. Quod dicit hoc est: si- cut scripserunt Apostoli, sic & ipse dominus, hoc est, per Eu- uangelia sua locutus est; non vt pauci intelligent, sed vt omnes. Plato scripsit in scriptura, sed non scripsit populis, sed paucis: vix enim intelligent tres homines. Isti vero princi- pes Ecclesiæ & principes C H R I S T I, non scripserunt pau- cis, sed vniuerlo populo. Et principum; hoc est Apostolo- rum & Euangelistarū; horum qui fuerunt in ea. Videte quid dicat: qui fuerunt, non qui sunt; vt exceptis apostolis quod- cunque aliud postea dicetur, abscondatur; non habeat postea auctoritatem. Et certa nobis ergo & manifesta fidei & morum regula est canonica scriptura, atque vnica illa statera, in qua quid graue, quid leue sit appendamus: sine cuius exami- ne in neutrum partem inclinare licet. Optime enim Augu- stinus. Vbi de re obscurissima disputatur, non adiuuantibus diuinarum scripturarum claris certisque documentis, cohibe- re se debet humana præsumptio, nihil faciens in alteram par- tem declinando. Et postea concludit clarissimam habere diuinorum eloquiorum auctoritatem, quicquid sine dispen-

Sie & Iulia-
nus Pelagia-
nus exagge-
rabat difficil-
tem esse scrip-
turarum cog-
nitionem &
paucis erudi-
tis conueni-
entem. Aug.
lib. 5. Cap. 1.
contra Iulia-
num. Vide
Iraene.lib. 1.
Cap. 2.
Lactan.diui-
inst. libro 6,
Cap. 21.
Cyrill.
Hierony.

dio promissæ salutis ignorare homo possit. Sed quid ego pa- tres impio apostatae oppono, qui ex sacro sancto D E I verbo, fallacem & lesbiam regulam facit: id enim expresse scripsit, veteri licet calumnia mitigare blasphemiam conetur. Verbū nos ait contra totius Ecclesiæ consensum pro libidine adultere. Sed ait tantum; nullo exemplo docet: nec docere etiā potest. Eandem enim nos in exponentis scripturis & refel-

August. lib.
de Bapt. con-
tra Donatis.
2. Cap. 6.

August. de
peccato me-
ritis & remis-
sio. libro 2.
Cap. 36.

De optimo
enarrandaru
scripturarū
genere.

lendis hæresibus rationem tenemus, quam Apostoli ipsi, quā patres antiqui, quam concilia ante nos omnia tenuerunt. Quod vt planius perspiciat pius lector, cogit me istorum in-pudentia, de optimo interpretandarum scripturarum genere, breuiter hoc loco differere; & patrum sententiam adducere cum horum nugis ex diametro pugnantem. Primum contē-dunt Romanenses, non ex D E I verbo, sed ex perpetua traditione, imo vnius Papæ iudicio finiendum, quicquid de religione dissidij existit. Hoc gradu, scripturæ sacræ & anti-quorum omnium auctoritate deiecti, adulteratum à nobis sē-sum causantur. Scripturarum se auctoritatem venerari; sed de voluntate & sensu, non de scripto quæstionem esse. Hic iudicem quærunt. Nunc concilia; nunc patres nobis propo-nunt: sed nimis insipienter trunque. Neque enim in con-cilijs definita sūt, quæcūque de sacris moueri certamina que-unt. Ut taceam interim ipsas etiam generales Synodos non raro deceptas. Sed vt nunquam errarent, cogi profecto quo-tidie non possunt, ad quotidianas dissidentium opinionum-lites dirimendas.

¶ Patres autem in multis, & suo, & papanorum iudici-o, hallucinati, vna omnes voce clamant, ne quisquam ipso-rum scriptis fidem secus habeat, quām si ex D E I verbo confirmentur: Et multa alioqui in quæstionem veniunt, quo-rum nullam illi in disputationibus aut cōmentarijs suis men-tionem fecerunt. Ergo cum nec concilia, nec patres, nec Romanum illud idolum scripturarum nobis sensa satis reclu-dant, quænam erit optima interpretandi ratio? Eadem nimi-
rum, quam mille locis patres ostendunt. Ut linguarum &

Augustin. de
vera relig. c.
50. de doctri.
Christ. lib. 1.
c. 10. lib. 1.c.
8. 11. 12. 13.
14. lib. 3. c.
16. 18. 17. in
Psal. 74.
Hierony. in
Marcht. 10.
vers. 29. &
Cap. 1. vers.
43. & Cap.
25. vers. 13.
&c.
Iræne. lib. 2.
Cap. 46. &c
47.

, bonarum artiuin præsidio muniti, diligentissima lectione to-tum scripturæ contextum notum ac familiarem habeamus. „,vt superstitiosis interpretationibus, & quæ comaticè pro fin-gentium dicuntur arbitrio, non acquiescamus; sed priora, „,media, & sequentia consideremus, & vniuersa quæ scripta sunt nectamus, quo consequentia intelligatur: ne nostro sé-„,sui scripturas attemperemus, sed scripturis iungamus sensum „,nostrum, & quid sequatur intelligamus, scientes obscuris ma-nifesta subnecti: vt varia loca conferamus, & scripturam per scripturam exponamus, quod quæ tenebris operta sunt, locis apertioribus explicitur: vt, quemcumque sensum elicimus, „,ad geminam faciat, D E I & proximi charitatem: si variæ expositiones sint, cauendum vt omnes veritati congruere ex alijs scripturæ locis doceri possit. Breuiter vt quicunque ex-e

at intellectus, regule fidei congruat.

Hæc & alia multa de scripturarum interpretatione sancti patres: quorum canones secuti pastores nostri, non segniter sategerunt, ut linguarum & humaniorum litterarum peritia instructi ad sacra Dei oracula accederent, & sic ea tractarent, ut ex contextus acoluthia, aut aliorum locorum collatione verum esse & genuinum constaret, quicquid afferrent; à fidei saltem analogia dissideret nunquam.

Quam enarrandæ

scripturæ religionem qui reprehendit, priscis ille Ecclesiæ columnis, non nobis sese opponit. Sed nihil hic habent Romanes, quod meritò carpant. Nec id est quod miseros tortuet. Verum quod metuunt, oderunt. Norunt se verbo Dei destitutos; norunt in scripturæ contextu, quantumvis multa peruertant, nihil esse quod opem illis ferat.

Blasphemæ
papistarum
voices.

Hinc ita blasphemias; Non cereo similem esse; obscuris ambagibus in solutam, nihil ut certi inueniri in ea possit: temere Apostolis & contra mentem spiritus sancti excidisse. Per viuam vocem, non per litteras traditam primum fidem; quæ traditione non scriptis soueri debet. Hinc etiam impurissimus noster apostata, Nos, inquit, non ex Dei verbo quod ipsi adulterarunt agendum, sed in definitionibus secundum verbum verum prius allatis & abundè confirmatis tanquam certissimis Apostolicorum virorum fudamentis insistendum mordicus esse assueramus.

Fol. 73. p. 22.

Rectè quidem, mordicus; obstinati videlicet animi peruvicia, nulla ratione nixi. De adulteratis scripturis iam respondi. Vel locum mihi unum profer secus à nobis expositum, quam Christianæ fidei norma patiatur: quales ego innumeros tibi in scriptoribus vestris ostendam cum experiri voles. Sed mirum interim, ita effosso tibi mentis oculos, ut verborum tuorum dissonatiā non animaduertas. Ex verbo Dei agendum hic negas. Contra pagina 15. affirmas, Ad unicam verbī Dei normam non modo proprietatum vnamquaque, sed ipsam etiam Ecclesiæ exigi debere. Vniuersalem enim esse omnium regulam verbij veritatem.

Hamiltonij:
inconstantia-

Hæc tua verba sunt, quæ quām probè cum impia hac sententia consentiant, iudicet pius lector. Si Catholica est omnium regulaverbi Dei veritas, rectè nos ad verbi Dei iudicium prouocamus; iniquissimeq; à vobis hoc nomine laceramur; impie conculcato religionis fundamento, & vnicā pietatis regula, ad incertam & inæqualem hominum successionē, humana tantum auctoritate innixam retuocamur: quam ipsam tamen communem nobis esse docui, præter doctrinæ puritatem, quæ propria nobis est, ex prophetarum, & Apostolorū fontib⁹ deriuata;

O. iiiij.

penes vos vero nulos esse aquæ viuæ, doctrinæ, inquam, cœlestis riuiulos à nostris diuersos, quorum fontes indicare possitis. Nam ut perpetua series sit, necesse est alicunde initium summat. Ex apostolicis manasse litteris nugas vestras docete, nihil opus erit consequentium ætatum enumeratione. Alioqui ut omnes ab Adamo Ecclesiarum catalogos, & Episcoporum stemmata recenseatis, nulla poterit doctrinæ Christianæ successio dici, quæ à Christo & Apostolis exordium non cepit. Putidum ergo est quod subdis, id solum atque unicum à nobis peti, ut ecclesia nostra longitudinem, vel latitudinem ab ordinaria ministrorum successione in particularibus Ecclesijs latissime per orbem terrarum dispersis ostendamus. Et quasi impossibile hoc nobis esset, in margine a scribit glriosus Thraso, ut ad hoc respondeant ministri, aut taceant. Iam satis, ni fallor, & perspicuè tibi responsum est, & ita responsū, ut posthac tibi tacendum sit, nisi magis magisque inscientiam tuam & amentiam prodere mundo velis: de ministrorum, nimurum, perpetua serie & personali successione non contendit: eandem enim utrinque agnoscit. Sed bonis sæpè improbos, doctis imperitos, legitimis nothos, orthodoxis erroneos, & falsorum dogmatum professores successisse: atque ita salutare C H R I S T I doctrinam ab Apostolis & apostolicis viris traditam, pastorum quorundam ignorantia, socordia, malitia adulteratam esse: & fractis proinde canalibus ad fontes recurrentem. Hoc tibi responsum est, quod nec tu, nec alius quisquam idoli vestri assentator vlla verisimili argutia refutabit. Quod dogmata quædam nostra, ad nescio quos fontes & autores refers, insigni afficis contumelia D E I spiritum. Huius enim oracula sunt, quæ tu impurissimorum quorundam nebulonum commenta videri cupis. Congredere sodes, cum tota symystarum tuorum caterua, & de singulis doctrinæ nostræ capitibus fixo nobiscum pede decerta. Efficiemus, fauente Deo, totus ut mundus intelligat, nihil nos de libero arbitrio, sanctorum inuocatione, bonis operibus, de fide, ciborum delectu, missæ sacrificio, virginitate, solitaria vita, viduitate, sacerdotio, ieunijs, carnis mortificatione, sacramentorum administratione, aut ullo denique religionis decreto, verbo aut scriptis docere, quod nō Apostoli nobis D O M I N I sanguine & stilo obsignatnm reliquerunt. Moneo interim, ut quæcunque à nostris olim allata sunt, prius refellas, quam nounm certamen instituamus: ne eadem sæpè iterando, & quæ sexcenties dicta sunt reponendo, fastidium, non fructum lectori pariat alteratio nostra. Deinde à conuitijs ut abstineas, & so-
lidis

Nidis nobiscū rationib⁹ cōtendas. Christiana enim modestia agitari decet Christi causam. Tu cōtra, cū toto blasphemī dialogi tenore, aliud nihil aduersū nos creparis, quā perueritatē, infāniā, Satanæ astum, furorē, confusam deformitatē, dementiam, hæresim, fraudes, Satanæ ministerium, pestem, perfidiam, nouam cæcitatem, impietatem, proteruiam, deliria, impudentiam, dicacitatem, levitatem, rixas, arrogantiam, alienati animi impotentiam, luxum, vitæ molliciem, intemperiem, habendi ardorem, pauperum contemptum, ariolandi studium, diabolicas artes, quiduis audendi libidinem, effrænataī licentiam, summam dissolutionem, vesaniam, legum omnium neglectum, rabiem, portenta, scelera nefanda, sacrilegia, furta, rapinas, omnium facinorum impunitatem, auaritiam, abominandæ vitæ immunditiem, & quiçquid conutij impudentis apostatæ malitia excogitare, legere, audire toto vitæ cursu potuit; iam quasi nihil omnino dixisses, linguam iterum acuis, & partim noua, partim repetita maledicta ingeris; quod virginitatem abominemur, continentiam aspernemur, neminem nisi in veneris castris exercitatum & obtritum ad ministerium admittamus, omnem ordinum Ecclesiasticorum distinctionem tollamus; ieunia & carnis mortificationem repudiemus; non nisi vino madentibus panem benedictum offeramus, temporalia tantum bona inter orandum petamus; Euangelica consilia abrogemus; nouis quotidie artibus carnem accendamus, hospitalitatem & pia opera negligamus; magicas artes & veneficia studiose culta in pretio habeamus, pauperes spoliemus, sacramenta corrumpamus; quod ridiculæ simiæ simus, Mahomete ipso peiores, vilissima Satanæ mancipia, ventri obedientia, & veneri omni studio seruientia, incontinentiæ cultores, rabulæ; & quid non? Hæc sunt noui apostatæ argumenta: hi flosculi, quibus impiam decuit rapsodiam exornari: Hi vomitus tui frusta, esculenta Babylonicę meretricis vinum redolentia, quæ velut in disco tibi deuoranda rursum repono. Quis non videt quam facile ista in vos & merito regerere possem? Sed non libet nimia rixandi licentia molestiam lectori exhibere. Secure nanque contemnimus latratus tuos, impure canis; coram C H R I S T O & Angelis, coram cunctis etiam mortalibus probè nobis conscientijs, non minus à criminationibus nos tuis alienos, quām ab omni pietatis, modestiæ, & veritatis sensu abesse te, virulentus iste dialogus tuus demonstrauit. Prædico interim & serio tibi denuntio, scelerate impostor, non impunè te effrænatam linguæ petulantiam laturum. Nam

Hamiltonij
maledicta.

114 AD HAMILTON. APOSTAT:
vt homines conniveant, increpabit, dubio procul, increpabit;
inquam, te D O M I N V S , agnitus veritatis oppugna-
tor; qui quam ille elegit, foedis incessere male-
dictis Hierusalem audes.

)(*)(

¶EXIMII

EXIMII VIRI IO-

ANNIS KNOXII, SCOTICANÆ
ECCLÆSIAE INSTAVRATORIS FIDE-

lissimi, vera extremæ vitæ & obitus historia,
à pio quodam, & docto viro descrip-
ta, qui ad extremum usque spi-
ritum ægrotanti assedit.

ET VS est artificium & malitia Satanæ, vt cum DEVS opt. max. pro mera sua misericordia, viros summa pietate & inge-
rio natos, mundi quasi lumina quædam ex-
citat; ille contrâ falsos rumores spargere, o-
diose conflictis criminibus grauare, & tuni
viuos, tum mortuos miserè & indignè la-
cerare studeat. Nec desunt illi sua manci-
pia & organa, quæ ad hæc scelerata ausa, eius instinctu vltro
proruunt. Quod cum omnium ætatum experientia, tum
vel maximè nuper est Ioannis Knoxij vita & obitu comproba-
tum: de quo, vt verè & ingenuè dicam, nescio an vnquā Deus
magis pium, aut maius ingeniu in fragili & imbecillo corpus-
culo collocarit. Certo scio haud facile quenquam inueniri
posse, in quo plura spiritussancti dona, in solidum Scoticanæ
Ecclæsiae gaudium illuxerint. Nemo in subeundis animi & cor-
poris laboribus minus sibi pepercit, nemo in concreditam sibi
prouinciam intentior fuit. Nemo tamen dum viueret, odii
impiorum hominum magis impetus est, & maledicorum ca-
lumnijs laceratus: quamuis illi ea fuit animi magnitudo, vt
contra audentior iret. Nec satis esse putarunt diaboli organa
viuum proscindere, nisi mortuum etiam indignè lacerarent.
Quod & alij quidam rabulæ factitarunt, & non ita pridem Ar-
chibaldus Hamiltonius perditissimus apostata: si modo apo-
stamat dicere liceat, qui nunquam ab atheismo suo apostasin
fecit. Hic vero quam odiosè, quam falso, quā effreni audacia,

de tanti & tam pij viri obitu scripsit, in inepio libello, cui titulus est: De confusione Caluinianæ sectæ: probe intelligunt fideles qui testes adfuerunt, cum vir ille D E I beatæ memoræ spiritum suum in manus D O M I N I commendauit. Putauit igitur opereprætium me facturum, si extremæ vitæ & obitus historiam veram quam paucissimis describerem, dum fusior vitæ eius & rerum optime gestarum narratio adornatur: quo perditissimi interim apostata mendacia, odium, virulentiam omnes videant, & suis eximio D E I seruo maneat honos.

Post multos & infinitos labores quos vir D E I patienter & constanter pro D E I gloria promouenda, & Euangeliu I E S V C H R I S T I propagando pertulit, fractus paulatim cœpit imbecilliori esse corpore: cum incredibili tamen animi perspicacia & solertia non imminueretur aut languesceret: sed quod mirum omnibus fuit, sua quotidie caperet incrementa. Ad labores accesserunt multa alia, quæ sic pij viri pectus exulcerarūt, ut totus in meditationibus, lachrymis & suspirijs marcesceret. Nam anno Do. 1569. octauo Calend. Februar. I A C O B V S S T V A R D V S fœlicis memoræ Prorex, ornamentum & lumen huius nationis, quo nullus vñquam extitit, aut religionis obseruantior, aut amātior æqui, perditissimi nebulonis Iacobi Hamiltonij proditione, qui sibi & toti fere illi genti exitium attulit, propter peccata nostra, quæ multa & magna fuerunt, è medio sublatus est. Hic cum propter veram pietatem & integritatem morum Knoxio imprimis charus fuisset, dici nō potest quantum ad mortem illustris viri indoluit. Vedit enim quæ angustiæ, quæ turbæ, quæ mala in mœsta & multum iam lugente Rep. hoc facinus essent consecutra. Quæ res sèpius in animum incurrens eum vehementer affecit, versauit, & tortit. Adde quod eo etiam tempore præterquam quod late græsabatur impietas, quam ille semper fortiter oppugnabat, cœperunt etiam ij qui prius de religione bene meriti videbantur paulatim desicere, regiam auctoritatem labefactare, nefariorū scelerum patrocinium suscipere, adeoque & Remp. ipsamque religionem, in summum discrimen adducere: quo quid acerbius pio pectori obtingere potuit? Quorum scelerata perfidia coactus est vir D E I, cum multis pietate claris Edinburgo-decedere, quamvis inuitus, & auctoritate senatus Ecclesiastici fere inde extrusus. Quæ omnia tantis doloribus & cruciati-bus nouos dolores, nouisque cruciatus pio pectori attulerunt. Interea Andreapolin venit, vbi initio fundauit Ecclesiam, cui in Ministerio vir singulari pietate & doctrina D. Goodmannus

suc-

successit. Protinus vero isthic excitauit illi Satanás multos hostes, præsertim cum se perditissimis illis hominibus qui contra regiam maiestatem conspiratunt, opposuisset. Inter quos antisignanus fuit Hamiltonius apostata, quamuis tunc temporis summam simularet religionem, & pietatem, qui nunc fetidas papisticarum sordium sequitur lacunas. Dum sic cum mundo & diaboli organis bellum gerit, ecce ad 7. Cal. Septem. anno 1572. horrenda & nusquam terrarum huic similis vñquā audita, strages piorum religionem puram profitetum in Gallia facta est. Siquidem iam Papa hono ille perditionis, quem conficiet dominus spiritu oris sui, & illustri aduentu suo abolebit, cum suis illis raso vertice locustis, consuluit & conclusit omnes Christianam & purgatam à fœcibus papisticis religionē profitentes, vno die crudeliter maſtandos. Cui facinori præstando in Gallia filio suo primogenito Gallorum Regi (quem iam infamī vita defunctum Dominus ad suum tribunal traxit, & iudicauit) munus commisit: qui & ipse carnifex sceleratissimus perfide simulando amicitiam, nonnunquam etiam prætexendo religionem, plateas sanguine piorum fluitare paſſim fere per omnes vrbes sanguinolentæ illius nationis fecit. Nulla cani capit̄ reuerentia, nulla doctissimorum hominum ratio habita fuit. Grandævæ matres, virgines, puellæ, ipsiq; infantes abstracti vberibus, miseroque partu iam instante mulieres partim pedibus sicariorum calcantur in plateis, partim vero vnce in Sequanam trahuntur, paucos carceri committut, quos statim postea horribiliter trucidant. O cœlum non sudas? O terra non tremiscis? At benedictus D e v s qui hunc martyrum sanguinem fecit semen Euangelij. Superioribus igitur anxietatibus accessit & hæc strages, cuius ingrata recordatio fixa sub imo pectore virum quemque optimum & impensis Knoxium ſepe multumque torsit & versauit.

Eodem fere tempore cum de pace in Scotia tractari coepit, cumque furores ciuiles sedarentur, domumque rediſſent qui pulsi Edinburgo fuerunt, Knoxius de reditu in urbem à Senatoribus literas accepit. Andreapoli ergo decedit, non sine magno piorum dolore & lachrymis, impiorū autem magnō gaudio, quibus perpetuo terrori fuit, dum isthic toto hoc tempore turbulentio versaretur: multisque pijs fratribus comitatus Edinburgum expectatissimus, & Ecclesiæ ſuæ gratissimus rediit. Nec mora protinus ſuo fungi munere coepit, sermonemque vnum & alterum omni consolatione plenum publice in templo ad populum habuit: attamen tam numeroſo auditori

vox imbecillior facta non vsqueadeo satisfecit. Quod cum
 ipse percepisset senatum Ecclesiasticum obnixe rogauit, vt illi a-
 lium locum magis commodum & non vsqueadeo lateribus su-
 is imparem prescriberent. Ergo alius illi locus designatur, ar-
 etior quidem ille, & quo tot populi confluere non possent: vbi
 homocelias quasdā ad populum de passione I E S V C H R I S T I
 D O M I N I nostri habuit. Cœpit autem à Matth. Cap. 26,
 In qua doctrina vitam suam finire, sàpè multumque exopta-
 uit. Iam cum Craigeus vir pius, & preco diuini verbi eximius
 alibi occuparetur, & solus Knoxius tantæ congregationi præ-
 sertim debilitato iam corpore non sufficeret, permisum est
 publicis Ecclesiæ comitijs quæ iam Parthi celebrabantur Ed-
 dinburghensis, eligere quem vellent maxime idoneum verbi mi-
 nistrum, vbi vbi inuenire possent, mandatunq[ue] fuit senatus
 Ecclesiastici auctoritate, vt is quem Knoxius, Superintendens
 Laudoniensis, & Edinburgena Ecclesia fungendo muneri ap-
 tissimum iudicarent, is in officium vocaretur. Communi tan-
 dem assensu factum est, vt euocaretur è Collegio Aberdo-
 nensi Iacobus Lousonius, qui in eius Ecclesiæ ædificationem
 labores suos conferret: quem etiam literæ partim Superinten-
 dentis, partim Senatorum vrbis saltēm vt inuiseret suū Knoxiuū
 è boreali parte Edinburgum peritrxerunt. Huc accessit Epis-
 tola Knoxij veram pietatem redolens, felicemque animæ à
 corpore migrationem prænuncians: in qua præter cætera sub
 finem hæc clausula addita fuit: Accelerata frater, alioqui sero ve-
 nies, significans nisi maturaret iter, futurum vt quem yni-
 ce vellet viuum, mortuum inuehiret. Cum ergo Iacobus
 Lousonius vbi Edinburgum appulit, ad populum solenni cō-
 ūentu in templo nonnullas conciones habuisset. 5. idus noué-
 bris anno 1572. per Knoxium ministrum auctoritate senatus
 Ecclesiastici, publicisque Ecclesiæ suffragijs eligitur. Quo té-
 pore è suggestu Knoxius multis & grauissimis verbis suam fi-
 dem in prædicando æterno D E I verbo testatus est: deique
 misericordiam magnificè prædicauit, qui in locum suum Lou-
 sonium subrogasset, illique in agno zelo gratia D E I, & spi-
 ritu sancti incrementum præcatus est: quas preces non passus
 est D E V s opt. max. esse irritas. His demum peractis post-
 quam populo benedixisset animo solito hiliori, corpore vero
 ægro, & baculo innidente, domum sere toto cœtu comitatus
 concedit, vnde postea viuus non est egressus. Quarto idus no-
 uembris graui tussi corripitur, & propter inuaescens phlegmæ
 ex continuo defluxu spiritum magis ægre trahere coepit. Hic
vbi

ubi multi obnixe studentes eius (in vita diutius si domino ita visum esset) iucunda consuetudine frui, medicos accersendos putarent, imprimis vero Doctorem Prestonium: illis quidem liberenter annuit: affirmans se media ordinaria nolle aut contemnere, aut negligere, quamuis sciret Dominum militiae suæ finem cito impositurum. Postridie eius diei seruis singulis sua stipendia persolui præcipit, quos grauissimè exhortatus est, ut in timore Domini ambularent, eamque vitam degerent, quæ Christianos in ea familia educatos deceret. Quo die ordinariam legendi rationem quam sequi consuevit (singulis enim diebus nonnulla tum veteris, tum noui testamenti capita, Psalmos autem imprimis, historias item rerum Ecclesiasticarum, ipsem legebat) morbus increscens relinquere coegit. Præcepit interea vxori Margaretæ Stewardæ mulieri piæ, & de illo plurimum sollicitæ, & Richardo Ballentino seruo illi propter religionem & pietatem charo, ut singulis diebus 17. Cap. Ioannis, caput vnum aut alterum Epistolæ ad Ephesios, Esaiæ caput 53. illi clara voce legerent: quod etiam diligenter & studiosè præstaretunt. Psalmos insuper ipsem de legit quos vellet, quorum meditatione & in vita & in morte multum sese recreauit. Postridie idus Nouembris, ad horam septimam è lecto surgit, rogatusque cur cum tam æger esset non potius qui esseret: respondit se tota illa nocte in meditatione resurrectionis Iesu Christi Domini nostri occupatum fuisse, iamque paratum qui suggestum concendat, ut quam intus ex ea concepit consolationem alijs communicaret. Cum adhuc tamen vix adminiculo duorum hominum quibus innubatur posset sustineri. Sic in opere Domini usque ad extremum halitum incumbens à Domino reperiri vehementer studebat. Transiguntur interea dies aliquor, iamque ad 10. Calen. Decembris Ministros, præbyteros, & Diaconos Ecclesiæ, ut cum illis vltro, citroque de rebus spiritualibus & coelestibus communicaret, illisque simul coactis valediceret, & fœliciter in Domino precatetur, accersit. Quos venientes hac oratione accepit. Appropinquat, inquietabat ille, & iam praefotibus est dies ille, quem sèpè multumque sitire solebam, quo magnis laboribus, & pene infinitis ærumnis defunctus dissoluiat, & ero cù C H R I S T O. Atqui iam testis est mihi Deus meus cui seruiui in spiritu in Euangeli filij ipsius, me nihil docuisse præter veram & solidam doctrinam Euangeli filij Dei, adeoque in hoc vnicce fuisse intentum, ut ignaros rerum diuinatum instituerem, fideles confirmarem, infirmas, trepidas, & M. iiiij.

fluctuantes sensu peccatorum conscientias hominum per pro-
 missiones gratiæ erigerem, superbos & deo æterno rebelles seu-
 ris iudiciorum D E I minis debellarem. Et quamvis de mea
 nimia seueritate multos sœpè multumque conquestos, & etiā
 adhuc conqueri intelligam, nouit D E V S ab odio hominum
 eorum contra quos secura D E I iudicia intonare solebam a-
 nimum meum vacuum semper fuisse: interea vero diffiteri nō
 possum quin peccata eorum quibus indulgebant summo odio
 prosequutus fuerim: cum tamen vnicum hunc scopum mihi
 ob oculos posuerim ut, si fieri posset, Domino lucrifacerem.
 Quod autem sine vlo personatum respectu, quicquid domi-
 nus in os meum posuit adeo intrepidè locutus sum, effectit re-
 uerendus quidam timor D E I mei, qui me vocauit, & ex gra-
 tia sua dispensatorem misteriorum diuinorum esse voluit,
 cui sciebam cum coram tribunali eius sistar de obita legatione
 quam mihi imposuit me rationem esse redditurum. Et proin-
 de profiteor coram deo & sanctis Angelis eius, me nunquam
 D E I sacratum verbum cauponatum fuisse, nunquam homi-
 nibus placere studuisse, nunquam priuatis meis, aut aliorum
 affectionibus indulsisse, sed bona fide talentum mihi concredi-
 tum in Ecclesiæ cui inuigilabam ædificationem distribuisse:
 Qua in re quantūis obloquantur impij me bonæ conscientiæ
 testimonium oblectat. Vos interea, mihi charissimi fratres, in
 æterna illa veritate Euangelij filij D E I persistite, attendite
 diligenter gregi cui vos præfecit Dominus, quemque sanguine
 filii sui vñigeniti redemit. Tuque Lousoni, certa bonum
 certamen, & perage opus D O M I N I hilariter & cum fidu-
 cia: Benedicat ex altis Dominus & vobis, & toti Ecclesiæ
 Edinburgenæ: adersus quam, quandiu perfiterit in verbo ve-
 ritatis (cuius esse me Ministrum voluit D E V S) quod ex me
 audiuit, portæ inferorum non præualebunt. Cauete ab ijs, qua-
 les mūltos hic esse scitis, qui non solum regiam auctoritatem
 abnegarunt, sed etiam ab agnita veritate, quam professi sunt
 defecerunt. Quibus ego adhuc denuncio nisi pœnitentia du-
 cantur, & in viam vnde aberrarunt redeant, futuru vt & anima
 & corpore male dispereant. Cæterum cum ægre anhelitum
 iraham hic dicendi finem faciam. At qui aderamus & lachri-
 mis & gaudio simul perfusi, vbi nonnulla illi de militia sua quā
 fortiter pertulit, & de gaudio ad quod iam properabat com-
 memorassemus, communibus votis preces domino fundimus.
 Quibus peractis Iacobus Lousonius & Dauid Lyndesaius ver-
 bi Ministri alijs inde decedentibus eum soli colloquuntur. In-

Iidis nobiscū rationib⁹ cōtendas. Christiana enim modestia agitari decet Christi causam. Tu cōtra, cū toto blasphemī dialogi tenore, aliud nihil aduersū nos creparis, quā peruersitatē, insaniā, Satanæ astum, furorē, confusam deformitatē, dementiam, hæresim, fraudes, Satanæ ministerium, pestem, perfidiam, nouam cæxitatem, impietatē, proteruiam, deliria, impudenciam, dicacitatem, leuitatem, rixas, arrogantiam, alienati animi impotentiam, luxum, vitæ molliciem, intemperiem, habendi ardorem, patiperum contemptum, ariolandi studium, diabolicas artes, quiduis atidendi libidinem, effrænataim licentiam, summam dissolutionem, vesaniam, legum omnium neglectum, rabiem, portenta, scelerā nefanda, sacrilegia, furta, rapinas, omnium facinorum impunitatem, auaritiam, abominandæ vitæ immundiciem, & quicquid conuitij impudentis apostatæ malitia excitatæ, legere, audire toto vitæ cursu potuit; iam quasi nihil omnino dixisses, linguam iterum acuis, & partim noua, partim repetita maledicta ingeris; quod virginitatem abominemur, continentiam aspernemur, neminem nisi in veneris castris exercitatum & obtritum ad ministerium admittamus, omnem ordinum Ecclesiasticorum distinctionem tollamus; ieunia & carnis mortificationem repudiemus; non nisi vino madentibus pānem benedictum offeramus, temporalia tantum bona inter orandum petamus; Euangelica consilia abrogemus; nouis quotidiie artibus carnem accendamus, hospitalitatem & pia opera negligamus; magicas artes & beneficia studiose culta in pretio habeamus, pauperes spoliemus, sacramenta corrumpamus; quod ridiculæ simiæ simus, Mahometē ipso peiores, vilissima Satanæ mancipia, ventri obedientia, & veneri omni studio seruientia, incontinentiæ cultores, rabulæ; & quid non? Hæc sunt noui apostatæ argumenta: hi flosculi, quibus impiam decuit rapsodiā exornari: Hi vomitus tui frusta, esculenta Babylonice meretricis vinum redolentia, quæ velut in disco tibi deuoranda rursum repono. Quis non videt quam facile ista in vos & merito regerere possem? Sed non libet nimia rixandi licentia molestiam lectori exhibere. Secure nanque contemnimus latratus tuos, impure canis; coram C H R I S T O & Angelis, coram cunctis etiam mortalibus probè nobis conciij, non minus à criminationibus nos tuis alienos, quām ab omni pietatis, modestiæ, & veritatis sensu abesse te, virulentus iste dialogus tuus demonstrauit. Prædico interim & serio tibi denuntio, scelerate impostor, non impunè te effrænatam lingua petulantiam laturum. Nam

Hamiltonij
maledicta.

114 AD HAMILTON. APOSTAT.
ut homines conniveant, increpabit, dubio procul, increpabit,
inquam, te DOMINVS, agnitiæ veritatis oppugna-
tor; qui quam ille elegit, foedis incessere male-
dictis Hierusalera audes.

EXIMII

EXIMII VIRI IO-

ANNIS KNOXII, SCOTICANÆ
ECCLÆSIÆ INSTAVRATORIS FIDE-

lissimi, vera extremæ vitæ & obitus historia,

à pio quodam , & docto viro descrip-
ta, qui ad extremum usque spi-
ritum ægrotanti assedit.

ET VS est artificium & malitia Satanæ,
ut cum D E V S opt. max. pro mera sua
misericordia, viros summa pietate & inge-
nio natos, mundi quasi lumina quædani ex-
citat; ille contra falsos rumores spargere, o-
diose conflictis criminibus grauare , & tuni
viuos, tum mortuos miserè & indignè la-
cerare studeat. Nec desunt illi sua manci-
pia & organa , quæ ad hæc scelerata ausa , eius instinctu ultro
proruunt. Quod cum omnium ætatum experientia , tuni
vel maximè nuper est Ioannis Knoxij vita & obitu comproba-
tum: de quo , vt verè & ingenuè dicam, nescio an vnquā Dens
magis pius, aut maius ingenii in fragili & imbecillo corpus-
culo collocarit. Certo scio haud facile quenquam inueniri
posse , in quo plura spiritu sancti dona , in solidum Scoticanæ
Ecclæsiæ gaudium illuxerint. Nemo in subeundis animi & cor-
poris laboribus minus sibi pepertit , nemo in concreditam sibi
prouinciam intentior fuit. Nemo tamen dum viueret, odijs
impiorum hominum magis impetus est, & maledicorum ca-
lumnijs laceratus: quamuis illi ea fuit animi magnitudo , vt
contra audentior iret. Nec satis esse putarunt diaboli organa
viuum proscindere, nisi mortuum etiam indignè lacerarent.
Quod & alij quidam rabulæ factitarunt, & non ita pridem Ar-
chibaldus Hamiltonius perditissimus apostata : si modo apo-
statam dicere liceat , qui nunquam ab atheismo suo apostasias
fecit. Hic vero quam odiosè, quam falso, quā effreni audacia,

de tanti & tam pij viri obitu scripsit, in incepto libello, cui titulus est: De confusione Caluinianæ sectæ: probe intelligunt fideles qui testes adfuerunt, cum vit ille D E I beatæ memorie spiritum suum in manus D O M I N I commendauit. Putauit igitur opereprætium me facturum, si extremæ vitæ & obitus historiam veram quam paucissimis describerem, dum fusior vitæ eius & rerum optime gestarum narratio adornatur: quod perditissimi interim apostata mendacia, odium, virulentiam omnes videant, & suis eximio D E I seruo maneat hōnos.

Post multos & infinitos labores quos vir D E I patienter & constanter pro D E I gloria promouenda, & Euangeliu I E S V C H R I S T I propagando pertulit, fractus paulatim cœpit imbecilliori esse corpore: cum incredibili tamen animi perspicacia & solertia non imminueretur aut langueceret: sed quod mirum omnibus fuit, sua quotidie caperet incrementa. Ad labores accesserunt multa alia, quæ sic pij viri pectus exulcerarūt, ut totus in meditationibus, lachrymis & suspirijs marcesceret. Nam anno Do. 1569. octauo Calend. Februar. I A C O B V S . S T V A R D V S fœlicis memoriæ Prorex, ornamentum & lumen huius nationis, quo nullus vñquam extitit, aut religionis obseruantior, aut amātor æqui, perditissimi nebulonis Iacobi Hamiltonij proditione, qui sibi & toti fere illi genti exitium attulit, propter peccata nostra, quæ multa & magna fuerunt, è medio sublati est. Hic cum propter veram pietatem & integritatem morum Knoxio imprimis charus fuisset, dici nō potest quantum ad mortem illustris viri indoluit. Vedit enim quæ angustiæ, quæ turbæ, quæ mala in moesta & multum iam lugente Rep. hoc facinus essent consecutra. Quæ res sæpius in animum incurrens eum vehementer affecit, versauit, & tortit. Adde quod eo etiam tempore præterquam quod late græsabatur impietas, quam ille semper fortiter oppugnabat, cœperunt etiam ij qui prius de religione bene meriti. videbantur paulatim desicere, regiam auctoritatem labefactare, nefariorū scelerum patrocinium suscipere, adeoque & Remp. ipsamque religionem, in summum discrimen adducere: quo quid acerbius pio pectori obtingere potuit? Quorum scelerata perfidia coactus est vir D E I , cum multis pietate claris Edinburgo decedere, quamvis inuitus, & auctoritate senatus Ecclesiastici fere inde extrusus. Quæ omnia tantis doloribus & cruciati bus nouos dolores, nouisque cruciatus pio pectori attulerunt. Interea Andreapolin venit, vbi initio fundauit Ecclesiam, cui in Ministerio vir singulari pietate & doctrina D. Goodmannus suc-

successit. Protinus vero isthic excitauit illi Satanás multos hostes, præsertim cum se perditissimis illis hominibus qui contra regiam maiestatem conspirarunt, opposuisset. Inter quos antisignanus fuit Hamiltonius apostata, quamuis tunc temporis summam simularet religionem, & pietatem, qui nunc fetidas papisticarum sordium sequitur lacunas. Dum sic cum mundo & diaboli organis bellum gerit, ecce ad 7. Cal. Septem. anno 1572. horrenda & nusquam terrarum huic similis vñquā audita, strages piorum religionem puram profitetum in Gallia facta est. Siquidem iam Papa homo ille perditionis, quem conficiet dominus spiritu oris sui, & illustri aduentu suo abolebit, cum suis illis raso vertice locustis, consuluit & conclusit omnes Christianam & purgatam à fœcibus papisticis religionē profitentes, vno die crudeliter mactandos. Cui facinori præstanto in Gallia filio suo primogenito Gallorum Regi (quem iam infami vita defunctum Dominus ad suum tribunal traxit, & iudicauit) munus commisit: qui & ipse carnifex sceleratissimus perfide simulando amicitiam, nonnunquam etiam prætexendo religionem, plateas sanguine piorum fluitare paſſim fere per omnes vrbes sanguinolentæ illius nationis fecit. Nulla cani capitis reuerentia, nulla doctissimorum hominum ratio habita fuit. Grandæuæ matres, virgines, puellæ, ipsiq; infantes abstracti vberibus, miseroq; partu iam instantे mulieres partim pedibus sicariorum calcantur in plateis, partim vero vno in Sequanam trahuntur, paucos carceri committut, quos statim postea horribiliter trucidant. O cœlum non sudas? O terra non tremiscis? At benedictus D E V S qui hunc martyrum sanguinem fecit semen Euangeliū. Superioribus igitur anxietatibus accessit & hæc strages, cuius ingrata recordatio fixa sub imo pectore virum quemque optimum & impensis Knoxium sæpe multumque torsi & versauit.

Eodem fere tempore cum de pace in Scotia tractari cœptum esset, cumq; ue furores ciuiles sedarentur, domumque redijſſent, qui pulsi Edinburgo fuerunt, Knoxius de reditu in vrbe à Senatoribus literas accepit. Andreapoli ergo decedit, non sine magno piorum dolore & lachrymis, impiorū autem magno gaudio, quibus perpetuo terrori fuit, dum isthic toto hoc tempore turbulentio versaretur: multisq; pijs fratribus comitatus Edinburgum expectatissimus, & Ecclesiæ suæ gratissimus redijt. Nec mora protinus suo fungi munere coepit, sermonemque vnum & alterum omni consolatione plenum publice in templo ad populum habuit: attamen tam numeroſo auditori.

de tanti & tam pij viri obitu scripsit, in incepto libello, cui titulus est: De confusione Caluiniana sectæ: probe intelligunt fideles qui testes adfuerunt, cum vir ille D E I beatæ memoriae spiritum suum in manus D O M I N I commendauit. Putauit igitur opereprætium me facturum, si extremæ vitæ & obitus historiam veram quam paucissimis describerem, dum fusior vitæ eius & rerum optime gestarum narratio adornatur: quod perditissimi interim apostata mendacia, odium, virulentiam omnes videant, & suis eximio D E I seruo maneat hōnos.

Post multos & infinitos labores quos vir D E I patienter & constanter pro D E I gloria promouenda, & Euangelio I E S V C H R I S T I propagando pertulit, fractus paulatim cœpit imbecilliori esse corpore: cum incredibili tamen animi perspicacia & solertia non imminueretur aut languesceret: sed quod mirum omnibus fuit, sua quotidie caperet incrementa. Ad labores accesserunt multa alia, quæ sic pij viri peccatum exulcerarūt, ut totus in meditationibus, lachrymis & suspirijs marcesceret. Nam anno Do. 1569. octauo Calend. Februar. I A C O B V S S T V A R D V S fœlicis memoriae Prorex, ornamentum & lumen huius nationis, quo nullus vñquam exitit, aut religionis obsecrantior, aut amātor æqui, perditissimi nebulonis Iacobi Hamiltonij proditione, qui sibi & toti fere illi genti exitium attulit, propter peccata nostra, quæ multa. & magna fuerunt, è medio sublati est. Hic cum propter veram pietatem & integritatem morum Knoxio imprimis charus fuisset, dici nō potest quantum ad mortem illustris viri indoluit. Vedit enim quæ angustiæ, quæ turbæ, quæ mala in modesta & multum iam lugente Rep. hoc facinus essent consecutura. Quæ res sæpius in animum incurrens eum vehementer affecit, versauit, & tortit. Adde quod eo etiam tempore præterquam quod late græf-sabatur impietas, quam ille semper fortiter oppugnabat, cœperunt etiam ij qui prius de religione bene meriti. videbantur paulatim deficere, regiam auctoritatem labefactare, nefariorū scelerum patrocinium suscipere, adeoque & Remp. ipsamque religionem, in summum discrimen adducere: quo quid acerbius pio pectori obtingere potuit? Quorum scelerata perfidia coactus est vir D E I , cum multis pietate claris Edinburgo decedere, quamvis inuitus, & auctoritate senatus Ecclesiastici fere inde extrusus. Quæ omnia tantis doloribus & cruciati-bus nouos dolores, nouosque cruciatus pio pectori attulerunt. Interea Andreapolin venit, vbi initio fundauit Ecclesiam, cui in Ministerio vir singulari pietate & doctrina D. Goodmannus

suc-

successit. Protinus vero isthic excitauit illi Satanás multos hostes, præsertim cum se perditissimis illis hominibus qui contra regiam maiestatem conspirarunt, opposuisset. Inter quos antisignanus fuit Hamiltonius apostata, quamuis tunc temporis summam simularet religionem, & pietatem, qui nunc fetidas papisticarum sordium sequitur lacunas. Dum sic cum mundo & diaboli organis bellum gerit, ecce ad 7. Cal. Septem. anno 1572. horrenda & nusquam terrarum huic similis vñquā audita, strages piorum religionem puram profitetum in Gallia facta est. Siquidem iam Papa hōmō ille perditionis, quem conficiet dominus spiritu oris sui, & illustri aduentu suo abolebit, cum suis illis raso vertice locutis, consuluit & conclusit omnes Christianam & purgatam à fœcibus papisticis religionē profitentes, vno die crudeliter mactandos. Cui facinori præstando in Gallia filio suo primogenito Gallorum Regi (quem iam infami vita defunctum Dominus ad suum tribunal traxit, & iudicauit) munus commisit: qui & ipse carnifex scleratissimus perfide simulando amicitiam, nonnunquam etiam prætexendo religionem, plateas sanguine piorum fluitare paſſim fere per omnes vrbes sanguinolentæ illius nationis fecit. Nulla cani capitis reuerentia, nulla doctissimorum hominum ratio habita fuit. Grandævæ matres, virgines, puellæ, ipsiq; infantes abstracti vberibus, miseroque partu iam instantे mulieres partim pedibus sicariorum calcantur in plateis, partim vero vnce in Sequanam trahuntur, paucos carceri committūt, quos statim postea horribiliter trucidant. O cœlum non su-das? O terra non tremiscis? At benedictus D e v s qui hunc martyrum sanguinem fecit semen Euangeliij. Superioribus igitur anxietatibus accessit & hæc strages, cuius ingrata recordatio fixa sub itmo pectore virum quemque optimum & impensis Knoxium sèpe multumque torrit & versauit.

Eodem fere tempore cum de pace in Scotia tractari cœptum esset, cumque furores ciuiles sedarentur, domumque rediſſent qui pulsi Edinburgo fuerunt, Knoxius de reditu in urbem à Senatoribus literas accepit. Andreapolii ergo decedit, non sine magno piorum dolore & lachrymis, impiorum autem magno gaudio, quibus perpetuo terrori fuit, dum isthic toto hoc tempore turbulentio versaretur: multisque pijs fratribus comitatus Edinburgum expectatissimus, & Ecclesiæ suæ gratissimus rediit. Nec mora protinus suo fungi munere cœpit, sermonemque vnum & alterum omni consolatione plenum publice in templo ad populum habuit: attamen tam numeroſo auditori.

vox imbecillior facta non vsqueadeo satisfecit. Quod cum ipse percepisset senatum Ecclesiasticum obnixe rogauit, vt illi alii locum magis commodum & non vsqueadeo lateribus suis imparem prescriberent. Ergo alius illi locus designatur, arctior quidem ille, & quo tot populi confluere non possent: vbi homœlias quasdâ ad populum de passione I E S V C H R I S T I D O M I N I nostri habuit. Cœpit autem à Matth, Cap. 26. In qua doctrina vitam suam finire, sœpè multumque exoptauit. Iam cum Craigeus vir pius, & preco diuini verbi eximius alibi occuparetur, & solus Knoxius tantæ congregationi præfertim debilitato iam corpore non sufficeret, permisum est, publicis Ecclesiæ comitijs quæ iam Parthi celerabantur Edinburgenis, eligere quem vellent maxime idoneum verbi ministrum, vbi vbi inuenire possent, mandatumque fuit senatus Ecclesiastici auctoritate, vt is quem Knoxius, Superintendens Laudoniensis, & Edinburgena Ecclesia fungendo muneri apertissimum iudicarent, is in officium vocaretur. Communi tandem assensu factum est, vt euocaretur è Collegio Aberdonensi Iacobus Lousonius, qui in eius Ecclesiæ ædificationem labores suos conferret: quem etiam literæ partim Superintendentis, partim Senatorum urbis saltē ut inuiseret suū Knoxiuū è boreali parte Edinburgum pertraxerunt. Huc accessit Epistola Knoxij veram pietatem redolens, fœlicemque animæ à corpore migrationem prænuncians: in qua præter cætera sub fine m hæc clausula addita fuit: Accelerat frater, alioqui sero venies, significans nisi maturaret iter, futurum ut quem vincere vellet viuum, mortuum inueniret. Cum ergo Iacobus Lousonius vbi Edinburgum appulit, ad populum solenni cōuentu in templo nonnullas conciones habuisset. 5. idus nouembris anno 1572. per Knoxium ministrum auctoritate senatus Ecclesiastici, publicisque Ecclesiæ suffragijs eligitur. Quo tempore è suggestu Knoxius multis & grauissimis verbis suam fidem in prædicando æterno D E I verbo testatus est: deiisque misericordiam magnificè prædicauit, qui in locum suum Lousonium subrogasset, illique in agno zelo gratia D E I, & spiritus sancti incrementum præcatus est: quas preces non passus est D E V S opt. max. esse irritas. His demum peractis postquam populo benedixisset animo solito hiliori, corpore vero ægro, & baculo innitente, domum fere toto cœtu comitatus concedit, vnde postea viuuus non est egressus. Quarto idus nouembris graui tussi corripitur, & propter inualescens phlegma ex continuo defluxu spiritum magis ægre trahere cœpit. Hic vbi

ubi multi obnixe studentes eius (in vita diutius si domino ita visum esset) iucunda consuetudine frui, medicos accersendos putarent, imprimis vero Doctorem Prestonium: illis quidem liberenter annuit: affirmans se media ordinaria nolle aut contemnere, aut negligere, quamuis sciret Dominum militiae suæ fidem cito impositurum. Postridie eius diei seruis singulis sua stipendia persolui præcipit, quos grauissimè exhortatus est, ut in timore Domini ambularent, eamque vitam degerent, quæ Christianos in ea familia educatos deceret. Quo die ordinariam legendi rationem quam sequi consuevit (singulis enim diebus nonnulla tum veteris, tum noui testamenti capitula, Psalmos autem imprimis, historias item rerum Ecclesiasticarum, ipsem legebat) morbus increscens relinquere coegit. Præcepit interea vxori Margaretæ Stewardæ mulieri piæ, & de illo plurimum sollicitæ, & Richardo Ballentino seruo illi propter religionem & pietatem charo, ut singulis diebus 17. Cap. Ioannis, caput vnum aut alterum Epistolæ ad Ephesios, Esaiæ caput 53. illi clara voce legerent: quod etiam diligenter & studiosè præstitetunt. Psalmos insuper ipsem de legit quos vellet, quorum meditatione & in vita & in morte multum sese recreauit. Postridie idus Nouembris, ad horam septimam è lecto surgit, rogatusque cur cum tam æger esset non potius quiesseret: respondit se tota illa nocte in meditatione resurrectionis Iesu Christi Domini nostri occupatum fuisse, iamque paratum qui suggestum concendat, ut quam intus ex ea concepit consolationem alijs communicaret. Cum adhuc tamen vix adminiculo duorum hominum quibus innitebatur posset sustineri. Sic in opere Domini usque ad extremum halitum incumbens à Domino reperiri vehementer studebat. Transiguntur interea dies aliquot, iamque ad 10. Calen. Decembris Ministros, præsbyteros, & Diaconos Ecclesiarum, ut cum illis ultro, citroque de rebus spiritualibus & coelestibus communicaret, illisque simul coactis valediceret, & fœliciter in Domino precaretur, accersit. Quos venientes hac oratione accepit. Appropinquat, inquietabat ille, & iam praeforibus est dies ille, quem sèpè multumque sitire solebam, quo magnis laboribus, & pene infinitis ærumnis defunctus dissoluar, & ero cù Christo. Atqui iam testis est mihi Deus meus cui seruui in spiritu in Euangeliō filij ipsius, me nihil docuisse præter veram & solidam doctrinam Euangelij filij Dei, adeoque in hoc vnicē fuisse intentum, ut ignaros rerum diuinorum instituerem, fideles confirmarem, infirmas, trepidas, & M. iiii.

fluctuantes sensu peccatorum conscientias hominum per pro-
 missiones gratię erigerem, superbos & deò æterno rebelles seu-
 ris iudiciorum D e i minis debellarem. Et quamuis de mea
 nimia seueritate multos sàpè multumque conquestos, & etià
 adhuc conqueri intelligam, nouit D e v s ab odio hominum
 eorum contra quos seuera D e i iudicia intonare solebam a-
 nimum meum vacuum semper fuisse : interea vero diffiteri nō
 possum quin peccata eorum quibus indulgebant summo odio
 prosequutus fuerim : cum tamen vnicum hunc scopum mihi
 ob oculos posuerim vt, si fieri posset, Domino lucrifaciem.
 Quod autem sine vlo personarum respectu, quicquid domi-
 nus in os meum posuit adeo intrepide locutus sum, effecit re-
 uerendus quidam timor D e i mei, qui me vocauit, & ex gra-
 tia sua dispensatorem misteriorum diuinorum esse voluit,
 cui sciebam cum coram tribunali eius sistar de obita legatione
 quam mihi imposuit me rationem esse redditurum. Et proin-
 de profiteor coram deo & sanctis Angelis eius, me nunquam
 D e i sacram verbum cauponatum fuisse, nunquam homi-
 nibus placere studuisse, nunquam priuatis meis, aut aliorum
 affectionibus indulsisse, sed bona fide talentum mihi concreditum
 in Ecclesiæ cui inuigilabam ædificationem distribuisse:
 Qua in re quantūis obloquantur impij me bonæ conscientiæ
 testimonium oblectat. Vos interea, mihi charissimi fratres, in
 æterna illa veritate Euangeli filij D e i persistite, attendite
 diligenter gregi cui vos præfecit Dominus, quemque sanguine
 filij sui vnigeniti redemit. Tuque Lousoni, certa bonum
 certamen, & perage opus D o m i n i hilariter & cum fidu-
 cia. Benedicat ex altis Dominus & vobis, & toti Ecclesiæ
 Edinburgenæ: adersus quam, quandiu persistiterit in verbo ve-
 ritatis (cuius esse me Ministrum voluit D e v s) quod ex me
 audiuit, portæ inferorum non præualebunt. Cauete ab ijs, qua-
 les multos hic esse scitis, qui non solum regiam auctoritatem
 abnegarunt, sed etiā ab agnita veritate, quam professi sunt
 defecerunt. Quibus ego adhuc denuncio nisi poenitentia du-
 cantur, & in viam vnde aberrarunt redeant, futurū vt & anima
 & corpore male dispereant. Cæterum cum ægre anhelitum
 traham hic dicendi finem faciam. At qui aderamus & lachri-
 mis & gaudio simul perfusi, ubi nonnulla illi de militia sua quā
 fortiter pertulit, & de gaudio ad quod iam properabat com-
 memorassemus, communibus votis preces domino fundimus.
 Quibus peractis Iacobus Lousonius & David Lyndesaius ver-
 bi Ministri alijs inde decedentibus eum soli colloquuntur. In-
 ter

er exēta autem, vnum (inquit) est, quod grauter pectus meum hactenus vulnerauit. Olim inquit vidistis Grangei & fortitudinem & constantiam in causa D O M I N I : iam vero in quæ præcipitia se miser coniecit : rogo itaque, illum adire ne pigeat, meoque nomine dicite, nisi adhuc pœnitentia ducatur, futurum ut miserè pereat, non illa prærupta rupes in qua miser confidit, nec ea carnis prudentia illius viri quem pro semideo habet, nec alienigenæ (ut falso sibi persuaderet) proderunt, sed probroso nido suo extrahetur ad supplicium, claroque sole, adigetur in patibulum, nisi mature rectius vitam suam instituerit, & ad D E I misericordiam confugerit : chara est mihi viri anima, quam si seruari possit perditam nolo. Illi vero in eo negotio suam illi operam pollicentur, Edinburgenum castrum, descendunt, Grangeum alloquuntur, nec ullis argumentis ab instituto demouere potuerunt: quam obstinationem postea Dominus (quod Knoxius non semel prædixerat) ubi publice in crucem adactus est, seuere vindicauit. Transiguntur interea aliquot dies: multi eum inuisunt qui nobilissimi in Republica videbantur: inter quos erat Comes Mortonius, (qui & breui postea Prorex declaratus est) Boydus quoque, & alij? Aderant & pię aliquot mulieres magno loco natæ & educatæ: certatimque multi ad ædes pij viri confluxerant: quos omnes solide ad pietatem exhortatus est, nec quenquam sine consolatiōnibus quas illi mirifice spiritu sanctus suggesserat, passus est inanem decedere. Ad duodecimū Calen. Decemb. Cistam ligneam in qua corpus conderetur fabricari mandat: per omne morbi tempus frequenter illud in ore habuit, Veni D O M I N E I E S V, dulcissime I E S V in manus tuas commendo spiritum meum: propitius Domine intuere tuam Ecclesiam quam redemisti: da rursus pacem huic afflictæ Reip. Suscita fideles pastores qui Ecclesiæ tuæ curam gerant: da nobis Domine ut tum ex documentis iræ tuæ, tum sensu misericordiae peccatum detestemur, tibi autem ex animo seruiamus. In medijs vero meditationibus ex abrupto saepè sic astantes alloqui solebat. O seruite Domino in timore, & mors non erit formidabilis: Imo beata mors illis, quib⁹ est efficax mors vnigeniti filij D E I. Circa nonum Calen. Decē propius appropinquante morte anhelitum longe ægrius trahebat: cumque Robertus Campbellus vir pius, Knoxioque imprimis charus percontaretur, num magnum cruciatum sentiret? Respōdit, sibi non videri nec sentiri quidem cruciatum, qui sit finis multarum miseriarum, & perennis gaudij initium. Iamque postquam diligenter scrip-

turæ locos de quibus supra diximus legi curasset, ipse met orationem dominicam, & symbolum Apostolorum recitat, diuinæque quædam meditationes, de singulis petitionibus, & fidei articulis summa consolatione eorum qui adfuerunt concepit. Quibus demum peractis expansis in cœlum manibus, Domine inquit, in manus tuas commendô spiritum meum tu nosti. Domine cruciatus meos, non obstrepo tibi, imo Domine, si tibi visum sit, non reluctor ad multos annos hos dolores, & ærumnas mihi iusto iudicio tuo impositas perferre. Tu tantum perge illucescere menti meæ per I E S V M Christum. Ea tota nox illi solito paulo molestior fuit. Iubet interea 15. Caput prioris Epistolæ ad Corinthios legi & relegi. Quo peracto hoc secum ingeminabat. O quam dulcem & salutarem consolationem Dominus mihi ex hoc capite suppeditat. Postero die circa horam duodecimam in lecto consedit: sed non diu: non enim permisit corporis imbecillitas: ad tertiam horam pomeridianam oculus alter defecit, nec lingua adeo expeditè vt solita est officium fecit. Ad sextam vero, legite inquit locos quos delegi, præfertim 17. Caput Ioannis, siquidem illic anchoram ieci. Quod ubi factum fuit, usque in horam decimam quiescit: eo autem toto fere tempore crebros gemitus, plancus, suspiria edidit, vt non obscure adstantes intelligere possent, eum cum graui tentatione manus conserere. Adebat Ioannes Johnstonus vir verè bonus & pius, Robertus Campbellus Christianæ religionis amantissimus, pia vxor, & alij qui omnes iamiam dissolutionem animæ à corpore expectabant. Illum vero tandem quasi experustum interrogant qui valeret, quæcumq; causa tantorum suspitorum fuit: respondit multa quædem hactenus in vita fragili certamina, multosque satanæ insultus sustinui: at iam fortissime me adortus est leo ille rugiens, omnesque vires ut me deuoraret, & perderet simul effudit: saepè prius mihi mea peccata ob oculos posuit, saepè ad desperationem sollicitauit, saepè mundi illecebris irretire studuit: at fractus gladio spiritus, quod est verbum D E I, nihil efficere potuit. Iam vero me alia adortus est via, callidus enim Serpens persuadere studuit me propter fideliter obitam legationem in Ministerio, vel ipsum cœlum, & beatam immortalitatem mereri. At benedictus D E S qui mihi eos scripturæ locos suggessit quibus iugularem, & ignitum hoc iaculum extinguere, inter quos erat ille: Quid habes quod non recepisti, & Gratia D E I sum id quod sum: & Non ego sed gratia D E I in me, atque ita vixit decessit. Gratias itaque ago Deo meo

per

per I E S V M C H R I S T V M qui me victoria potiri voluit.
Ego vero certo mihi persuasi vltra non futurum vt ille me adoratur, sed breui, tu sine vlo magno corporis cruciatu, tum sine vlo animi angore me hanc vitam mortalem ac miseram cum immortali & beata vita per I E S V M C H R I S T V M comutaturum. Leguntur interea vespertinæ preces: interrogatus nunquid eas audiret, respondit, utinam vos ijs auribus audiissetis, & mente perceperissetis, quibus ego audiui & percepui. DOMINE I E S Y suscipe spiritum meum. Cumque iam apparuerunt certa præsentis mortis indicia, roganstantes, ut signum aliquod edat se claudere vitam in ea æterna. D E I veritate quam docuit, & constanti fiducia beatæ immortalitatis per I E S V M C H R I S T V M quam toties sibi situit, manum itaque quasi nouas vires iamiam moriturus concipiens, cœlum versus erigit, duobusque emissis spiritijs hora vndecima noctis 24. Nouembris è mortali corpore emigravit, citra vllum aut pedum, aut aliarum partium corporis motum, ut potius dormire quam occidisse videretur. Certè in illo rectam tum viuendi tum moriendi regulam, quamuis obloquantur prophani, D E V S nobis demonstrauit.

FINIS.

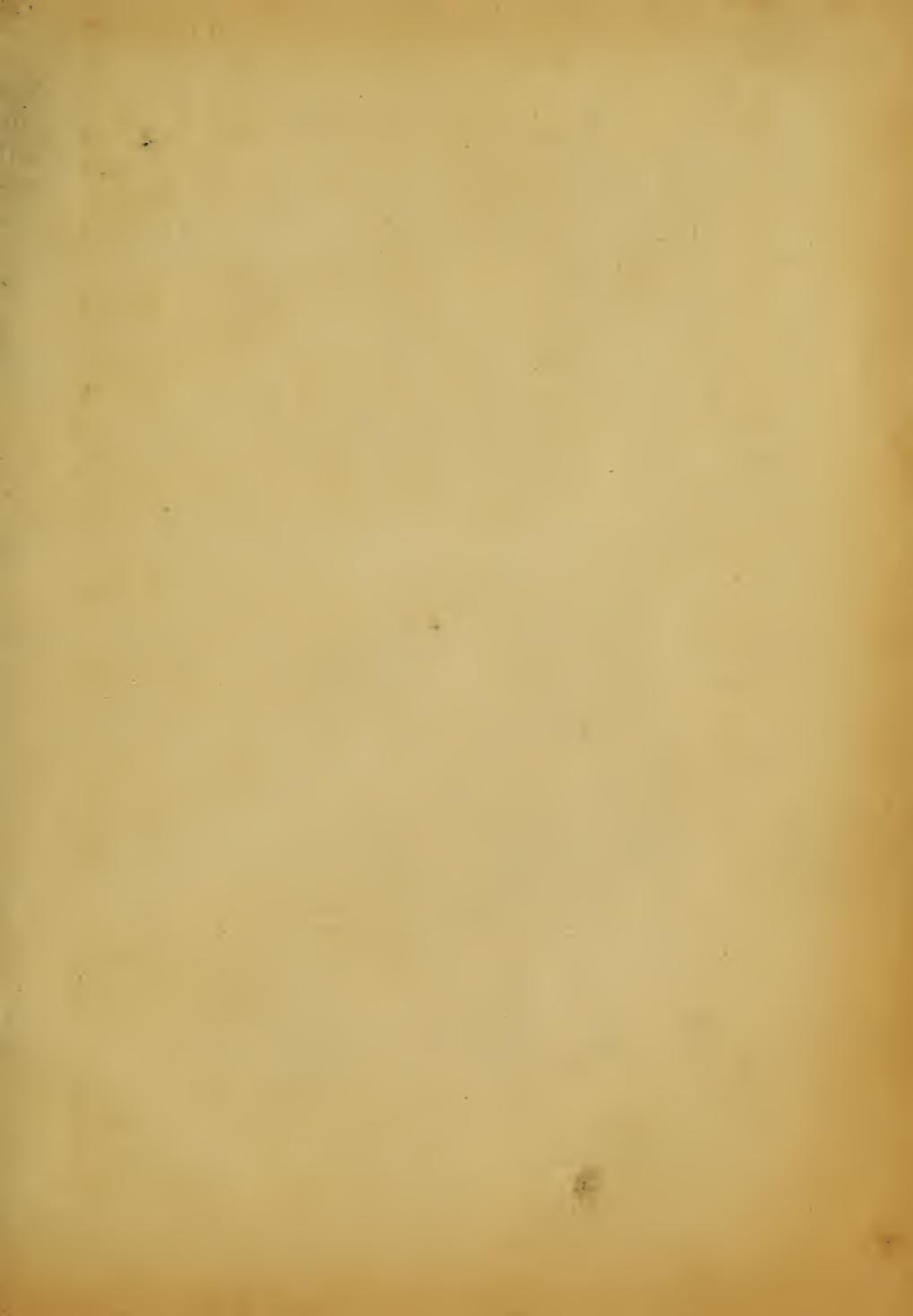
Errata.

Prior numerus paginam ; posterior lineam notat.

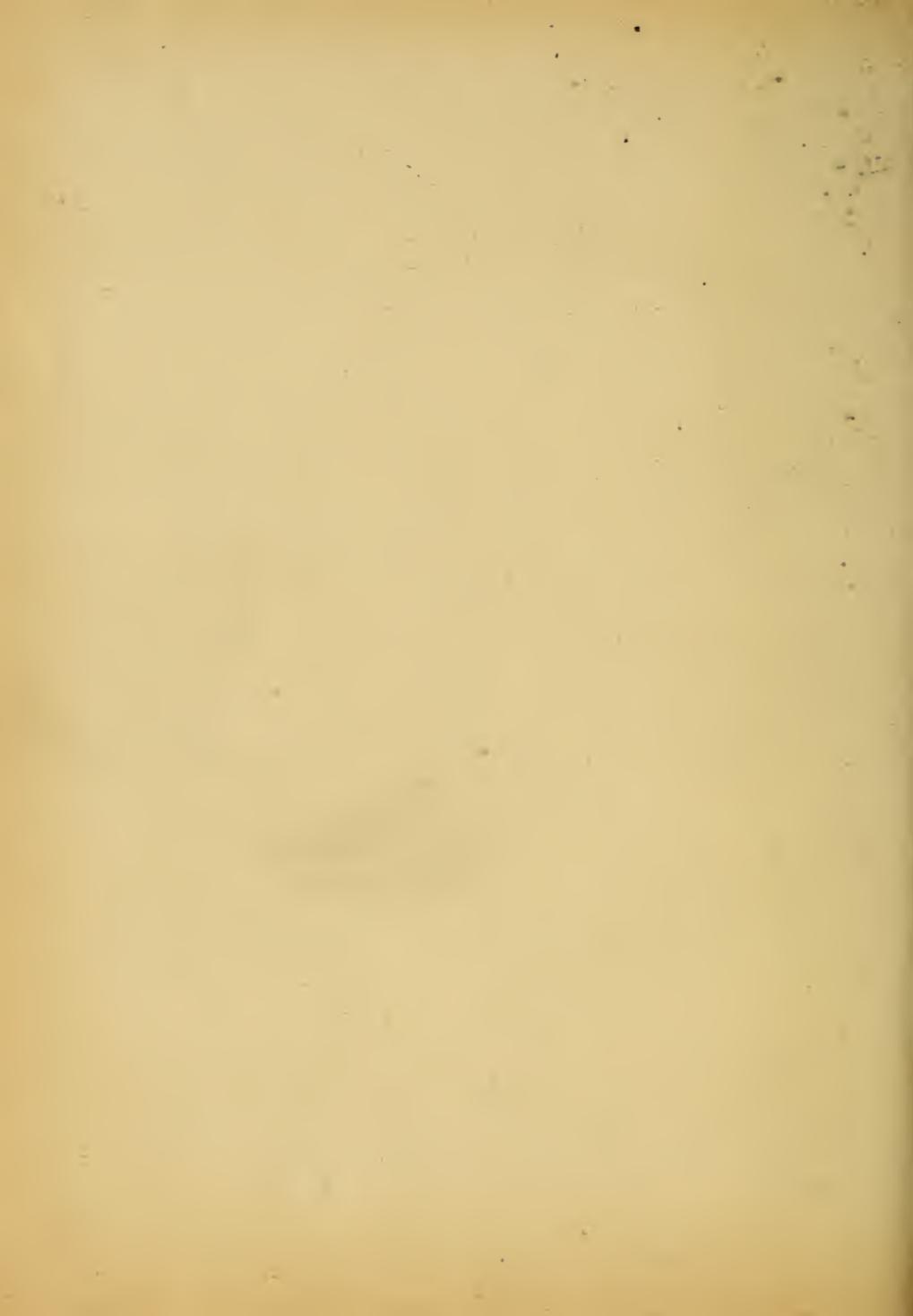
Pagina 11. linea 30. lege vita Ecclesiæ , & linea 38. animo. Ibidem in margine Ecclesiæ notas. Pag. 13. linea 21. lege fundauit. Pag. 14. linea 37. post exeant tolle punctū. Pag. 15. linea 15. lege, sc̄ enim. Ibidem in margine Ledesima laiola. & linea 34. in margine ab unico pēndet papa. & linea 39. post minimus tolle punctū. Pag. 18. linea 3. tractari. Pag. 24. linea 37. iniquis proscindī , & linea 42. dicetis. Pag. 38. linea 3. non ergo Donatistæ. Pag. 39. linea 27. austерissimam. Pag. 44. linea 24. & impie , & linea 25. duxi. Pag. 45. linea 8. auolent quantum. Pag. 48. linea vlti. obtentu Pag. 49. linea 7. atheismo. Pag. 50. linea 20. Magi cuiusdam. Pag. 51. linea 9. thesauris, & linea 14. turpiter. Pag. 55. linea 41. omne. Pag. 56. linea 27. philosophatis. Pag. 92. linea 19. dicebant.

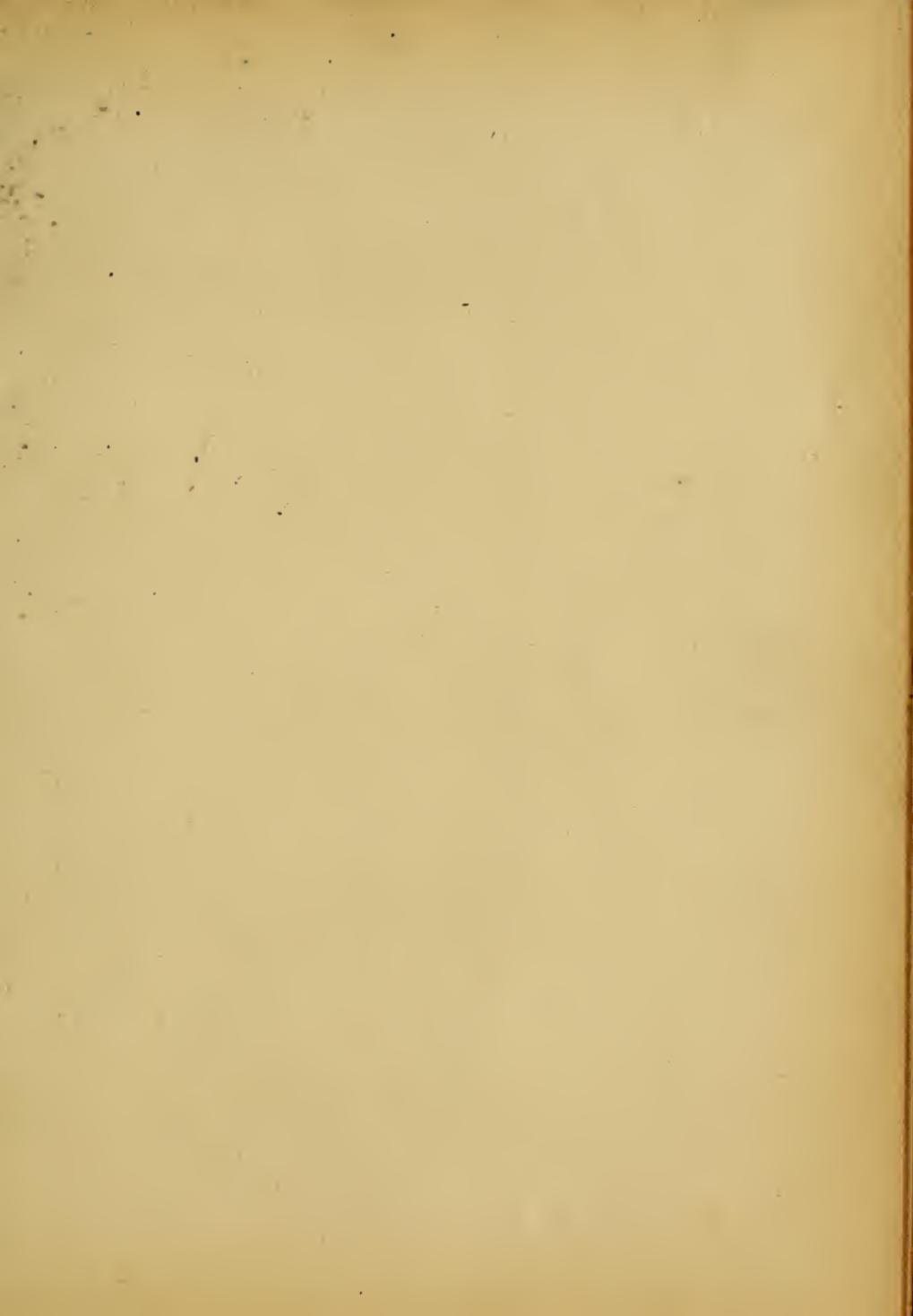
Sunt & alia leuiora, quæ facile per se diligens
lector animaduertet.

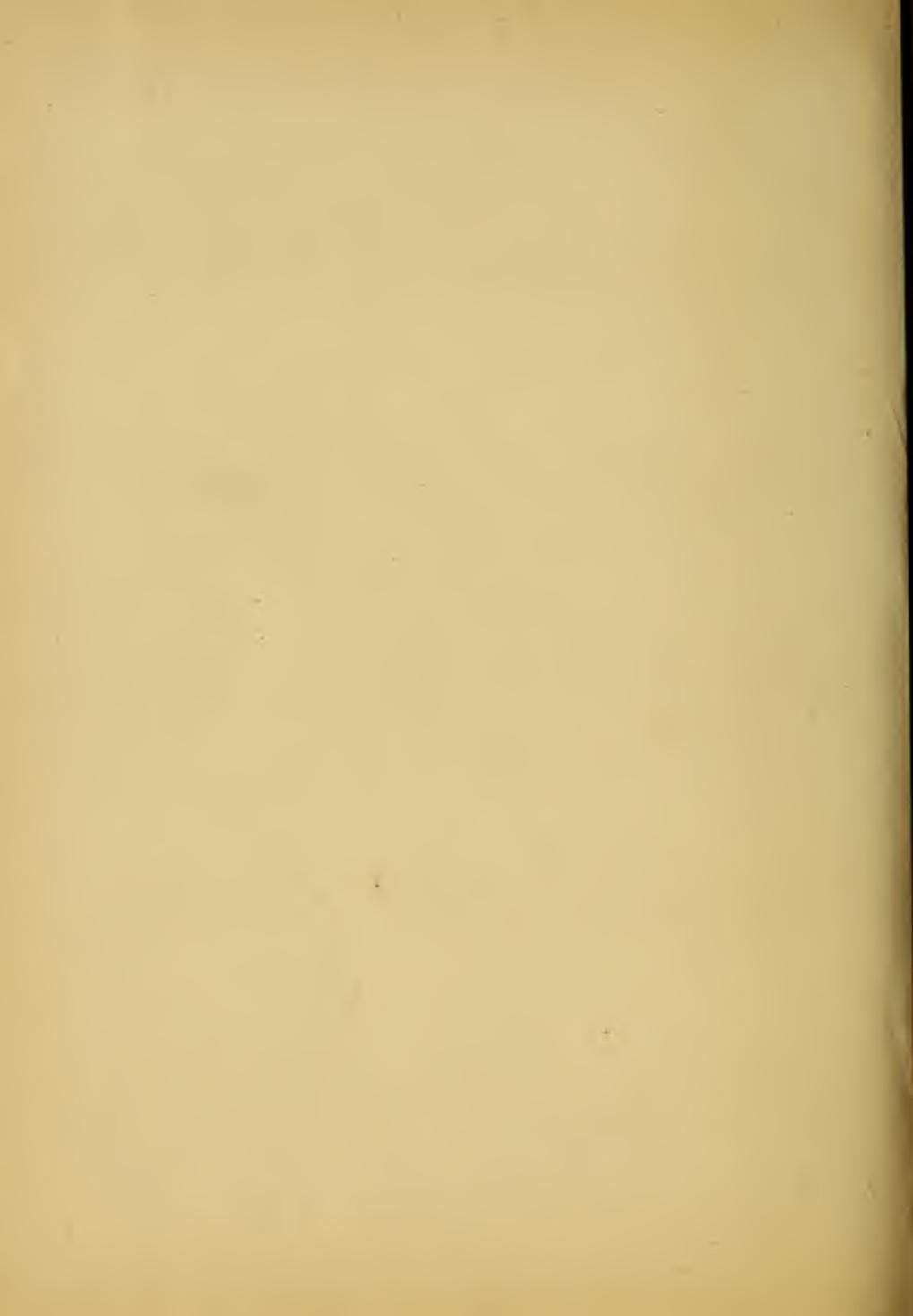

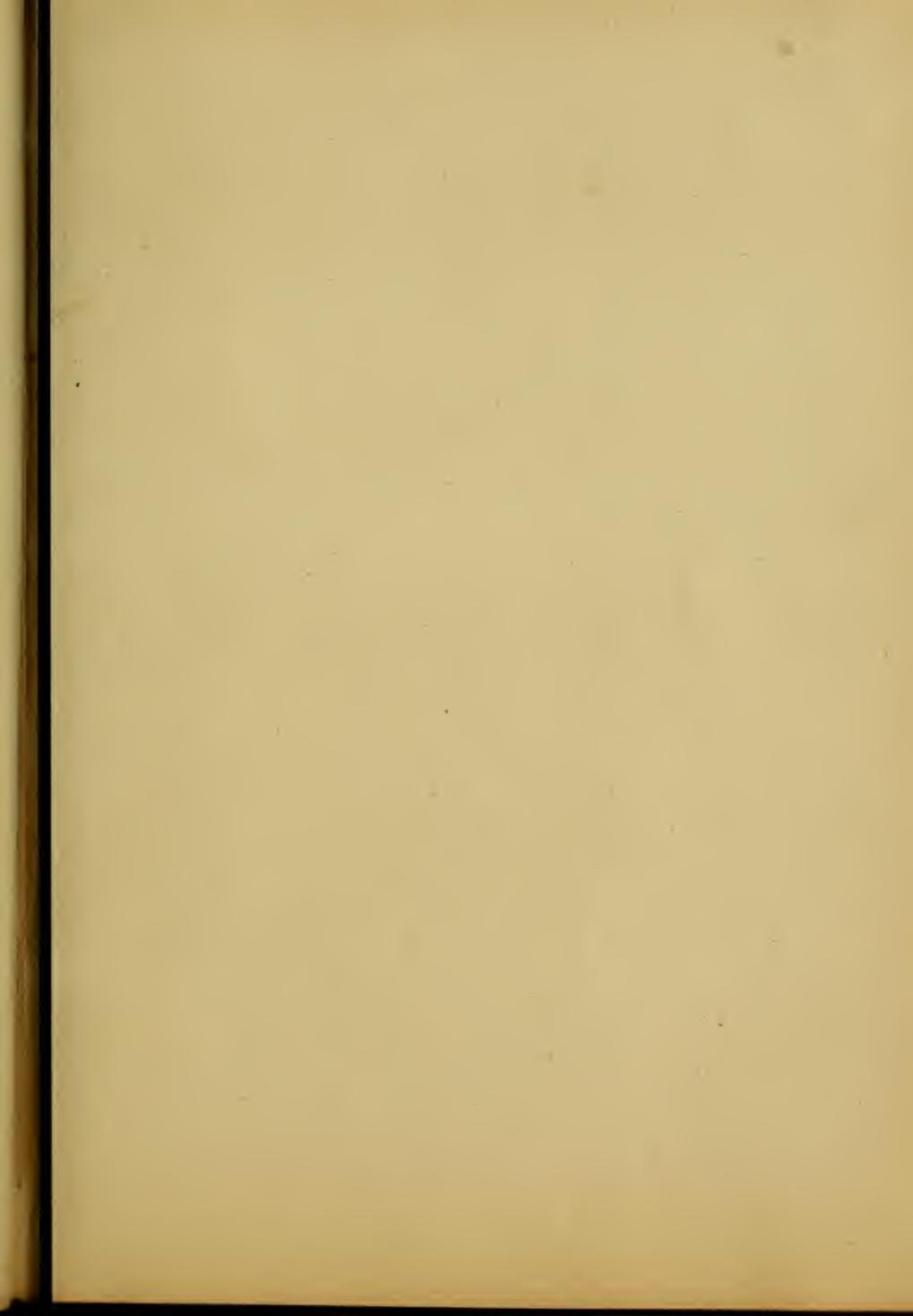

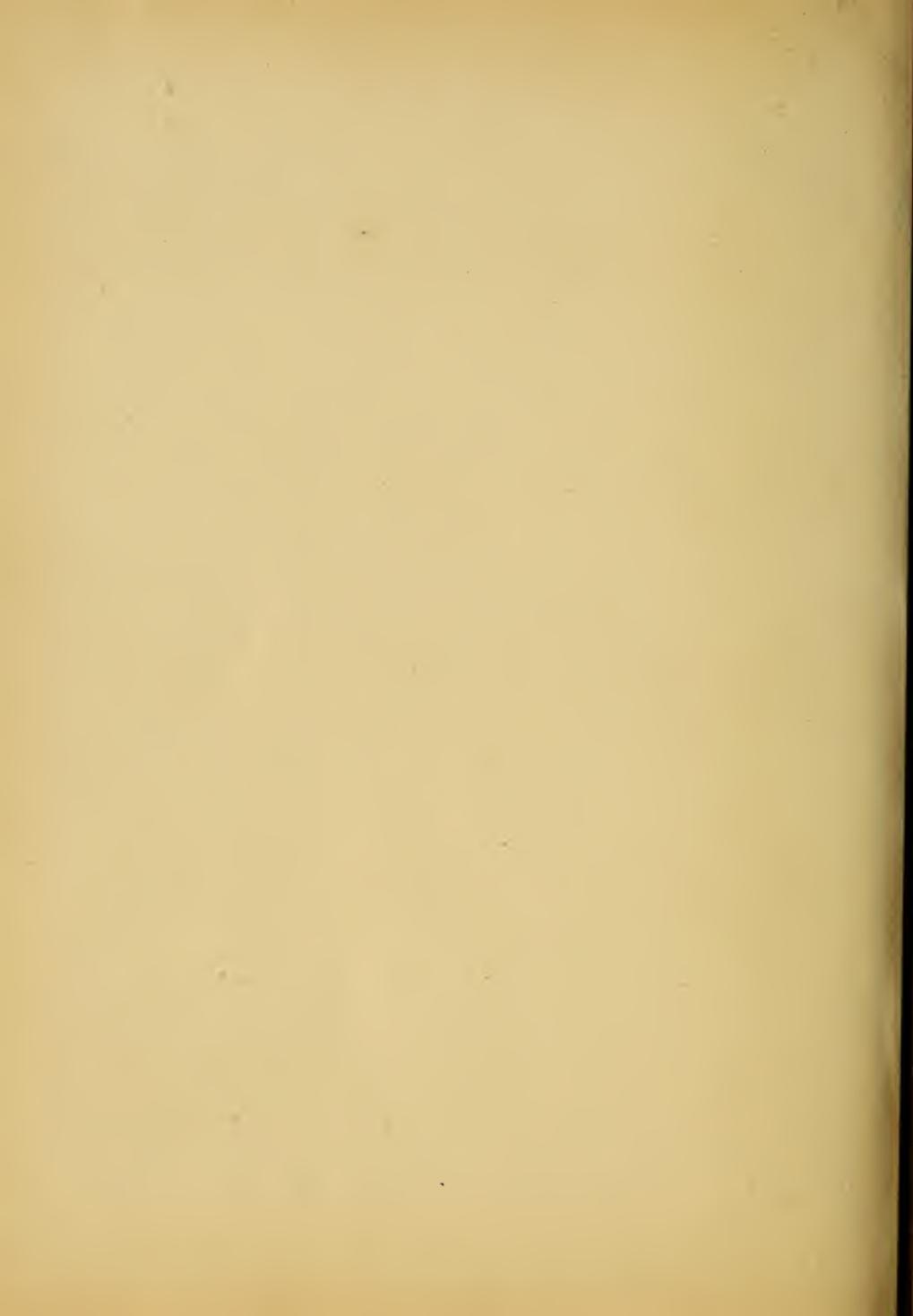

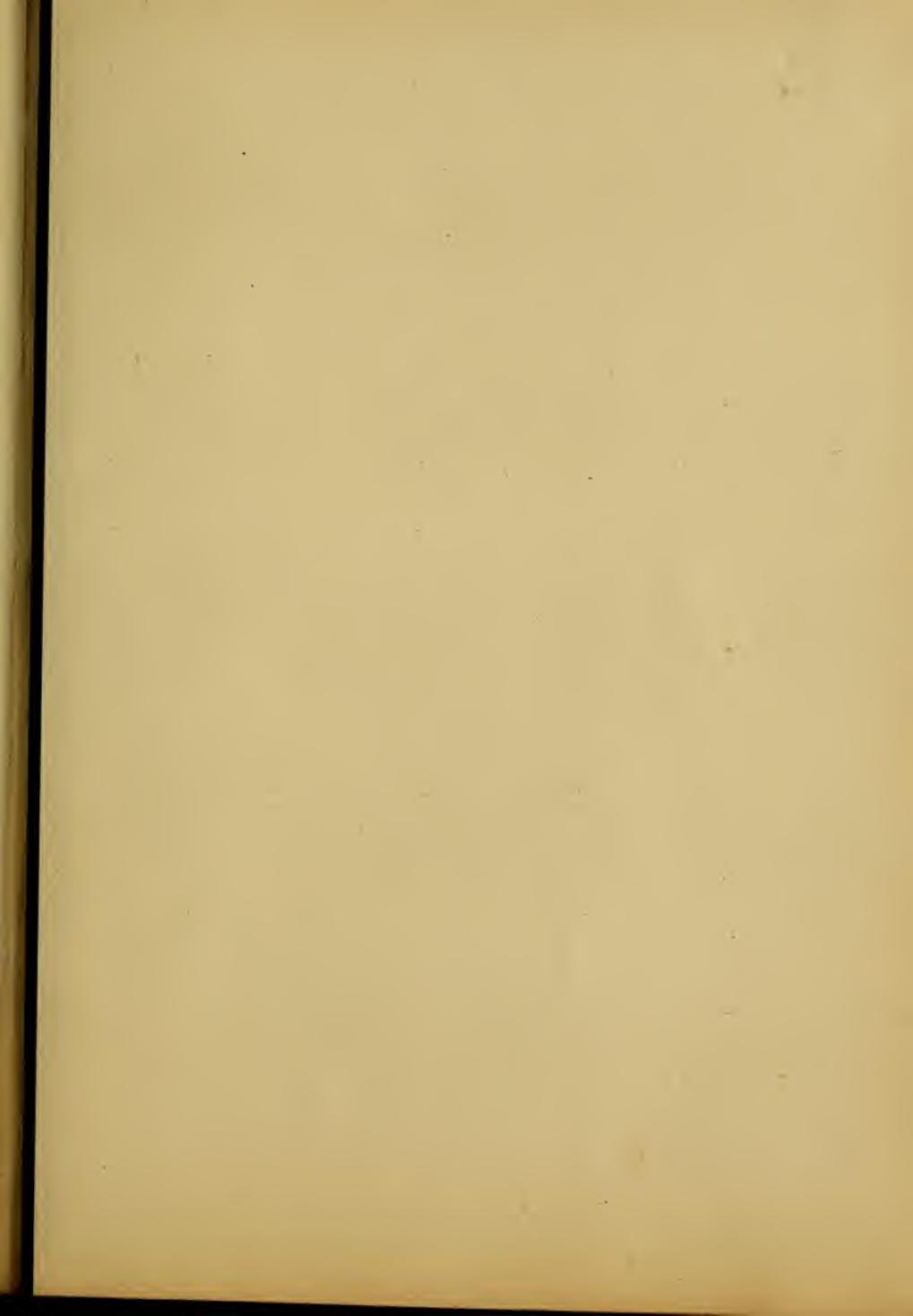

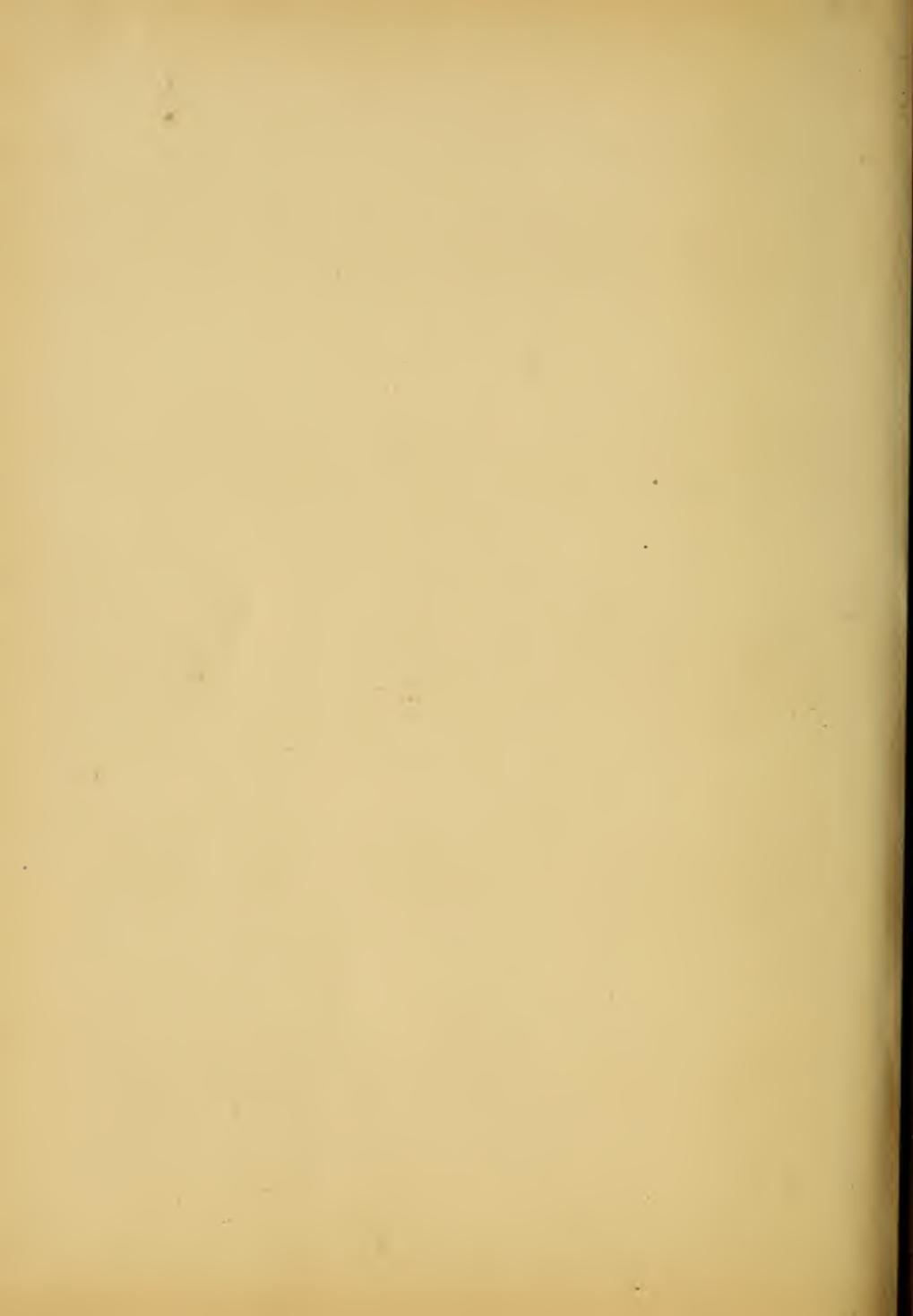

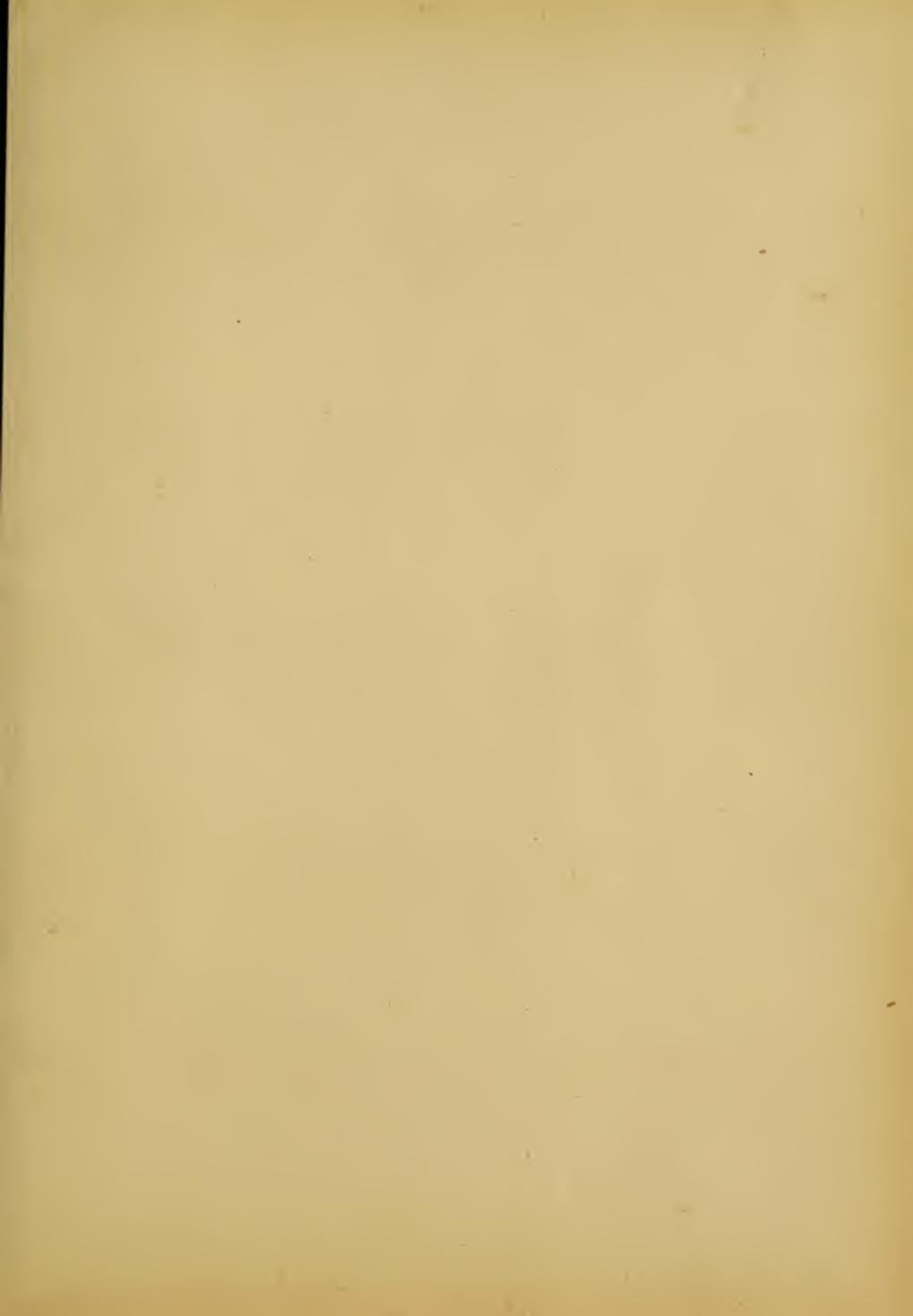

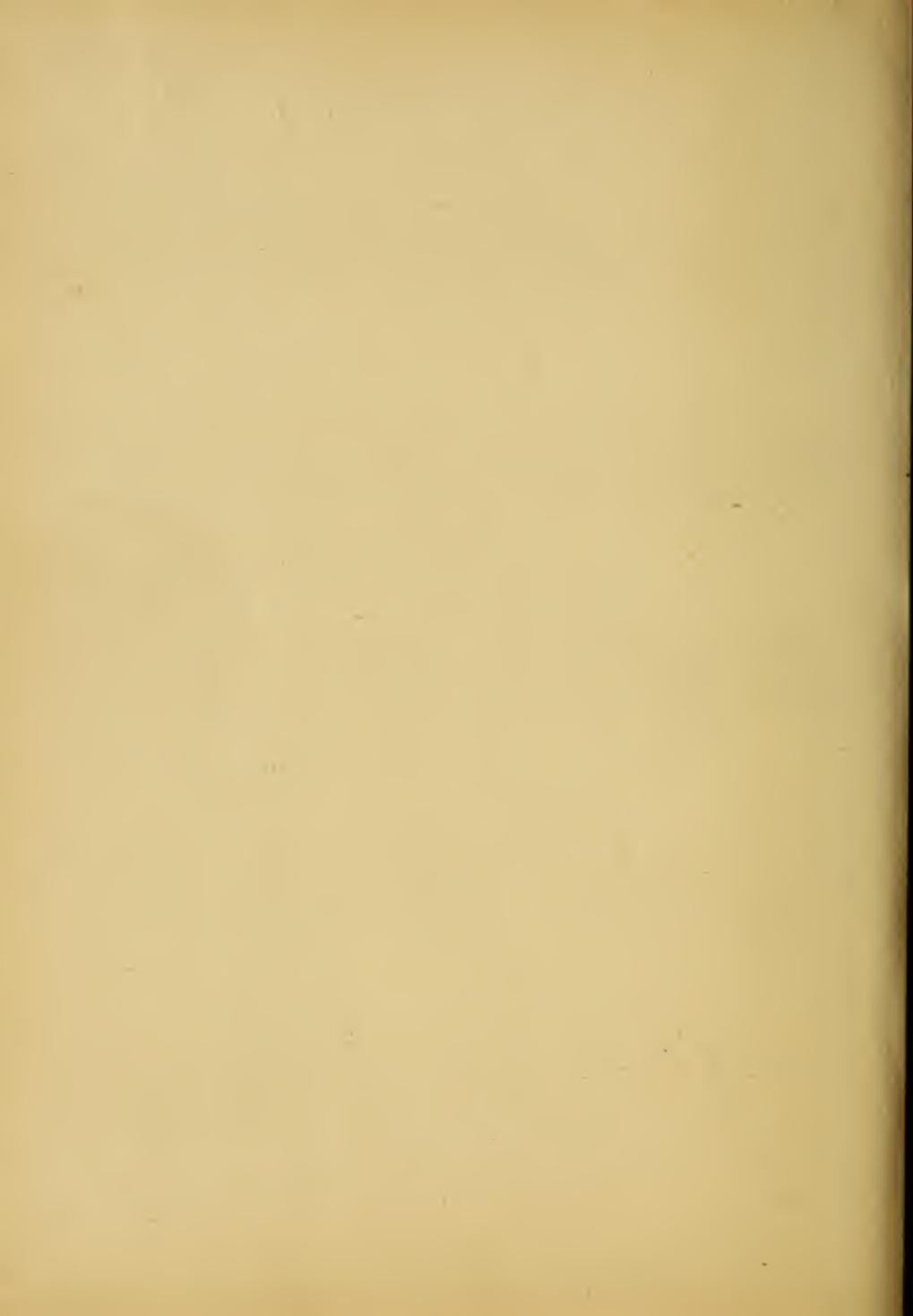

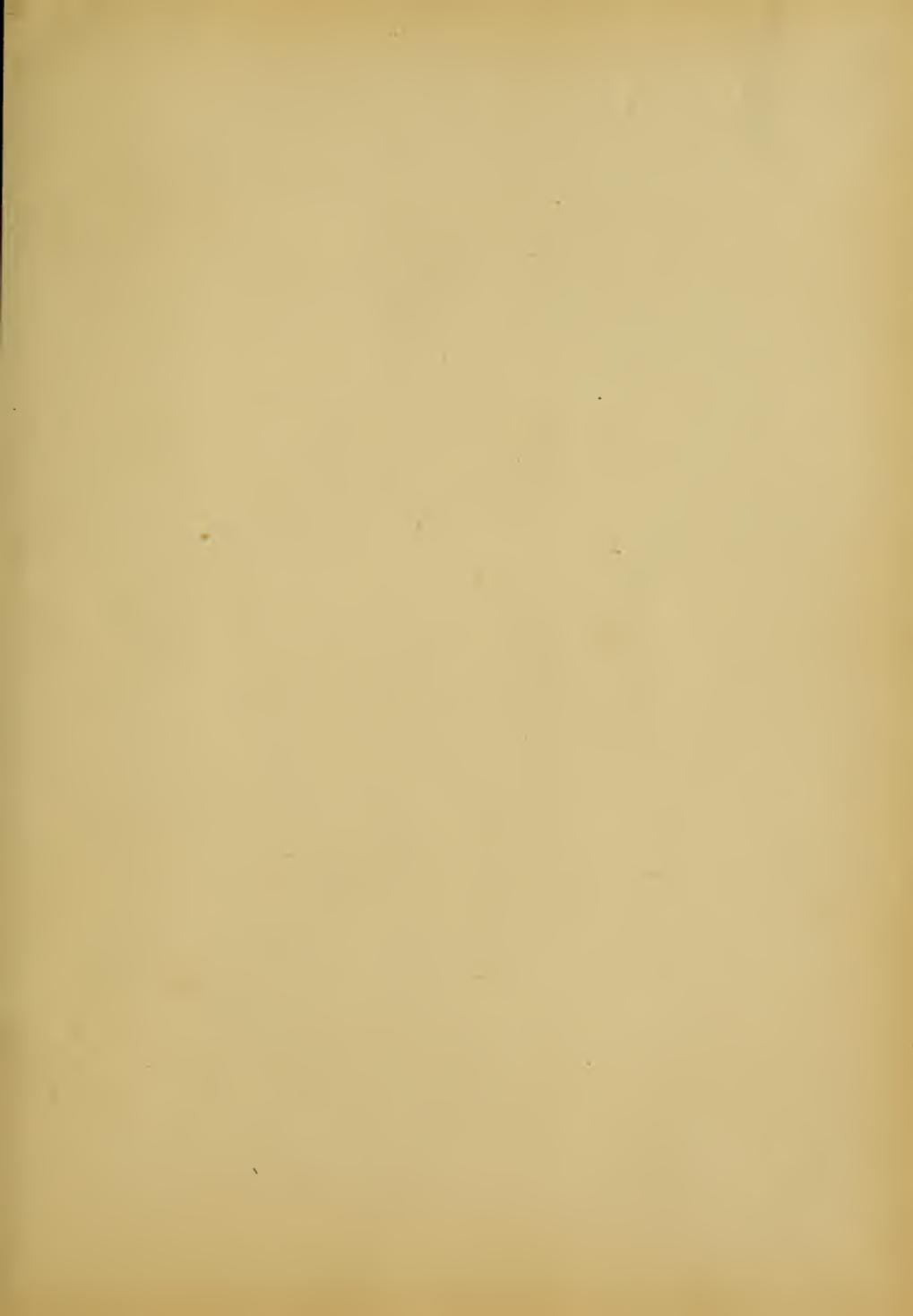

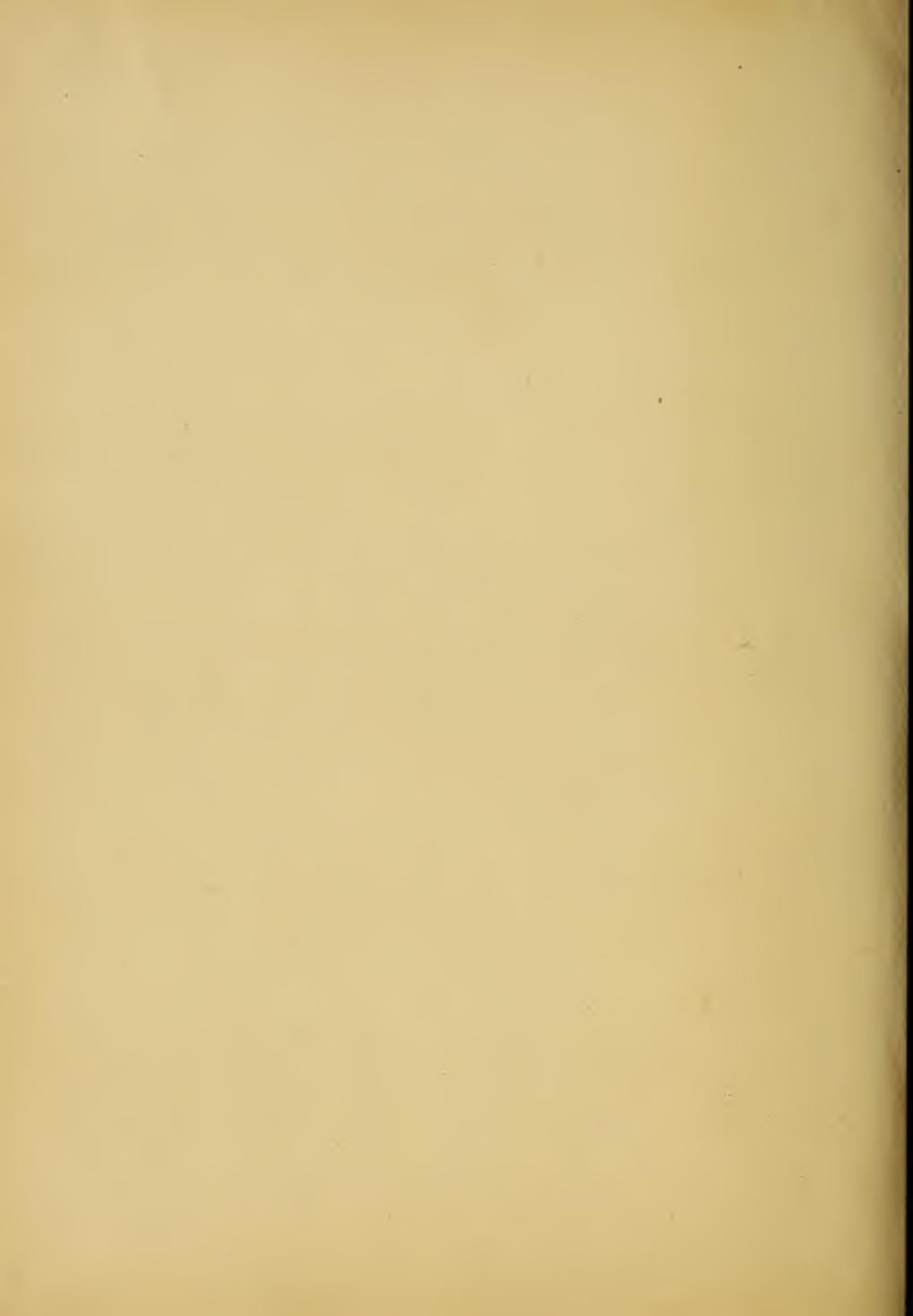

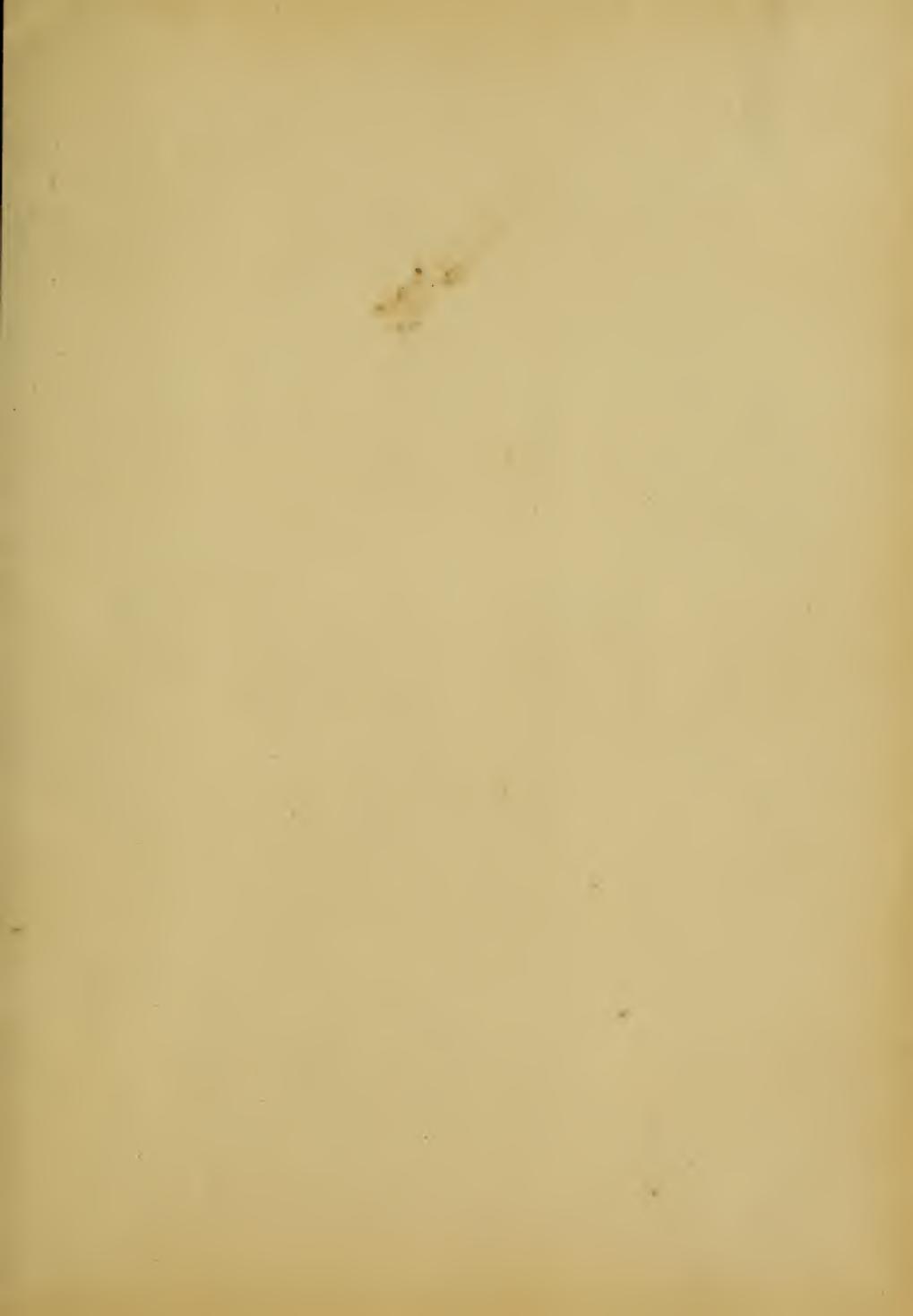

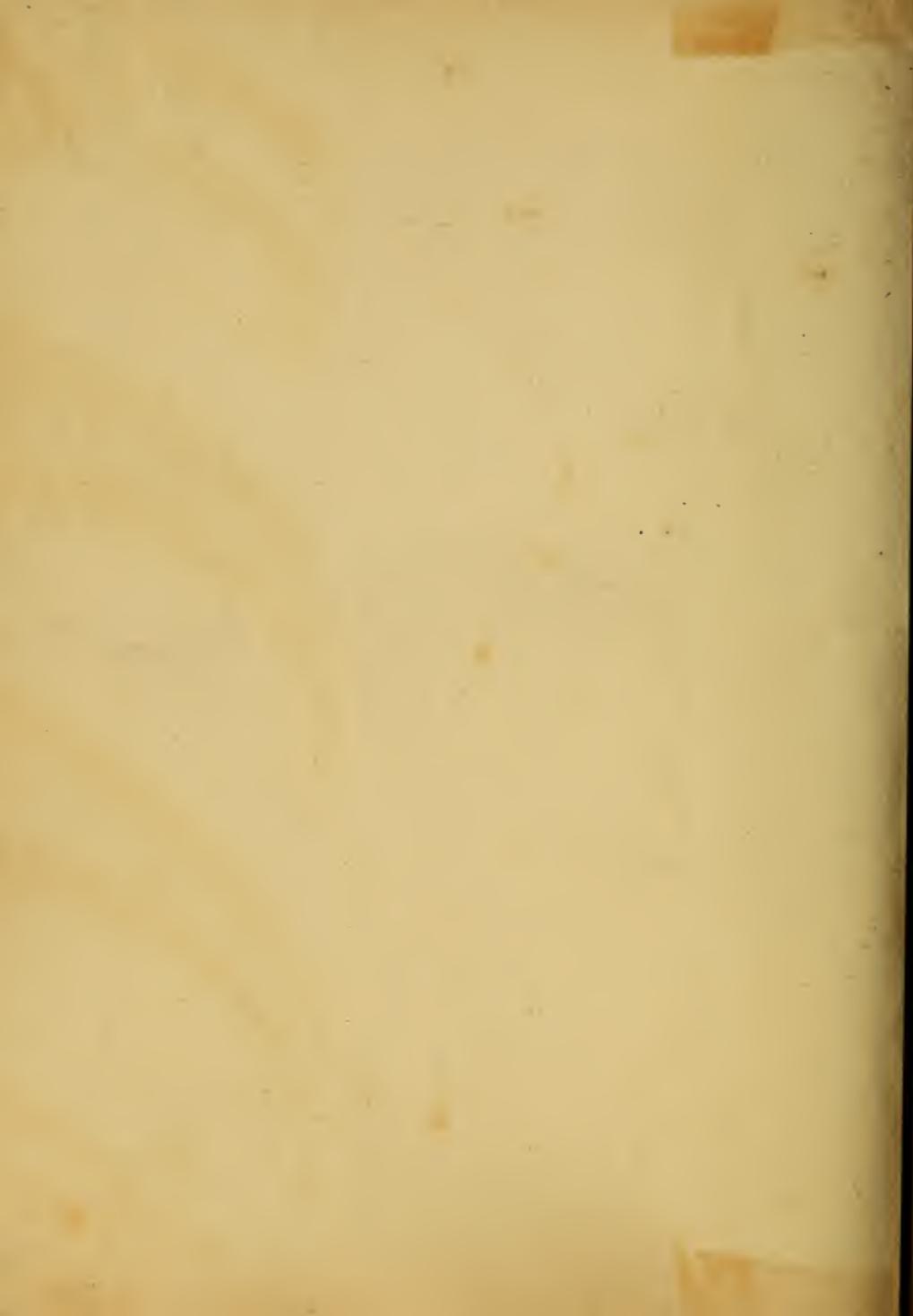

number -101p 210

90
33

